

ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА
ПОЛТАВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
В.Г. КОРОЛЕНКА
ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
МИХАЙЛА КОЦЮБІНСЬКОГО
КРЕМЕНЕЦЬКА ОБЛАСНА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ
ІМ. ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ДОШКІЛЬНА ОСВІТА
МАЙБУТНЬОГО КРІЗЬ ПРИЗМУ
ЗДОБУТКІВ ТЕОРІЇ ТА
ПРАКТИКИ МИНУЛОГО І
СУЧАСНОСТІ**

**Матеріали всеукраїнської наукової
студентської конференції**

30 травня 2023 року

Івано-Франківськ

УДК 373.2–37.014.3

Рекомендовано до друку науково-методичною радою педагогічного факультету Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника *(протокол № 5 від 24 травня 2023р.)*

Рецензенти:

Н. В. Лисенко – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Н. Б. Лазарович – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Дошкільна освіта майбутнього крізь призму здобутків теорії та практики минулого і сучасності: матеріали всеукраїнської наукової студентської конференції. (30 травня 2023 р.) / – Івано-Франківськ: ПНУ, 2023. – 242 с.

Збірник містить матеріали наукових доповідей всеукраїнської наукової студентської конференції, метою якого є обговорення сучасних тенденцій та перспектив дошкільної освіти, аналізу актуальних досліджень та напрацювань у сфері навчання та виховання дітей дошкільного віку, об'єднання зусиль фахівців дошкільної освіти для вирішення стратегічних завдань подальшого розвитку галузі.

Матеріали конференції будуть корисними аспірантам, здобувачам вищої освіти, вихователям ЗДО.

Відповідальність за наукову коректність і оригінальність текстів несуть автори.

© Кафедра теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти, 2023
© Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2023

ЗМІСТ
➤ Секція №1
ОРГАНІЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ У СУЧАСНИХ
ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

- АКІМОВА Вікторія**, *1 курс ОР магістр, педагогічний факультет Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника*
РОЛЬ МЕДІАОСВІТИ В СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ.....15
- БАБІЙ Уляна**, *1 курс ОР магістр, педагогічний факультет Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника*
ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТФІЛЬМІВ ЯК ЗАСОБУ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ 19
- БІНЬКОВСЬКА Аліна**, *1 курс ОР магістр, педагогічний факультет Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника*
ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ЗДО.....21
- ВАЦЕБА Любов**, *1 курс ОР магістр, педагогічний факультет Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника*
ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ І ПРИЙОМІВ SNREM-ОСВІТИ В РОБОТІ З ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ СТАРШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ 25
- ГОЛІНЕЙ Марія**, *1 курс ОР магістр, педагогічний факультет Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника*
ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ РІЗНОВІКОВОЇ ГРУПИ.....28
- ГЛИСТА Оксана**, *1 курс ОР магістр, педагогічний факультет Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника*
ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ УЯВЛЕНЬ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ ЕКОЛОГІЧНИХ СТЕЖИН.....30
- ГРИГОРКІВ Роксолана**, *1 курс ОР магістр, педагогічний факультет Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника*
МЕНТАЛЬНІ КАРТИ ЯК ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ЗДО.....33
- ГОРБАЛЬ Марія**, *1 курс ОР магістр, педагогічний факультет Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника*

ФОРМУВАННЯ ПРОСТОРОВИХ УЯВЛЕНЬ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗА ДОПОМОГОЮ ГРИ.....	36
<i>ГРИЦЮК Божена, 1 курс ОР магістр, педагогічний факультет Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника</i>	
ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ НЕТРАДИЦІЙНОГО МАЛЮВАННЯ.....	39
<i>КОКОТОВА Христина, 1 курс ОР магістр, педагогічний факультет Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника</i>	
ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ В РІЗНОВІКОВІЙ ГРУПІ В УКРАЇНІ ТА ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ.....	42
<i>КОНДРАСЕВИЧ Маріанна, 1 курс ОР магістр, педагогічний факультет Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника</i>	
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ В ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ТОЛЕРАНТНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ДІТЕЙ ООП.....	45
<i>ЛУЦІВ Вікторія, 1 курс ОР магістр, педагогічний факультет Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника</i>	
ДО ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ У ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	47
<i>МИКИТИН Вероніка, 1 курс ОР магістр, педагогічний факультет Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника</i>	
АДАПТАЦІЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО ЗАКЛАДУ ОСВІТИ...51	
<i>МЕЛЬНИК Ірина, 1 курс ОР магістр, педагогічний факультет Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника</i>	
ФОРМУВАННЯ ТРУДОВИХ НАВИЧОК ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ ОРГАНІЗАЦІЇ КОЛЕКТИВНОЇ ПРАЦІ.....	54
<i>МЕЛЬНИЧУК, Надія 1 курс ОР магістр, педагогічний факультет Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника</i>	
ОСОБЛИВОСТІ ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ПРОФЕСІЯМИ ДОРОСЛИХ У ПРОЦЕСІ ТРУДОВОГО ВИХОВАННЯ.....	56
<i>МЕЛЬНИЧЕНКО Христина, 1 курс ОР магістр, педагогічний факультет Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника</i>	
ФОРМУВАННЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЕЛЕМЕНТІВ ГРАМОТИ ЗАСОБАМИ РОЗВИВАЛЬНИХ МЕТОДИК.....	59

<i>РУДА Любов, 1 курс ОР магістр, педагогічний факультет Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника</i>	
ОРГАНІЗАЦІЯ ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ В СУЧАСНИХ ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	62
<i>РУДА Ольга, 1 курс ОР магістр, педагогічний факультет Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника</i>	
LEGO-ТЕХНОЛОГІЇ В РОБОТІ З ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ В УМОВАХ СУЧАСНОГО ЗДО	64
<i>СЕРЕДЮК Вероніка, 1 курс ОР магістр, педагогічний факультет Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника</i>	
ІНТЕГРОВАНІЙ ПІДХІД ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	66
<i>СУЛЯТИЦЬКА Мар'яна, 1 курс ОР магістр, педагогічний факультет Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника</i>	
ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ЗАСІБ ВПЛИВУ НА СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ ДОШКІЛЬНИКА.....	69
<i>ОЛЕКСИН Тетяна, 1 курс ОР магістр, педагогічний факультет Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника</i>	
ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ДОСВІДУ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	72
<i>САВЛЯК Дарія, 1 курс ОР магістр, педагогічний факультет Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника</i>	
ПЕДАГОГІЧНІ ПОГЛЯДИ МАСАРУ ІБУКА ТА ЇХ РЕАЛІЗАЦІЯ У РОБОТІ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	75
<i>ПАРАНЮК Віра, 1 курс ОР магістр, педагогічний факультет Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника</i>	
ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ СКЛАДАТИ РОЗПОВІДІ.....	77
<i>ПЕЧАРСЬКА Анна, 1 курс ОР магістр, педагогічний факультет Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника</i>	
ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СХЕМ-МОДЕЛЕЙ У НАВЧАННІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ПЕРЕКАЗУ	80
<i>САВЧУК Віра, 1 курс ОР магістр, педагогічний факультет Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника</i>	
ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ.....	83

СТРУТИНСЬКА Наталія, *1 курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника*
**РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ
ЗАСОБАМИ МАЛЮВАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ
ЗДО.....86**

Уляна СОРОЦЬКА, *1 курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника*
**ФОРМУВАННЯ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ СТАРШОГО
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗДО.....89**

ЯРМОШКІНА Майя, *здобувач ОР магістр, Вінницького державного
педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*
**ДИДАКТИЧНІ ІГРИ ЯК ОСНОВНИЙ ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЛОГІКО-
МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....93**

➤ Секція №2

**НАУКОВО – МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО УДОСКОНАЛЕННЯ
ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗДО**

- БАБІЙ Юліанна**, *1 курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника*
**ПЕДАГОГІЧНА СИСТЕМА МАРІЇ МОНТЕСОРІ КРІЗЬ ПРИЗМУ
РЕФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ.....95**
- БУРА Іванна**, *1 курс ОР магістр, педагогічний факультет Прикарпатський
національний університет імені Василя Стефаника*
**ВПЛИВ ТВОРЧОСТІ НА ЕМОЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ
ПЕРЕДШКІЛЬНОГО ВІКУ.....96**
- ВАЦЕБА Марія**, *1 курс ОР магістр, педагогічний факультет Прикарпатський
національний університет імені Василя Стефаника*
**КОНЦЕПЦІЇ ІНШОМОВНОЇ ОСВІТИ У ПРАКТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ
ЗДО УКРАЇНИ.....101**
- ВАЛЬЧУК Оксана**, *1 курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника*
**ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ
ПРИРОДНИЧИХ ПОНЯТЬ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО
ВІКУ.....104**
- ГАВРИЛЮК Василина**, *1 курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника*
**ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ
ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
ДО ПРИРОДИ.....106**
- ГАЛЬСЬКА Оксана**, *1 курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника*
**ОСНОВНІ КОНЦЕПЦІЇ СТАЕМ-ОСВІТИ У РОБОТІ З ДІТЬМИ
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....110**
- ГЕВКА Іванна**, *1 курс ОР магістр, педагогічний факультет Прикарпатський
національний університет імені Василя Стефаника*
**ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО
ВІКУ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ.....114**

ГАВРИЛЮК Мар'яна , <i>1 курс ОР магістр, педагогічний факультет Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника</i> ТВОРЧИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА.....	117
ГУТАК Леся , <i>1 курс ОР магістр, педагогічний факультет Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника</i> ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ СУЧАСНОГО ЗДО.....	120
ГЛУБИЦЬКА Валентина , <i>1 курс ОР магістр, педагогічний факультет Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника</i> ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ.....	121
ГРИЦАК Марія , <i>1 курс ОР магістр, педагогічний факультет Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника</i> ВИКОРИСТАННЯ ПАРЦІАЛЬНИХ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ В СУЧАСНОМУ ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	127
ЗАСІДКО Олександра , <i>1 курс ОР магістр, педагогічний факультет Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника</i> ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА.....	129
КОСТЮК Анна , <i>1 курс ОР магістр, педагогічний факультет Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника</i> ВПЛИВ НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ПСИХІЧНИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ РАННЬОГО ВІКУ.....	132
КОСТИРКО Катерина , <i>III курс ОР «бакалавр», педагогічний факультет, кафедра теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти</i> РОЗВИТОК МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ОНЛАЙН-СЕРВІСУ LEARNINGAPPS.ORG.....	134
КЛЮЧІВСЬКА Тетяна , <i>1 курс ОР магістр, педагогічний факультет Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника</i> КАЗКА ЯК ПЕДАГОГІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ У ФОРМУВАННІ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ ДІТЕЙ.....	138

КРУПЧИН Аліна , <i>1 курс ОР магістр, педагогічний факультет Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника</i> ФОРМУВАННЯ ДУХОВНО-МОРАЛЬНИХ ЯКОСТЕЙ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	140
КУШНІРЕНКО Надія , <i>1 курс ОР магістр, педагогічний факультет Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника</i> ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В РОЗУМОВОМУ ВИХОВАННІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	142
ЛАДАТКО, Анна <i>III курс ОР бакалавр, факультет педагогічної і мистецької освіти Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка</i> СУЧАСНІ ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ З ДОШКІЛЬНИКАМИ ПО ОЗНАЙОМЛЕННЮ ЇХ З ПРИРОДОЮ.....	146
МАНДРИК Люба , <i>1 курс ОР магістр, педагогічний факультет Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника</i> СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ПРОБЛЕМИ ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНОГО РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКІВ В СУЧАСНОМУ ЗДО.....	149
МАТІЙЧУК Марія , <i>1 курс ОР магістр, педагогічний факультет Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника</i> ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА.....	151
МЕШТЕР Анета , <i>1 курс ОР магістр, педагогічний факультет Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника</i> ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА.....	154
МОЛДАВЧУК Ганна , <i>1 курс ОР магістр, педагогічний факультет Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника</i> ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	157
СТАСІВ Уляна <i>1 курс ОР магістр, педагогічний факультет Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника</i> ЕМОЦІЙНО-РОЗВИВАЮЧЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ЖИВОПІСУ.....	160
СИСАК Христина , <i>1 курс ОР магістр, педагогічний факультет Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника</i> ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ЕТНОКУЛЬТУРИ У	

ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	163
<i>СУДАК Наталія, 1 курс ОР магістр, педагогічний факультет Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника</i>	
ФІЗИЧНИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ: НОРМАТИВНО-ПРАВОВА ОСНОВА.....	166
<i>ТИМОЧКО ОКСАНА, 1 курс ОР магістр, педагогічний факультет Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника</i>	
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ СПІЛКУВАННЯ І ВЗАЄМОДІЇ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ОДНОЛІТКАМИ.....	169
<i>ПІДВЕРБИЦЬКА Ірина, 1 курс ОР магістр, педагогічний факультет Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника</i>	
СПІЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК УМОВА ФОРМУВАННЯ НОВИХ СОЦІАЛЬНИХ НОРМ ТА ЖИТТЄВИХ НАВИЧОК.....	173
<i>ФЕРЕНЦ Надія, 1 курс ОР магістр, педагогічний факультет Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника</i>	
СУТНІСТЬ ФЕНОМЕНУ СТАТЕВОЇ ВИХОВАНOSTІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	176
<i>ШЕВЧУК Віталія, 1 курс ОР магістр, педагогічний факультет Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника</i>	
ВИКОРИСТАННЯ ЕЙДЕТИЧНИХ МЕТОДІВ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ РОЗВИТОК В РОБОТІ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	179
<i>ШЕРЕМЕТА Юлія, 1 курс ОР магістр, педагогічний факультет Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника</i>	
ОСОБЛИВОСТІ СПРИЙМАННЯ МИСТЕЦТВА ЖИВОПИСУ ДОШКІЛЬНИКАМИ.....	182

**НАСТУПНІСТЬ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ОСВІТИ ДІТЕЙ ДО
НАВЧАННЯ У НУШ**

ДІХТЯРУК Софія, 2 курс ОР бакалавр, факультет дошкільної і початкової освіти, історії та мистецтв, Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія ім. Тараса Шевченка

**РОЛЬ ВОЛОНТЕРСТВА У ПАТРІОТИЧНОМУ ВИХОВАННІ
УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ.....185**

МАСЛО Софія, 2 курс ОР бакалавр, гуманітарно-технологічний факультет, Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія ім. Тараса Шевченка

**СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД НА НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ
ВИХОВАННЯ УЧНІВ У ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ
ОСВІТИ.....188**

МОРОЗ Олексій, здобувач 2 курсу 21-І групи 014 Середня освіта (Історія) факультет дошкільної і початкової освіти, історії та мистецтв КОГПА ім. Тараса Шевченка

**МУЗЕЙ ЯК ОСЕРЕДОК ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ
МОЛОДІ.....190**

ШЕЛЕСТ Христина, 2 курс ОР бакалавр, гуманітарно-технологічний факультет, Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія ім. Тараса Шевченка

**ВИХОВАННЯ УЧНІВ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В
ДУСІ МИРУ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....192**

ШУВАРІВСЬКА Валентина, 1 курс ОР бакалавр, гуманітарно-технологічний факультет, Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія ім. Тараса Шевченка

**ЗАЛУЧЕННЯ ДІТЕЙ ДО ВОЛОНТЕРСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО
СТАНУ.....196**

**ВПЛИВ РОДИННОГО ВИХОВАННЯ ОСОБИСТІСНИЙ
РОЗВИТОК ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**

БАЛАН Ірина, 1 курс ОР магістр, педагогічний факультет Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

**ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО
ВІКУ ЗАСОБАМИ ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ ЗДО ІЗ СІМ'ЯМИ
ВИХОВАНЦІВ.....199**

*ГЕРГЕЛЬ Олена, 1 курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника*

**ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД БАТЬКІВ У ФОРМУВАННІ
МОВЛЕННЕВОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ.....202**

*ГЕРЕЛИШИН Оксана, 1 курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника*

**ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ РОБОТИ ЯК ЗАПОРУКА УСПІШНОЇ
ВЗАЄМОДІЇ ПЕДАГОГІВ З БАТЬКАМИ ВИХОВАНЦІВ ЗАКЛАДІВ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....205**

ГОРДІЙ Романа, 1 курс ОР магістр, педагогічний факультет

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

**ТЕХНОЛОГІЇ ЗАЛУЧЕННЯ БАТЬКІВ ДО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ
ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....208**

ДУМАК Олександра, 1 курс ОР магістр, педагогічний факультет

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

**ВПЛИВ ДИТЯЧО-БАТЬКІВСЬКИХ ВІДНОСИН НА АДАПТАЦІЮ
ДІТЕЙ 3-4 РОКІВ ДО ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....211**

ІЛЬНИЦЬКА Уляна, 1 курс ОР магістр, педагогічний факультет

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

**ПЕДАГОГІЧНЕ ПАРТНЕРСТВО ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ТА
СІМ'Ї, ЯК ПЕРЕДУМОВА РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ.....214**

ІСМАНІЦЬКА, Наталія 1 курс ОР магістр, педагогічний факультет

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

**ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНЕ ПРОСВІТНИЦТВО БАТЬКІВ У
СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....217**

КОВТУНИК Христина, *1 курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника*
**СІМЕЙНЕ ВИХОВАННЯ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ
ОСОБИСТІСНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У ДІТЕЙ СТАРШОГО
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....220**

ОЛЕКСЮК Тетяна, *1 курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника*
**УСВІДОМЛЕНЕ БАТЬКІВСТВО В НОРМАТИВНО-
ПРАВОВІЙСИСТЕМІ УКРАЇНИ.....222**

➤ Секція №5
**КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ДО ПРОФЕСІЙНОЇ
ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ
ОСВІТИ**

БЕЗРУЧУК Юлія, *1 курс магістр, факультет здоров'я психології, фізичної культури та спорту Хмельницький національний університет*
**ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ ПСИХОЛОГА У ПРАВООХОРОННИХ
ОРГАНАХ.....225**

КІТЛЕР Галина, *1 курс ОР магістр, педагогічний факультет Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника*
**ФАХОВІ ВИМОГИ ДО ВИХОВАТЕЛЯ ЗДО В КОНТЕКСТІ
ПРОФЕСІЙНОГО СТАНДАРТУ.....227**

МИХАЙЛОВА Марія, *1 курс ОР магістр, педагогічний факультет Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника*
**МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА З ФІЗИЧНОГО
РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....230**

ПОЛЩУК Анастасія, *1 курс ОР бакалавр, факультет дошкільної і початкової освіти, історії та мистецтв, Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія ім. Тараса Шевченка*
**РОЗВИТОК ОСОБИСТОГО БРЕНДУ УЧИТЕЛЯ ІСТОРІЇ:
МОЖЛИВОСТІ ТА РЕСУРС.....233**

ЦЮРАК Марія, *1 курс ОР магістр, педагогічний факультет Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника*
**ВПЛИВ СТРЕС-ФАКТОРІВ НА ПРОФЕСІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ
ВИХОВАТЕЛІВ ЗДО.....235**

ЯЦИШИН Софія, *1 курс ОР магістр, педагогічний факультет Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника*
**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ВЗАЄМОДІЇ З
БАТЬКАМИ У МОРАЛЬНОМУ ВИХОВАННІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО
ВІКУ.....238**

ОРГАНІЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ У СУЧАСНИХ
ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

РОЛЬ МЕДІАОСВІТИ В СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ
ПРОСТОРІ

Вікторія АКІМОВА,
*1 курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Матішак М.В.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Постановка проблеми. Постійне та стрімке зростання кількості інформації приводить до того, що людині часто важко переосмислити все, що вона чує, бачить, сприймає. Якщо ще 50 років тому основну інформацію ми черпали з друкованої продукції, то нині перевага надається аудіовізуальним засобам (телебачення, Інтернет тощо), які через зображення і звук не лише доносять до нас інформацію, але й часто створюють абсолютно нову реальність. Стає зрозумілим, що навчання в системі дошкільної освіти сьогодні має максимально адаптуватися до технологічних досягнень, зокрема до стрімкої інформатизації суспільства, зростаючої доступності цифрових технологій та медіаресурсів та бути направленим на те, щоб навчити дитину грамотно взаємодіяти з медіаінформацією, оцінювати її та протидіяти спробам маніпулювання.

Сьогодні сприйняття світу дитиною значною мірою залежить від того, як його подають медіа. Медіа надають різнобічну інформацію про світ та практичні наочні зразки певного стилю життя і діяльності людини, формують життєві цінності дитини дошкільного віку. Тож особливим аспектом формування медіаграмотної особистості дитини стає медіаосвіта [3, с.4].

Поєднання навчання навичкам мислення зі знанням засобів масової інформації, доповнене активним досвідом дітей з використанням комунікаційних технологій, сприяє розвитку того, що Д.Перкінс визначає як «вдумливе навчання». Таке навчання пов'язує заклад дошкільної освіти з соціокультурною реальністю за її межами. Сенс освіти полягає в тому, що заклади освіти повинні служити важелем інтелектуального розвитку, дозволяючи дітям критично ставитися до свого оточення (включаючи засоби масової інформації) і знати, як правильно реагувати на це.

Цифрове середовище відкриває можливості, які можуть покращити фізичне та психічне самопочуття дітей. Однак помилковий та оманливий цифровий контент, включаючи дезінформацію, є в свою чергу і ризиком. Це може поглибити політичну поляризацію, підірвати довіру суспільства до демократичних інститутів і поставити під загрозу громадське здоров'я. Саме медіаграмотність є частиною комплексу заходів політики, що використовуються

країнами для максимального використання цифрових можливостей та мінімізації цифрових ризиків. Медіаосвіта має стати одним з головних чинників забезпечення відкритості освіти щодо сучасних швидко змінюваних знань і наближення змісту освіти до потреб повсякденного життя людини [1].

Аналіз досліджень. Медіаосвіта є предметом дослідження багатьох зарубіжних і вітчизняних вчених. Так, науковці Д.Букінгем, Б.Дункан вивчали моделі, підходи та методи медіаосвіти, К.Ворсноп – психолого-педагогічні її аспекти, К.Тайнер та Р.Хоббс – перспективи її розвитку, Дж. Гербнер (1995) — модель комунікації, Б. МакМахон (2003) — морально-демократичний аспект медіаосвіти. Сьогодні багато праць, присвячених освіті і медіа, написано українськими вченими – В. Івановим, Л. Найдьоною, Г. Онковичем, Б. Потятинником та ін.

Мета статті – визначити роль медіаосвіти в сучасному інформаційному просторі та обґрунтувати важливість її впровадження в українську освітню систему.

Виклад основного матеріалу. Медіаосвіта, за О. Федоровим, – це процес розвитку особистості за допомогою і на матеріалі мас-медіа з метою формування культури спілкування з медіа, творчих, комунікативних здібностей, критичного мислення, вмінь повноцінного сприйняття, інтерпретації, аналізу та оцінки медіатекстів, навчання різним формам самовираження за допомогою медіатехніки. Тобто людина повинна мати можливість та вміння активно використовувати інформаційне поле преси, радіо, телебачення, кінематографа, Інтернету [4, с.11].

Більшість дослідників, зокрема А. Литвин, І.Жилавська, А.Короченський, У.Гончаренко, дотримуються думки, що медіаосвіта має бути навчанням критичного сприйняття текстів, а не здобуттям навичок інструментального використання медіа при вивченні інших наук. Саме тому головне завдання медіаосвіти полягає у формуванні критично мислячої, соціально активної комунікативної особистості, яка вільно й осмислено орієнтується в медіапросторі [2].

Інша дослідниця І.В. Жилавська розглядала медіаосвіту як набір засобів та методів навчання молоді самостійному сприйняттю продуктів медійного виробництва. Наводиться погляд А.П. Короченського, який підкреслював: «у наші дні дедалі більше розповсюдження отримує широке розуміння медіаосвіти як розгорнутої, довгострокової суспільно-просвітницької діяльності». Його симпатки розуміють під медіаосвітою перш за все неперервний розвиток в суспільстві культури адекватного раціонально-критичного сприйняття змісту медійних текстів та самостійної оцінки діяльності мас-медіа – інформаційної культури, заснованої на демократичних та гуманістичних ідеалах та цінностях, на повазі до принципу культурного розмаїття [4, с.13].

Визначену увагу дефініції та проблемам медіаосвіти приділяли й українські вчені. А. Литвин вважає, що медіаосвіта – це навчання на матеріалі та за допомогою ЗМІ, кінцева мета якого – медіаграмотність, здатність до критичного сприйняття медіаповідомлень [2]. При цьому він ґрунтується на думці С. У. Гончаренко: «Основним завданням медіаосвіти є підготовка нового покоління до

життя в сучасних інформаційних умовах, до сприймання й розуміння різної інформації, усвідомлення наслідків її впливу на психіку тощо» [4, с.14].

В Україні розвиток медіаосвіти підтримується на законодавчому рівні. Базовими документами щодо діяльності мас-медіа та створення, розповсюдження, використання інформації є:

- Закон України «Про інформацію»;
- Закон України «Про рекламу»;
- Закон України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні»;
- Закон України «Про телебачення і радіомовлення»;
- Закон України «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів».

Концепція впровадження медіаосвіти в Україні була прийнята в 2010 році у зв'язку з потужним розвитком комунікаційних технологій, посиленням інформаційного тиску на свідомість, поширенням патогенного впливу медіаконтенту на колективну психіку і подальшим усвідомленням необхідності формування критичного мислення в масовій аудиторії. З тих пір контекст споживання медіа-продуктів зазнав значних перетворень, і, отже, ключові позиції визначеної концепції також були змінені.

У квітні 2016 р. Національна Академія педагогічних наук України схвалила нову редакцію цього основоположного документа з урахуванням проблем інформаційної безпеки нашої країни з початком гібридної війни Росії з Україною. У цих умовах медіаосвіта стає фундаментальною складовою інформаційної безпеки країни, відіграє стратегічну роль у вихованні патріотизму молоді, формуванні української ідентичності [1].

Роль медіа-освіти у формуванні критичного мислення масової аудиторії набула особливого значення після 24 лютого 2022 року. У той же час посилюються й інші руйнівні тенденції розвитку медіаіндустрії, викликані потребами ринку і доступністю технологій. Так звана «епоха тотального самовираження» призвела до безпрецедентного посилення аматорської журналістики, що призвело до зростання неякісного і незаперечного контенту в медіа-просторі. Захист від ЗМІ набув нового звучання, яке в умовах ринкового існування вдається до випуску неякісного продукту — підробок, фейків, сенсацій, хайпів, мемів тощо. У суспільстві знань, де кожен може займатися виробництвом контенту, трансляцією новин, соціальною інженерією за допомогою засобів масової інформації, стало очевидно, що формування навичок критичного мислення серед дітей має бути основою їх безпечного існування в інформаційному просторі.

Незважаючи на прийняту в Україні концепцію впровадження медіаосвіти дотепер єдиної її (медіаосвіти) теорії немає. Проте існують медіаосвітні підходи, зокрема:

- захисний, що охоплює ін'єкційну, ідеологічну та естетичну теорії медіаосвіти;
- аналітичний, до якого належать теорія формування критичного мислення, семіотична, культурологічна та соціокультурна теорії;
- практичний, відображений у всіх концепціях медіаосвіти/

Безперечно, ефективність медіаосвітнього процесу залежить від використання всіх вище згаданих підходів в комплексі. Проте через значний та систематичний вплив інформації, першочерговим завданням медіаосвіти стає використання аналітичного підходу, зокрема навчання особистості правильно та критично сприймати довоколишні впливи. Тому зростає роль теорії формування критичного мислення, в основі якої лежить навчання особистості «декодувати» (розпізнавати) медіатексти.

Якщо розглядати критичне мислення у контексті медіа, мова йде про рефлексивний процес мислення, який охоплює асоціативне сприймання, синтез, аналіз і оцінку механізмів функціонування медіа в соціумі, а також медіатекстів, що надходять до людини через ЗМІ. При цьому О.Федоров підкреслює, що розвиток критичного мислення є не кінцевою метою медіаосвіти, а її постійною складовою [6].

Важливість медіаосвіти в сучасному світі обумовлена тим, що мас-медіа в умовах глобалізації та інформаційного суспільства часто вирішально впливають на те, яким ми сприймаємо навколишній світ. Але часто медіа безвідповідально ставляться до своєї функції чесно та правдиво інформувати про події та факти дійсності. Тобто віртуальна картинка світу часто сильно відрізняється від картини реальної. Саме медіаосвіта дає людині можливість самозахисту від неправдивої інформації, вчить критично сприймати медійні повідомлення.

Висновок. Людство знаходиться в ситуації, коли інформаційне поле набирає більшого розповсюдження і поширення. Використання засобів масової інформації має зазвичай безсистемний характер. Крім того, медіа інколи надають інформацію випадкову та поверхову, яка переважно націлена на зацікавлення аудиторії. Проблема захисту людської свідомості від маніпулювання мас-медіа постійно загострюється. У зв'язку з цим медіаосвіта покликана виконувати унікальну функцію підготовки особистості до життя в інформаційному просторі, розвивати вміння мислити критично, формувати громадянську компетенцію, життєво необхідну навичку, спосіб «вижити» в сучасних умовах інформаційного вибуху та деструктивних інформаційних впливів. Медіаосвіта є запорукою для того, щоб відрізнити об'єктивну інформацію від інформаційного сміття, виявляти маніпулятивні впливи, формулювати власну точку зору щодо отриманої інформації та творчо її використовувати.

Саме тому перспективи подальших досліджень у напрямі впровадження медіаосвіти в освітню систему України повинні бути направлені на розроблення комплексної стратегії її розвитку, що в умовах сучасного інформаційного простору, є актуальним і практично значущим.

Список використаних джерел

1. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні Редакція 2016 року. URL : http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/mediaosvita/kontseptsiya_vprovadzhennya_mediaosviti_v_ukraini_nova_redaktsiya/
2. Литвин А. В., Робак В. Є. Завдання медіаосвіти в підготовці фахівців. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Педагогіка.* 2013. № 3. С. 31-37. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/NZTNPU_ped_2013_3_8.

3. Медіаграмотність і критичне мислення в закладі дошкільної освіти. Навчально-методичний посібник. / За редакцією О.В. Волошенюк; В.Ф. Іванова; Г.А. Дегтярьова. Київ: АУП, ЦВП, 2020. 79 с.
4. Медіаосвіта та медіаграмотність: короткий огляд / Іванов В., Волошенюк О., Кульчинська Л., Іванова Т., Мірошниченко Ю. 2-ге вид., стер. К.: АУП, ЦВП, 2012. 58 с.
5. Пометун О. Критичне мислення як педагогічний феномен. *Український педагогічний журнал*. 2018. № 2. С. 89–98.
6. Федоров О. Медіаосвіта та медіакритика в контексті підготовки майбутніх педагогів. *Вища освіта України*. 2014. № 4. С. 59-70. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/vou_2014_4_11

ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТФІЛЬМІВ ЯК ЗАСОБУ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Уляна БАБІЙ,

*І курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Мацук Л.О.,
кандидат педагогічних наук, професор*

Комунікативно-мовленнєвій діяльності належить визначальна роль саме в дошкільному віці. Адже, в цей період дитина оволодіває азами взаємодії з іншими людьми, входить в соціум, вчиться самореалізовуватися в процесі комунікації. Здобуті навички залишають свій відбиток на всю подальшу діяльність дитини та створюють відповідно позитивну чи негативну налаштованість на процес спілкування.

Проблема мовленнєвого розвитку дошкільників не є новою, і особливо актуальною вона виступає в сучасних модернізаційних процесах та стрімких інформаційних переворотях, коли від дорослих та дітей вимагається володіння комунікативними вміннями, зокрема, швидко встановлювати та підтримувати контакти, орієнтуватися у потоці інформації та вміти самостійно здобувати необхідні знання. Так, на кінець старшого дошкільного віку діти оволодівають такими комунікативно-мовленнєвими вміннями як: мають уявлення про світ дорослих, їх взаємини між собою, усвідомлюють правила поведінки у соціумі; переносять моделі соціальних взаємин у гру; усвідомлюють необхідність спілкуватися відповідно до завдань комунікативної ситуації; вміють аналізувати й оцінювати комунікативні контакти з однолітками і дорослими.

А. Богуш стверджує, що у процесі спілкування з дорослим перед дитиною постають комунікативні мовленнєві завдання, що передбачають реактивну (відгукнутися на звертання) та ініціативну (першою звернутися до дорослого) мовленнєву дію. У виникненні комунікативного мовленнєвого завдання, що передбачає ініціативну мовленнєву дію, вирішальну роль відіграє спеціалізоване мовлення дорослого, адресоване дитині [1].

Аналіз останніх досліджень та публікацій свідчить про те, що потенційні можливості у формуванні мовленнєвого розвитку дошкільників надаються мультиплікаційним фільмам (М.Аромаштам, С.Безклубенко, О.Биковська, А.Богуш, О.Зощенко, К.Крутій, А.Мудрик, А.Немирич та ін.).

Так, вчені стверджують, що мультфільми в буденній свідомості сприймаються як невід'ємний складник дитинства, засіб розвитку та розваги підростаючої особистості, формування реалістичного та оптимістичного світосприйняття. Мультиплікація є особливим жанром екранного мистецтва, де аудіовізуальний ряд адаптований саме для дитячого сприйняття: дитячі мультфільми яскраві, образні, емоційно збагачені. Саме з причини, що діти не володіють необхідним рівнем знань і відповідно не мають життєвого досвіду, оточуючу дійсність вони легко сприймають за допомогою аудіовізуальних образів та відчуттів [3;4].

Перегляд мультфільму дає цілий арсенал методів для формування мовленнєвої компетенції дошкільника. За змістом мультика доцільно провести бесіду, відтворити та програти в ролях певну комунікативну ситуацію, яка найбільш зацікавила дитину, закріпити нові слова та мовні звороти. Найбільш цінним в такому випадку є невимушеність, відсутність суперечностей дитячій природі.

Цікавою формою роботи за змістом мультфільму може виступити створення віртуального діалогу з улюбленим персонажем, або ж, навпаки, з тим, якого дитина недолюблює. В такому випадку дошкільник непомітно сам для себе буде вчитися організовувати комунікацію з іншими, навіть якщо це не завжди приємно, буде вчитись долати негативні моменти у спілкуванні.

Також можна запропонувати дитині скласти пісеньку чи віршик за мотивами улюблених мультиків, хай не завжди дошкільники в змозі підібрати доречну риму чи правильно поєднати слова, але вони вчать створювати мовленнєве оформлення власних думок і переживань.

Так, переглядаючи мультфільм «Тачки» (переважно хлопчики) вільно застосовують слова «гран-прі», «шоу», «фанати». Мультик «Софія Прекрасна» викликає зацікавленість у дівчаток, які після перегляду дивують своїми висловлюваннями, як от : «тіара», «амулет», «візит», «підземелля», на солодкі коктейлі вони говорять «смuzzi»; слова «вечірка», «кристалізація» запам'ятовуються із «My little pony». Почувши іноземне слово в мультику, дитина виділяє його з поміж інших та міцно засвоює. Назва мультика «Холодне серце» перетворюється в мовленні дитини на «фрозен». Не виняток коли діти наслідують і так звані неіснуючі, вигадані слова «привидоцикл», «глибокамінь». І звичайно ж, головні герої у дитячих іграх перетворюються на мультиплікаційних: Мінімум, Клівер, Ембер, Тілі, Папус, Сімка, Нолик, Молнія Маквін, Ельза та багато інших [5].

Цінними для дитини виступають ті мультфільми, що містять в собі моделі комунікативно-мовленнєвої діяльності, показують як позитивні, так і негативні моменти у спілкуванні, вчать діяти, долати перешкоди, збагачують дитяче мовлення.

Критеріями добору мультфільмів з точки зору їх придатності для використання як засобу навчання мови і розвитку мовлення визначено такі:

- емоційна та мовленнєва насиченість сюжету мультфільму;

- відповідність структури текстів мультфільму можливостям дитячого сприймання й розуміння, співвіднесеність їх із дитячим досвідом і пережитими подіями;
- динамізм фільму, гострота й експресивний розвиток сюжету, захопливі для дитини події; яскравість, оригінальність, та індивідуальність зображення героїв – вони запам'ятовуються;
- зв'язок фільму з реальною життєвою ситуацією дитини, її відносинами з довкіллям;
- пробудження бажання наслідувати позитивного героя, зокрема його благородство й успішність [2].

Отже, дошкільний вік – сенситивний період у комунікативно-мовленнєвому розвитку. Моделями мовленнєвої діяльності насичені сучасні мультиплікаційні фільми. Завдання дорослого використати комунікативно-мовленнєвий потенціал мультфільмів у засвоєнні дитиною особливостей побудови взаємодії з оточуючими. З цією метою доцільно транспонувати різноманітні варіанти поведінки та мовленнєвих реакцій із мультфільмів у життєві ситуації, найбільш типові для дошкільного віку. Адже створюється комунікативно-мовленнєве середовище нового типу, до існування в якому дитина має бути готова.

Список використаної літератури:

1. Богуш А. М. Дошкільна лінгводидактика: теорія і методика навчання дітей рідної мови : К]d : Вища школа, 2007. 542 с.
2. Використання мультфільмів як засобу розвитку зв'язного мовлення дошкільників суспільства [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу : <file:///C:/Users/admin/Desktop/Downloads/pdf>
3. Сітцева М. Роль мультиплікації у розвитку дитини в умовах інформаційного суспільства [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу : <http://www.inforum.in.ua/conferences/12/2/12>.
4. Силко Р. М. Мульт-терапія як технологія виховання дітей. Активна мульттерапія // Вісник. Серія : Педагогічні науки. 2014. №120. С. 188–190.
5. Сонник Ю.А. Педагогічний потенціал мультфільмів у формуванні комунікативно-мовленнєвої компетенції дошкільників [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу : <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/9674/1/25.pdf>

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ЗДО

Аліна БІНЬКОВСЬКА,

*І курс ОР «Магістр», педагогічний факультет,
кафедра теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти.*

*Науковий керівник – Матішак М. В.
кандидат педагогічних наук, доцент*

Актуальність проблеми. Розвиток сучасної системи дошкільної освіти нерозривно пов'язано з соціальними, політичними та економічними

перетвореннями у світі – змінюються значення та роль людського фактора, потреби та зміст, принципи та умови успішної соціалізації підростаючого покоління. Обов'язковою умовою становлення та розвитку гармонійної, цілісної, затребуваної в сучасному суспільстві особистості, є формування соціальної компетентності у молодого покоління.

Дошкільне дитинство та дошкільна освіта перебувають на самому початку життєвого шляху людини. Дитинство - особливий період, головною рисою якого є процес дорослішання дитини, її входження до соціального світу дорослих. У міру освоєння культурних, моральних правил та закономірностей суспільного життя відбувається розвиток дитячої соціальної компетентності - здатності оцінювати власні вчинки, ефективно взаємодіяти з оточуючими.

Проблема розвитку соціально-психологічної компетентності дітей дошкільного віку – важлива соціальна та психолого-педагогічна проблема, її вирішення торкається нагальних питань суспільства та освіти. В сучасних умовах соціально-економічних змін перед освітою поставлено завдання не просто дати дошкільникам певний рівень знань, умінь та навичок за основними векторами розвитку, а й виробити здатність і готовність жити в сучасному надскладному суспільстві, досягати соціально-значимих цілей, ефективно взаємодіяти та вирішувати життєві проблеми.

Короткий огляд останніх досліджень і публікацій за темою. Розкриттю поняття та сутності соціально-психологічної компетентності у контексті дошкільної освіти присвячені роботи таких авторів, як А. Богуш, Г. Беленька, Н. Гавриш, К. Крутій, О. Кононко, В. Маршицька, І. Рогальська та ін.

Мета статті – на основі вивчення теорії та практики проаналізувати особливості формування соціально-психологічної компетентності старших дошкільників в умовах сучасних ЗДО.

Виклад основного матеріалу. Педагогіка початку ХХІ століття одним із пріоритетних завдань бачить створення соціально-психологічних умов гармонійного розвитку дітей дошкільного віку. Йдеться не лише про фізичне, інтелектуальне, але й про духовно-моральний розвиток та виховання нових поколінь українців.

Формування цінностей особистості відбувається з самого раннього дитинства в сім'ї, під впливом оточуючого соціокультурного простору, а також у сфері освіти, де виховання та розвиток обумовлені всім укладом повсякденного життя дитини [1, с. 21].

Концепція духовно-морального розвитку та виховання особистості громадянина України покладено основою розробки та реалізації Державного освітнього стандарту, вона визначає критерії сучасного національного виховного ідеалу, цілі та завдання духовно-морального виховання дітей, основні соціально-педагогічні умови та принципи, на яких будується це виховання.

Автори Концепції постаралися визначити та вибудувати систему базових національних цінностей, здатних консолідувати багатонаціональний та багатоконфесійний народ України. Державний стандарт дошкільної освіти як

один з основоположних принципів дошкільної освіти визначає «залучення дітей до соціокультурних норм, традицій сім'ї, суспільства та держави».

Компетентність визначають як певний тип організації знань, який дає можливість орієнтуватися у тих чи інших питаннях, приймати ефективні рішення. Такі знання мають характеризуватися різноманітністю, гнучкістю, швидкою актуалізацією, можливістю застосування, здатністю до саморегуляції на основі довільності та самооцінки. Компетенція є сукупністю знань стосовно організаційних та змістових аспектів діяльності, володіння ними передбачає їх застосування. Соціально - психологічна компетентність характеризується як здатність індивіда ефективно взаємодіяти з людьми в системі міжособистісних відносин і включає вміння орієнтуватися соціальній ситуації, правильно визначати особистісні особливості й емоційні стани інших людей, обирати адекватні способи спілкування й реалізовувати їх у процесі взаємодії. Соціально-психологічно компетентна людина має високий рівень адаптації та здатна до самореалізації [4, с. 230].

Дошкільне дитинство є надзвичайно важливим періодом у психічному й особистісному розвитку дитини. Соціальна ситуація визначається прагненням дитини до самостійності, яке не може бути реалізоване через брак необхідних умінь, знань, рівня фізичного та психічного розвитку дошкільника. Провідною діяльністю стає ігрова діяльність, яка полягає у відтворенні дітьми дій і відносин дорослих. Гра не є продуктивним видом діяльності, вона спрямована не на результат, а на зміст самої дії. В процесі ігрової діяльності інтенсивно розвиваються всі психічні функції та процеси, набуваючи ознак вищих психічних функцій. У дошкільному дитинстві формуються основні мотиваційні, інструментальні, стильові риси особистості. Найважливіше значення в розвитку особистості відграє розвиток свідомості, емоцій, почуттів і волі. У самосвідомості дитини виокремлюються такі складові як, самооцінка, самопізнання і само ставлення. У дошкільника інтенсивно розвивається спонукальна сфера. У дитини розвивається ієрархія мотивів, їх супорядність. Соціалізація дошкільників пов'язана із засвоєнням ігрової діяльності та зміною сфери спілкування. Основним новоутворенням віку є формування готовності до систематичного навчання в школі [3, с. 154].

Компетентність дитини дошкільного віку є інтегральним утворенням, яке характеризує рівень розвитку особистості дитини. Важливими показниками компетентності дитини дошкільного віку є сформованість ігрової діяльності, властивостей особистості, її рівень розумового розвитку. Соціально-психологічну компетентність дитини дошкільного віку визначається як здатність дитини адекватно оцінювати навколишню дійсність враховуючи знання про неї, це можливість контролювати власну поведінку, орієнтуватися в поведінці інших людей, передбачати наслідки своєї поведінки. Сформована соціально-психологічна компетентність містить здатність ефективно взаємодіяти з навколишнім світом, з іншими людьми. Компонентами соціально-психологічної компетентності дитини дошкільника є соціальна компетентність, психологічна компетентність, когнітивна компетентність і комунікативно-мовленнєва компетентність [4, с. 229].

Діагностика рівня сформованості соціально-психологічної компетентності повинна бути орієнтована не тільки на формальні показники компетентності, а й також на комплексні вміння, які характеризують загальний психічний розвиток дитини, її здатність до спілкування, успішність у соціальній взаємодії, емоційну врівноваженість. Для дослідження було використано наступні методики: анкета «Самооцінка», опитувальник «Емоційне благополуччя дитини» методика «Скринінговий відбір», експертна оцінка вольової сфери дитини, методика визначення рівня соціально-психологічної компетентності дітей дошкільного віку [2, с. 12].

Процес формування соціально-психологічної компетентності можливий при забезпеченні психолого-педагогічної підтримки дітей в різних умовах соціалізації дитини. Формування соціально-психологічної компетентності передбачає не зміну системи освіти, зміна засобів і стратегій формування знань у дітей. Дошкільний період є особливо сприятливим для формування компетентностей, в тому числі і соціально-психологічної компетентності. Процес формування соціально-психологічної компетентності повинен включати наступні взаємопов'язані напрями: робота з батьками, робота з педагогами, робота з дітьми. Підвищення соціально-психологічної компетентності у дітей дошкільного віку має здійснюватися таким, чином, щоб всі діти ставали активними учасниками цього процесу [5, с. 117].

Дослідження рівня сформованості соціально-психологічної компетентності показало, більшість вихованців мають середній рівень сформованості соціально-психологічної компетентності. Середній рівень виразності виявився більш властивим і для компонентів соціально-психологічної компетентності. Всі показники загального і психічного розвитку знаходяться у межах середнього рівня, що свідчить про нормативний розвиток дітей. Проведений кореляційний аналіз показав сильний зв'язок між рівнем сформованості соціально-психологічної компетенції та окремими її показниками, а також із показниками загального і психічного розвитку.

Висновки. На підставі аналізу наукової літератури ми з'ясували, що поняття соціально-психологічної компетенції сприймається як характеристика особистості, яка володіє механізмами гармонізації процесу усвідомлення соціальних проблем та ціннісних орієнтацій на суспільне благо. Соціально-психологічна компетенція дошкільника передбачає знання, вміння, навички, достатні для виконання обов'язків, властивих даному життєвому періоду.

У ході своїх теоретичних досліджень ми дійшли висновку, що сформована соціально-психологічна компетентність є результатом успішної адаптації особистості до умов суспільства та цілеспрямованої роботи всіх дорослих членів цього соціуму із соціалізації дитини. За підсумками сказаного ми вважаємо, що формування соціально-психологічної компетенції дошкільника стає можливим як у процесі спеціально-організованої навчально-виховної діяльності, а також у спільній з соціумом розширеної та поглибленої діяльності щодо створення єдиної освітнього середовища.

Список використаної літератури:

1. Базовий компонент дошкільної освіти. Науковий керівник: А. М. Богущ, дійсний член НАПН України, проф., д-р пед. наук; авт. кол-в: Богущ А.М., Беленька Г.В., Богініч О.Л., Гавриш Н.В., Долинна О.П., Ільченко Т.С. К., 2021. 37 с.
2. Грицишина Т. І. Соціалізація дітей старшого дошкільного віку як соціально-педагогічна проблема. Освіта та розвиток обдарованої особистості. 2016. № 12 (55). С. 12-15.
3. Кононко О. Л. Виховуємо соціально компетентного дошкільника: навчально-методичний посібник до Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі». К.: Світич, 2016. 201 с.
4. Максимова О. О. Формування соціальної компетентності дитини дошкільного віку як запорука її успішної адаптації до навчання в школі. Педагогічна освіта: теорія і практика. Зб. наук. праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка; Інститут педагогіки НАПН України. Вип. 20 (1-2016). Ч. 2. Кам'янець-Подільський, 2016. С. 229- 234.

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ І ПРИЙОМІВ SNREM-ОСВІТИ В РОБОТІ З ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ СТАРШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Любов ВАЦЕБА

І курс ОР магістр, педагогічний факультет

Прикарпатський національний університет

Імені Василя Стефаника

науковий керівник- Лазарович Н.Б.

кандидат педагогічних наук, доцент

У сучасному світі є актуальним всебічний розвиток індивідуальності людини як особистості та найвищої цінності суспільства на основі виявлення її здібностей, обдарованості та талантів.

І саме виявлення обдарованих дітей та подальший розвиток їх здібностей та обдарувань є однією з умов максимального розкриття і розвитку потенціалу кожної особистості, формування молодого людини як суб'єкта соціального та професійного життя, підготовки її до самовдосконалення, самовизначення та самореалізації. Чим раніше починається розвиток здібностей і талантів, тим більше шансів на їх оптимальний розвиток, саме тому так важливо виявити обдарованість дітей на ранньому етапі. Оскільки обдарованість у дитячому віці можна розглядати як потенціал психологічного розвитку стосовно наступних етапів життєвого шляху особистості, слід враховувати складність самого поняття обдарованості.

У наш час існує дуже багато визначень дитячої обдарованості. Одним із них є, обдарованість – як міра генетично і досвідчено визначених можливостей людини адаптуватися до життя. Обдаровані діти – це діти, яким притаманна специфічно структурована система психічних функцій з індивідуальним виміром, що включає пізнавальні потреби та високий рівень інтелектуальних і

творчих здібностей. Дошкільне дитинство – найсприятливіший період розвитку образних засобів пізнання. Результати сучасних психолого-педагогічних досліджень учених доводять важливість виявлення обдарованості з раннього віку – періоду інтенсивного прояву і формування здібностей дитини, що найбільше піддається впливу дорослих.

Для розвитку природної допитливості дітей та їх чутливості у сприйнятті довкілля, відзначають й схвалюють оригінальність їхніх суджень і дій на заняттях.

В Базовому компоненті дошкільної освіти пізнавальна активність дошкільника характеризується здатністю цікавитися невідомим, виявляти готовність до розв’язання проблемних ситуацій, здійсненням елементарних мислительних дій (аналіз, порівняння, синтез, узагальнення), оволодіння елементарними формами критичного мислення, творчої уяви, спостережливості, допитливості.

Останнім часом дуже змінилися вимоги до організації середовища закладу. Досвід свідчить, що становлення та розвиток особистості дитини відбувається здебільшого не на занятті, а в повсякденному житті, де дитина має змогу отримати значно різнобічний і багатший емоційний досвід. Не менш важливим є питання предметного наповнення розвивального середовища. Добір ігор та дидактичних засобів передбачає їх багатофункціональність. Щоб викликати у дітей бажання самостійно гратись з дидактичними матеріалом, розвивати їх сенсорні здібності, логіку, мислення, допомагає новий напрям освіти – STREAM. STREAM= Science, Technology, Reading + Writing, Engineering, Arts, and Mathematic – акронім слів – природничі науки, технологія, читання + письмо, інжиниринг, мистецтво, математика.

STREAM-освіта — базова сходинка у представленій моделі, найбільш багатогранна. Треба надати малюку можливість випробувати себе в різних галузях — побути співаком, актором, балериною, музикантом, науковцем, винахідником. При цьому варто уважно стежити за тим, що дитині найбільше подобається, що виходить краще, чим вона може займатися самостійно.

У центрі програми — дитина — обдарована особистість, тобто така, яка самостійно, в силу власних вікових і психофізіологічних особливостей, обирає свої дії та рішення, досягає вищого рівня пізнавального розвитку. Розвиваючи здібності, обдарованість дитини, вкрай важливо спрямувати їх у правильному напрямі. Це завдання реалізується завдяки цілісному соціально-психологічному проектуванню ланцюжка моделей-різновидів взаємодій педагога і вихованців. Ґрунтом для розвитку пізнавальних здібностей малюка є розвиток його сенсорних, інтелектуальних і творчих здібностей.

Напрями програми:

- Природничі науки;
- Інженерне мислення;
- Технології;
- Читання і письмо;
- Інженерія;
- Мистецтво;
- Математика.

Структура програми:

Психолого-педагогічна характеристика дитини дошкільного віку.

Сенсорний розвиток — технології, читання і письмо.

Інтелектуальний розвиток — природничі науки, математика.

Розвиток творчих здібностей — інженерія, мистецтво.

Пропонований інтегрований підхід до реалізації STREAM-освіти дошкільнят суттєво відрізняється від традиційного комплексно-тематичного підходу в розподілі змісту освіти. Так, досліджуваний об'єкт або явище діти розглядають не відокремлено, а в комплексі з іншими предметами, явищами, подіями. Це сприяє встановленню причинно-наслідкових взаємозв'язків між ними, інтеграції освітніх ліній, об'єднаних єдиною темою. Такий підхід відповідає й психічним особливостям дошкільнят, для яких характерне домінування процесів інтеграції (синтезу) над процесами диференціації (аналізу).

Експериментування, дослідження, милування природою тощо сприяє формуванню в дітей уявлень про об'єкти, предмети та явища природи, активізує пізнавальний розвиток і закладає основи для усвідомлено правильного ставлення до об'єктів природи, формує культуру інженерного мислення.

Це дає поштовх для розвитку пізнавальних інтересів дітей, розширення досвіду орієнтування в довкіллі, впливає на сенсорний розвиток, розвиток допитливості та пізнавальної мотивації, на формування пізнавальних дій, становлення свідомості; розвиток уяви і творчої активності; формування первинних уявлень про об'єкти, властивості й відносини об'єктів довкілля (форму, колір, розмір, матеріал, звучання, ритм, темп, причини і наслідки тощо); сприяє розвитку сприйняття, уваги, пам'яті, спостережливості, здатності аналізувати, порівнювати, визначати характерні, суттєві ознаки предметів і явищ навколишнього світу; сприяє формуванню вміння встановлювати найпростіші зв'язки між предметами і явищами, робити найпростіші узагальнення, що в подальшому буде сприяти різнобічному розвитку кожної дитини.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний Стандарт дошкільної освіти) <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini>
2. Крутій К., Грицишина Т. Журнал «Дошкільне виховання» «STREAM-освіта дошкільнят: виховуємо культуру інженерно мислення» 2016.
3. Крутій К.Л. Освітній простір дошкільного навчального закладу :Монографія: У 2-х ч. – Частина перша. Концепції, проектування, технології створення. – Запоріжжя : ТОВ “ЛПІС” ЛТД, 2009. –320 с.
4. Лазарович Н, Обдарованість у дошкільному віці: Навчально-методичний посібник. – Берегово: , 2009. – 220с.
5. Маричева О.Б., «STREAM-освіта в дошкільному закладі. Система роботи з формування у дітей інженерного мислення». Навчально-методичний посібник /О.Б. Маричева, – Вінниця: ММК, 2017. 47с

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ РІЗНОВІКОВОЇ ГРУПИ

Марія ГОЛНЕЙ,

І курс ОР магістр, педагогічний факультет

Прикарпатський національний університет

імені Василя Стефаника

науковий керівник – Захарасевич Н. В.,

кандидат педагогічних наук, доцент

Національна освіта сучасності вирізняється гуманізацією навчально-виховного процесу, дитиноцентризмом – урахуванням потреб вихованців, розвитком кращих їх якостей, формуванням різносторонньо розвинених особистостей. Здійснення цих пріоритетів об'єктивно вимагає якісно нового ставлення до навчання та виховання дітей, організації усього ходу освіти. Навчання повинне бути розвиваючим, розширювати знання вихованців та способи розумової діяльності, формувати пізнавальні інтереси і нахили. Відповідно варто поміняти традиційні методики та засоби навчання. Якраз через гру діти впізнають світ, готуються до життя, набирають різних практичних знань та умінь. У взаєминах дітей дошкільного віку починають жваво формуватися соціально-комунікативна компетенція, а їхня взаємодія із однолітками та дорослими набирає особливих рис. До того ж співпраця розглядається як вид співдії в спільній діяльності (наприклад, у ігровій). Разом з цим виняткового значення набирають ігрові форми виховання та навчання.

Загальновідомо, що однією із неповторних особливостей дитини є здатність до наслідування. Спостерігаючи за діями дорослих, копіюючи та опановуючи їхні способи дій, малюк швидко пізнає довколишній світ та свої можливості. Беручи за приклад, дитина вчиться обмірковувати інформаційний та емоційний зміст обставин. Відповідно розуміє власну залежність від природного і суспільного оточення, долучається до соціокультурного середовища. Ще однією важливою умовою розвитку дитини є закріплення та систематизація отриманих знань та умінь [4, с.118].

На сьогоднішній день кожна 6 дитина виховується в групі, що об'єднує дітей різного віку. Увесь час збільшується не лише кількість різновікових груп, але й сильно змінюється віковий склад дітей у них. Таким чином в одній групі можуть бути діти віком від 3 до 7 років.

Найчастіше різновікові групи у ЗДО створюють за потреби: через малу кількість дітей, що відвідують садок, нестачу педагогічних працівників та ін. Проте це не значить, що різновікове об'єднання дошкільнят це винятково вимушений крок, позитивні сторони в якому годі і шукати. Навпаки! Різновікові групи мають дуже великий потенціал для розвитку дітей дошкільного віку. Перебуваючи разом у групі, різновікові діти нагромаджують практичний досвід дружнє спілкування, співпрацю та взаємодопомоги. Вони засвоюють головні принципи самореалізації у суспільстві [2].

Комунікування дошкільнят різновікової групи спрямоване не лише на віковий потенціал особистості, а передусім на її соціальний досвід, та може реалізуватися як «на рівних» і до порівняно рівних суб'єктів (при цьому фактичний вік може не мати важливого значення), так і у взаємодії, коли суб'єкти розуміють своє положення старшого та молодшого партнера.

Професійна діяльність педагога в різновікових групах є досить складним і передбачає високу вправність вихователя, системний підхід для вивчення дошкільнят, уміння зіставляти програмові вимоги із індивідуальними особливостями дітей, а також уміння розуміти і бачити кожну дитину та групу цілком. Оскільки від того, в якій мірі методично вірним буде педагогічне керівництво навчально-виховним процесом дошкільнят в різновікових групах більшою мірою залежить розуміння дитиною довколишнього світу, побудова її життєдіяльності, формування міжособистісних стосунків.

У групі різного віку створюються зручні умови для мовленнєвого розвитку та розвитку спілкування і старших, і молодших дітей. В наслідок спільній діяльності дошкільники засвоюють нові форми і функції мовлення, активно розвивається така природна ознака їхньої поведінки, як невимушеність. Різноманітність і варіативність середовища групи різного віку допомагає малюкам швидко навчитися спілкуватися, радитися та взаємодіяти [3, с.163].

Специфічністю різновікової групи є те, що вона є своєрідним зразком сім'ї, де діти різного віку вибудовують свої стосунки на основі різних інтересів і взаємної допомоги. В сім'ї, що виховує декілька дітей різного віку, з часом немовби програмується схема взаємодії дітей — старша дитина завжди дивиться за молодшою: чи, бува, хтось не образив, чи добре поїла, чи відповідно вдягнена для прогулянки та ін. Вищезгадане не обтяжує дитину старшого віку, а стає звичним співжиттям у сім'ї.

Пріоритетом спільного виховання малят різного віку є формування в них почуття захищеності, стабільності, оптимістичного світобачення, взаємної довіри. А для тих дошкільнят, в кого немає братиків і сестричок, перебування у такій групі є гарною можливістю отримати досвід взаємодії із старшими чи молодшими дітьми.

Аргументовано, що ігрова взаємодія дошкільнят різного віку у сюжетно-рольовій грі є психологічно цінною як для молодших так і для старших дітей, оскільки в старших дітей задовольняється потреба оцінювати других, а в молодших малят задовольняється потреба в одержанні визнання [1, с.13].

Проведення великої кількості «класичних» в дошкільному віці ігор («Сім'я», «Лікарня», «Дитячий садок» тощо) особливо результативне із погляду на виховну мету саме у групі різного віку, так як розподіляючи ролі педагог враховує симпатії дітей, їх вікові та індивідуальні особливості; старається задовольнити ігрову зацікавленість кожного з них, надаючи можливість проявити себе; може також застосовувати ігрову роль для самоствердження дитини. Відтворення дошкільником у грі взаємин дорослих та суспільних явищ є передумовою сильного пізнання нею довколишньої дійсності, бажання брати активну участь в житті тих людей, що її оточують.

Отож, плануючи навчальну роботу, вихователь має обов'язково враховувати психологічні і фізичні можливості зокрема кожної дитини різного віку. Саме тому педагогові необхідно добре орієнтуватися у програмах всіх вікових категорій та доцільно компонувати всякий програмовий матеріал упродовж одного заняття, продумувати, що будуть робити діти, які відносяться до різних вікових груп. Враховуючи всі особливості різновікової групи, педагог повинен створити сприятливе середовище для розвитку дітей, в якому вони розвиватимуться, здобуватимуть знання та соціалізуватись.

Список використаних джерел:

1. Андрущенко Т. К. Формування здоров'язбережувальної компетентності в дітей у різновікових групах ДНЗ. Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського. Педагогічні науки. 2016. № 4. С. 13-17.
2. Індивідуальний розвиток особистості дошкільника в умовах різновікової групи. URL: <http://www.garmoniya.mk.ua/indyvidualnyy-rozvytok-osobystosti-doshkilnyka-v-umovah-riznovikovoyi-grupy.html>.
3. Кирста Н., Піндус Х. Організаційно-педагогічні засади функціонування навчально-виховного процесу в різновікових групах сучасних ДНЗ. Освітній простір України. 2017. Вип. 9. С. 163-169.
4. Марчук О., Мельничук Л., Шкабаріна М. Професійна підготовка майбутніх педагогічних працівників у сфері дошкільної освіти до роботи з дітьми у різновіковій групі. Нова педагогічна думка. 2021. № 1. С. 115-119.

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ УЯВЛЕНЬ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ ЕКОЛОГІЧНИХ СТЕЖИН

Оксана ГЛИСТА,

*І курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Мацук Л.О.,
кандидат педагогічних наук, професор*

Виховне значення природи важко переоцінити. Спілкування з природою позитивно впливає на людину, робить її добрішою, м'якшою, пробуджує в ній найкращі почуття. Особливо велика роль природи у вихованні дітей. З пильної уваги до природи, з прихильності до місця дитячих ігор виникає і розвивається любов до свого краю, до рідної природи, до Батьківщини, виховується почуття патріотизму. Ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з природою – це засіб утворення в їх свідомості реалістичних знань про навколишню природу, заснованих на чуттєвому досвіді і вихованні правильного ставлення до неї.

Формування екологічних уявлень у дітей старшого дошкільного віку пов'язане з необхідністю розвитку ціннісного ставлення до природи рідного краю, збагаченням уявлень дітей про навколишнє їх середовище, розвитком естетичних і патріотичних почуттів до об'єктів природи рідного краю.

Свого часу видатний педагог-мислитель Я. Коменський підкреслював, що людина – це частина природи, і вона повинна розвиватися за її законами, довів, що людина як частина природи підкоряється її найголовнішим законам, які діють як у світі рослин, тварин, так і відносно людини, що чіткий порядок школи треба запозичити у природи і специфічним принципом відбору знань про природу для дітей дошкільного віку є принцип енциклопедичності.

Пізніше К. Ушинський писав, що у дітей необхідно формувати широке коло знань про неживу природу, рослинний світ, тваринний світ, працю людей у природі. Він закликав розширити спілкування дитини із природою й дивувався тому, що виховний вплив природи... так мало оцінений у педагогіці [3].

На думку В.Сухомлинського, природа лежить в основі дитячого мислення, почуттів та творчості. Він вважав, що формувати в дитини дошкільного віку ставлення до рідного краю як частки природи слід починати з раннього віку [7]. Екологічне виховання має на меті не лише озброєння дітей новими екологічними знаннями, а й сформувати певні екологічні уявлення особистості, яка здатна, керуючись здобутими знаннями, сформованими цінностями й досвідом, приймати виважені екологічно-доцільні рішення в життєвих ситуаціях та природному оточенні.

Важливо сьогодні, щоб усі дорослі та діти стали на шлях співпраці із природою. Зміст ознайомлення дітей із природою містить широке коло знань, зокрема про природні матеріали, сезонні зміни у природі, різноманітність рослин і тварин. Такий підхід до формування змісту знань про природу, які мають засвоїти малюки, необхідний для формування в них системи наукових знань про природу та відповідного ціннісного ставлення до довкілля. Вивчення природи має починатися з того, що безпосередньо оточує дитину, тобто з тих об'єктів і явищ природи, які дитина може спостерігати щодня.

Ефективність формування екологічних уявлень у дитини великою мірою залежить від середовища, у якому відбувається її життєдіяльність. Еколого-розвивальне середовище в широкому розумінні – це єдність природного, предметного, соціального та середовища внутрішнього «Я». Воно забезпечує набуття дитиною досвіду контакту із природним оточенням та спілкуванням із дорослими. Ефективність впливу довкілля на особистість дитини в дошкільному закладі залежить від здатності педагогічного колективу організувати комфортне еколого-розвивальне середовище.

Важливим елементом еколого-розвиваючого середовища є екологічна стежина. Вона виконує пізнавальну, розвивальну, естетичну і оздоровчу функції. Її мета – виховання відповідальної поведінки дитини в природі, поширення знань про довкілля, вміння орієнтуватися в природі. Екологічні стежини є однією з інноваційних форм пошуково-дослідницької роботи, вони дають можливість дітям розширити уявлення і знання про природу, побачити незвичайне у

звичайних речах, спонукають до спілкування з природою. Це своєрідна навчальна лабораторія в природних умовах. Вона доступна в різні пори року [2]. Освітньо-виховна робота на екологічній стежині спрямована на формування системи знань, поглядів, переконань, які закладають основи відповідального та діяльнісного ставлення до навколишнього природного середовища. Означена робота спрямована на формування екологічної культури дошкільників. Головне завдання створення екологічної стежини - навчити дітей впізнавати у природі вивчені живі об'єкти, бачити ознаки їх пристосування до умов існування, біологічні ритми, пояснювати їх екологічне значення [4].

У процесі взаємодії з об'єктами природного середовища розвивається емоційно-чуттєва сфера особистості. Діти збагачують свій життєвий досвід позитивною взаємодією з навколишнім світом, починають відчувати красу в усьому, що їх оточує. Так, наприклад, під час екскурсій екологічною стежкою створюються умови для порівняння живих і неживих об'єктів природи, виділення їх характерних ознак і якісних параметрів життєзабезпечення.

Для формування екологічних уявлень у дітей найкраще підходять навчальні екостежини. Вони плануються на території ЗДО або поблизу і призначені для проведення занять з природи. Вони мають включати такі елементи природи, які розглядаються за програмами, максимально розкривати взаємозв'язки природних компонентів в природних системах. Успішність оволодіння дітьми навчальним матеріалом залежить від умінь вихователя дібрати такі методи і прийоми роботи, що відповідатимуть віковим особливостям. Із методів – це наочні, практичні, словесні. Під керівництвом вихователя відповідно до програми у дітей формуються системні знання, розвиваються пізнавальні процеси, здібності, правильне ставлення до природи. Особливу увагу треба приділити питанням, які спонукають дітей роздивлятися предмет, порівнювати, знаходити подібність і відмінність, встановлювати зв'язок між явищами природи. Слід подбати про включення різних аналізаторів у сприйманні об'єктів природи. Доцільно в процесі проведення екологічних стежин використовувати твори художньої літератури для підсилення вражень дітей від сприймання краєвидів, окремих об'єктів [5].

Використання прийомів забезпечує активізацію пізнавальної діяльності дітей і в результаті цього більш глибоке засвоєння навчального матеріалу. Якщо джерелом знань є спостереження, сприймання ілюстративного наочного матеріалу тощо, то це наочні методи, якщо практична діяльність (праця в природі, нескладні досліди) – це практичні методи; якщо слово вихователя (розповідь, читання природознавчої художньої літератури, бесіда) – це словесні методи. Методу спостереження належить особлива роль у пізнанні дітьми природи, оскільки він базується на чуттєвому сприйманні, забезпечує живий контакт дітей з реальними об'єктами природи, в результаті чого у дітей формуються реалістичні уявлення про об'єкти природи та зв'язки між ними. Участь мислення у сприйманні стимулює пізнавальний пошук дітей, сприяє зв'язку набутих чуттєвих образів з тими, що у дітей вже є, і допомагає виникненню власних суджень.

В процесі експериментально-дослідницької діяльності діти отримують змогу застосувати знання з різних галузей на практиці, відчути впевненість в собі, успішність, розвинути самостійність. Все це сприяє розвитку вольових процесів, мови, мислення, уваги, пам'яті. Однак слід завжди пам'ятати про те, що в процесі пізнання чуттєве і раціональне взаємодіють. Звідси — важливе значення використання словесних методів, пошуки оптимальної взаємодії їх з наочними методами [1].

Робота на екологічній стежині дозволяє вирішити практично всі завдання екологічної освіти дошкільнят, що дає можливість розглядати екологічну стежину як засіб екологічної освіти дітей дошкільного віку. Процес роботи на екологічній стежині відкриває нові можливості для роботи вихователів з дітьми.

Список використаної літератури:

1. Беленька Г. Експериментально-дослідницька діяльність дітей у природі як технологія пізнавального розвитку // *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2012. №11. С. 10 – 21.
2. Кульчицька О. Навчально-виховна екологічна стежка // *Вісник позашкілля*. 2009. №6. С. 4-8.
3. Лисенко Н. В. Теорія і практика екологічної освіти: дошкільник-педагог. Навчально-методичний посібник для ВНЗ. Київ : Слово, 2009 С. 3 - 5.
4. Михайленко О. В. Екологічною стежиною – у світ природи // *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2009. С. 28 - 29.
5. Павлюк С. Ю. Мандруємо екологічною стежиною Тернопіль: Мандрівець, 2016. С. 8 -11.
6. Рак І. В. Використання спадщини В. О. Сухомлинського у формуванні екологічної свідомості дітей дошкільного віку. Олександрія: Науково-методичний центр, 2013. С. 6-8.

МЕНТАЛЬНІ КАРТИ ЯК ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ЗДО

Роксолана ГРИГОРКІВ

*І курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Кирста Н. Р.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Наше сьогодення висуває чіткі вимоги до рівня сформованості інноваційного потенціалу педагогів, що передбачає становлення інтелектуальної особистості, яка має навички комплексного та конструктивного мислення, вміє підлаштовуватись та опрацьовувати нові знання відповідно до запитів оточення. Саме вихователь із сучасним педагогічним мисленням здатний реалізовувати завдання дошкільної освіти: «зберегти та зміцнити фізичне, психічне та духовне здоров'я дитини; виховати свідомого громадянина своєї країни; формувати

особистість дитини, її творчі здібності та закласти елементи соціальної взаємодії з оточенням [1].

Актуальність використання педагогами інноваційних технологій в освітньому процесі закладів дошкільної освіти аналізується у наукових доробках учених: В. Андрущенко, І. Бех, А. Гончарова, І. Дичківська, І. Зязюн, О. Коваленко, О. Мазко, І. Підласий, Л. Пироженко, Є. Шматков та ін; схеми застосування ментальних карт як інноваційного засобу подання та засвоєння інформації досліджували І. Аксьонова, Х. Барна, Н. Гавриш, В. Гриньова, О. Кононко, К. Крутій, О. Резван, О. Романовський та ін.

Мета статті – теоретично обґрунтувати поняття «ментальна карта», визначити особливості її застосування в освітньому процесі ЗДО.

Першоосновою терміну «інновація» є латинське слово «innovation», що перекладається як оновлення, новинка, зміна.

У термінологічних виданнях знаходимо тлумачення «інновації освіти» як хід дій, що передбачають творення, запровадження та розповсюдження в освітньому процесі нових ідей, засобів, педагогічних та керівних технологій, що спрямовані на збільшення показників щодо певних сфер життєдіяльності особистості. Інновація включає два взаємопов'язаних процеси, як-от: придумування ідеї та її втілення у дійсність.

Констатуємо, що технологія та методика це різні процеси. До прикладу, методика складається з цільового, змістового, якісного та варіативно-орієнтованого елементів, а технологія – це процесуальний, чисельний та розрахунковий компоненти. Стержнем будь-якої технології є певна мета, яка досягається за умови дотримання стійких показників [4, с.130].

Вченими Г. Смольниковою та А. Семенко було проведено дослідження щодо використання педагогічних технологій в освітньому процесі закладів освіти. Отримано наступні дані: здоров'язбережувальні та здоров'яформувальні технології (67,8% закладів); експериментально-дослідницька діяльність дітей (60,8% закладів); проектна діяльність дітей (31,8% закладів); інформаційно-комунікативні технології – створення нових навчально-розвиваючих засобів для дітей, проведення віртуальних занять, демонстрації пізнавальних та мультиплікаційних фільмів (20,9% закладів); використання нетрадиційних технік малювання (19,1% закладів); програма «Лего-конструювання» (авт. Т. Пеккер), затверджена МОН України на базі учбових наборів LEGO Education (17,3% закладів); навчання дітей за інформаційно-коректурними таблицями Н. Гавриш, О. Безсонової (13,6% закладів); методики навчання читанню М. Зайцева; Л. Шелестової (11,8% закладів); схеми-моделі Т.Ткаченко для навчання дітей описовим розповідям (11,8% закладів); теорія розв'язання винахідницьких задач (10% закладів); музейна педагогіка (10 % закладів); розвиваючі ігри В. Воскобовича (9,1 % закладів); розвиваючі ігри Б. Нікітіна і О. Нікітіна (9,1 % закладів); використання паличок Д. Кюізенера і блоків З. Дьенеша на заняттях з математики (8,1 % закладів); методика «Лялька як персона» («Persona Dolls») (7,2 % закладів, де працюють практичні психологи і соціальні педагоги) [5].

Проаналізувавши особливості впливу інноваційних технологій на психічний розвиток дошкільників нами було виокремлено ментальні карти як

ефективний засіб організації вихователем освітнього процесу у ЗДО. Автором означеної технології є англійський психолог Тоні Бьюзен. Учений визначив, що «ментальна карта (mind map) – це прояв радіального мислення, яке є функцією людського мозку». Науковець описав фізіологічні та психологічні характеристики діяльності лівої та правої півкуль головного мозку, окрім того наголошував, що результативна одночасна робота лівої (логічної) і правої (образної) півкуль відбувається тоді, коли індивід виконує помітки у формі асоціативних діаграм. Такий процес Т. Бьюзен називав діями «радіального мислення». Дане поняття дібрано з огляду, що «радiан» - це точка небесної сфери, що сполучає шляхи тіл, які мають однакові швидкості. Ментальні карти мають схоже схематичне зображення, а саме: в центрі – ключове слово, від якого відходять твердження та об'єкти навколишнього, що мають відношення до нього (асоціативні зв'язки) [6].

В українській мові словосполучення «mind map» має різні переклади і звучить по-різному, зокрема: «карти розуму», «карти пам'яті», «майнд-меп», «інтелектуальні карти», «ментальні карти». Проте, їхня суть не змінюється і полягає у створенні графічним способом уособлення інформації про певний об'єкт найбільш виразними ознаками.

Х. Барна ґрунтуючись на науковому доробку Т. Бьюзена та Б. Бьюзена виокремила такі правила створення ментальних карт:

- ✚ фокусування основної уваги на ключовому терміні (темі);
- ✚ створення зображення карти за закономірністю радіальності;
- ✚ поділ матеріалів теми за ступенем важливості (першорядність-другорядність...)
- ✚ базування на графічних об'єктах (зображеннях) та застосування можливостей графіки;
- ✚ стрілки як засіб висвітлення зв'язків між компонентами карти [1, с.132].

Використання ментальних карт в освітньому просторі України досліджувала Н. Гавриш. В освітньому процесі ЗДО вчена рекомендує застосовувати два види карт:

- концептуальні (основа тематичного планування освітньої діяльності вихователя з дітьми);
- інтелектуальні (метод запам'ятовування інформації, що допомагає вдосконалювати зв'язне мовлення, творчі здібності; дитина вправляється в уміннях пов'язувати об'єкти та події навколишнього світу у певну єдність).

Н. Гавриш рекомендує починати впроваджувати ментальні карти у роботі з дошкільниками 4-5 років (середня група ЗДО), щоб у наступному віковому періоді їх доповнювати новими знаннями. У закладі дошкільної освіти сутність даної технології прослідковується у спільній діяльності дітей та вихователя та представлена за допомогою зображуваних об'єктів (ілюстрації, надписи, частини апікацій) впродовж певного відрізка часу – від 1 заняття до тижня. Ментальна карта синтезує в собі елементи пізнавальної, мовленнєвої, художньої, продуктивної, рухової та театральної активності дитини [2].

Т. Бьюзен стверджував, що вже в період від 1 до 2 років у дитини закладаються своєрідні ментальні карти. Наприклад, слово «мама» – центр ментальної карти, від нього відгалужуються певні «шляхи» або певні процеси та об'єкти – любов, їжа, захист, тепло, транспорт, виховання, сміх [6].

На сьогодні ментальні карти можна створювати у комп'ютерних програмах, як-от: Coogle, Freemind, Xmind, MindMeister, BubblUs, MindMap, LOOPY, WiseMapping, Mind42, iMindMap.

Отже, застосування ментальних карт у роботі з дошкільниками допомагає відобразити не лише поверхневі взаємозв'язки понять та явищ певної теми, а й орієнтує педагога та дітей на усвідомлення, розширення зв'язків, понять із життєвими подіями, досвідом дітей, закладаючи таким чином їх життєву компетентність, світогляд.

Список використаних джерел

1. Барна Х.В. Характеристика технології складання інтелектуальних карт в освітньому просторі дошкільного навчального закладу. Збірник наукових праць [Херсонського державного університету]. Педагогічні науки. 2016. Вип. 70(1). С. 131-134. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znppn_2016_70%281%29_30 (дата звернення: 25.05.2023р.)
2. Гавриш Н. В. Інтегровані заняття: Методика проведення. К: Шк. Світ, 2007. 128 с.
3. Про дошкільну освіту: Закон України від 11.07.2001 №2628-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text> (дата звернення 24.05.2023р.)
4. Сисоєва С.О. Педагогічні технології: коротка характеристика сутнісних ознак. *Педагогічний процес: теорія та практика*. Збірник наукових праць. 2006. Випуск 2. С. 127-131.
5. Смольникова Г. В., Семенко А.А. Особливості інноваційної діяльності в закладах дошкільної освіти. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія 16 : Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики. 2018. Вип. 30. С. 129-133. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_016_2018_30_28 (дата звернення: 24.05.2023р.)
6. Tony Buzan. Mind map mastery. Watkins Publishing, 2018. 162 p.

ФОРМУВАННЯ ПРОСТОРОВИХ УЯВЛЕНЬ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗА ДОПОМОГОЮ ГРИ

Марія ГОРБАЛЬ

*I курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Лазарович Н. Б.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Важливою умовою діяльності особистості є просторове орієнтування, що впливає на формування різних її сторін та дає змогу взаємодіяти з оточуючим світом. Без розвиненої здатності до просторових уявлень неможливий усебічний розвиток особистості. Тому у роботі з дошкільнятами значну увагу приділяють формуванню уявлень про навколишній простір, розвитку адекватних способів сприйняття простору, повноцінних просторових уявлень і стійких навичок орієнтування у просторі.

Науковці Л. Венгер, Н. Лазарович, Н. Лисенко, А. Лурія, А. Рибалко, С. Чупахіна доводять, що просторово-часові уявлення є основою для формування в дитини майже всіх вищих психічних функцій, зокрема мовлення [2; 3]. Т. Каменщук зазначає, що робота з формування уявлень про просторові відносини повинна проводитися в усіх вікових групах [1, с. 339].

А. Тіназова визначає просторове уявлення як здатність особистості правильно відображати просторові відносини навколишньої дійсності та її положення відносно предмета в даний момент. Обсяг, форма, відстань між предметами, висота, довжина і ширина предметів, їхнє становище у просторі, орієнтування – це категорії простору [5, с. 245]. Просторові уявлення є необхідним елементом пізнання й будь-якої практичної, мистецької, спортивної та інших видів діяльності.

У процесі формування просторових уявлень і способів орієнтації в просторі беруть участь різні аналізатори. У дошкільнят особлива роль належить кінестетичному й зоровому аналізаторам.

Поняття «просторова орієнтація» включає оцінювання відстаней, розмірів, форми, взаємного розташування предметів. Орієнтування у просторі передбачає вміння користуватися будь-якою системою відліку. У дошкільньому віці дитина орієнтується за основними просторовими напрямками: вперед – назад, вгору – вниз, вправо – вліво. З розвитком просторової орієнтації змінюється й удосконалюється характер відображення дитиною навколишнього простору [4, с. 28].

Дослідники зазначають, що розвиток сприйняття і віддзеркалення просторових відносин між предметами у дошкільнят відбувається в три етапи. На першому етапі дитина ще не може виділити просторові відносини. Значна кількість дітей у віці 3-5 років бачать однакові предмети, але ще не помічає просторових відносин у розташуванні цих предметів. Другий етап характеризується першими спробами сприйняття просторових відносин. Відбувається своєрідний перехід від дискретного характеру до відображення просторових відносин. Третью етапу характерне подальше вдосконалення просторового розташування предметів. Розвивається зорове оцінювання відносин між предметами. Дитина вчиться словесно висловлювати просторові відносини, словесно диференціює відносини між предметами.

Дослідники зазначають, що ефективно формування просторового сприйняття дошкільнят буде відбуватися тоді, якщо в різних формах освітнього процесу використовувати такі групи ігрових вправ:

І група. Ігри та вправи на диференціювання основних просторових напрямків в процесі активного пересування в просторі.

II група. Ігри та вправи на орієнтування в просторі з закритими очима.

III група. Дидактичні ігри та вправи на розпізнавання місця розташування предметів в навколишньому просторі і просторових відносин між ними.

IV група. Ігри та вправи на орієнтування в двомірному просторі, тобто на площині, наприклад, на аркуші паперу, «зорові диктанти».

V група. Ігри словесні. Вони спеціально призначені для активізації просторової термінології і в мові самих дітей.

Аналіз наукових публікацій та практична діяльність з дітьми дошкільного віку в дошкільному підрозділі Угринівського ліцею Угринівської сільської ради об'єднаної територіальної громади Тисменицького району Івано-Франківської області дають змогу зробити висновок, що найсприятливіші умови для розвитку просторових уявлень дітей дошкільного віку створюються під час проведення спеціально організованих ігор та вправ. Гра є не лише для задоволення дошкільнят, але також дає змогу розширювати їхні знання про простір. Тому на заняттях із дітьми старшої групи «Бджілка» широко використовують дидактичні ігри та ігрові вправи, які відрізняються від типових навчальних завдань незвичністю формулювання завдання (знайти, здогадатися), часто від імені казкових героїв: Буратіно, Чебурашки, Незнайка. На практиці було реалізовано ряд ігрових вправ, виконання яких сприяло адекватному сприйняттю місця, розвитку просторових поглядів, розвитку уяви у дитини старшого дошкільного віку. Такі вправи здійснювалися не тільки в безпосередньо освітній діяльності, але і під час прогулянки, прийому їжі.

Дітям подобається виконувати вправу «Маркери». Суть її в тому, що ліва рука дитини маркується за допомогою браслета, яскравої стрічки тощо. Кожен із напрямів закріплюється певним рухом. Наприклад: «вгору» – стрибок, «вниз» – присісти, «праворуч» – стрибок з розворотом вправо, «ліворуч» – стрибок з розворотом вліво. Ще одна вправа, яку часто виконуємо – «Дзеркало». Вправу виконуємо або в парі з ведучим, або двома дітьми. На першому етапі вправа виконується в положенні сидячи на колінах і на п'ятах. Спочатку ведучий здійснює повільні рухи однією рукою, потім іншою, потім двома. Дитина дзеркально повторює рухи ведучого. Коли вправу освоєно, можна переходити в положення стоячи і підключати рухи всього тіла. Аналогічно проводимо вправу «Телевізор», тільки рухи повторюються тією ж рукою, якою показує ведучий (якщо ведучий береться правою рукою за ліве вухо, дитина теж береться правою рукою за ліве вухо).

Ще одна з арсеналу ігор називається «Знайди скарб». Ведучий у кімнаті ховає іграшку або цукерку. Дитина повинна знайти її, орієнтуючись на команди ведучого (ведучий говорить: «зроби два кроки вперед, один праворуч ...» і т. п.). Знайдена річ переходить у подарунок тому, хто її знайшов.

Для розвитку навичок орієнтування у просторі проводимо гру «Вгадай, кого загадали». Для цього готуємо три іграшки великого розміру. Наприклад: лялька, ведмідь і заєць. Дитина сідає в центрі, іграшки розміщують навколо неї. Вихователь загадує одну іграшку, дитині пропонує вгадати, яку саме. Для цього вихователь дає дитині підказки, наприклад, такі: іграшка сидить збоку від тебе (або перед тобою, або за тобою). Вихователь повинен назвати іграшку, що

знаходиться в зазначеному місці. Потім вихователь пропонує помінятися місцями, після чого розташування іграшки буде підказувати дитина. Надалі вводимо додаткові розрізнення: справа і зліва.

У дітей старшої групи закріплюємо уміння розрізняти ліву і праву руку, визначати напрямок місцезнаходження предметів по відношенню до себе: вгорі, внизу, попереду, ззаду, зліва, справа. З цією метою використовую ігрові вправи, рекомендовані для дітей середньої групи: «Вгадай, хто де стоїть!», «Вгадай, що де знаходиться!», «Вкажи, де дзвенить дзвіночок» і т. п. Як і в середній групі, діти вправляються в розрізненні протилежних напрямків, але завдання ускладнюємо. Виражається це в тому, що збільшують кількість предметів (від 2-х до 6-ти), місце розташування яких дитині пропонують визначити, а також відстань між дитиною і предметами. Діти поступово навчаються визначати напрямок розташування будь-яких предметів, що знаходяться на значній відстані від них.

Таким чином, просторові уявлення – це уявлення про просторові властивості і відносини: форму, величину, розташування і переміщення предметів відносно один одного, власного тіла, навколишніх предметів. У формуванні просторових уявлень дошкільнят ефективними є дидактичні та рухливі ігри, вправи.

Список використаних джерел

1. Каменщук Т. Д. Особливості формування просторових уявлень як однієї зі складових психічної діяльності дітей в нормі та з порушеннями у розвитку. *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки) : збірник наукових праць / за ред. В. М. Синьова, О. В. Гаврилова. Вип. III. Кам'янець-Подільський : ПП Медобори-2006, 2012. С. 332–344.*
2. Лазарович Н. Б., Чупахіна С. В. Логіко-математичний розвиток дітей дошкільного віку : методичні рекомендації. Івано-Франківськ, 2015. 90 с.
3. Лисенко Н. В., Кирста Н. Р., Лазарович Н. Б. Педагогіка українського дошкілля : у 3 ч. : навчальний посібник / за ред. Н. В. Лисенко. Київ : Видавничий дім «Слово», 2016. Ч. 3. 376 с.
4. Лобода С. Сенсорні дидактичні ігри. *Дошкільне виховання. 2017. № 10. С. 28–29.*
5. Тіназова А. О. Особливості формування просторових уявлень у дітей дошкільного віку з загальним недорозвитком мовлення. *Магістерські студії. Альманах. Херсон : ХДУ, 2022. Вип. 22. С. 245–247.*

ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ НЕТРАДИЦІЙНОГО МАЛЮВАННЯ

Божена ГРИЦЮК,
*І курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Борин Г.В.,*

Актуальність даного питання зумовлена сучасними освітніми вимогами до формування особистості, що спрямована на удосконалення педагогічної взаємодії дорослого з дитиною, від якої залежить розвиток емоційної сфери. Сьогодні, як і в будь який інший час, дитина повинна навчатися прекрасного з перших своїх днів життя, з кожного нового предмету який вона відкриває для себе вперше. Питання естетичного виховання і розвитку духовно-моральних якостей дітей дошкільного віку є одним із центральних в освітньому процесі сучасного закладу дошкільної освіти.

Метою публікації є обґрунтування особливостей застосування нетрадиційних технік малювання задля естетичного розвитку дітей старшого дошкільного віку. Завдання статті: обґрунтувати теоретичні основи технік нетрадиційного малювання як засобу естетичного виховання старших дошкільників; розкрити вплив нетрадиційного малювання на естетичне виховання старших дошкільників.

Задля розвитку творчості дітей, їх фантазії та спроможності творити використовують різноманітні техніки, в тому числі й нетрадиційні. Тема нетрадиційного образотворчого мистецтва залишається мало досліджуваною, але тим не менш встановлено, що цей вид діяльності є особливим. Він впливає на фізичний, психічний стан і розвиток дітей, тому необхідно використовувати цей метод у роботі педагогів з дошкільнятами в ЗДО. В результаті застосування нетрадиційних методик у дітей зменшуються переживання, також вдосконалюються емоційні компоненти: стан, настрій, відчуття насолоди творчим процесом та результатом. Нестандартні техніки захоплюють і дивують дітей, чим посилюється потяг до образотворчої діяльності.

Творчість багато в чому залежить від розвитку мислення дитини. У старшому дошкільному віці удосконалюється аналітико-синтетичне мислення, відбувається перехід від наочно-дійового до елементів словесно-логічного. Дитина 5-6 років, сприймаючи навколишні об'єкти, вже намагається виокремити їх особливості, аналізувати, узагальнювати свої висновки, хоч поки що вони поверхові.

Малювання в нетрадиційних техніках – дуже цікавий і доступний вид самостійної художньої діяльності, де можна створювати художні образи, візерунки, предмети за допомогою різноманітних прийомів і матеріалів. В такому малюванні особливо добре розвиваються творчі здібності, фантазія, уява, самостійність, уміння вільно висловлювати свої думки на папері та сміливість в експериментуванні. Діти з радістю фантазують та експериментують з кольорами та формами.

У педагогіці образотворче мистецтво використовується як засіб розвитку образного мислення, асоціативної пам'яті, художньої уяви. Воно може певним чином вплинути на внутрішній світ дитини через залучення її до сфери людських емоцій, виховуючи здібність орієнтуватися в навколишньому житті, пробуджуючи сприйнятливність до всього прекрасного. У старшому дошкільному

віці діти охоче займаються образотворчою діяльністю: вони відчують радість під час ліплення або малювання.

Цілісний розвиток особистості неможливий без естетичної вихованості, розвитку естетичних смаків, почуттів, художніх здібностей. Саме тому досить важливим стає допомога дитині відкрити світ краси й радості її сприйняття в період, коли вона починає сприймати й відчувати навколишній світ. Найбільш сприятливим та сенситивним для цього є старший дошкільний вік, коли відбувається процеси формування естетичного ставлення до життя, збагачення емоційно-чуттєвої сфери дитини, а також розвивається сприймання прекрасного в природі, мистецтві, відношеннях та в житті загалом.

Особливий інтерес викликають у дітей дошкільного віку саме нетрадиційні техніки малювання. Це відбувається тому, що процес творчості за допомогою нетрадиційних інструментів зовсім не складний, він нагадує цікаву гру, а результат його, незалежно від здібностей та обдарувань дитини завжди позитивний.

На думку В. Ніканорової та М. Пономаренко нетрадиційні техніки малювання, допомагають створити сприятливі умови для розвитку творчих здібностей кожної дитини, реалізувати її потребу відображати свої життєві враження навіть у тому випадку, коли вона не володіє зображувальними навичками у достатній мірі [3, с. 9]. Отримати найкращий результат на занятті дитині допоможе обрання техніки малювання, яка найбільш їй прийнятна й доступна. Автори вказують на те, що, застосовуючи під час малювання нетрадиційні техніки, діти переживають яскраві позитивні емоції, відкривають нові можливості добре знайомих предметів, які використовують як художні матеріали. Серед нетрадиційних технік дослідники описують такі як монотипію, малювання на вологому папері, малювання пальцями, сухим пензлем, малювання восковими олівцями та аквареллю, ґратаж, зім'ятий папір, крапковий малюнок та ін [3, с. 10].

Досить важливим стає той факт, що нетрадиційні техніки дуже прості в технічному плані, тому їх досить нескладно засвоїти дітям. А цікаві результати приносять їм велике задоволення. Вони також дають дітям унікальні можливості для експериментування, пошуків зображувальних матеріалів для втілення найсміливіших образів на папері, незвичайних фантазій, вражень, думок. Дитина навчається дослідницькій поведінці в соціумі і граючись пізнає зображальні можливості різних матеріалів.

Малювання нетрадиційними техніками сприяє прищепленню любові до образотворчого мистецтва та формує інтерес до малювання. Нетрадиційні техніки малювання викликають у дітей масу позитивних емоцій, відкривають можливість використовувати знайомі предмети як художній матеріал. Незвичайні техніки малювання зацікавлюють дітей і незмінно сприяють розвитку творчих здібностей. Малюючи в нетрадиційних формах, дошкільники набувають знань про образотворчі та виражальні можливості матеріалів, оволодівають прийомами обробки та перебігом художнього процесу. У дітей задіяні всі можливі сенсорні рецептори. Вони вчаться створювати красиві образи, насолоджуватися ними, вірити в свої сили, координувати дії очей, рук. Завдяки нетрадиційним технікам дитячі малюнки стають більш змістовними,

привабливими, виразними та емоційними. Навчившись виражати свої почуття на папері (і не тільки), діти дошкільного віку краще розуміють почуття оточуючих, вчать долати сором'язливість і страх малювати, що нічого не вийде, проявляти свої нахили, здібності, таланти, уяву і фантазію. Важливо, щоб кожна дитина навчилася працювати на своєму рівні. Дитячі роботи в процесі творчості такого малювання не залежать від зразка, як зазвичай - вони не виглядають однаково і дивують оточуючих. Нетрадиційні техніки малювання та художня творчість допомагають дітям розкрити свою індивідуальність та неповторність.

Таким чином можна зробити висновок, що естетичне виховання дітей старшого дошкільного віку займає важливе місце у всій системі освітнього процесу у закладі дошкільної освіти, тому що воно впливає на розвиток не лише естетичних якостей дитини, а й на розвиток особистості в цілому: її духовних потреб, моральних ідеалів, особистих та естетичних уявлень, поглядів. Всі ці якості розвиваються у дитини старшого дошкільного віку під впливом різноманітних факторів. Естетичне виховання дітей старшого дошкільного віку передбачає формування цілісного сприйняття і правильного розуміння прекрасного у мистецтві та дійсності; здатність до творчого самовиявлення, яка вимагає свідомого, цілеспрямованого, планомірного і систематичного розвитку. Нетрадиційні техніки малювання сприяють розвитку образного мислення, духовної культури; активізують пізнавальні процеси; підтримують збагачення почуттєвої сфери; посилюють емоційність сприймання; допомагають у стимулюванні розвитку творчих здібностей, творчої уяви, фантазії; підтримують формування елементарного естетичного досвіду у дітей старшого дошкільного віку.

Список використаних джерел:

1. Гончаров І. Естетичне виховання дошкільників і молодших школярів засобами мистецтва і реальності. Київ: Педагогіка, 2006. 128 с.
2. Дабіжа Л. П. Нетрадиційне малювання як засіб розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку. Наукові записки. Збірник матеріалів звітної науково-практичної конференції викладачів і студентів: Серія «Мистецтво». Вінниця, 2018. 66 с.
3. Ніканорова В. Пономаренко М. Творчі здібності дітей на кінчиках їхніх пальців. Вихователь-методист дошкільного закладу. Суми, 2011. 16 с.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ В РІЗНОВІКОВІЙ ГРУПІ В УКРАЇНІ ТА ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

Христина КОКОТОВА,

*І курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Захарасевич Н. В.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

На сучасному етапі розвитку суспільства важливим є вміння педагога до багатозадачності. Робота вихователя і педагогічних працівників, загалом, передбачає здатність до швидкого особистісного та професійного зростання.

Основні причини створення різновікових груп в закладах дошкільної освіти полягають у багатогранному розвитку дітей, забезпеченні соціалізації та формуванні комунікативних навичок. Найголовніша особливість організації роботи в різновіковій групі— це пріоритет індивідуального підходу до кожної дитини.

Робота вихователя в різновіковій групі є важливою і відповідальною. Він повинен враховувати вікові особливості дітей різних вікових груп та створювати оптимальні умови для їхнього розвитку та навчання.

Основні завдання вихователя у різновіковій групі включають:

- організація навчально-виховного процесу: вихователь має створювати сприятливу атмосферу для дітей різних вікових груп, враховувати їхні інтереси та потреби, розробляти та проводити програми з навчання та розвитку.
- формування позитивного ставлення до навчання та розвитку: вихователь має сприяти формуванню позитивного ставлення дітей до навчання та розвитку, заохочувати їх до самостійної роботи та дослідження.
- розвиток комунікативних навичок: вихователь має сприяти розвитку комунікативних навичок дітей, навчати їх спілкуватися та співпрацювати з іншими, розвивати емпатію та толерантність.
- розвиток творчих здібностей: вихователь має стимулювати творчу активність дітей, розвивати їх творчі здібності та уяву, допомагати їм виявити та реалізувати свій потенціал.
- робота з батьками: вихователь має співпрацювати з батьками дітей, інформувати їх про хід навчально-виховного процесу та допомагати їм вирішувати проблеми, пов'язані з вихованням та розвитком дітей [5, с. 44].

Зокрема, варто відзначити позитивні аспекти функціонування різновікових груп, а саме здатність до підвищення емоційного інтелекту, емпатії, толерантності, використання та впровадження сучасних методів та підходів в роботі з дітьми та інші.

З негативних аспектів функціонування різновікових груп можна відокремити : труднощі в організації навчально-виховного процесу, ризик травм та конфліктів, обмежені можливості для індивідуального розвитку та інші [4].

Різновікові групи є популярними у закладах дошкільної освіти в Україні з кількох причин:

По-перше, вони дають можливість дітям вчитися спілкуванню та взаємодії зі своїми ровесниками різного віку, що розвиває їх соціальні навички.

По-друге, такі групи дають можливість більш досвідченим дітям відчувати себе старшими та брати участь у догляді за меншими дітьми, що сприяє розвитку їх відповідальності та емпатії [4].

Українські заклади дошкільної освіти також активно використовують педагогічні методики, які сприяють розвитку дітей в різновікових групах, такі як інтерактивне навчання, розвивальні ігри, спільна робота над проектами тощо. Однак, необхідно враховувати і недоліки роботи в таких групах, зокрема

можливість нерівномірного розвитку дітей різного віку та більшої складності організації роботи вихователів з різновіковими групами [3, с. 6].

Варто зазначити, що дошкільна освіта в Україні розвинута на досить високому рівні, і здатна створити гідну конкуренцію Європейськими закладам освіти. Для порівняння ми проаналізуємо дошкільні заклади Великої Британії.

У Великій Британії створені сучасні типи дошкільних закладів, які забезпечують диференційований підхід до виховання та навчання дітей. Розвиток та формування системи дошкільного навчання відбувалось під впливом ідей, вчених зі світовим іменем, а саме : Ф. Фребеля, М. Монтесорі, Ж. Піаже і т.д. [5, с. 18].

В Великій Британії заклади дошкільної освіти, як правило, працюють з різновіковими групами дітей, згідно з принципом «family grouping». Це означає, що діти різного віку знаходяться в одній групі, але зазвичай відведені в окремі кімнати залежно від віку. Організація роботи в різновікових групах у Великобританії має на меті забезпечити індивідуальний підхід до кожної дитини та створити сприятливі умови для розвитку їх унікальних інтересів та потреб. Педагоги ставляться до дітей з повагою та розумінням, прагнуть розвивати їх емоційну стійкість та самовираження. Крім того, вчителі стимулюють дітей до навчання, розвитку та взаємодії з іншими дітьми різного віку [2, с.29].

Зазвичай у Великобританії використовуються різні методи і форми навчання, включаючи ігри, творчість, групову та індивідуальну роботу. Кожна група має свою розкладку, що дозволяє вихователям працювати з дітьми відповідно до їх віку та інтересів. Діти навчаються різним навичкам, включаючи мовлення, читання та письмо, а також розвивають мовні та математичні здібності, творчість, спілкування та соціальні навички [1].

Однією з головних особливостей роботи з різновіковими групами у Великобританії є відкрите спілкування між вихователями та батьками. Педагоги постійно інформують батьків про розвиток їхніх дітей та діляться результатами навчання. Проаналізувавши роботу дошкільних закладів в Україні та Британії можна виокремити :

Спільні ознаки: соціалізація дитини, дотримання стандартів якості освіти в дошкільних закладах, програми виховання та навчання спрямовані на розвиток кожної дитини окремо, а також на розвиток групи, як цілісної системи.

Відмінні ознаки: діти знаходяться в групі протягом всього дня, весь процес навчання фокусується на безпосередній зацікавленості дитини.

Підсумовуючи все вище сказане, можна зробити висновок, що робота різновікових груп в закладах дошкільної освіти є важливою умовою виховання зрілої, свідомої, самостійної дитини, яка готова до шкільного навчання, маючи великий досвід спілкування, та знань які вона отримала в процесі перебування в різновіковій групі.

Список використаних джерел:

1. British Children's Programmes. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.anglotopia.net/british-entertainment/brit-tv/brit-telly-five-best-classic-british-childrensprogrammes-kids-will-love-favorite>

2. Bruce T. Core Experiences for the Early Years Foundation Stage // Kate Greenaway Nursery School and Children's Centre / Tina Bruce. – London, September, 2009, 69 с. Children's ITV television programmes. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://toptopics.thefullwiki.org/Children's_ITV_television_programmes
3. Базовий компонент дошкільної освіти. Нова редакція та поради для організації освітнього процесу / науковий керівник: Піроженко Т.О. – К. 2021. – 37 с.
4. Закону України «Про дошкільну освіту» Кабінет Міністрів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text>
5. Нечепорук Н., Педько О., Корж Т. Особливості організації навчально-виховного процесу в різновікових групах ДНЗ. 2014. 184 с.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ В ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ТОЛЕРАНТНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ДІТЕЙ ООП

Маріанна КОНДРАСЕВИЧ

*І курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Лисенко Неллі Василівна,
доктор педагогічних наук, професор*

В останні роки в Україні розвивається процес інклюзії дітей з обмеженими можливостями здоров'я (ОМЗ) в загальноосвітнє середовище разом з однолітками, що нормально розвиваються. Освіта дітей з обмеженими можливостями здоров'я може бути організована разом з іншими дітьми, які не мають психофізичних відхилень.

Проте практика показує, що діти, які мають нормальний рівень розвитку, не готові прийняти дітей з ООП. У зв'язку з цим особливого значення набуває проблема формування толерантного ставлення дошкільнят до дітей з ООП.

Дошкільна освіта та виховання є початковим етапом у моральному розвитку дитини. Адже у цьому віці у дитини формуються початкові моральні цінності, норми поведінки, формуються уявлення про важливість людської гідності, відбувається усвідомлення цінності своєї особистості та оточуючих людей, виховується повага до них, почуття солідарності та бажання співпраці з ними, вміння вирішувати конфліктні ситуації ненасильницьким шляхом. Крім того, дошкільник має пластичну нервову систему, він активно пізнає різні знання про навколишній світ, способи його пізнання, починає активно засвоювати цінності суспільства, знайомиться із соціальними ролями.

У системі загальнолюдських цінностей толерантність є однією з фундаментальних категорій, що обумовлює гуманізацію ставлення людини до світу, свідоме визнання ним прав і свобод іншого, готовність до діалогу та

співробітництва у різних ситуаціях взаємодії. Проблема формування толерантності не є новою.

Серед вчених, які зробили внесок у вивчення проблем толерантності є дослідження В. Бондаря, Л. Даниленко, М. Деркач, В.Засенко, І.Зверева, А.Колупаєва, Г.Кукуруза, Ю.Найди, К.Островської.

В Україні свій вклад у вивчення цієї проблеми внесли В.Андрущенко, В.Кремень, В.Лекторський, О.Пометун, О.Сухомлинська.

За кордоном проблемою толерантності займаються П. Ніколсон, який розглядав толерантність як моральний ідеал, М. Уолцер, який запропонував виділяти різні ступені прояву толерантності особистості, Дж. Роле, який досліджував толерантність як моральну чесноту в рамках своєї теорії справедливості та ін.

З одного боку, багато досліджень, спрямованих на вивчення проблеми формування толерантності, пов'язані з розробкою змісту, засобів, методів та форм роботи з підростаючим поколінням. З іншого боку, аналіз проведених досліджень свідчить про те, що процес розвитку толерантного ставлення у дітей дошкільного віку ще не отримав належного наукового обґрунтування. Аналіз літератури показує, що толерантністю займалися багато вчених, проте в силу психічних особливостей дошкільнят доцільно говорити не про толерантність, а про формування толерантного відношення, яке розглядається як здатність індивіда без заперечень і протидії сприймати різні власні думки, спосіб життя, характер поведінки і будь-які інші особливості інших індивідів.

Таким чином, дослідження на соціально-педагогічному рівні визначається потребою суспільства у випускнику закладу дошкільної освіти, здатного виявляти толерантне ставлення до інших дітей.

Дослідження, проведені на науково-теоретичному рівні, базується на теоретичному осмисленні та методологічному обґрунтуванні можливості формування у дітей дошкільного віку толерантного ставлення до дітей з обмеженими можливостями здоров'я. З

вертаючись до дослідження на науково-методичному рівні, слід зазначити, що в даний час у практиці роботи дошкільних закладів існують труднощі в питаннях організації процесу формування толерантного відношення у дітей дошкільного віку: відсутність діагностичних матеріалів, певних психолого-педагогічних умов вирішення даної проблеми. Ми провели дослідження у якому взяли участь 40 дітей.

Дослідження базувалася на припущеннях про те, що толерантне ставлення до дітей з ООП розглядається як прояв позитивної оцінки та прийняття іншої людини, відсутності упередженості в оцінці внутрішніх особливостей, можливостей та поведінки дітей з різним рівнем психофізичного розвитку, вмінні встановлювати доброзичливі стосунки та співробітництво у різних видах діяльності. З'ясували, що формування толерантного ставлення у дітей дошкільного віку до дітей з ООП здійснюватиметься успішно під час реалізації наступних психолого-педагогічних умов. Зокрема, поетапно організованої роботи з формування у дітей дошкільного віку толерантного ставлення до дітей з ООП; організованого предметно- просторового середовища, зміст та

наповнюваність якого будуть спрямовані на формування толерантного ставлення до дітей з ООП; здійснення взаємодії з батьками вихованців.

Поняття «толерантне ставлення» щодо осіб з ООП розглядається нами як інтегративна особистісна освіта, що виявляється в позитивній оцінці та прийнятті самого себе та «іншого», відсутності упередженості в оцінці внутрішніх особливостей, можливостей та поведінки дітей з ООП, вмінні встановлювати доброзичливі стосунки та співробітництво з оточуючими, незалежно від особливостей розвитку.

Отже, формування толерантного ставлення у дітей дошкільного віку до дітей з ООП здійснюється успішно при створенні відповідних психологопедагогічних умов; організації предметно-просторового середовища, зміст та наповнюваність якого будуть спрямовані на формування толерантного ставлення до дітей з ООП; здійснення взаємодії з батьками вихованців.

Показники рівня сформованості у дітей дошкільного віку толерантного ставлення до дітей з ООП характеризується знанням про особливості дитини з ООП, емоційно-позитивним ставленням до неї, вмінням взаємодіяти з дітьми з ООП у різних видах діяльності

Список використаних джерел

1. «Базовий Компонент Дошкільної Освіти» Міністерство Освіти І Науки, Молоді Та Спорту України, 2012 URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/doshkilna/bazovij-komponent-doshkilnoyiosviti-na-sajt-ostatochnij.pdf>
2. Боднар В. Інклюзивне навчання як соціально-педагогічний феномен // Науково-педагогічний журнал Рідна школа. 2011. № 3. С. 10–14. URL:http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64
3. Косарева Г. М. Інклюзивна освіта як прояв цілісного і толерантного ставлення до дитини з особливими потребами / Г. М. Косарева // Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті педагогічних ідей Фрідріха Фребеля : збірка матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контекст і педагогічних ідей Фрідріха Фребеля» : у 3-х т. / за ред. Петухової Л. Є., Полєвікової О. Б. – Херсон : Айлант, 2014. – Т. 1. – С. 33-35. URL:<file:///C:/Users/%D0%9A%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82%D1%83%D0%B2%D0%B0%D1%87/Downloads/Zalanovska.pdf>
4. Косарева Г. М. Педагогічна толерантність як характеристика професійної діяльності вихователя / Г. М. Косарева // Матеріали І Міжнародної науково-практичної конференції «Національна освіта в стратегіях соціокультурного вибору: теорія, методологія, практика» – Луцьк : Вид-во «Луцький педагогічний коледж», 2016. – С. 372-379. URL:<http://www.rshu.edu.ua/121-personalii/327-kosarieva-halyna-mykolaivna>
5. Психологічний супровід інклюзивної освіти : метод. рекоменд. / за заг. ред. А.Г. Обухівська. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2017. 92 с URL:<https://lib.iitta.gov.ua.pdf> 6. Скрипник Н.І. Сучасні підходи до формування основ толерантності у дітей дошкільного віку. URL: http://ps.stateuniversity.ks.ua/file/issue_51/48.pdf

ДО ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ У ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Вікторія ЛУЦІВ,

I курс ОР магістр, педагогічний факультет

Прикарпатський національний університет

імені Василя Стефаника

Науковий керівник – Недільський С.А.

кандидат педагогічних наук, доцент

Сучасна дошкільна освіта є одним з пріоритетних ступенів освітньої системи української держави. Нові нормативні вимоги до визначення структури, умов реалізації загальноосвітньої програми дошкільної освіти безпосередньо впливають на роботу з педагогічними кадрами, покликаними реалізовувати освітньо-виховний процес у змінних умовах. Освітні установи багатьох регіонів України, що здійснюють розвиток, виховання та освіту дошкільників мають низку кадрових проблем. Досвід показує, що є дефіцит кваліфікованих кадрів, слабка сприйнятливність традиційної системи освіти до зовнішніх запитів суспільства, що відстає від реальних потреб галузі система перепідготовки та підвищення кваліфікації, яка гальмує розвиток кадрового потенціалу, здатного забезпечити сучасний зміст освітнього процесу та використання відповідних освітніх технологій [1, с. 61].

Пріоритетними завданнями дошкільної освіти можна назвати: особистісний розвиток дитини, турбота про її емоційне благополуччя, розвиток уяви здібностей, формування здібностей дітей до співпраці з іншими людьми. Ці завдання визначені ставленням до дошкільного віку як унікального самоцінного періоду розвитку особистості.

Цінність дошкільного періоду розвитку та його неминуче значення для всієї подальшої життєдіяльності людини накладають особливу відповідальність на педагогів закладу дошкільної освіти (ЗДО).

У той же час, аналіз педагогічної роботи педагогів сучасних дитячих садків свідчить, що вони не завжди готові до проектування та організації педагогічного процесу нового типу. Це пояснюється відсутністю у більшості педагогів досвіду нелінійної побудови педагогічного освітнього процесу та особистісно-орієнтованого підходу до суб'єктів. Накопичити такий досвід у більшості випадків не дозволяє існуюча система методичної роботи в дошкільному закладі. Сьогодні методична діяльність дошкільної освітньої організації спрямована на вирішення загальних освітніх завдань дитячого садка, а не на допомогу, підтримку та збагачення професійної компетентності педагогів [2].

У педагогіці накопичено достатньо знань про сутність та особливості організації методичної роботи в системі освіти (Богущ А.М., Беленька Г.В., Гавриш Н.В.). Ця проблема є достатньо відображена в нормативно-методичних документах МОНу, наприклад: Примірне положення про методичний кабінет закладу дошкільної освіти, Наказ МОН від 31.01.2021 № 397 «Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників щодо

впровадження оновленого Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти)» тощо. У дослідженнях таких освітян, як Ільченко Т.С., Коваленко О.В., Лисенко Г.М., Машовець М.А., Панасюк Т.В., Піроженко Т.О., Поніманська Т.І., Шевчук А.С., Якименко Л.Ю. розглядається сутність методичної роботи у дошкільній освітній організації та дається характеристика професійної діяльності заступника директора з виховної та методичної роботи [4, с. 41].

Методична робота – це «цілісна система заходів, що ґрунтується на досягненнях науки та практики, спрямована на розвиток кадрового потенціалу, а в результаті на підвищення якості та ефективності освітнього процесу» [3, с. 58]. Окрім традиційних форм методичної роботи, в закладах дошкільної освіти рекомендується проводити додаткові методичні заходи [1], а саме: психолого-педагогічний консилиум, динамічні творчі групи, інформаційний прес-центр, школа технологічного досвіду, «родинне сонцеколо», «дебати», тренінг. Окремо варто виділити таку форму фахового зростання вихователя, як «авторська школа», де, в якості основи, можна використати оригінальні загально-педагогічну, дидактичну, методичну або виховну системи, створені завдяки творчій трансформації передової психолого-педагогічної думки.

У сучасному дошкільному освітньому просторі чітко позначається суперечність між вимогою до забезпечення нової якості побудови педагогічного процесу в дошкільному закладі, спрямованого на супровід дошкільника та неготовністю вихователя до його організації.

Методична робота в дошкільній освітній установі – це систематична колективна та індивідуальна діяльність педагогічних кадрів, спрямована на підвищення їх науково-теоретичного, загальнокультурного рівня, психолого-педагогічної підготовки та професійної майстерності [4]. За словами Ю.Манилюк, у нових умовах функціонування освітньої системи виникла та актуалізується потреба у підвищенні якості освіти. А ця проблема пов'язана з вирішенням цілої низки інших. Відбір та структурування нового змісту дошкільної освіти передбачає впровадження сучасних освітніх програм та технологій [2, с. 11]. А це, своєю чергою, ставить перед дошкільною освітньою установою проблему необхідності безперервного підвищення професійної компетентності педагогів. І вирішити цю проблему можливо лише створивши в освітньому закладі спеціальні педагогічні умови відбору форм та змісту методичної роботи.

У сучасних умовах у системі методичної роботи у дошкільному освітньому закладі простежується ряд гострих протиріч, вирішення яких сприймається як рушійна сила її реформування [3, с. 34].

Успіх функціонування методичної служби залежить від системи управління ЗДО. В цілому, грамотно спланована та організована методична робота сприяє:

- підвищенню загального професійного рівня педагогів;
- забезпеченню конкретної, реальної роботи, заснованої на соціальних запитах та потребах усіх учасників освітніх відносин, що виходить із аналізу кінцевих результатів;
- активізації творчих та професійних ініціатив педагогів, що спонукає їх до інноваційної діяльності;

- збільшенню коефіцієнту ефективності та якості методичних заходів.

А все це і є важливою умовою підвищення якості освітніх послуг, що надаються дошкільною освітньою установою.

Нова система методичного супроводу складається з кількох ланок, що виконують різні функції: навчальну, аналізуючу та спрямовуючу. Мотивація педагогів до професійного та творчого зростання багато в чому визначає успішність та результативність методичної роботи. Її призначення – створення колективу односторонців, захоплених новою педагогічною ідеєю, зацікавлених у кінцевих результатах [4]. Необхідно постійно здійснювати моніторинг та стимулювання досягнень педагогів, за результативної творчої діяльності та при створенні позитивного мікроклімату в колективі. Ці завдання покликана вирішити нова модель методичного супроводу через різноманітні нестандартні форми роботи з педагогами, диференційовані за рівнями складності, залучення досвідчених педагогів до наставництва, створення системи моніторингу педагогічної діяльності, що включає педагогічний аналіз, корекцію педагогічної діяльності та планування за результатами.

Також, нова система методичного супроводу передбачає роботу ЗДО за двома стратегічними лініями сучасної освіти: гуманізація процесу, спрямованого на розвиток особистості педагога як суб'єкта творчої діяльності та демократизація відносин учасників, спрямована на задоволення їх потреб. Ця робота включає: - розширення складу колективного управління, їх повноважень через залучення до розробки нормативно-правової документації, до участі у складанні перспективного плану, затвердження кандидатур на нагородження, в роботі комісій тощо; - залучення педагогів до самоврядування на основі самоконтролю та аналізу своєї діяльності, через організацію наставництва; - організація нової зацікавленої взаємодії між молодими педагогами та досвідченим вихователем, заснованого на мотивації педагогів та ініціативності у реалізації їх творчих та професійних здібностей через взаємодію всіх ланок даної моделі.

Сертифікація педагогічних працівників ЗДО – є аспектом завершення методичної роботи. Відповідно до ст. 51 Закону України «Про освіту», сертифікація педагогічних працівників – це «зовнішнє оцінювання професійних компетентностей педагогічного працівника (у тому числі з педагогіки та психології, практичних вмінь застосування сучасних методів і технологій навчання)» [4]. Вона являє собою унікальний, власне український національний продукт, інструмент системи забезпечення якості освіти, що має на меті виявлення та заохочення педагогічних працівників з високим рівнем педагогічної майстерності, які володіють методиками компетентнісного навчання і новими освітніми технологіями, сприяють їх поширенню.

Оскільки метою сертифікації є забезпечення якісної освіти, а завдання педагога полягає у організації ефективного навчально-виховного процесу, то проходження сертифікації дозволяє педагогічним працівникам удосконалити якість виховання й стати «агентом змін» у сучасній системі освіти. Завдяки проходженню сертифікації, педагогі мають можливість оцінити свої знання й можливості, спробувати власні сили, отримати позитивний досвід.

У сучасних умовах модернізації та інноваційної діяльності усі заклади дошкільної освіти мають багато спільних завдань, які можна вирішити за допомогою ефективно організованого інформаційного середовища методичного кабінету, запровадження інноваційних технологій.

Таким чином, можна зробити висновок, що методична робота – це заснована на науці та прогресивному педагогічному та управлінському досвіді цілісна система взаємопов'язаних заходів, націлена на підвищення якості та ефективності освітнього процесу через забезпечення професійного зростання педагогічних працівників та розвиток їх творчого потенціалу. Мета методичної роботи у ЗДО на сучасному етапі розвитку української педагогічної науки може бути сформульована так: підвищення професійної компетенції педагогічних працівників необхідне для реалізації подальшого якісного розвитку освіти через створення системи безперервного професійного розвитку кожного педагога.

Список використаних джерел:

1. Богуш А. Методична робота в закладах дошкільної освіти : навч. посіб. Одеса : видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2022. 200 с.
2. Керівництво дошкільним навчальним закладом : інформ.-метод. матеріали на допомогу керівникові ДНЗ / Упор. Н. Майор, Ю. Манилюк та ін. Тернопіль : Мандрівець, 2006. 168 с.
3. Кравченко Г. Ю., Кугуєнко Н. Ф., Счастлива І. О., Руднева С. М. Управління ДНЗ: контрольний-аналітичний аспект. Харків, 2014. 200 с.
4. Настільна книга вихователя-методиста ДНЗ / укл. О.А.Рудік. Харків : Основа, 2020. 331 с.

АДАПТАЦІЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Вероніка МИКИТИН,

*І курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Лисенко Н. В.,
доктор педагогічних наук, професор*

Дошкільна освіта як перша ланка системи неперервної освіти в Україні посідає своє чільне місце впродовж тривалого часу і сьогодні є обов'язковою, а її визнання такою прописано у низці Законів і законодавчих розпоряджень Міністерства освіти і науки України та інших законодавчих органів державної влади.

Визнання аргументів учених у галузі педагогіки та психології про те, що саме у період дошкільного дитинства закладаються всі першооснови становлення особистості, стрімко відбувається набуття ключових життєвих компетентностей під впливом активного засвоєння багаторічного соціального досвіду попередніх поколінь є підґрунтям для формулювання основним завдань для діяльності педагогічних колективів сучасних закладів дошкільної освіти. Приміром, у

Базовому компоненті дошкільної освіти України (2021), ми бачимо чітко окреслені концептуальні положення діяльності закладу дошкільної освіти. Відповідно до рекомендацій його упорядників, сучасний ЗДО повинен стати «інститутом соціалізації». Мовиться про те, що зусилля педагогічних колективів у спільній взаємодії з батьками вихованців повинні бути спрямовані на забезпечення емоційної, фізичної, психологічної й соціальної компетентностей кожної дитини дошкільного віку, особливо напередодні її вступу на навчання в школу. Необхідно сформувати ціннісне ставлення кожної дитини до світу її найближчого оточення.

Адаптація до умов закладу дошкільної освіти не є легким процесом і для кожної дитини вона має свою чітко виражену специфіку: зазвичай, спостерігаються негативні прояви в емоційних станах дитини, частішають різні хвороби, спостерігається часткова, а інколи й повна втрата сформованих навичок.

Науковці у галузі педагогіки і психології, а також і педагоги-практики ЗДО відносять період активної адаптації дітей до нових умов у закладах дошкільної освіти до числа одного із видів взаємодії між суспільством та його членами. Приміром, у численних працях відомого гуманіста ХХ століття, грузинського вченого Ш. Амонашвілі, відомого дослідника особистісного розвитку дитини – українського психолога І. Беха та колективу його колег (О. Кононко, С. Курінна та ін.), а також практиків інших закладів освіти розкрито різні аспекти та окремі питання адаптації у руслі соціального розвитку дитини.

Науковці в окресленому напрямі різносторонньо вивчають соціальний розвиток особистості та специфіку її входження в нове соціальне середовище, яким для дитини після сім'ї є заклад дошкільної освіти. На інтегрування в ньому вирішальним чином впливають внутрішні психологічні особливості дитини в період дошкільного дитинства.

І. Бех наголошує на тому, що саме адаптація і є тією першою фазою становлення особистості, що передбачає засвоєння нею норм тієї спільноти, до якої вона належить (О. Кононко).

Дослідники порушеної нами проблеми досліджували й інші її аспекти щодо адаптації дитини до умов закладу дошкільної освіти: перебіг процесу адаптації, причини утруднень, які доводиться долати дітям під час відвідування ЗДО різного типу; вплив зміни соціального середовища під час вступу дитини до закладу на її емоційні стани; вплив змін в умовах життя і нових правил на спілкування із незнайомими дітьми та дорослими.

До міжособистісного спілкування із членами родини долучаються ще й мало чи зовсім незнайомі раніше діти, а також педагоги закладу дошкільної освіти, з якими дитина налагоджує відносини в різних ситуаціях співіснування впродовж дня.

Саме так закладаються основи для поступового формування нових поведінкових стереотипів. Емоційні стани дитини, яка починає відвідувати заклад дошкільної освіти, суттєво впливають на стан її здоров'я, а також поширюються і на психологічний мікроклімат дитячого колективу загалом.

Адаптація – період звикання дитини до закладу дошкільної освіти, у процесі якої кожна дитина по – різному пристосовується до нових умов життєдіяльності, коли у неї виникає об'єктивна потреба «бути, як усі».

Таким чином, узагальнюючи наведені актуальні аспекти порушеної проблеми, можемо стверджувати про необхідність методичного супроводу процесу адаптації, а також доцільного педагогічного та психологічного забезпечення всього адаптаційного періоду.

Система актуальних чинників впливу на ефективність перебігу адаптаційних процесів все ще недостатньо вивчена, оскільки перманентні зміни в теперішніх умовах проживання сім'ї під час війни не розглядали вчені як предмет спеціальних досліджень. Відповідно, ще не вивчено і рівень обізнаності батьків із важливістю саме такого важливого періоду в житті дитини, наголошуємо також і на відсутності достатніх знань та практичного досвіду педагогів закладів дошкільної освіти.

Ученими обгрунтовано й низку дієвих засобів індивідуального сприяння успішному подоланню критичних ситуацій в житті дитини у період її адаптації до закладу дошкільної освіти. Вони спрямовуються на удосконалення різних способів соціалізації і добираються дотично до провідних видів діяльності особи певного віку.

Щодо дітей дошкільного віку, зауважимо на різних видах ігор, оскільки саме гра є провідним видом діяльності дітей, а також на творах дитячої літератури і на різних жанрах дитячого фольклору, передусім – це казка і методики щодо використання її терапевтичних функцій у процесі соціалізації.

Дослідження було проведено із застосуванням теоретичних та емпіричних методів. Серед теоретичних ми використали: вивчення нормативних документів і наукових досліджень з актуальних аспектів проблеми дослідження в руслі сучасної дошкільної освіти; аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури, навчально - методичного забезпечення педагогічного процесу закладу дошкільної освіти. Емпіричними методами, які були застосовані у дослідженні: спостереження за освітнім процесом закладу дошкільної освіти, аналіз його результатів; педагогічний експеримент; кількісний та якісний аналіз експериментальних даних.

Для розкриття проблеми «Адаптації дітей дошкільного віку до закладу освіти» першочергово було детально опрацьовані теоретичні основи проблеми наукового пошуку, які включали в себе такі аспекти як: особливості розвитку старших дошкільників у дослідженнях сучасних учених; організація роботи з дітьми в період адаптації до умов закладу дошкільної освіти; вплив наступності між роботою родини та діяльністю закладу дошкільної освіти з адаптації дітей. На наступному етапі дослідження будуть розкриті психолого-педагогічні умови забезпечення адаптаційного періоду, а саме: стан сформованості адаптації дітей до умов закладу дошкільної освіти; методичний супровід адаптаційного періоду в закладі дошкільної освіти і наприкінці будуть статистично опрацьовані результати експериментальної роботи.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) М-во освіти і науки України від 12.01.21 № 33. – К.: Освіта, 2021р.
2. Бех І. Виховання особистості: у 2-х кн. Кн.1 Особистісно - орієнтований підхід теоретико - технологічні засади: наук.метод. посіб.Київ, Либідь.2003. 344с.
3. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: Навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2012. –360 с.
4. Дитина в дошкільні роки: комплексна додаткова освітня програма. Наук.кер.К.Крутий,Запоріжжя, ЛПС, 2016, 160с. с.
5. Дитина: програма виховання і навчання дітей від 2-х до 7-ми років.М-во освіти і науки України.Київ. У-т ім Б. Грінченка,2012. 492 с.
6. Дубасенюк О. Модернізація системи освіти в Україні в умовах сучасних глобалізаційних змін.Освітні реформи: місія...Монографія за ред В.Кременя та ін. Київ. Едельвейс.2013.460с.

ФОРМУВАННЯ ТРУДОВИХ НАВИЧОК ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ ОРГАНІЗАЦІЇ КОЛЕКТИВНОЇ ПРАЦІ

Ірина МЕЛЬНИК,

І курс ОР магістр, педагогічний факультет

Прикарпатський національний університет

імені Василя Стефаника

науковий керівник – Мацук Л. О.,

кандидат педагогічних наук, професор

Формування трудових навичок дітей старшого дошкільного віку в процесі організації колективної праці є актуальною проблемою в педагогіці. Цей процес розвиває у дітей вміння співпрацювати з іншими, почуття відповідальності за результат своєї роботи, самодисципліни та самоконтролю.

У сучасній системі дошкільної освіти трудове навчання дітей дошкільного віку ґрунтується на науково-методичних засадах, розроблених З. Борисовою та Л. Артемовою. За понад півстоліття формувалася наукова школа, в якій працювали над розробкою проблеми в педагогічному (Г. Беленька, Н. Кот, Н. Кривошея, М. Машовець, В. Павленчик, Т. Поніманська) та психологічному аспектах (В. Кузьменко, Ю. Приходько та ін.) . Їхні розробки становлять теоретичну основу сучасного трудового навчання дітей дошкільного віку.

Робота дітей дошкільного віку є незамінною діяльністю, необхідною для розвитку особистості. Дослідження розвитку базових якостей дітей дошкільного віку проводила група сучасних українських учених (Г. Беленька, С. Васильєва, Н. Гавриш, В. Маршицька, С. Нечай, О. Остряньська, О. Полякова, В. П.). Рагозіна, О. Рейпольська, Н. Шкляр), доводять важливість праці у формуванні таких якостей особистості, як відповідальність, самостійність, партнерство.

Трудове виховання є невід'ємною частиною всебічного розвитку не тільки дітей дошкільного віку, а й особливо людей. Впливає на розвиток розумових здібностей дитини, формування моральних якостей, формування естетичних

почуттів, сприяє фізичному розвитку. У процесі роботи у дітей формується в цілому позитивне ставлення до навколишнього життя. Успішно виконана робота приносить їм відчуття радості, задоволення, відчуття корисності свого малого бізнесу. У процесі праці у них формується прагнення до спільної діяльності, повага до праці дорослих, уміння бачити крізь речі, тобто формуються моральні та вольові якості, які конче необхідні дітям у майбутньому житті [1, с. 9].

Трудове виховання тісно пов'язане з усіма сферами освіти (моральною, фізичною, естетичною, психічною, екологічною, національною тощо) і сприяє цілісному та гармонійному формуванню особистості лише в умовах свободи, незалежності, творчості, відповідальності, активності. Наше дослідження доводить, що робота найкраще впливає на дитину, коли створюються умови для розвитку її суб'єктивності. Трудові навички - це складні системи умовних рефлексів, які активуються в процесі виконання певних виробничих завдань. Навички елементарної роботи передбачають формування найпростіших навичок роботи, які реалізуються як у процесі роботи, так і в грі, навчанні, творчості. Він часто ґрунтується на механізмі наслідування, коли дитина дошкільного віку спостерігає, а потім копіює рухи та елементи праці дорослого, прагнучи приєднатися до певної роботи.

Особливо важливою складовою процесу формування базових трудових навичок є наявність мети певної діяльності. Це підкреслюють сучасні вчені, і цю позицію зайняли теоретики дошкільної педагогіки того періоду, який ми вивчаємо: Лише у роботі, до якої вона береться з бажанням, з повним інтересом, необхідно вдосконалювати її зір, руку, розвивати почуттів, ознайомтесь з технікою справи, вправляйте фізичні сили та навчіться керувати нею» [2, с. 12].

Організація колективної праці в дитячому садку може бути різною: від проведення простих робіт зі збору іграшок у класі до організації заходів у садочку та на прилеглий дошкільній території. Важливо, щоб діти брали участь у колективних роботах, які були спрямовані на покращення їхнього виховання, охорону природи, допомогу іншим дітям.

Для формування трудових навичок у процесі колективної праці можна використовувати різні методи та прийоми, наприклад [3, с. 12]:

1. Застосування різних форм організації роботи, які б допомагали дітям розвивати комунікативні навички та сприяли взаємодії між дітьми.
2. Використання різних методів мотивації дітей до праці, наприклад, похвали, грамоти, подяк.
3. Використання ігрових елементів у процесі роботи, що збільшує інтерес дітей до роботи та підвищує їх мотивацію до її виконання.
4. Організація тематичних днів, які сприяють розвитку трудових навичок та формуванню екологічної культури.
5. Використання інтерактивних технологій.

Отже, організація колективної праці допомагає дітям розвивати трудові навички та виховувати позитивні соціальні якості, такі як відповідальність, толерантність, взаємодопомога та праця співу. Таким чином, формування трудових навичок у дітей старшого дошкільного віку є продуктом підготовки їх до подальшої навчальної та соціальної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Беленька Г. Трудове виховання дітей дошкільного віку як педагогічна проблема сучасності. Вихователь-методист дошкільного закладу. 2010. № 1. С. 4–13.
2. Захарчук Н. Трудове виховання дошкільників. Семінар-практикум для вихователів. Дитячий садок. Управління. 2018. № 10. С. 11–15.
3. Ліщенко І. Організація трудової діяльності дошкільнят. Палітра педагога. 2014. № 4. С. 10–13.
4. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка К., «Академвидав» 200.

ОСОБЛИВОСТІ ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ПРОФЕСІЯМИ ДОРОСЛИХ У ПРОЦЕСІ ТРУДОВОГО ВИХОВАННЯ

Надія МЕЛЬНИЧУК

*І курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Марчій-Дмитраш Т. М.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Формування у дітей середнього дошкільного віку уявлень про професії дорослих у закладах дошкільної освіти є одним із засобів трудового виховання та дієвим чинником розвитку особистості. При взаємодії з зовнішнім середовищем відбувається ознайомлення вихованців із працею дорослих, засвоєння норм поведінки, усвідомлення себе як частини навколишнього середовища.

Актуальність теми зумовлена фактом, що в умовах розвитку української держави необхідно спрямувати дітей 4-5-го року життя на можливість вибору трудової діяльності відповідно до своїх інтересів, здібностей та можливостей.

Формувати в дітей середнього дошкільного віку чіткі уявлення про працю та її різновиди варто через взаємодію з навколишнім середовищем, вихованцям варто розповідати та залучати до праці, щоб вона стала частиною їхнього світогляду. Тому *метою статті* є аналіз особливостей ознайомлення дітей 4-5-го років життя із професіями дорослих у процесі трудового виховання.

Проблеми ознайомлення дітей із світом професій досліджували М. Тименко, М. Янцур та інші. Вивченням питання виховного значення праці в дошкільному навчальному закладі займалися Т. Дудкевич, Р. Павелків, Т. Поніманська, В. Сухомлинський та багато інших. Й. Базедов, Й. Песталоцці, С. Русова, Ж.-Ж. Руссо, К. Ушинський та інші в своїх працях наголошували на важливості трудового виховання як спеціально організованого залучення дитини до праці.

Трудове виховання — це цілеспрямований процес формування у дітей трудових умінь і навичок, поваги до праці дорослих, звички до трудової діяльності.

Трудове виховання відіграє важливу роль в подальшій профорієнтації дитини 4-5-го року життя, сприяє її професійному самовизначенню. Основними

завданнями трудового виховання дошкільників є розвиток особистості дитини у праці та оволодіння дитиною трудовою діяльністю.

З метою конкретизації змісту формування в дітей середнього дошкільного віку уявлень про професії дорослих ми проаналізували комплексну програму розвитку дошкільників «Українське дошкілля», відповідно до якої дітей 5-го року життя підводять до усвідомлення того, якою є людина-трудівник, для чого вона працює, як ставиться до своїх трудових обов'язків. Тобто одночасно зі знаннями про особливості праці діти отримують уявлення про ставлення до неї, про моральні якості тих, хто працює [2, с. 118].

Задля ознайомлення дітей середнього дошкільного віку з професіями дорослих доцільно використовувати найрізноманітніші методи, а саме: спостереження за працею дорослих, екскурсії, бесіди, читання художніх творів, розгляд картин, відповіді вихователя, демонстрування діафільмів, дидактичні спостереження, сюжетно-рольові ігри і, звичайно, участь дітей у праці дорослих.

Професія – це робота, діяльність, самоствердження. Щоб вихованці могли зрозуміти професійний світ, педагоги повинні створити відповідне дисциплінарне ігрове середовище.

Навички, емоції та вміння дитина середнього дошкільного віку отримує в грі, особливо рольовій. Саме тому за допомогою різних ігор потрібно проводити знайомство дитини з професійним світом. Проте задля успішного формування особистості в трудовій діяльності необхідно розумно розрізнити гру і працю.

Гра – провідна діяльність у дітей дошкільного віку, котра передбачає розвиток практичних рухів та розумових операцій. Тому профорієнтаційні заняття для дошкільників середнього віку доцільно будувати у вигляді ігрового проєкту, що включає містить дві-три гри, пов'язані з діями, котрі стосуються теми заняття. До прикладу, вихователь, котрий розповідає про професію столяра, детально розкажує про процес виробництва, конструювання окремих деталей. Наголошується увага на важливості поетапної роботи для того, щоб отримати готовий виріб. Діти подумки можуть розкладати предмет на частини, а потім поєднувати їх у ціле [5, с. 119].

Таким чином з метою формування професійних уявлень у дітей середнього дошкільного віку важливою умовою є створення відповідного предметно-ігрового середовища, складовими якого є:

- 1) інформаційний простір (твори художньої літератури, пов'язані з різними професіями, зображення представників професій, малюнки та картинки);
- 2) діяльнісно-ігрове середовище (дидактичні ігри, обладнання для сюжетно-рольових ігор на професійну тематику («Магазин», «Кав'ярня», «Сім'я», «Банк», «Подорож», «Завод» тощо), іграшки, що відображають ресурси і результати праці [3, с. 8].

Вихователь, розвиваючи ігрову діяльність, має організовувати роботу таким чином, щоб відомості про людей різних професій супроводжувалися емоційними враженнями дітей, створювали у свідомості яскраві образи, які вона прагнула б перенести в ігрову дію. Середній дошкільний вік передбачає впровадження в цю діяльність складніших ігор, тематика яких пов'язана із сучасним життям

(«Книжкова фабрика», «Автомобільний завод», «Страхова служба» та ін.) [1, с. 33].

З метою оцінки засвоєної інформації вихованцям доцільно пропонувати намалювати, як вони собі уявляють людину, яка виконує конкретну роботу. На початку заняття дітей можна об'єднувати в пари і давати завдання упродовж 4-5 хв. у лівій частині аркуша зобразити те, як вони собі уявляють цю професію; а наприкінці заняття – свої відчуття після проведеного заняття у правій частині. Порівняльний аналіз дає змогу оцінити ефективність заняття [1, с. 34].

Професійна орієнтація дітей 4-5-го року життя передбачає усвідомлення ними соціальної значущості праці, розвинену потребу в трудовій активності, ініціативність, схильність до підприємництва, розуміння економічних законів та проблем суспільства й засобів їх розв'язання, готовність до творчої діяльності та самореалізації, формування працелюбності як базової якості особистості.

Результатами роботи є розширення уявлення дітей середнього дошкільного віку про професії своїх батьків та інших людей. Вихованці можуть використовувати набуті знання у самостійній ігровій діяльності, поступово стаючи більш самостійними. До того ж збагачується словниковий запас дітей, відбувається засвоєння поняття «професія» та вияв зацікавленості до професій батьків. Впровадження ігрової діяльності, зосередженої на розвитку знань про профорієнтацію дає поштовх дітям міркувати про перспективи власної майбутньої професії.

Велику роль у формуванні правильних уявлень про працю відіграє також сім'я, вона найбільше сприяє трудовому вихованню дітей. Діти спостерігають за працею батьків, інших родичів, бачать, як вони цікавляться справами один одного, їх взаємодопомогу [4, с. 293].

Висновки. Отже, допрофесійне самовизначення дитини починається в дошкільному віці, основні напрямки діяльності представлено в комплексній освітній програмі «Українське дошкілля». Завдяки організованій, системній роботі в дітей середнього дошкільного віку з'являється здатність оцінювати діяльність іншої людини, розуміти власні можливості та формувати позитивне ставлення до праці.

Список використаних джерел

1. Арендарчук Н. Формування уявлень про професії дорослих у дітей старшого дошкільного віку. Рівне, 2022. 102 с.
2. Білан О. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / за заг. ред. О. Низьковської. Тернопіль : Мандрівець, 2017. 256 с.
3. Калуська Л. Праця як важливий засіб ранньої соціалізації дитини. *Дошкільне виховання*. 2004. № 2. С. 8-9.
4. Павелків Р. Особливості уявлень дошкільників про працю дорослих. *Дитяча психологія*. К.: Академвидав, 2010. 432 с.
5. Поніманська Т. Дошкільна педагогіка: підручник. 4-те вид. перер. Київ: ВЦ «Академія», 2018. 408 с.

ФОРМУВАННЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЕЛЕМЕНТІВ ГРАМОТИ ЗАСОБАМИ РОЗВИВАЛЬНИХ МЕТОДИК

Христина МЕЛЬНИЧЕНКО,
*І курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Мацук Л.О.,
кандидат педагогічних наук, професор*

Підготовка дітей дошкільного віку до навчання в школі проходить ще з раннього віку. Спочатку означений процес відбувається у сім'ї, пізніше в ЗДО. Перші слова малюк чує і промовляє в родині. Навчати дитину правильної вимови слід з перших звуків, які вона починає вимовляти, активізувати словник, формувати разом з нею перші прості речення.

Далі дитина потрапляє в мовне середовище своїх однолітків – у заклад дошкільної освіти. Мова дорослих – приклад для неї. Йде інтенсивний розвиток слухової уваги, формується фонематичний слух, малюк наслідує мову, яку чує як зразок. Завдання вихователя і сім'ї виразно, правильно і чітко розмовляти з дитиною. Не можна кричати в розмові з дитиною. Потрібно дотримуватися середнього темпу мовлення. Використовувати у мовленні влучні вирази, вивчати з дітьми народні твори.

Таким чином, дорослі повинні забезпечити правильний мовленнєвий розвиток дитини, починаючи вже з перших місяців її життя. Це можна здійснити за допомогою сучасних інноваційних методик раннього навчання дітей мовлення загалом, грамоти зокрема.

Цікавим є досвід *сім'ї Нікітіних* щодо раннього розвитку дітей та навчання грамоти. Він сформулював відповідну теоретичну платформу – НЗМЕРЗ (невпинне згасання можливостей ефективного розвитку здібностей). В її основі раннє навчання дітей мовлення. Навчання доцільно починати чи раніше, тим краще. Його Б.Нікітін описує на прикладі навчання свого сина. Кубики з буквами допомогли хлопчику, граючись, до 2 років спочатку оволодіти 10 буквами, а пізніше всім алфавітом. Приблизно в 2р.8м. – малюк прочитав перше слово.

Це спонукало батьків підібрати такий наочний матеріал, який би стимулював таке навчання. Вони придбали кубики з буквами, карточки з буквами, азбуку, касу букв, олівці, папір, пластмасові букви. Діти вчилися читати до 3 років. Все проходило в ігровій формі, легко, невимушено [2].

Методика раннього навчання дітей грамоти за методикою В.Ліщука
В.Ліщук - український педагог-новатор. Він батько п'яти дітей, та як дідусь, семи онуків. Його твердження про те, що дітей можна навчити читати раніше, ніж говорити набув розголосу і зацікавленості. Найсприятливіший вік - від дня народження до 2 років. У книгах «З молоком матері», «Читати раніше, ніж говорити», «Школа сімейного виховання», «Материнська школа» педагог розповідає про свій досвід.

В.Ліщук стверджує, що навчати дітей елементів грамоти, підготувати мовно-артикуляційний до промовляння звуків та слів вимагає копіткої роботи з боку дорослого. Педагог доводить, що все має відбуватися в спокійній обстановці, без зайвих вимог та зусиль. Більше потрібно терпіння та вільного часу. На переконаннями педагога, раннє навчання грамоти, а саме – вміння читати, можливе і в першій молодшій групі ЗДО з 2 років.

Для початку роботи використовують 200 картинок. Їх групують за тематикою: «Моя сім'я», «Мої іграшки», «Улюблені тварини» та ін. До кожного слова, яке зображено на картці, добирають коротенькі вірші. Це робить роботу з дитиною цікавим і захоплюючим. Наприклад, до слів «біле молочко»: Біле-біле молочко, п'є кицюня язичком. Кожен раз під час активного неспання, коли дитина нагодована, бадьора і спокійна автор радить батькам показати спочатку букву А і озвучити її. Зайвих слів не потрібно більше називати. Спочатку працюють з великими буквами, а далі з малими. Впродовж дня можна показувати дитині одну букву кілька разів. Приголосні звуки озвучують чітко: «В», «Л», «М» тощо. Пізніше їх показують на картках.

Надалі, після вивчення букв, на кожен предмет надалі потрібно мати картку з повною його назвою друкованими літерами. Дитину беруть на руки і пропонують прочитати за зразком слово. Слід починати читання з членів сім'ї, з ними вона зустрічається найчастіше, далі іграшки і т.д.

На наступному етапі малюків ознайомлюють зі словосполученнями, які позначають кольори, дії, абстрактні поняття тощо.

Останній етап - читання книг. Першу книгу потрібно виготовити самостійно. Шрифт збільшений, є певні правила:

- текст та ілюстрації цікаві та подобаються дітям, відповідають її віку;
  - на перших сторінках є лише одне речення;
  - на зворотньому боку сторінки малюнок або вирізана картинка;
  - шрифт відповідає віку дитини (1 см-3р.), для менших дітей – більший шрифт.
- Також автор розробив пам'ятку для батьків, які будуть навчати дітей читати. Навчити дітей читанню, за словами педагога, - це дієвий засіб впливу на розумові здібності дитини, на її розвиток інтелектуальний розвиток [3].

Методика раннього навчання дітей (М.Зайцев)

Оригінальна методика раннього навчання дітей читати за безбукварним методом, розроблена ученим також досягла значного успіху. Метод навчання назвали «Кубики Зайцева». Це досить давня методика, тому його посібники перекладено різними мовами.

В основі навчання вчений заклав ігрову діяльність дітей. В ігровій діяльності діти легше сприймають матеріал, граючись із кубиками. А саме: легко запам'ятовують букви, склади, слова. Вчаться їх читати і писати. Під час гри діти мимовільно запам'ятовують, відтворюють, радіють від успіху.

Дорослий чи вихователь повинен враховувати можливості кожної дитини, здійснювати індивідуальний підхід до кожної дитини. Означений метод спонукає дітей до пізнання світу, нового невідомого. Малюки радіють, бігають, співають тощо Вчений довів, що двох річні діти будуть читати через 6 місяців після початку навчання, 3-4рр. - через 3 місяці, 5-6 рр. - через місяць.

Отож побудований його метод на використанні кубиків (42) і таблиць. В одній таблиці зображено всі склади української мови. У другій –склади з твердими приголосними розміщено ліворуч, а з м'якими праворуч, і впереміш - дзвінкий, глухий. Його склади відрізняються від звичайних. З них складаються слова. За складами вчать дитину читати. Таблиці М.Зайцева це систематизація складів.

Кубики відрізняються один від одного за величиною і кольором. На великих кубиках - тверді звуки. А на маленьких – м'які, відповідно, середнього розміру – напівпом'якшені. За кольором кубики поділяються на: «золоті», «залізно-золоті», «білі», кубики з розділовими знаками. Навчають дітей читати за такими етапами:

1. Ознайомлюють малюків із кубиками і таблицями, вивчають склади. При цьому використовують ігрові вправи типу: «Відгадай, який кубик звучить?», «До маленького кубика підбери великий», «Знайди букву золотого кубика і назви склад», «Який кубик зник?».

2. Читання одного слова. Така робота супроводжується спеціальними завданнями. Вони спрямовані на розвиток мовлення. Використовують такі дидактичні ігри: «Назви слово навпаки» «Назви іграшку» тощо.

3. Читання тексту, ігри-тексти з кубиками. Діти закріплюють уміння читати окремі слова, читати слова в реченнях. Використовують ігри «Підбери колір», «Підбери слово», «Схожий чи несхожий».

Завдяки такій системній роботі діти опановують навичками читання малих текстів. Але вони мають бути написані великим шрифтом. Ілюстрації яскраві та виразні. Вихователь читає вголос. Вихованці уважно стежать за текстом очима і читають подумки. Автор вважає, що тільки після цього можна легко вивчити з ними алфавіт.

Автор стверджує, що чим раніше дитина навчиться читати, тим краще. До 7-8 років вона буде удосконалювати свою техніку читання. Тренуватися треба кожного дня. Означена методика була використана і впроваджена в Україні низкою педагогів. Досвід такої роботи описаний М.Булдович у книзі «Читати, граючись» [1].

Список використаної літератури:

1. Технологія раннього навчання читанню М. Зайцева. URL : http://lab-do.luguniv.edu.ua/04_tehnologyi/07_technology_Zaycev/index.htm.
2. Унікальна методика сім'ї Нікітіних: комплексний інтелектуальний та фізичний розвиток. URL : <https://www.4mamas-club.com/porady/unikalna-metodika-sim%D1%97-nikitinix-kompleksnij-intelektualnij-ta-fizichnij-rozvitok/>.
3. Читати раніше як говорити URL: <https://starkon.city/articles/3409/vasil-lischuk-yakij-navchae-nemovlyat-chitati-u-69-zakinchiv-universitet-i-dvichi-buv-u-verhovnij-radi->

ОРГАНІЗАЦІЯ ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ В СУЧАСНИХ ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Любов РУДА

*І курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Лазарович Н.Б.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Сучасне суспільство розвивається швидкими темпами, впровадження інноваційних технологічних методик виробництва потребують від людини вмінь швидко орієнтуватися в будь-яких обставинах, постійно розширювати коло своїх навичок.

Відповідно, змін зазнають освітні системи вже з дошкільного віку, а саме створення умов для саморозвитку і самореалізації особистості, пошуку новітніх продуктивних технологій, зміни принципів навчання дітей.

В документі «Базовий компонент дошкільної освіти в Україні» ідея інтеграції змісту дошкільної освіти за сферами життєдіяльності дитини зумовлена концептуальними положеннями. Логіко-математичні завдання виділені окремо, проте завдання спостерігаємо в різних сферах, всередині кожної життєдіяльності: „Природа”, „Культура”, „Люди”, „Я Сам”. Отож, задля збереження систематизації змісту дошкільної освіти всі завдання згідно інтегративного підходу, вихователь вирішує в комплексі з іншими сферами життєдіяльності, що сприяє особистісного розвитку дошкільника.

Математичний розвиток дошкільника спрямовується на навчання дітей прийомів мислення і методів пізнання, розвиток у них якостей математичного мислення, математичних розумових здібностей і вмінь.

У більшості проаналізованих дослідженнях і навчально-методичних посібниках спостерігається характеристика математичного розвитку дошкільників через досягнення певного рівня логіко-математичної компетентності дитини. Отож, логіко-математичну підготовку дошкільників слід розглядати як своєрідний синтез навчання і розвитку: математичні знання, уміння та навички та пізнавальні процеси, математичні здібності, логічні операції, що стимулює математичний розвиток дітей тощо.

Система навчання дітей на сучасному етапі розвитку дошкільної освіти призводить до накопичення математичної інформації в дитини, але не стимулює розвиток психічних процесів, механізмів логіко-математичних операцій

У єдності навчання і розвитку у логіко-математичній компетенції дошкільника, вихователь забезпечує програмових цілей у вигляді знань, умінь і навичок. Важливе значення у цьому процесі має добір технології навчання математики, що спирається на дидактичні засоби. Організація логіко-математичної діяльності педагогом повинна забезпечувати цілісний розумовий розвиток кожної дитини, формування внутрішнього спонукання до навчальної діяльності, відчуття задоволення від інтенсивної розумової роботи,

Ладивір С. у своїх працях доводить, що оптимальним може бути тільки таке навчання математики, яке враховує особливості вже досягнутого розвитку. Для математичного розвитку важливо опанувати розумові операції, за допомогою яких відбувається і засвоєння знань, і оперування ними, аналітико-синтетичною діяльністю.

В останні десятиліття дослідники (Т. Бабаєва, Н. Гавриш, М. Крулехт, К. Крутій, С. Ладивір, О. Фунтікова, К. Щербакова та ін.) пропонують побудування моделі особистісно-зорієнтованої взаємодії педагога і дитини-дошкільника на основі різних позицій її учасників. [4].

На думку науковців особистість свідомо регулює діяльність, зокрема виділяють такі умови самореалізації особистості дошкільника:

- 1) організоване навчання і розвивальне середовище, збагачення змісту і форм навчальної діяльності з елементами гри і особистої активності дитини;
- 2) компетентний педагогічний вплив вихователя;
- 3) створення емоційно-позитивного і сприятливого мікроклімату, доброзичливої атмосфери забезпечує ситуацію успіху [4].

Формування логіко-математичного розвитку дошкільників забезпечується не тільки математичний аспект, а й активна життєдіяльність дітей. Пріоритетним, на нашу думку, є інтегрована форма роботи з дітьми – заняття, з наданням переваги спілкуванню, обговоренню, спостереженню, дослідницькій та пошуковій діяльності. Сучасний дошкільник в інтегрованих заняттях зможе застосувати свої логічні та математичні знання й уміння, засвоюючи основні закони буття, порівнюючи, упорядковуючи та з'ясовуючи причини й наслідки.

Потреба дитини експериментувати, моделювати свої дії, набагато важливіше, ніж сприймати інформацію дорослого. Навколишній світ сприяє пізнанню дитини, отриманню елементарного, але цілісного уявлення про світ. Приміром, під час спілкування з природою збагачуються враження про різноманітні явища та стани природи, закріплюються причинно-наслідкові зв'язки через циклічність природних явищ, які дитина може довільно спостерігати в своїй життєдіяльності. має можливість порівнювати та класифікувати об'єкти природи за якісними ознаками та кількістю. Відповідно. довкілля впливає на розвиток особистості дитини, при організованому навчанні педагог уможливує обстеження, порівняння, класифікацію, встановлення зв'язків і взаємозалежності, досліджувати, експериментувати дитині у ситуаціях реального життя..

Отож, природні матеріали, а саме купа піску на ігровому майданчику, листя, жолуді, каштани можуть бути не тільки найкращим матеріалом для ігрової діяльності, а й слугувати проведенню елементарних дослідів, що сприяє встановленню причинно-наслідкових зв'язків, і слугує засобом засвоєння логіко-математичних понять.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний Стандарт дошкільної освіти) <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini>

2. Лазарович Н.Б., Чупахіна С.В. Логіко-математичний розвиток дітей дошкільного віку: методичні рекомендації/ Лазарович Н.Б., Чупахіна С.В.– Івано-Франківськ, 2015. – с.90
3. Крутій К., Грицишина Е. STREAM-освіта дошкільнят: виховуємо культуру інженерного мислення // Дошкільне виховання. — 2016. — № 1. — С. 3–7
4. Шматченко Г.О «Модель як засіб формування логіко-математичної компетентності старших дошкільників» Доступний з: http://irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiiirbis_64.exe.nvd_2011_1_11.pdf.

LEGO-ТЕХНОЛОГІЇ В РОБОТІ З ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ В УМОВАХ СУЧАСНОГО ЗДО

Ольга РУДА

*І курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Лазарович Н.Б.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

У сучасному суспільстві все більше уваги приділяється обдарованим дітям. Досягнення сучасної психологічної науки дозволяють діагностувати обдарованість мало не з раннього віку, а батьки сучасних малюків прагнуть розвинути їхні здібності самостійно чи за допомогою педагогів.

Стан проблеми розвитку обдарованості у сучасних ЗДО виявляється при обстеженні рівня розвитку дітей, досвідченості педагогів щодо виховання обдарованості, вміння їх шукати і знаходити творчий потенціал у вихованців, сприятливість ЗДО у пошуку та реалізації технологій та методик розвитку творчих обдарувань.

Важливе значення у роботі з обдарованими дітьми відіграють педагоги. Вихователь, який працює з обдарованими дітьми, має добре орієнтуватися у знаннях стосовно психологічних особливостей дітей і перш за все вміти роздивитися в дитині ознаки обдарованості. Психологічні особливості дітей, що демонструють обдарованість, можуть розглядатися як ознаки, що супроводжують обдарованість, але не обов'язково породжують її. Але навіть наявність кількох ознак має привернути увагу спеціаліста і мотивувати його на детальний і тривалий аналіз кожного конкретного індивідуального випадку. З такими дітьми, з одного боку, працювати легше, бо вони мають високі розумові здібності, а, з іншого, - важче, оскільки ці діти «знають собі ціну», потребують багато уваги, особливого ставлення [2].

У таких умовах важливим елементом професійної майстерності педагога є знаходження індивідуального підходу до обдарованих дітей і вміння запропонувати їм такі види діяльності, які б відповідали їх запитам і здібностям. Для цього спеціаліст повинен володіти ефективними методами навчання, які мають за мету надання допомоги дитині в оволодінні знаннями; відповідають рівню їх інтелектуального і соціального розвитку; відповідають етапам розвитку пізнавальних здібностей обдарованого дошкільника.

LEGO-технології забезпечують всебічний розвиток дитини тим самим розвивають здібності і креативність дитини.

У колі сучасних наукових інтересів використання LEGO-технології розширюють можливості звичного навчання та конструювання: унікальна пластмаса, велике різноманіття деталей і можливість їх оригінального використання, яскравість, якість, безпечність, свобода у виборі тематики і матеріалу, що викликає з боку дітей інтерес саме до цього конструктора[3]. А відсутність чіткого алгоритму виконання дій сприяє пошуку оригінальних рішень, вираження самостійності, індивідуальності, стимулює допитливість дітей дошкільного віку.

LEGO-технологія допомагає дітям втілювати у життя свої задуми, експериментувати, проявляти творчість, замінюючи звичну форму, колір, розмір об'єкту. Завдяки різноманіттю деталей, конструктори LEGO дозволяють кожному знайти заняття по душі, створити щось необхідне для гри: дівчата з задоволенням будують казкові замки для лялькових принцес, чарівні будиночки для фей, меблюють кімнати для улюблених ляльок; хлопчики будують ціле місто з гаражами та автозаправними станціями, пожежною частиною чи аеродромом або створюють укріплення для захисту міста від нападників. Машинки, літаки, кораблики, будиночки і замки, всілякі скульптури – і це далеко не повний список того, що можна зібрати з конструкторів LEGO [3,4].

У межах дослідження, вважаємо за доцільне визначити принципи використання LEGO-технологія для інтелектуального розвитку дітей старшого дошкільного віку.

В основу роботи з дітьми дошкільного віку, LEGO-технологія має ряд принципів:

- принцип мотиваційного забезпечення освітнього процесу (формування позитивного ставлення дітей старшого дошкільного віку до розв'язання завдань через природну допитливість, збалансування системи цінностей, інтересів та прагнень дитини);
- принцип співпраці (довірливе ставлення вихователів до дітей створення сприятливої психологічної атмосфери партнерської взаємодії, тощо);
- принцип індивідуалізації та диференціації (врахування індивідуальних, психологічних особливостей дитини із метою організації процесу інтелектуального розвитку);
- принцип комфортності (стимулювання самостійних, свідомих проявів здібностей, створення «ситуації успіху», співвідношення активної діяльності та відпочинку);
- принцип свідомості та активності визнає виняткову роль власної активності дитини старшого дошкільного віку у процесі інтелектуального розвитку, спрямовує на надання права на свідомий вибір діяльності, прийняття самостійних рішень. Передбачає збалансованість змісту та форм подання інформації та завдань;
- принцип удосконалення життєвих навичок (збагачення змісту різних видів діяльності дитини (ігрова, рухова, природнича, предметна, образотворча, музична, театральна, літературна, мовленнєва, соціокультурна тощо) з метою закріплення та вдосконалення життєвих навичок);

- принцип наступності та неперервності (врахування вікових особливостей дітей, безперервний розвиток та поступове ускладнення та урізноманітнення змісту освітнього процесу;, тощо).

Для сприяння самореалізації здібностей дітей в дошкільному віці треба розуміти, що кожна дитина – це унікальна й неповторна індивідуальність. Тому пріоритет вільного розвитку особистості є базовим принципом побудови освітнього середовища від простого до складного, а також збагачення досвіду дитини шляхом нагромадження вражень про навколишній світ, що можливо отримати під час виконання завдань, що їм подобаються найбільше.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний Стандарт дошкільної освіти) <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini>
6. Лазарович Н. Обдарованість у дошкільному віці: Навчально- методичний посібник. – Берегово, ПНВЗ «Галицька академія», 2009. – 220с.
7. Програма розвитку дитини від 2 до 6 років та методичні рекомендації «Безмежний світ гри з LEGO»/О.Ю. Рома, В.Ю. Близнюк, О.П. Борук – the LEGO Foundation, 2016 – 140с.
8. Проєкт LEGO «Сприяння освіті» в Україні. URL : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/profesijna-skarbnichka/proekt-legospriannya-osviti-v-ukrayini>

ІНТЕГРОВАНІЙ ПІДХІД ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Вероніка СЕРЕДЮК

*І курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Недільський С.А.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Постановка проблеми. Оновлення функціонування дошкільної освіти з урахуванням чинного законодавства України вимагає від педагогічних працівників певного рівня кваліфікаційного розвитку та навичок організації освітнього процесу в ЗДО на основі орієнтованого на особистість дитини, компетентісного та інтегрованого підходів, які готові до постійного самовдосконалення, саморозвитку та самовираження.

Аналіз актуальних досліджень і публікацій. Актуальність проблеми застосування педагогами дій інтеграційного характеру у навчанні засвідчено науковими розвідками Я. Коменського, К. Сухомлинського, К. Ушинського. На сучасному етапі психолого-педагогічної науки дані питання вивчають такі науковці: Г. Бабенко, Н. Гавриш, О. Гончарук, І. Кіндрат, К. Крутій, Н. Коваль, І. Козловська, Л. Руденко.

Мета статті – дослідити і теоретично обґрунтувати поняття «інтеграція», визначити особливості її впровадження в освітній процес ЗДО.

Результати дослідження. Важливою проблемою сучасності, що спричинена вдосконаленням системи дошкільного виховання, психічними і фізичними характеристиками організму дітей дошкільного віку, їхніми потребами соціального розвитку, є видозміна підходу до організації освітнього процесу, використання інтеграцій.

У «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» зазначено, що інтеграція – це «об'єднання в ціле будь-яких окремих частин; об'єднання та координація дій різних частин цілісної системи; процес упорядкування, узгодження та об'єднання структур і функцій у цілому організмі [3, с. 500]. У «Педагогічному словнику» інтеграція визначається як зв'язки у системі, що пов'язують різні елементи і функції в своєрідній повноцінності; дії, що передують її виникненню [6, с. 229].

К. Крутій класифікує такі види інтеграції: міжпредметна інтеграція; внутрішньопредметна інтеграція; інтеграція дидактичних принципів; методична інтеграція (взаємодія методів і прийомів навчання, виховання й організації безпосередньої освітньої діяльності дітей); інтеграція різних видів дитячої діяльності; інтеграція форм організації спільної діяльності дорослого і дітей та самостійної діяльності дошкільників тощо [4].

Впровадження інтеграції у зміст дошкільної освіти передбачає синтезований відповідно до педагогічних закономірностей, взаємопроникнений та взаємопов'язаний комплекс знань, умінь та навичок щодо усіх освітніх напрямів Базового компоненту дошкільної освіти, що має на меті організацію у свідомості дошкільників різностороннього образу світу [1, с.20].

Інтегрований освітній процес у закладах освіти – це планомірний і послідовний хід поєднання освітніх процесів, що полягає чіткому досягненні педагогами та вихованцями освітніх цілей.

Під час такої діяльності потрібно орієнтуватись та такі принципи: діалогічності (впровадження різних видів спілкування між групами осіб); позитивної спрямованості виховання та навчання(у ході засвоєння певних знань дитини має переживати позитивні емоції; у колективі дошкільників має бути доброзичлива та дружня атмосфера); проєктності (індивід має отримувати нову інформацію у цілісному образ та виконувати певні практичні дії, щоб її усвідомити); активності кожного учасника при виконанні завдань (має не меті не досягнення високий показників виконаного завдання, а саме того, щоб всі індивіди були задіяні у його розв'язання, відчували свою важливість у досягненні спільної мети); діяльне задіювання сім'ї дошкільників до опрацювання нових навчальних матеріалів (сприяє кращому засвоєнню інформації дітьми, створення багажу тем для обговорення між членами родини та покращення стосунків між ними [4, с.9].

Впровадження інтеграції у освітній процес закладу дошкільної освіти передбачає послідовний перехід між такими його фазами: самостійний аналіз навчальних матеріалів (без врахування загальновизнаних закономірностей) з подальшим його поєднанням, визначенням умовиводів та певної структури;

сполучення інформації про елементи, що використовуються у різних сферах (міжпредметні зв'язки), їх систематизація [1, с.25].

Науковці нашого часу використовують інтеграції у освітньому процесі, що складаються з певного переліку елементів, а саме: мета – формування в дошкільників цілісної картини світу через усвідомлення себе як особистості, себе серед інших людей, у природі, мистецтві, суспільстві та ін.; зміст – як інтегрована система знань, умінь і навичок, поєднаних із різних освітніх напрямів Базового компоненту дошкільної освіти; методи – як способи цілеспрямованого впливу на дітей дошкільного віку з метою формування в них інтегрованої системи знань, умінь і навичок; форми – як зовнішнє вираження цілеспрямованого впливу на дітей дошкільного віку з метою формування в них системи компетенцій; результат – сформована в дошкільників цілісна картина світу, усвідомлення себе частиною природи, суспільства, культури, мистецтва тощо [1, с.26].

У ЗДО інтеграція освітнього процесу дошкільників полягає у синтезі освітніх напрямів, зміст яких висвітлений у Базовому компоненті дошкільної освіти. Вихователі під час організації занять вдаються до інтегрування таких розділів програм розвитку дітей дошкільного віку: ознайомлення з довкіллям + мовленнєве спілкування + художньо-продуктивна діяльність; художньо-мовленнєва діяльність + українознавство + образотворча діяльність; основи здоров'я (валеологія, ОБЖД) + мовленнєве спілкування + художньо-продуктивна діяльність; логіко-математичний розвиток + мовленнєва діяльність + конструювання тощо. Поряд з цим, можна інтегрувати такі галузі знань: музика + пізнання (математика); комунікація (мова, навчання грамоті) + (математика)+ музика; комунікація (мова) + музика + образотворча діяльність (малювання)+ художня література; ознайомлення з навколишнім + праця; математика + образотворча діяльність; здоров'я + фізична культура (рухова діяльність) + художня література, музика; пізнання (експериментально-дослідницька, ознайомлення з навколишнім) + образотворча діяльність + комунікація (спілкування, мова) [2, с. 175].

Головним засобом впровадження інтеграції в освітній простір ЗДО є інтегроване заняття, що створює необхідні умови для засвоєння дітьми системи компетентностей та знань, визначені чинними нормативними та методологічними документами. Наприклад, О. Полєвікова зазначає, що інтегроване заняття у роботі з дітьми старшого дошкільного допомагає досягнути реалізації ідеї ампліфікації (головна мета програми «Я у Світі»), створює сприятливі чинники для мовленнєвого розвитку дітей, як-от: вдосконалення показників фонематичного слуху, звуковимови та літературного говоріння, збільшення словникового запасу за напрямками «Пророда», «Культура», «Люди», «Я сам», формування граматичних навичок, комунікативного мовлення та елементів грамоти [7, с.262].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, базуючись на поглядах щодо єдності розвитку дитини дошкільного віку як особистості, суб'єкта активної діяльності та унікальності, впровадження інтеграції у освітній процес ЗДО розгортає перед дошкільником багатоманітні компоненти

активностей та знань, при цьому спрямовуючи на засвоєння соціального досвіду та позиції в навколишньому світі.

Список використаних джерел:

1. Бартків О., Семенов О. Інтегроване навчання дітей дошкільного віку: теорія, шляхи впровадження (навчально-методичний посібник). Луцьк : Фоп. Мажула Ю.М., 2022. 127 с.
2. Брежнєва О. Г. Інтеграція математичного змісту в концепції математичного розвитку дошкільників: традиційність і сучасність. Актуальні проблеми педагогічної освіти: європейський і національний вимір: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, Луцьк, 16-17 травня. 2017. С. 28–31.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. К. : Ірпінь: Перун, 2005. 1728 с.
4. Гавриш Н. Інтегровані заняття: Методика проведення. К. : Шк. світ, 2007. 128 с.
5. Крутій К.Л. Освітній простір дошкільного навчального закладу: монографія: у 2 ч. Ч. I. Концепції, проєктування, технології створення . Запоріжжя: ЛІПС ЛТД, 2009. 320 с.
6. Педагогічний словник / [за ред. дійсного члена АПН України Ярмаченка К.: Педагогічна думка, 2001. 516 с.
7. Полєвікова О.Б. Реалізація завдань мовленнєвого розвитку дітей шостого року життя на інтегрованих заняттях. *Педагогічна теорія і практика : зб. наук. праць*. К.: КиМУ, 2011. Вип.2. С. 257-268.

ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ЗАСІБ ВПЛИВУ НА СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ ДОШКІЛЬНИКА

Мар'яна СУЛЯТИЦЬКА

*І курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет*

*імені Василя Стефаника
науковий керівник – Недільський С.А.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Постановка проблеми. Освітнє середовище є важливим компонентом забезпечення результативного освітнього та розвиваючого процесів щодо особистості дитини дошкільного віку. Так, у статті 11 Закону України «Про дошкільну освіту» вказано, що ЗДО «має сприяти збереженню та зміцненню здоров'я, розумовому, психологічному і фізичному розвитку дітей» [6].

Аналіз актуальних досліджень і публікацій. Теоретичною базою для вирішення окресленої наукової проблеми слугують погляди, висвітлені у науковому доробку таких зарубіжних вчених: Б. Ананьєва, Дж. Дьюї, А. Лурії, М. Монтессорі, М. Хейдметса, І. Шмальцгаузена, Р. Штайнера. На території

нашої держави окреслене питання вивчали такі науковці, як-от: Н. Бібік, М. Братко, К. Крутій, О. Писарчук, М. Сухомлинський,

Мета статті - дослідити і теоретично обґрунтувати поняття «освітнє середовище», визначити вимоги до організації освітнього середовища закладу дошкільної освіти, його основні компоненти.

Результати дослідження. Термін «середовище» вперше у гуманітарні науки, а саме: психологію і філософію, ввів А. Тен в середині ХІХ століття. Він вважав, що входження до певного культурного, етнографічного, психологічного, духовного та соціального середовища є головним у розвитку особистості.

Аналіз великої кількості наукових праць показав, що різні дослідники та науковці, минулого і сьогодення, мають своє тлумачення поняття «освітнє середовище». В. Биков вважає, що освітнє середовище – це комплекс впливів та чинників розвитку особистості, яка знаходиться у соціального, просторовому та предметному середовищах. Він виділяє його такі елементи: суб'єкти освітнього процесу, соціальний; просторово-предметний, психодидактичний [2, с.322].

Н. Волкова доводить, що освітнє середовище має в більшості випадків відносний та непостійний характер існування. Головними ознаками називає ресурсне наповнення, на комплексність (як саме організовано). Орієнтуючись на вид поєднання та зв'язків, які роблять структурованим освітнє середовище, науковиця визначає принципи його створення, як-от: постійність, багатокомпонентність та варіативність [3, с.236].

Т. Андрющенко на основі аналізу особливостей організації освітнього середовища у закладах освіти вважає, що його розвивальний має прослідковуватись у таких галузях:

- ⊕ особистісна (високі показники співпраці між учасниками процесу);
- ⊕ організаційна (має на меті покращення стану функціонування організму дитини, виконання чинників формування їх життєвої компетентності);
- ⊕ предметно-просторова (активізація дітей щодо діяльності на використання та апробацію отриманої інформації) [1, с.27].

Освітнє середовище закладу дошкільної освіти має відповідати запитам та потребам сучасного суспільства. Створення та вдосконалення складових даного середовища керується чинними документами, зокрема, Базовим компонентом дошкільної освіти. Так, називають такі принципи покращення освітнього середовища ЗДО: індивідуалізації, суб'єкт-суб'єктної взаємодії, універсальності, відкритості [7].

Організація освітнього середовища ЗДО – це територія, де учасники освітнього процесу можуть робити активними ресурси освітнього простору, що складаються з матеріальних та технологічних предметів, кваліфікаційної підготовки вихователів, певного рівня стосунків між учасниками діяльності.

Педагог дошкільного закладу має формувати певні умови, що стимулювали б дітей до безпосередньої роботи з різних напрямів, при цьому потрібно брати до уваги вікові та особистісні ознаки індивідів. Діти нашого сьогодення мають яскраво представлені прояви самостійності, тому варто давати їм можливість власними силами моделювати освітній простір навколо себе, вибрати рід занять та задіяність у колективних видах. Однак, не слід забувати,

що вихователь в цьому випадку має у довільній формі підштовхувати дитини до певних дій, підтримувати її пізнавальний інтерес, забезпечувати творче вдосконалення особистості.

Цікавим у системі дошкільного освітнього процесу є спроби впровадження міжнародної технології «Стіни, які говорять» у освітнє середовище закладу. Основний її посыл полягає в тому, щоб дати дитині право вибору інформації з оточуючого світу, формувати навички конструктивно використовувати довідковий фонд. Організація даної технології – це сукупність побудови елементів інтер'єру кімнати для зображення знань і дій щодо включення дітей та дорослих у освітній простір закладу.

Дана технологія може включати в себе певну кількість змістовних ліній на окреслений проміжок часу (тиждень, місяць). Наприклад, одна частина стіни може містити події, які є віддаленими у часі та оформлювати їх заздалегідь; інша частина – може бути названа «Перспективи зростання» для дитини, батьків, вихователів (матеріали на вподобання учасників); наступна частина – наповнюється в той день, коли відбувається та чи інша освітня подія (після опрацювання заняття, діти виконують завдання на закріплення – розмальовки, картки-схеми, мозаїка, книги); також може бути стіна, яка міститиме хаотичні, різні знання, однак важливі для дошкільників [4].

Включення у структуру освітнього середовища педагогіки співпраці, інноваційних технологічних елементів, створює для вихованців здатності самостійно обирати вид активності забезпечують максимальний рівень розвитку особистісних характеристик дошкільників.

На жаль, наше сьогодення (період війни з російською федерацією) диктує свої правила взаємодії та життя з оточуючими. Наприклад, заняття, режимний момент у ЗДО може закінчитись в будь-який момент, коли розпочнеться повітряна тривога. В такому випадку всі учасники змінюють своє середовище на більш безпечне (бомбосховище), займаються запропонованими діяльностями. Педагоги та діти мають бути чітко проінформовані з комплексом дій, які вони мають виконати у разі надзвичайної ситуації (ракетної атаки) – наявність евакуаційного рюкзака, відпрацьовані навички роботи під час надзвичайних ситуацій. Надзвичайно важливим моментом у таких ситуаціях є створення атмосфери безпечності для дітей, психологічної допомоги тим, хто потребує[5].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, становлення й розвиток особистості дитини дошкільного віку, які може бути забезпечено в умовах закладів дошкільної освіти – освітньому середовищі, потребують пошуку інноваційного змісту, форм і методів роботи з ними, виконання вихователем посередницької місії між дитиною і суспільством при розв'язанні актуальних проблем особистісного становлення та розвитку.

Список використаних джерел:

1. Андрющенко, Т. Пріоритетні аспекти модернізації освітнього середовища дошкільного навчального закладу. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*, випуск 2, 2017. С. 24–32. URL: <https://doi.org/10.31499/2307-4906.2.2017.134380> (дата звернення 29.04.2023)

2. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти : навч. посіб. Київ : Атіка, 2009. 684 с.
3. Волкова Н. П. Педагогіка : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2014. 615 с.
4. Крутій К. Освітній простір дошкільного навчального закладу: [монографія] : у 2-х ч. К. : Освіта. 2009 Ч. 1. 302 с.
5. Методичні рекомендації «Організація безпечного освітнього середовища в умовах воєнного стану» / укладачі О.М. Грушевенчук, Л.М. Богданович, О.Г.Мулько, С.М.Сарай. Л. Навчально-методичний центр цивільного захисту та безпеки життєдіяльності Волинської області, 2022, 49 с.
6. Про дошкільну освіту: Закон України від 11.07.2001 №2628-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text> (дата звернення 29.04.2023)
7. Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) нова редакція: наказ Міністерства освіти і науки України від 12.01.2021р. №33. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf (дата звернення 29.04.2023)

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ДОСВІДУ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Тетяна ОЛЕКСИН

*І курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Лисенко Н. В.,
доктор педагогічних наук, професор*

Національна доктрина розвитку освіти передбачає зростання соціальної ролі особистості, активізацію на цій основі її інтелектуального і творчого потенціалу. У Базовому компоненті дошкільної освіти передбачається формування основ соціальної адаптації та життєвої компетентності дитини, виховання елементів природододільного світогляду, розвиток позитивного емоційно-ціннісного ставлення до навколишнього.

Результати аналізу філософських, педагогічних, соціальних, психологічних та низки інших досліджень свідчить про те, що інтереси учених до різних аспектів проблеми соціалізації, починаючи від дітей дошкільного віку стали для них актуальними не лише у вітчизняних наукових школах, а й за рубежом. Передусім, це відомі праці вчених міждисциплінарного підходу, а це – Г.Гіддінгс, Е. Дюркгей., Е. Еріксон, Дж.Кулі, М. Мід, Т. Парсонс, Г. Тард, З. Фрейд та ін.

Загальний контекст їхньої соціалізаційної проблематики порушили у своїх працях відомі вчені України - В. Зеньковський, І. Зязюн, В. Казаков, В.Кремінь,

М. Лукашевич, В. Моляко, С. Русова, О. Семенов, О.Сухомлинська, В. Сухомлинський та ін.

Формування соціального досвіду розпочинається з дошкільного віку. Дошкільна освіта – перша ланка у неперервній системі освіти, і від того яким буде початок залежатимуть якість та динаміка особистісного розвитку, життєві установки та світогляд дорослої людини. У зв'язку з цим особливо актуальною є проблема формування соціального досвіду особистості вже з старшого дошкільного віку. Одне з найважливіших завдань педагогів та батьків, дати дітям правильне уявлення про себе й оточуючу дійсність, навчити взаємодіяти з соціальним довкіллям. Для нормального розвитку кожна дитина має перебувати в розвивальному середовищі, яке задовольнятиме потребу дитини старшого дошкільного віку в атмосфері любові і психологічному благополуччі та захищеності. Важливим засобом набуття дитиною основ соціальної компетентності визначається предметно-розвивальне середовище ЗДО, яке надає можливість дошкільнику використовувати свої здібності, знання та вміння, стимулює проявляти самостійність, ініціативність, творчість, колективність, дружелюбність, зацікавленість спільною з іншими діяльністю. У практиці ЗДО існує велика кількість варіантів розвивальних куточків. Наповнення предметами є важливою умовою ефективного їхнього функціонування з набуття дитиною-дошкільником знань про навколишнє, формування елементів світогляду та основ соціального досвіду.

Світ сучасної української дитини насичений подіями, які не є притаманними для її сприйняття і розуміння. Війна дорослих людей руйнує дитячі стереотипи на життя, які лише починають формуватися, а її соціальний досвід закладає свої підвалини всупереч законів щасливого сьогодення і радісного майбутнього.

Життя сучасного суспільства супроводжується такими глобальними змінами, які обумовлюють потреби освітян начальних закладів усіх рівнів по – новому осмислювати зміст діяльності зі своїми підопічними для того, щоб максимально вичерпно давати відповіді на їхні запитання. Передусім, ці проблеми торкнулися закладів дошкільної освіти, оскільки відсутність соціального досвіду дітей цього віку вимагає негайного переосмислення змісту всіх видів їхньої діяльності, а також міжособистісного спілкування з їхніми батьками.

Війна охопила всі сфери людського життя. На фоні таких змін саме діти перебувають у складному становищі, оскільки ще не мають власних усталених моральних маркерів та ціннісних орієнтацій. Це зумовлює дезорієнтацію, неадекватні реагування дитини на події навколишнього.

У віковий період, коли формуються різносторонні уявлення дитини про світ дорослих людей, явища соціального життя, взаємини між людьми різного віку і різної статі, коли дитина об'єктивно вимушена засвоювати комплекс соціальних правил поведінки, які склалися і є обов'язковими в соціумі, війна гальмує і унеможлиблює означені процеси.

Дошкільний етап формування соціального досвіду сучасної дитини сьогодні досить неординарний і вимагає від педагогів ЗДО нових підходів до її соціалізації, як до процесу загалом.

Поняття і визначення соціалізації особи не залежно від її віку вирізняється досить широким підходом до свого трактування і значення, оскільки набуло поширення у різних сферах життєдіяльності. Відповідно, фахівці різних професій трактують його зміст у контексті, який є для них значущим у предметній сфері різних наук – соціології, психології, педагогіки, економіки, філософії та ін., отже й дослідженнями охоплені різні наукові напрями.

Соціальне становлення особи та її соціального досвіду в процесі її розвитку, починаючи від дитини - дошкільника — це комплексна сукупність народних і суспільних традицій кожної країни, культури її народу, навколишньої природи і традицій природокористування зі збереженням середовища, формування загальнолюдських, релігійних, професійних цінностей і готовності до міжособистісної взаємодії у полікультурному соціумі на засадах інтернаціоналізації її змісту.

Цілком очевидно, що базові основи життєдіяльності дорослої людини, громадянина закладаються вже у дошкільному віці.

Результати аналізу психолого-педагогічної літератури свідчать про те, що порушена нами тема у вимірах сучасної ситуації в Україні в стані війни не роздروблена у контексті проблеми соціалізації дошкільників, що й обумовило таке її визначення: «Формування соціального досвіду дітей старшого дошкільного віку».

Соціалізація - це процес, який передбачає як засвоєння індивідом соціального досвіду шляхом входження в соціальне середовище, систему соціальних зв'язків, так і процес активного відтворення індивідом цих зв'язків за рахунок його активної діяльності, активного включення в соціальне середовище.

Соціальний досвід дитини формується в процесі соціалізації і оволодіння ним відбувається двома взаємопов'язаними шляхами:

По-перше, це стихійний шлях, оскільки людський індивід з перших кроків своє індивідуальне життя вибудовує у суспільно-історичному світі. Важливо, що дитина не просто вбирає впливи довкілля, а включається у спільні з іншими людьми акти поведінки, у яких засвоює соціальний досвід.

По-друге, оволодіння соціальним досвідом реалізується і як цілеспрямований нормативний спеціально організований суспільством процес, що відповідає соціально-економічній структурі, ідеології, культурі та меті виховання у даному суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Я у світі: програма розвитку дитини від народження до шести років (нова редакція). Аксьонова О., Аніщук А., Артемова Л. та ін. Наук. кер О. Кононко. Київ, МЦФЕР, 2019. 488с.
2. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка [Текст]: підручник / Тамара Іллівна Поніманська. – Рек. МОН, 2-е вид., доп. – К. : Академвидав, 2013. – 464 с.
3. Лисенко Н. В. Педагогіка українського дошкілля [Текст]: навч. посібник: у 3-х ч. Ч. 3 / Н. В. Лисенко, Н. Кирста, Н. Лазарович. – К. : Слово, 2021. – 376 с.
4. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) М-во освіти і науки України від 12.01.21 № 33. – К.: Освіта, 2021р.

5. Бех І. Виховання особистості: у 2-х кн. Кн.1 Особистісно - орієнтований підхід теоретико - технологічні засади: наук. метод. посіб. Київ, Либідь.2003. 344с.

ПЕДАГОГІЧНІ ПОГЛЯДИ МАСАРУ ІБУКА ТА ЇХ РЕАЛІЗАЦІЯ У РОБОТІ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Дарія САВЛЯК,

*І курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Захарасевич Н.В.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Дошкільний вік є початковою фазою становлення особистості, коли у дитини формуються такі особистісні новоутворення, як засвоєння моральних норм, субординація мотивів, формування довільної поведінки. У сучасний час, коли вивчення соціально інтенсивної позиції людини, що сприяє її особистісному розвитку, відіграє колосальну роль для сучасного суспільства, постає питання про розвиток індивідуальної ідентичності і, насамперед, про ключові умови, що впливають на їх розвиток вважається особливо значущим.

У психологічній літературі розвитку самооцінки в дітей віком дошкільного віку приділяється багато уваги. Питання розвитку самооцінки, структури, функції, що розкриваються в роботах Л.І. Божович, Е. Еріксона, К. Роджерса та ін. Закономірності формування самооцінки в дитячому віці були розглянуті Л.І. Божович, Є.І. Савонько, Л.І. Уманець та ін.

Японський педагог Масару Ібука, який розвинув педагогіку, що базується на принципах самовиховання та розвитку дитини є однією із актуальних на сучасному етапі розвитку суспільства. Його принципи являються основою в роботі з дітьми дошкільного віку.

Однією з головних ідей педагогіки Ібуки є те, що дитина повинна розвиватися самостійно і не повинна бути піддана докучливим правилам та обмеженням. Згідно з цією ідеєю, педагог повинен створити такі умови, щоб дитина могла розвиватися самостійно і відчувати свою відповідальність за власну навчання і розвиток.

У роботі з дітьми дошкільного віку ця ідея може бути реалізована за допомогою таких методів [1, с. 50; 4]:

1. Створення стимулюючого навколишнього середовища. Педагог повинен створити умови, які сприяють розвитку дитини. Наприклад, у кімнаті можна розмістити різні іграшки та матеріали, які зацікавлять дітей, щоб вони могли вільно досліджувати і вчитися новому.

2. Давати дитині можливість вибрати свої дії та зайняття. Педагог повинен дозволяти дітям вибрати свої дії та зайняття, щоб вони могли розвиватися самостійно. Наприклад, діти можуть обирати, з якою іграшкою гратися або яку задачу вирішувати.

3. Надавати можливість дітям самостійно вирішувати проблеми та приймати рішення. Педагог повинен навчати дітей самостійно вирішувати проблеми та приймати рішення, щоб вони могли відчувати свою відповідальність та розвивати свої навички.

4. Використання гри як методу навчання. Масару Ібука підтримував використання гри як ефективного методу навчання та розвитку. Гра допомагає дітям активно взаємодіяти з навколишнім світом та розвивати свої навички та здібності.

5. Формування позитивної самооцінки та відчуття власної значущості. Педагог може сприяти цьому, надаючи дітям можливість вільно висловлювати свої думки та ідеї, помічати та хвалити їхні досягнення та роботу, допомагаючи їм розвивати позитивне ставлення до себе та до навколишнього світу.

6. Розвиток соціальної взаємодії та емоційного інтелекту. Педагог може сприяти цьому, стимулюючи дітей до співпраці та взаємодії з однолітками, надаючи можливість висловлювати свої почуття та емоції, допомагаючи їм розвивати соціальні навички та розв'язувати конфлікти.

Окрім педагогічного процесу, важливо враховувати вплив сім'ї та процесу виховання на психічний та інтелектуальний розвиток дитини. У кожній сім'ї об'єктивно складається певна система виховання, яка далеко не завжди є усвідомленою. При цьому маємо на увазі розуміння виховних цілей і формулювання їх завдань, а також більш-менш цілеспрямоване застосування виховних методів і прийомів, беручи до уваги те, про що потрібно молитися, а про що не можна. дозволено в дитини. У сім'ї існує 4 тактики виховання і 4 відповідних типу сімейних відносин, які є як передумовою, так і результатом їх виникнення: диктат, опіка, «невтручання» і співпраця [3, с. 5].

Диктатура в сім'ї проявляється в систематичній поведінці одних членів сім'ї (переважно дорослих) щодо ініціативи і самооцінки інших членів сім'ї.

Опіка в сім'ї – це система відносин, в якій батьки, своєю працею забезпечуючи задоволення всіх потреб дитини, захищають її від усіх турбот, зусиль і труднощів і беруть їх на себе. Питання активного розвитку особистості відходить на другий план. В основі виховних впливів лежить інша проблема - задоволення потреб дитини і захист від її труднощів. Фактично батьки блокують процес серйозної підготовки дітей до зіткнення з реальністю поза домом.

Система міжособистісних стосунків у сім'ї, заснована на визнанні можливості і навіть бажаності незалежного існування дорослих від дітей, може бути породжена тактикою «невтручання». Це припускає, що можуть співіснувати два світи: дорослий і дитина, і жоден не повинен перетинати межу, намічену таким чином. Найчастіше в основі такого типу відносин лежить пасивність батьків як вихователів.

Співпраця як вид стосунків у сім'ї передбачає опосередкування міжособистісних стосунків у сім'ї через спільні цілі та завдання спільних дій, її організацію та високі моральні цінності. У цій ситуації долається егоїстичний індивідуалізм дитини. Особливої якості набуває сім'я, в якій співпраця є провідним типом стосунків, стає групою з високим рівнем розвитку - колективом.

У свою чергу, Масару Ібука розрізняв два типи сімейних відносин: авторитарні та демократичні. Він вважав, що в авторитарних сім'ях, де влада належить батькам, діти стають пасивними та залежними від дорослих. Такий підхід, на думку педагога, може призвести до того, що діти не зможуть самостійно приймати рішення та вирішувати проблеми.

З іншого боку, демократичні сім'ї, де діти відчують свою відповідальність та мають можливість висловлювати свою думку, допомагають розвивати у них самостійність та навички самоврядування. У таких сім'ях діти можуть вільно виражати свої думки, брати участь у прийнятті рішень та приймати відповідальність за свої дії [2, с.16].

Отже, можна зробити висновок, що за теорією Масару Ібука дитина повинна виховувати за демократичними правилами. Батьки повинні допомогти своїй дитині розкрити свій потенціал, а не навпаки пригнічувати його. Загалом, погляди вченого на розвиток дитини підтверджують важливість розвитку пізнавальних здібностей, креативності та ігрової діяльності у дошкільному віці. На його думку те, що дорослі засвоюють докладаючи зусиль, діти вивчають з легкістю за допомогою гри.

Список використаних джерел:

1. Білик Т. А. Технології і методики розвитку здібностей та обдарованості дітей дошкільного віку. Обдаровані діти – скарб нації: матеріали II Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції (м. Київ, 18–22 серпня 2021 року) – Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2021. С. 50-55.
2. Бондарчук О. В. Концептуальні засади формування суб'єктності дитини в дошкільному віці. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 16. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики, 2(73). 2017. С. 16-21.
3. Phonkhao N., Ounjit W. Social Structure and Early Childhood Learning Enhancement. Procedia, Social and Behavioral Sciences, 65. 2012. pp. 225-231.
4. 24 parenting tips from Masaru Ibuka – How to grow a happy child. URL: <https://www.artfunstudio.com/24-parenting-tips-from-masaru-ibuka-how-to-grow-a-happy-child/>

ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ СКЛАДАТИ РОЗПОВІДІ

Віра ПАРАНЮК,

*І курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Мацук Л.О.,
кандидат педагогічних наук, професор*

Одним з перспективних напрямів реалізації цілісного підходу в освітньому процесі дошкільного закладу є своєчасне освоєння дитиною рідної мови та

подальший розвиток зв'язного мовлення. Значимість розробки проблеми формування зв'язного мовлення у дітей дошкільного віку визначається завданнями Закону України «Про дошкільну освіту», а також завданнями Базового компоненту дошкільної освіти в Україні, в яких вказано на необхідність формування у дітей до кінця дошкільного віку ключових компетентностей, які забезпечать успішне навчання в школі та подальшу соціалізацію особистості [1].

Оволодіння зв'язним мовленням вважається найвищим досягненням у вихованні мовної особистості дитини дошкільного віку. Упродовж дошкільного віку змінюються форми зв'язного мовлення. Воно здійснюється в діалогічній та монологічній формах. Діалогічне мовлення розглядається вченими як первинна природна форма мовленнєвого спілкування, що складається з обміну висловлювань. Діалогічне мовлення це – ситуативне, контекстне, згорнуте, еліптичне, довільне, реактивне, мало організоване мовлення.

Монологічне мовлення – це розгорнутий вид мовлення, оскільки мовець мусить не тільки назвати предмет, але й розкрити різні зв'язки (часові, причинно-наслідкові), що характерні для нього. Це пов'язано з розвитком мислення дитини, ускладненням дитячої діяльності, формами спілкування з оточуючими людьми. За таких умов у дошкільника з'являється потреба у нових мовленнєвих засобах та формах побудови монологу [3].

Оволодіння монологічним мовленням передбачає формування умінь дітей складати різні види розповідей. Виділяють такі види розповідей: розповідь-опис, сюжетна розповідь, розповідь-міркування, розповідь-роздум.

Необхідність навчання старших дошкільників складати розповіді у розвитку розсудливості як однієї із базових якостей особистості дошкільника, спроможного грамотно, аргументовано, доводити власні переконання, логічно, послідовно, зв'язно викладати свої думки в різноманітних життєвих ситуаціях.

Поняття «розповідь» розглядається як монологічне висловлювання, у якому значення причинно-наслідкових відношень ускладнено відтінком розповідної послідовності. У процесі мовлення дітей часто зустрічаються змішані висловлювання. У розповіді-роздумі функція роздуму домінуюча, а розповіді додаткова.

Відповідно, зміст поняття «розповідь» учені пояснюють як зв'язне мовлення, що складається із речень; як текст, який містить низку думок, міркувань; як тип мовлення, в основі якого виявлення причинових зв'язків. Отже, розповідь – це комплексний вид висловлювання, у якому послідовно, зв'язно передаються думки про факти та явища довкілля, шляхом встановлення між ними причинно-наслідкових зв'язків.

Розповідь – це такий вид монологічного мовлення, в якому повідомляється про події, явища, що розгортаються у часі. Їй притаманні такі характерні особливості: динамічність (дійсність сприймається в процесі зміни і розвитку); послідовність подій; інтонація розповідання; наявність композиційної структури (вступ, основна частина, висновок).

Виділяють такі структурні елементи розповіді:

- початок розповіді;

- зав'язка;
- кульмінація опису подій;
- розв'язка – повідомлення про наступне розгортання подій;
- закінчення розповіді [1].

Оволодіння дошкільнятами стійкими уміннями розповідання – це довготривалий процес, що вимагає від вихователя вмілого педагогічного керівництва ним. Керівництво виражається в створенні ефективних умов для формування умінь і навичок творчого розповідання, у визначенні головних, найбільш дієвих методів, у знаходженні різних педагогічних прийомів і в їх раціональній комбінації.

Зразок розповіді є найлегшим прийомом навчання, тому що він показує дітям головний результат, до якого вони повинні прагнути, допомагає підібрати аналогічний зміст для їхньої розповіді. Зразок розповіді визначає її обсяг, послідовність. Тому зразок застосовується на початкових етапах навчання розповіді, у випадках постановки перед дітьми нових завдань. Зразок використовується частіше на початку заняття, а також у ході його, якщо діти відчують труднощі в складанні розповіді (частковий зразок), у кінці заняття зразок губить свою дидактичну цінність. Для того, щоб домогтися від дітей самостійної творчої роботи, вихователь повинен пояснити свою розповідь, нібито показати, як її скласти. Тому на перших етапах зразок розповіді краще поєднувати з її планом.

План розповіді – це два-три основних запитання, які визначають зміст і послідовність викладу. Як правило, після двох–трьох занять із зразком розповіді план стає самостійним, основним прийомом навчання. У процесі заняття план треба поповнювати новими запитаннями, це активізує увагу дітей, дає можливість індивідуалізувати завдання.

У навчанні розповіді використовується і такий прийом, як закінчення дітьми розповіді, розпочатої вихователем. Розвитку у дітей фантазії сприяє підказування варіантів сюжету, обставин дій та ін.

Запитання як прийом навчання в розповіданні займає другорядне місце. Запитання дітям ставляться, як правило, після закінчення розповіді для уточнення або доповнення її.

Оцінка дитячого мовлення та аналіз – ефективний прийом який використовується в кінці заняття для повторення, оскільки діти швидко забувають розповіді один одного. У своїй оцінці вихователь підкреслює способи творчості, спроби розкриття сюжету, повноту передачі, виразність мовлення. Дуже важливо навчити дітей оцінювати розповіді своїх товаришів, бачити позитивні та негативні сторони розповідей. Потрібно звертати увагу і на цікавий, захоплюючий зміст розповіді, і на словесну форму, якою переданий цей зміст, уважно слідкувати за тим, як діти у самостійній творчій діяльності використовують засвоєні слова і вирази [4].

Щоб зацікавити дітей, можна використовувати такі прийоми, як читання перед групою або прослуховування записаних на диктофон дитячих розповідей, оформлення результатів дитячої творчості у невеликі книжки–саморобки. Збереження розповідей, їх запис з подальшим оформленням у вигляді книжечки, альбому чи листівки стимулює дитячу творчість.

Список використаних джерел:

1. Богуш А. М., Гавриш Н. В. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови: Підручник. Київ : Вища шк., 2007. 542 с.
2. Богуш А. М., Монке О. С. Формування оцінно-етичних суджень у дітей старшого дошкільного віку: Монографія. Одеса, 2002
3. Гавриш Н. В. Розвиток зв'язного мовлення дошкільнят. Київ : Шкільний світ, 2006. 119 с.
4. Савчин О.М. Формування у дітей п'ятирічного віку умінь створювати розповіді усіх типів. Зб. наук. роб. «HUMANITARIUM» [випуск 2 Т.2.]. Педагогіка. Переяслав-Хмельницький: 2018. С.122 - 130.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СХЕМ-МОДЕЛЕЙ У НАВЧАННІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ПЕРЕКАЗУ

Анна ПЕЧАРСЬКА,

*І курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет*

імені Василя Стефаника

науковий керівник – Мацук Л.О.,

кандидат педагогічних наук, професор

Відповідно до реформування дошкільної освіти, ключовою компетентністю дітей дошкільного віку є вільне володіння державною мовою. У її зміст закладено уміння дошкільників вільно висловлювати свої думки, почуття, відчувати красу рідного слова, володіти елементами культури мовлення тощо. Навчити дитину зв'язного висловлювання – одне з головних завдань вихователя ЗДО. Для цього він має створити сприятливі умови для комунікації, мотивувати вихованців до вивчення рідної мови [2].

Сучасні педагоги вважають, що процес розвитку мовлення дітей дошкільного віку тісно пов'язаний із комунікативно-пізнавальною функцією мови. На це спрямовані завдання та зміст сучасних чинних програм навчання і виховання дітей в ЗДО [8].

Формуванню та становленню мовлення дошкільників надалі сприяє вихователь ЗДО. Він професійно, чітко, логічно та зрозуміло активізує мисленнєву та мовленнєву діяльність. Сьогодні відбулися зміни щодо впровадження наочності (схем-моделей) у формуванні зв'язного мовлення, особливо під час переказу.

Схеми-моделі відіграють важливу роль в активізації уваги дитини. Це є найважливішою умовою розвитку усіх психічних процесів. Адже, увага – це спрямованість свідомості на певний предмет чи явище. Вона тісно пов'язана із слуховим й зоровим аналізаторами. А це в свою чергу підсилює сприйняття матеріалу, активізує розумовий процес [6].

Цікавими є дослідження С. Русової. Вчена стверджує, що слово та наочність мають бути у взаємозв'язку в навчанні. Вона виокремлює чотири дидактичні методи: аналіз речей; аналіз думок; синтез речей; синтез думок. Також учена

доводить, що й інші методи є ефективними для навчання дошкільників переказу: наочний, пояснювальний, розвивальний, ігровий [7].

Вивчаючи роль наочності у навчанні дітей мовлення, Т.Льїна пропонує її розрізняти за змістом та діяльнісними характеристиками:

Рис. 1.1. Види дидактичної наочності (за Т.Льїною)

Дослідження С. Семчук свідчать про те, що наявність мультимедійних схем-моделей для навчання дітей дошкільного віку сприяють ефективному навчанню дітей відтворювати почуте [9].

Прислуховуючись до думки Г. Лаврентьєвої, яка зазначає, що сучасні медійні засоби є ефективними та дієвими для формування у дітей мислення [5]. За дослідженнями О. Кравчишиної, медіа як інструмент буде дієвий за умови грамотного керівництва з боку вихователя [4].

Відтак, О. Чупріна наголошувала на поєднанні інтерактивних методах комп'ютерної графіки з комунікативним супроводом (звук, слово, пісня та ін.) [10].

Таким чином, робота з медійною технікою розвиває психічні процеси дитини дошкільного віку. Однак слід слідкувати за її правильним використанням і керівництвом з боку дорослих. Також такі засоби спонукають дошкільнят до мовленнєвого розвитку.

Вчені (А.Богущ, І.Луценко, Н.Гавриш, О.Кузьмінський та ін.) окреслили вимоги до відбору наочності, зокрема схем-моделей. А саме:

- матеріал повинен відповідати мовленнєвим завданням та поставленій меті;
- слово і наочність взаємопов'язані;
- підбір наочного матеріалу повинен здійснюватися з урахуванням вікових можливостей дітей;
- наочність повинна не перевантажувати освітній процес;
- наочний матеріал має бути дієвим;

наочність повинна бути наближена до реальності та естетично оформленою [3]. Значний інтерес становлять для нас мають праці (О.Білан, О.Дяченко К.Крутий, В.Ткаченко), де вчені надають великого значення формуванню графічного моделювання. О. Білан, пропонує в освітній мовленнєвій діяльності використовувати ілюстраційні схеми-моделі [1].

Відтак, К. Крутій пропонує для роботи з удосконалення мовлення дітей дошкільного віку використовувати наочні схеми-моделі. Вчена стверджує, що наочні моделі відтворюють структуру об'єктів і зв'язків між ними. За її дослідженнями, дії наочного моделювання належать до основних пізнавально-мислительних здібностей дошкільників. О. Дяченко розробила методіку використання схем-моделей для навчання дітей творчого переказу. Різновидом наочного моделювання можна вважати опорні схеми (В. Шаталов). Інший вид наочності пропонує Н.Гавриш у вигляді інтелектуальних карт.

Отже, аналіз становлення засобів наочності в навчанні показує їхню значну динаміку удосконалення і розвитку. В процесі проведеного аналізу ми дійшли висновків, що різноманітні схеми-моделі у навчанні дітей переказу є відображенням навколишнього у вигляді дидактичних образів та формуються з допомогою різних засобів навчання. Вони відіграє значну роль в активізації та розвитку усіх психічних процесів. Тісно пов'язана зі слуховим та зоровим сприйняттям. Їх використання підвищує розвиток особистості в таких напрямках: інформаційному; комунікативному; інтерактивному та ін. Правильно підібраний наочний матеріал є цінним для навчання дошкільників переказу, активізує освітній процес ЗДО. Для такої роботи слід враховувати індивідуальні, вікові особливості розвитку дітей.

Список використаної літератури:

1. Білан О. І. Навчання дітей старшого дошкільного віку розповіді за ілюстраціями : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.02 „Теорія та методика навчання” / Південноукр. держ. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського. Одеса, 2003. 20 с.
2. Васьківська Г. О. Формування комунікативної компетентності особистості як основна проблема сучасної лінгводидактики. Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Луцьк : СНУ імені Лесі Українки, 2016. Вип. 1(303). Т. 1. С. 33–38.
3. Гавриш Н. В. Навчання розповіді за картиною // Дошкільне виховання. 2003. № 1. С. 7.
4. Кравчишина О. О. Формування готовності майбутніх вихователів до використання засобів медіаосвіти у навчально-виховному процесі дошкільних навчальних закладів : дис. на здобуття наук. ступ. кандидата пед. наук : 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти” / ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”. Старобільськ, 2018. 299 с
5. Лаврентьева Г. П. Комп'ютерно-ігровий комплекс у дошкільному закладі // Дошкільне виховання. 2003. № 1. С. 10–12
6. Луценко І. О. Дитина і дорослий: вчимося спілкуватись: Готуємося до мовленнєвого спілкування з дошкільниками. Київ.: Світич, 2013. 208 с.
7. Педагогічна спадщина Софії Русової в контексті сучасності : Матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., 24–26 берез. 2016 р. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2016. 150 с.

8. Програми розвитку дітей URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/programi-rozvitku-ditej>

9. Семчук С. І. Формування інформаційно-комунікативної компетентності майбутніх вихователів дошкільної освіти // Проблеми підготовки сучасного вчителя. 2013. № 8, ч. 2. С. 193–200.

10. Чупріна О. В. Методика розвитку мовлення учнів початкових класів із застосуванням мультимедійних засобів: дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.02 „Теорія і методика навчання (українська мова) ” / Київський університет імені Бориса Грінченка. Київ, 2019. 271с

ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

Віра САВЧУК

*І курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Захарасевич Н.В.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Проблема адаптації – одна з провідних міждисциплінарних наукових проблем, яка досліджується та вивчається вченими як діалектичне складне явище, яке віддзеркалює основні закономірності, що гарантують особистості пристосування, життєдіяльність, розвиток різних систем за співдії внутрішніх та зовнішніх умов буття і розглядається наукою в різних площинах: філософській, біологічній психологічній, соціальной, педагогічній.

З точки зору соціально-педагогічних наук соціальна адаптація є процесом і наслідком активного прилаштування особистості до непостійного середовища завдяки різним інтеріоризованим суспільним засобам, формування адекватного порядку відносин із спільнотою, об'єднання особистості в соціальні групи, опанування стабільних норм та цінностей нового суспільного середовища. Соціальна адаптація дитини окреслюється як адаптаційний процес який скерований на ефективність його взаємодії з навколишнім простором у відповідь на появу в ньому нових умов та запитів.

Розгляд психолого-педагогічної літератури розкрив виявлення проблеми адаптації молодших дошкільників та доказав дефіцит досліджень із соціальної адаптації старших дошкільників, що підштовхнуло нас до опрацювання цієї теми.

Проблема наукового аргументування гри, її призначення в житті сучасної дитини дістає особливого значення згідно із завданнями оновлення системи освіти, й перш за все її дошкільної ланки. Точкою зіткнення соціальної адаптації та гри є розуміння того, що в грі, за допомогою ролей, моделюються соціальні відносини між людьми, а за кожною роллю стоять знання та вміння користуватися правилами соціальної поведінки, що й дозволяє дитині безболісно входити в нове середовище [47, с. 138].

Опрацювання даної проблеми дало змогу нам визначити сутність соціальної

адаптації старших дошкільників і досліджувати її як процес активного прилаштування до нестабільних умов життєдіяльності завдяки різноманітним засобам з переважаючою позицією задоволення запитів в ігровій діяльності, як цілісний показник здатності дитини втілювати соціальні призначення та функції в групі.

Розгляд та аналіз наукових праць з проблеми адаптації дітей виявив розходження в порядку критеріїв адаптованості, що й до сьогоднішнього дня являє собою певну складність у опрацюванні теорії адаптації. Часто вчені аналізують критерії адаптованості у плані фізичного (задовільний, незадовільний соматичний стани), емоційного (позитивний стан психіки, задоволеність, негативні емоції) і когнітивного (зрозуміння нового середовища, умов, оптимізація у сфері комунікації, діяльності) благополуччя. Мірилом адаптації старших дошкільників до умов закладу дошкільної освіти окреслено: позитивне емоційне відношення до його відвідування, обґрунтована готовність до відвідування закладу, завзятість в ігровій діяльності.

Адаптація потребує оптимальної взаємодії провідних інститутів соціалізації: закладу дошкільної освіти та родини. Діти, які ходять в заклад дошкільної освіти, мають чималі можливості для тренування адаптаційних механізмів в умовах оптимально упорядкованого освітньо-виховного простору та предметно-розвивального процесу.

Вагомими факторами впливу на соціальну адаптацію є: урахування основних принципів організації попередньої роботи в закладі дошкільної освіти; активна роль суб'єкта процесу соціальної адаптації; урахування властивостей адаптації старших дошкільників; позитивне емоційне відношення до відвідування дошкільного закладу; участь в різних видах ігрової діяльності.

Вияснено, що особливим засобом входження дитини в суспільні людські стосунки, пересилення скутості й напруження, інструментом виправлення, застереження та подолання адаптаційних проблем, інтенсифікації процесів навчання, виховання та особистісного розвитку є гра. Ігри вдало та результативно застосовуються як засіб послаблення стресових навантажень, одним із яких є прилаштування до закладу дошкільної освіти.

Софія Русова називала гру засобом соціального розвитку. Вона вважала, що саме в іграх „зростає товариство, виховується громадська дисципліна”, дитина вчиться стримано поводитися, дотримуватися правил свого колективу, визнавати права однолітків [77, с. 15-26; 78, с. 78].

Т.Г. Жаровцева вважала, що включаючи творчі ігрові вправи з елементами пантоміми, гру – драматизацію в систему заходів щодо пом'якшення адаптації дітей до цілодобової групи [29].

Здійснене дослідження показало, що комплексний підхід до застосування різних видів ігрової діяльності: сюжетно-рольових, рухливих, театралізованих ігор, ігрових вправ, етюдів, а також методів арттерапії, казкотерапії, соціально-педагогічного тренінгу в ігровій формі позитивно позначається на адаптації дітей, підтримуючи зменшенню соціальної дистанції, пересиленню замкнутості, усамітнення, недотримання певних правил поведінки. У грі дитина осягає навколишню дійсність, приєднується в у життя дорослих, вступає у їх ролі,

копіює людські взаємини, опановує соціальні функції, норми та правила, навчається відповідно відноситися до навколишнього світу. Гра підкріплює фізичне та психо-емоційне самопочуття, заохочення до відвідування закладу дошкільної освіти, допомагає засвоєнню нових поведінкових навичок, способів ефективної взаємодії в порядку „дитина - дитина”, „дитина - дорослий”, поповненню ігрового та соціального досвіду.

Організація комфортних умов для ефективного знаходження в закладі дошкільної освіти, адаптації дитини забезпечує особистісно орієнтований підхід до вирішення адаптаційних ускладнень з використанням різних форм ігрової діяльності.

Отож в психолого-педагогічній науці та практиці доведено, що гра є оптимальним засобом адаптації до соціального оточення, полегшує стресові навантаження, вона допомагає долати труднощі в спілкуванні. За допомогою гри дитина оволодіває новими навичками у поведінці, розвиваються уміння дітей в спілкуванні, посилюються процеси навчання та виховання і особистісного розвитку. Гра- засіб входження дитини в суспільні відносини, вона надзвичайно чутлива до сфери суспільної діяльності.

На важливості гри в соціальному розвитку дитини указував і наголошував Г.С. Костюк.

Вчений засвідчував, що “граючись, дитина активно пізнає навколишню, і передусім соціальну дійсність, включається в доступній для неї формі у життя дорослих, входить в їхні ролі..., наслідує і засвоює їхні функції. Гра є першою школою дитини, яка має важливе значення для її загального розвитку” [51, с. 347].

Зміст гри- людина та відносини між людьми. Гра - це діяльність, яка допомагає дитині засвоїти суспільний досвід, взаємини між людьми, здійснює функцію соціалізації особистості.

Сучасні дослідження доводять, що заклад дошкільної освіти залишається інститутом соціальної адаптації дитини, в якому є умови для розвитку особистості, засвоєння соціальних норм поведінки, формування гнучкості, здатності адаптуватися до соціуму (Л.В. Артемова, А.М. Богущ, Т.І. Поніманська, І.П. Печенко та ін.). Заклад дошкільної освіти є гарантом всебічного розвитку особистості. Провідним видом діяльності дошкільників є гра. В сучасній педагогічній теорії і практиці є факти, що свідчать про обмаль використаних розвивальних перспектив ігрової діяльності в процесі адаптації до нових соціальних умов. У грі дошкільники використовують реальні дії дорослих, вони спрямовані для реалізації соціального призначення, отримання досвіду.

Прагнення вчених до розробки оптимальних психологічних та педагогічних умов розвитку дітей, свідчать та вказують на посилені пошуки педагогів нових методик та новітніх технологій навчально-виховного процесу (Л.В. Артемова, І.Д. Бех, А.М. Богущ, З.П. Плохій, Т.І. Поніманська, та ін.). Проте проблема розробки навчально-виховних технологій для оптимального пристосування дошкільнят до закладу дошкільної освіти із залученням розвивальних спроможностей гри не була предметом фахового дослідження і на даний час залишається не вирішеною ані практично ані теоретично.

Список використаних джерел:

1. Жаровцева Т.Г. Адаптація дітей дошкільного віку до умов громадського виховання (на матеріалі круглодобової групи): Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / НИИ педагогтики УССР. – К., 1991. – 161с.
2. Коментар до Базового компонента дошкільної освіти в Україні: Науково-методичний посібник / Наук. ред. О.Л. Кононко. – К.: Ред. журналу „Дошкільне виховання”, 2003. – 243с.
3. Костюк Г.С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / Під ред. Л.М. Проколієнко. – К.: Рад. шк., 1989. – 608с.
4. Русова С.Ф. Дошкільне виховання // Русова С. Вибрані педагогічні твори. – К.: Освіта, 1996. – С.34-184.

РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ МАЛЮВАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ ЗДО

Наталія СТРУТИНСЬКА,

І курс ОР магістр, педагогічний факультет

Прикарпатський національний університет

імені Василя Стефаника

науковий керівник – Борин Г. В.,

кандидат педагогічних наук, доцент

Сучасні процеси реформування освіти спрямовані на виховання творчої особистості, орієнтованої на самореалізацію і здійснення важливих соціальних функцій. Актуальними стали проблеми удосконалення мистецької освіти, безперервність і наступність якої має сприяти розвитку самодостатньої активної позиції підростаючої особистості в майбутньому. Тому одним із пріоритетних завдань освіти є розвиток творчої діяльності дитини, починаючи з дошкільного віку.

Завдання розвитку творчої особистості прописані в низці Законів України «Про освіту», «Про позашкільну освіту», «Про дошкільну освіту», Національною стратегією розвитку освіти в Україні до 2021 року, Конвенцією про права дитини, Концепцією і Комплексною програмою художньо-естетичного виховання у загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах. Державні вимоги до рівня надання освіти та виховання дітей дошкільного віку окреслено в Базовому компоненті дошкільної освіти [3]. У процесі творчої діяльності у дітей розвиваються розумові здібності, сприймання світу, мислення та уява. Творчість збагачує емоційну сферу і культуру почуттів дітей, створює умови для позитивних емоцій, чуттєвого сприйняття, формує систему духовних цінностей, стимулює особистісне зростання дитини, розвиває її творчі здібності.

Образотворче мистецтво відіграє провідну роль в житті дитини. Психологічними дослідженнями доведено, що дітям дошкільного віку доступне естетично-художнє сприймання творів мистецтва, старші дошкільники здатні естетично оцінити художній твір (картину, скульптуру), висловити своє

ставлення до нього. Художня творчість є одним з пріоритетних засобів розвитку творчої особистості старших дошкільників.

У даній статті проаналізуємо особливості розвитку творчої особистості старших дошкільників засобами малювання.

Дитяча творчість – діяльність дитини, що виявляється у вигляді імпровізацій і створення малюнків, вишивок, ліпних виробів, художніх композицій, аплікацій, літературних творів. Художня діяльність дитини ґрунтується на наслідуванні, яке слугує важливим чинником розвитку дитини, зокрема його творчих здібностей. Завдання педагога – спираючись на схильність дітей до наслідування, прищеплювати їм навички й уміння, виховувати у них самостійність, активність у застосуванні цих знань і вмінь, формувати критичне мислення, цілеспрямованість. Одним із ключових засобів обазотворчого мистецтва дошкільників є малювання [2].

Процес малювання – це створення зображення на площині за допомогою формоутворювальних плям, ліній та кольору. Американські дослідники вважають незвичайним прийомом малювання крапками. Найкраще крапкові твори створювати фарбами, але можна також користуватися фломастером чи олівцем. Головне – зацікавити дитину, визначити, які предмети краще формувати методом крапкового малюнка. Даний метод розглядався як підготовка руки і ока до письма, а також перша сходинка загальної системи навчання образотворчого мистецтва, для дитини – своєрідна форма пізнання реальної дійсності, навколишнього світу, осягнення художнього мистецтва. Варто відзначити роль нетрадиційних технік малювання – це дуже цікавий і доступний вид самостійної художньої діяльності, де можна створювати художні образи, візерунки, предмети за допомогою різноманітних прийомів і матеріалів. В процесі такої праці особливо добре розвиваються творчі здібності, фантазія, уява, самостійність, уміння вільно висловлювати свої думки на папері та сміливість в експериментуванні. Діти з радістю фантазують та експериментують з кольорами та формами.

Цікавим для дітей є також метод монотипії. Це зображення на целофані, що переноситься потім на папір. Діти отримують два малюнки, які можна подарувати своїм рідним. Кляксографія також дає великий розвивальний ефект. Вона полягає в тому, щоб навчити дітей робити клякси (чорні та різнокольорові). Дитина, дивлячись на них, може бачити образи, предмети або окремі деталі.

Метод чарівного малюнка люблять і діти, і дорослі. Він реалізується за допомогою воскової свічки, акварельної фарби та ватного тампона або пензлика. В результаті того, що фарба не накладається на жирне зображення свічкою – малюнок ніби з'являється раптово перед очима дітей, проявляючись. Можна такий ефект отримати, малюючи спочатку канцелярським клеєм або шматочком господарського мила.

Таким чином, нетрадиційні заняття допомагають дітям краще засвоїти нові знання, сприяють самостійному оволодінню способами зображення. Система педагогічної роботи з дітьми, яка передбачає різні види зображувальної діяльності, поетапність оволодіння ними, нетрадиційні техніки, ігрові прийоми,

використання різних зображувальних матеріалів та виразних засобів у їхній єдності забезпечує художній розвиток дитини [5, с.144].

Дошкільнята приділяють малюванню достатньо багато часу: розфарбовують картинки, малюють пальцями або фломастерами прості лінії й геометричні фігури. На відміну від дорослих і старших дітей, дошкільнята не розуміють, що саме вони малюють. Їх цікавить власне процес фарбування, а не його результат. Для формування і розвитку свідомої творчої діяльності дошкільнят необхідно сформувати їх психологічну і практичну готовність, інтерес до певної діяльності. Важливо, щоб усе, що дитина сприймає, викликало в неї цікавість, сприяючи таким чином формуванню і втіленню задуму. Про зміст своєї роботи, про те, як її виконати, за допомогою яких виразних засобів, дитина роздумує в процесі роботи, тоді як художник продумує все наперед. Період творчої діяльності художника, в якому визначається весь хід роботи і який проходить художник до реалізації задуму, у дитини дошкільного віку найчастіше збігається з моментом його реалізації. Ця відмінна риса дитячої творчості пояснюється недостатньою здатністю дітей до аналізу і синтезу, невмінням наперед планувати свою роботу. Однак за цілеспрямованої роботи навчання дітей зображувальній діяльності потребує підведення до деяких елементів попереднього обдумування своєї роботи.

Процес формування зображувальної діяльності дитини набуває художньо-творчого характеру в міру оволодіння способами зображення. Продуктом художньо-творчої діяльності є художній образ. Шлях до мистецтва пролягає через позитивні емоції, які впливають не лише на ставлення дітей до процесу зображення, викликаючи в них інтерес, а й на формування зображувальних здібностей [1, с. 98-108].

Отже, процес розвитку творчої особистості засобами малювання є одним із ключових у розвитку дітей старшого дошкільного віку. Робота з кольором сприяє всебічному розвитку особистості дитини-дошкільника, становленню її емоційно-ціннісної, пізнавальної сфери, естетичному розвитку, у дітей розвиваються розумові здібності, сприймання світу, мислення та уява. Малювання збагачує емоційну сферу і культуру почуттів дітей, створює умови для позитивних емоцій, чуттєвого сприйняття, формує систему духовних цінностей, стимулює особистісне зростання дитини, розвиває її творчі здібності.

Список використаних джерел

1. Горошко Н. А. Зображувальна діяльність у дошкільних навчальних закладах: малювання, аплікація. Харків, 2007, 224 с.

2. Вільна енциклопедія «Вікіпедія Україна». URL:

<https://uk.wikipedia.org/wiki/>

3. Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.01.2021 № 33 «Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (державного стандарту дошкільної освіти) нова редакція». URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-bazovogo-komponenta-doshkilnoyi-osviti-derzhavnogo-standartu-doshkilnoyi-osviti-nova-redakciya>

4. Половіна О. Дитина у світі мистецтва. Дошкільне виховання. 2021. № 2. С. 3–8.
5. Шульга Л. М. Технологія розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку на заняттях із малювання. Сучасні методики, інновації та досвід практичного застосування у сфері психології та педагогіки : міжнародна науково-практична конференція (Люблін, Польща 20-21.10.2017). С. 144–149.

ФОРМУВАННЯ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗДО

Уляна СОРОЦЬКА,
*І курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Лисенко Н. В.,
доктор педагогічних наук, професор*

Питання щодо важливості посилення уваги до формування творчого потенціалу кожної дитини – дошкільника в ЗДО і в закладах позадошкільної освіти набуло особливої значущості з ініціативи авторів – розробників Нової редакції БКДО (2021). Вони стали на шлях практичної реалізації результатів наукових досліджень учених України останніх десятиріч (С. Литвиненко, В. Моляко, О. Семенов, Т. Танько, О. Яницька та ін.), а також надбання педагогів–практиків у цій сфері освітянської діяльності.

Поняття у тлумаченнях творчих здібностей вийшли за межі проблем педагогіки дошкільної та її конкретних методик і започаткували своє функціонування у неподільній єдності з такими поширеними міждисциплінарними поняттями - творчість, творча діяльність, творчі студії, творчі гуртки, творчі дитячі колективи та ін.

Соціокультурний феномен - творчість у широких колах фахівців різного спрямування розглядається як необхідна умова гармонійної життєдіяльності дорослої людини, натомість ними одногосно утверджується підхід до розуміння творчих процесів, які вже в дошкільному віці захоплюють дитину, стимулюють її пізнавальну активність, формують її картину світу в яскравих образах із позитивних персонажів улюблених дитячих пісень і творів дитячої літератури, народного фольклору, народної творчості загалом.

Як вказує Л. Паламарчук, творчість є напруженою роботою, якій передують тривалий період накопичення вражень про навколишній світ, сприйняття, аналізу явищ, подій, усвідомлення власного ставлення до них. Але це більше стосується дорослих. Для дитини-дошкільника пізнання навколишнього світу складає сенс її життя, творчість є ніби продуктом цього пізнання. Зважаючи на психологію особистості дитини-дошкільника, не можемо не зупинитися на особливостях дитячої творчості. Аналіз праць науковців дозволяє стверджувати що:

- Творчі прояви у дитини спостерігаються досить рано. Але, на жаль, наука не має достатньо повної характеристики творчих проявів дитини раннього віку. Зумовлене це насамперед тим, що кожна дитина індивідуальна, отже, творчі прояви в кожній окремої дитини будуть притаманні тільки цій дитині, хоча, безумовно, є й типові творчі прояви, характерні для дітей-дошкільників;
- Для дитячої творчості характерним є непередбачуваність, спонтанність. Творчі процеси найчастіше протікають на несвідому рівні, а свідомість фіксує лише їхній кінцевий результат. Причому не все, що дивує дитину, буде дивувати дорослого, оскільки світ дитини - своєрідний, непізнаний, індивідуальний – є таким, що не завжди піддається дорослому поясненню;
- І у творчій, і в будь-якій іншій діяльності дитині властиві всеохоплююча допитливість, дослідження світу: від «Що це таке?» до «Хочу знати все!». Пізнавальна активність дитини спрямована не тільки на пізнання окремого предмета чи явища, а й на розпізнання його устрою, причини, мети, призначення, способу використання й таке інше. Пізнавальний інтерес є важливою складовою пізнавальної активності. Він зростає в процесі накопичення дитиною досвіду пізнавальної діяльності, що також виявляється у дитячій в творчості;
- Дитині властивий потяг до казок, віршів, музики, картин, загалом – до мистецтва. Однією з характерних рис дитини раннього та дошкільного віку є відчуття прекрасного, прагнення до красивого. З народження дитину приваблюють ритмічні рухи, музичні звуки, яскраві кольори, виразна міміка, голоси дорослих та дітей. Поступово у неї формується естетичне сприйняття, яке стає основою, «матеріалом» для творчої діяльності;
- Формування творчих здібностей у дітей, як правило пов'язана з грою. Адже давно відомо, що гра є провідною діяльністю дитини дошкільного віку, а отже – й «веде» за собою розвиток дитини. Дошкільнята малюють і – грають, танцюють і – грають, конструюють і – грають, називають слова, вигадують казки й постійно грають. Грають навіть тоді, коли займають серйозною справою. Через гру, експериментування, творчість іде пізнання дитини навколишнього світу. У грі дитина робить спроби знайти своє місце у житті;
- Розвиток цих здібностей вимагає створення певних умов, за яких дитина почуватиметься вільною від впливу дорослого. Коли діти захоплені, вільні, безтурботні, творче рішення приходить ніби саме собою. Дитина дивується, радіє результатам. Творчі прояви наявні там, де відсутні заборона, стримування, певні знання, моральні принципи тощо. Л. Виготський вказував, що у дитячій творчості велику роль відіграє комбінування цілого та частин, реального та вигаданого. Отже, в самостійній діяльності або під час спільних з

дорослим ігор дитині слід ненав'язливо розкривати прийоми творчого мислення, вчити її помічати незвичне;

- Креативність є однією з базових характеристик дитини дошкільного віку, що характеризує активну позицію особистості, готовність ухвалювати миттєві рішення, допитливість, здатність коментувати процес та результати діяльності, стійку мотивацію досягнень, розвинену уяву, а також здатність до створення творчого образу, який характеризується оригінальністю, варіативністю, гнучкістю та рухливістю

Дошкільне дитинство у відомих психолого – педагогічних дослідженнях українських (І. Бех, М. Боришевський, В. Зеньковський, О. Кононко, В. Семиченко, Л. Янцур та ін.) і зарубіжних учених (М. Монтесорі, Ж. Піаже, Р. Штайнер та ін.) визнане як сенситивний період для розвитку творчих здібностей.

Оскільки у старшому дошкільному віці дітина полегливо виявляють допитливість і активно пізнають навколишній світ, педагоги залучають своїх вихованців у різні види діяльності, формуючи не лише нові знання, а й заохочують до продуктивних видів діяльності, в яких вони взмозі відтворити свою теоретичну підготовку, сприяють розвитку практичних умінь і навичок, збагаченню життєвого дитячого образотворчої діяльності з різними матеріалами, що і є необхідною передумовою для майбутньої самостійної творчої діяльності.

Одним із важливих факторів впливу на ефективний творчий розвиток дітей є своєчасне формування творчих здібностей.

Психологічні та дидактичні основи розвитку творчих здібностей дитини дошкільного віку представлених вище авторів свідчать про те, що творчі здібності досить яскраво виявляються вже у дошкільному віці, а їхній розвиток ефективно відбувається у процесі спеціально організованого навчання в різних видах діяльності .

У державному стандарті дошкільної освіти (2021) наголошено на тому, що на етапі завершення дошкільного віку творчі здібності дитини вже досить чітко виявляються у ліпленні, аплікації, малюванні, співах і танцях. Старші дошкільники вирізняються розвиненою творчою уявою, яка прослідковується продуктивних видах діяльності. вність діяльнісного підходу в освітньому процесі ЗДО.

Отже, розвиток творчих здібностей дитини – це відносно самостійна та динамічна система окремих особистісних якостей, що у поєднанні між собою утворюють інтегровану якість, що формується та проявляється у творчій діяльності і забезпечує розвивальну взаємодію особистості з навколишнім середовищем у процесі проблемно-пошукової діяльності. Між іншим, така система передбачає наявність креативного компоненту як передумови формування додаткових пошукових мотивів, які сприяють успішній творчій діяльності. Адже нерідко творчу особистість називають креативною особистістю.

Повертаючись до особливостей розвитку творчих здібностей у дітей дошкільного віку, можна відмітити, що за умов правильного виховання та

сприятливих умов оточуючого середовища у дитини інтенсивніше розвивається сприйняття часу і простору, образне мислення, творча уява, проблемнопошукові нахили діяльності. Якщо ці аспекти не будуть повноцінно сформовані в дошкільному віці, надалі ці прогалини будуть позначатися в шкільному та дорослому житті.

Загалом же, художня праця виступає головним інструментом формування мети діяльності та способів її досягнення, що також є немаловажливим при формуванні творчої особистості. При цьому особливості ранньої творчої діяльності під час художньої праці проявляються в тому, що: по-перше, творчі прояви дитини спостерігаються досить рано та носять індивідуальний характер. Саме тому дитячі вироби на заняттях з художньої праці можуть бути досить різноманітними навіть при однотипній постановці завдання; по-друге, для дитячої творчості характерні непередбачуваність та спонтанність, що також дозволяє отримати досить різноманітні результати художньо-конструктивної діяльності з різних матеріалів: паперу, картону, природнього і покидькового матеріалів тощо. по-третє, дитина під час творчої діяльності проявляє підвищену допитливість, що може слугувати фактором нестандартного підходу до стандартних ситуацій; по-четверте, під час художньої праці дитина почувається в своєрідному самостійному середовищі, на певний момент вільному від впливу дорослих і створює власне, нове, те, що не існує в реальному житті; по-п'яте, у дитини під час художньої праці розвивається уява для створення творчого образу (особливо з природнього матеріалу): оригінального, варіативного, гнучкого.

Висновки. Таким чином, заняття з художньої праці сприяють розвитку творчих здібностей у дітей дошкільного віку оскільки вносять у мислення дітей варіативність, індивідуальність, допитливість, оригінальність, креативність. Сформована у статті модель формування творчих здібностей дитини дозволила розглядати їх як комплексну категорію – інтегративну якість особистості, яку потрібно всебічно розвивати ще у дошкільному віці. Перспективою подальших досліджень в цьому напрямку визначено формування механізму взаємодії вихователя ДНЗ із вихованцем на основі інтерактивних психолого-педагогічних методів і засобів навчання.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти. Авторська група : Байер О.М., Безсонова О.К., Брежнева О.Г., Гавриш Н.В., Загородня Л. П., Косенчук О. Г., Корнеєва О.Л., Лисенко Г. М., Левінець Н. В., Машовець М.А., Мордоус І.О., Нерянова С. І., Піроженко Т. О., Половіна О. А., Рейпольська О.Д., Шевчук А. С. Під науковим керівництвом доктора психологічних наук, професора, член-кореспондента НАПН України – Піроженко Т. О. – 2021
2. Закон України «Про дошкільну освіту» : за станом на 25 листопада 2017 року / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – К. : Парламентське видавництво, 2017. – 31 с.
3. Микуліна А.К., Гринчук С.А.: Проблема розвитку творчих здібностей у дітей дошкільного віку

4. Паламарчук Л.Б., професор кафедри теорії та історії педагогіки Гуманітарного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат педагогічних наук.

ДИДАКТИЧНІ ІГРИ ЯК ОСНОВНИЙ ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Майя ЯРМОШКІНА,
*1 курс СВО магістр, факультет дошкільної і початкової освіти
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
науковий керівник – Шикиринська О. В.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Проблемою формування логіко-математичної компетентності засобами дидактичної гри займались науковці: Н. Баглаєва, А. Богущ, А. Белошиста, Л. Гайдаржийська, Л. Зайцева, О. Кононко, В. Кузьменко, М. Машовець, С. Раков, Г. Раратюк, Т. Степанова, О. Фунтікова та інші. Реалізацію дидактичних ігор у роботі з дошкільниками розкрито у працях Н. Баглаєвої, Т. Степанової.

У Базовому компоненті дошкільної освіти зазначено, що дидактичні ігри є необхідною складовою навчального процесу дітей старшого дошкільного віку. Вони включені до переліку методів та засобів формування логіко-математичної компетентності у дітей.

Дидактичні ігри визначаються як особлива форма організованої діяльності, спрямованої на навчання та розвиток дітей. Дидактичні ігри сприяють формуванню логічного та математичного мислення, розвитку пізнавальних процесів, вміння розуміти відношення, класифікувати об'єкти, порівнювати, встановлювати послідовності та розв'язувати завдання [3].

У Базовому компоненті дошкільної освіти також підкреслюється, що дидактичні ігри сприяють розвитку творчого та критичного мислення, уваги, пам'яті, моторики, а також соціальних навичок. Вони допомагають дітям усвідомлювати та відтворювати логічні послідовності, розвивають уміння аналізувати, порівнювати, визначати зв'язки та залежності [1].

Дидактичні ігри є основним і ефективним засобом формування логіко-математичної компетентності у дітей старшого дошкільного віку. Вони не лише надають дітям можливість весело провести час, але й розвивають їх мислення, логічне мислення, математичні навички та вміння. Дидактичні ігри є ідеальним інструментом для активного навчання та підготовки дітей до школи.

Перш за все, дидактичні ігри є цікавим і захоплюючим способом навчання, який привертає увагу дітей. Вони розроблені з метою сприяти розвитку логіки, абстрактного мислення, уваги та спостережливості у дітей. Ці ігри часто мають конкретні цілі, такі як розпізнавання форм, кольорів, чисел, порівняння розмірів тощо. Вони дозволяють дітям вчитися через дослідження та взаємодію з матеріалами, що сприяє засвоєнню знань [4].

Дидактичні ігри допомагають дітям розвивати логічне мислення. Вони стимулюють уяву, творчість та критичне мислення. Ці ігри вимагають від дітей розв'язування завдань, прийняття рішень та знаходження взаємозв'язків між різними об'єктами. Наприклад, гра з логічними блоками може вимагати від дитини складання різних комбінацій, встановлення послідовності дій, розв'язування головоломок тощо. Ці вправи сприяють розвитку аналітичного мислення та вміння розв'язувати проблеми.

Математичні навички також розвиваються завдяки дидактичним іграм. Ці ігри допомагають дітям зрозуміти концепції чисел, кількостей, форм, розмірів та відношень. Вони навчають дітей лічби, порівнювання, класифікації, відповідності, геометричних фігур та багато іншого. Наприклад, гра з мозаїками може навчити дітей впізнавати та розпізнавати геометричні форми, вдосконалювати навички відповідності та сприяти розвитку моторики [1].

Важливо відзначити, що дидактичні ігри не тільки навчають дітей, але й сприяють їхньому загальному розвитку. Вони розвивають уяву, увагу, пам'ять, моторику та соціальні навички. Крім того, ці ігри сприяють підвищенню мотивації дітей до навчання, формують позитивне ставлення до математики та розвивають самостійність [2].

Отже, дидактичні ігри є невід'ємною частиною процесу навчання дітей старшого дошкільного віку. Дидактичні ігри формують логіко-математичну компетентність, розвивають логічне мислення та математичні навички, а також сприяють загальному розвитку дитини. Враховуючи ці переваги, дидактичні ігри повинні стати невід'ємною складовою формування логіко-математичної компетентності дітей старшого дошкільного віку.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. 2021. URL: <https://www.pedrada.com.ua/article/2895-bkdo-2020-prokt-novogo-standartu-d-osvti>.
2. Білоусько Л. В. Сучасні підходи до логіко-математичної компетентності у дітей старшого дошкільного віку. *Обдар. дитина*. 2013. № 10. С. 2–8.
3. Шикиринська О.В. Розвиток логіко-математичного мислення старших дошкільників у контексті Концепції нової української школи. // *La science et la technologie à l'ère de la société de l'information: coll. de papiers scientifiques «ΛΟΓΟΣ»* з avec des matériaux de la conf. scientifique et pratique internationale, Bordeaux, 3 mars, 2019. Bordeaux : OP «Plateforme scientifique européenne», 2019. – V.6. – p. 61-65.
4. Tatyana Kryvosheya. Pedagogical conditions of mental activity, that saves health of preschool children in the formation of elementary mathematical concepts. *Child Psychopedagogy Journal*. Romania, 2015. №14. С. 55-65.

**ПЕДАГОГІЧНА СИСТЕМА МАРІЇ МОНТЕСОРИ КРИЗЬ ПРИЗМУ
РЕФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ**

Юліанна БАБІЙ

*І курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Скоморовська І.А.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Актуальність теми. В наш час, коли світ змінюється дуже швидко, діти повинні бути готові до нових викликів і можливостей, мають бути пристосовані до реальності перед педагогами та батьками гостро постає питання у зміні підходів до розвитку дітей. Існує безліч способів, які можуть допомогти дитині розвиватися, таких як ігри, спілкування з іншими дітьми, участь в різних заходах та інше. Однак, важливо пам'ятати, що кожна дитина унікальна, що її розвиток відбувається відповідно до її власних темпів, потреб, саме таку основу для розробки методики розвитку дітей, уже більш як 150 років тому, взяла Марія Монтессорі.

Аналіз наукових джерел показав, що багато відомих українських педагогів присвятили свої праці дослідженню педагогічної системи Марії Монтессорі, зокрема Л. Андрушко, В. Бондар, А. Ільченко, І. Дичківська, М. Левківський, Н. Лисенко, Н. Лубенець, Т. Поніманська, С. Русова, М. Чепіль, С. Якименко. Монтессорі-педагоги та члени Всеукраїнської асоціації Монтессорі-вчителів висвітлюють як філософські принципи так і методичні ракурси педагогічної системи Марії Монтессорі: Б. Жебровський (українська освіта ХХІ століття. Чому Марія Монтессорі?), Н. Прибильська (організація роботи педагога за методом спостереження у педагогічній системі Марії Монтессорі), Т. Вакуленко (як стати Монтессорі-педагогом в Україні) [2].

Мета статті. Метою статті є аналіз педагогічної системи Марії Монтессорі та можливість застосування її в контексті сучасної реформи освіти.

Виклад матеріалу. Визначна італійська педагогиня Марія Монтессорі є автором унікальної системи навчання дітей, яка отримала визнання у цілому світі. Здобувши медичну освіту в галузі психіатрії, М. Монтессорі під час відвідування психіатричних закладів Риму зауважила, що діти з особливими освітніми потребами потребують більшої стимуляції з боку свого оточення та педагогів. Такий висновок спонукав її розробляти власний педагогічний метод, який ґрунтувався на знаннях, отриманих під час в відвідування курсів з педагогіки в Римському університеті та при спостереженні за дітьми з особливими потребами у межах власної медичної практики. У 1907 році вона відкрила свою першу

класну кімнату під назвою Дім Дітей (італ. *Casa dei Bambini*) у багатоквартирному будинку в Римі [3]. Пізніше Монтезорі створила інші школи, де застосовувала свою методику. Ці школи швидко отримали популярність, і її методика була впроваджена у багатьох країнах світу. У 1929 році Монтезорі заснувала Міжнародну асоціацію Монтезорі, яка до цього дня продовжує підтримувати і поширювати її освітню філософію та методику.

Педагогічна система Марії Монтезорі – це концепція формування особистості дитини, яка робить акцент на практичному навчанні та розвитку навичок адаптації та взаємодії з оточуючим середовищем. Педагогиня підкреслювала необхідність розвитку самостійності дітей, які від природи прагнуть до знань і здатні розпочати навчання в достатньо сприятливому та добре підготовленому навчальному середовищі. Отже, М. Монтезорі була прихильницею ідей теорії природного розгортання, відповідно до якої, діти мають вроджену потребу в навчанні та розвитку, і що цей процес є природним та автономним для кожної особистості, відповідні умови та середовище можуть сприяти розкриттю потенціалу дитини та розвитку її інтелектуальних, соціальних, емоційних та фізичних навичок [3].

Марія Монтезорі вважала, що розвиток дитини потрібно розпочинати з раннього віку, оскільки саме цей період найбільш чутливий для формування особистості. З цього приводу вона зазначала: «У житті людини є тільки один період для будівництва розуму: вік від 0 до 6 років. Це творчий період, коли закладаються такі сторони характеру, як зібраність, акуратність, самодисципліна, творчі інтереси. І якщо ігнорувати ці можливості або створити несприятливі умови, то розвиток їх не відбудеться...» [2]. Таким чином, М. Монтезорі підкреслювала не лише важливість раннього розвитку, але необхідність забезпечення сприятливого середовища, яке стимулюватиме та формуватиме різні позитивні якості особистості дитини.

Для розуміння природних особливостей розвитку дитини дошкільного віку, важливим є міркування М. Монтезорі про «вбираючий розум» – як особливу форму сприйняття світу, несвідомий шлях отримання та засвоєння інформації, що відбувається всіма засобами психічного життя за допомогою оточуючого середовища. На думку педагогині, мислення дитини працює швидко, схоплює все без зусиль та несвідомо. Знання у підсвідомості проявляються та «фіксуються», переходять в поле свідомості, де закріплюються назавжди [2]. Діти здатні сприймати велику кількість інформації, що може здатися дорослим дивним чи навіть неможливим. В цьому і полягає характеристика «вбираючого розуму» дошкільника.

Сутність педагогічної теорії М. Монтезорі характеризують за трьома провідними положеннями :

- 1) виховання повинно бути вільним;
- 2) виховання повинно бути індивідуальним;
- 3) виховання повинно спиратися на дані спостережень за дитиною [3].

Основа методу спостереження – це свобода дітей в їх безпосередніх проявах. Дисципліна у свободі – друге правило, яке важко зрозуміти прихильнику традиційних педагогічних ідей [3]. Педагоги повинні забезпечувати дисципліну

і порядок у групі, але робити це, дотримуючись принципу свободи дитини. Це означає, що потрібно дозволяти дошкільникам вільно висловлювати свої думки та ідеї, давати їм можливість самостійно обирати цікаві для них теми дослідження та завдання. На думку авторки, метод спостереження та дисципліна у свободі можуть бути дуже ефективними в освіті, оскільки стимулюють дітей до саморозвитку, що є особливо важливим у сучасному світі.

У педагогічній системі М. Монтесорі особистість педагога і дитини є рівними, вони – партнери у вихованні і навчанні, які беззаперечно довіряють один одному. Лише на вірі у творчі сили і потенціал дитини може будувати свою роботу вихователь [1]. Однією із заповідей Марії Монтесорі є вислів «Допоможи мені зробити це самому!». Отже, основним завданням педагога є уміння направляти та допомагати дитині самостійно отримувати знання, при цьому розвивати в дитини інтерес та бажання досліджувати, робити дитину активним учасником освітнього процесу.

Важливою складовою системи Монтесорі є дидактичні матеріали, які педагогиня розробила самостійно, спираючись на потреби дітей. Система матеріалів розроблена таким чином, що опосередковано готує дитину до навчання. Матеріали поділені на зони та належать до таких навчальних розділів: матеріали для вправ у повсякденному житті та вироблення навичок соціальної поведінки; матеріали для вправ на розвиток сенсорики; матеріали для вправ на розвиток мовлення, навичок письма, читання, математичних уявлень; матеріали для вправ із розділу «Космічне виховання». Така різноманітність матеріалів породжує необхідність встановлення чіткої послідовності їх презентації [3], які проводять Монтесорі-педагоги, демонструючи правильне використання.

Користування Монтесорі-матеріалами має бути підпорядковане таким основним правилам:

- 1) діти повинні ставитися до матеріалів з повагою;
- 2) використовувати матеріали охайно і лише зрозумівши як;
- 3) для виконання певної вправи дитина має взяти всі необхідні матеріали, а закінчивши вправу, повернути їх на місце у первинному вигляді;
- 4) дитина має право користуватися матеріалом самостійно, без участі інших дітей і педагога [2].

Висновки. На сьогоднішній день, педагогічна система Марії Монтесорі використовується у школах та дитячих садках цілого світу та знаходиться у центрі уваги педагогів та батьків, які шукають ефективні способи розвитку та навчання дітей відповідно до їхніх індивідуальних потреб та інтересів. Ця методика також надає великий простір для розвитку творчих та інтелектуальних здібностей дітей. Вона включає в себе широкий спектр активностей та завдань, що дозволяє дітям розвивати свої таланти та здібності.

Список використаних джерел:

1. Григор'єва Н. Ідеї М. Монтесорі щодо ролі і функції педагога закладу дошкільної освіти та їх використання в умовах реформування вітчизняної дошкільної освіти. URL:

https://www.researchgate.net/publication/358089192_IDEI_M_MONTESSORI_SO

2. Іванюк Г., Клок Н. Актуальні ідеї Марії Монтессорі щодо розвитку особистості дитини дошкільного віку. Молодий вчений. 2019. Вип. 7 (71). С.248-252.URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-7-71-50>
3. Самостійна робота. Технологія саморозвитку (М.Монтессорі) [Електронний ресурс]. – URL : <http://kyrskorped.bpc.ks.ua/mod/book/view.php?id=338>

ВПЛИВ ТВОРЧОСТІ НА ЕМОЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ ПЕРЕДШКІЛЬНОГО ВІКУ

Іванна БУРА

*І курс, ОР магістр, Педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник - Скоморовська І. А.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Актуальність теми. Дослідження даної теми є актуальним, оскільки емоційний розвиток дитини є ключовим фактором для формування здорової, різнобічно розвиненої та успішної особистості. Діти передшкільного віку перебувають у важливому періоді розвитку, коли починає формуватися їхній світогляд, сприйняття себе та інших в оточуючому середовищі. Творчість є однією з найважливіших складових емоційного розвитку дітей. Вона допомагає дітям виявляти свої почуття та емоції, формувати позитивне ставлення до життя та розвивати творчі здібності. Також творчість сприяє формуванню особистісної зрілості та соціальної компетентності, що є важливими складовими успіху в житті.

Оскільки технологічний розвиток інтенсивно змінює спосіб життя та навчання дітей, збільшується роль творчості та емоційного розвитку при формуванні майбутніх лідерів, які мають бути готові до вирішення складних завдань та використання нових технологій. Розвиток творчих здібностей дітей передшкільного віку позитивно впливає на формування гнучкого та творчого мислення майбутніх поколінь, розвиток інтелектуальних здібностей дітей, їхній емоційний поступ. Дитина, яка займається творчою діяльністю, розвиває в собі емоційну стійкість, самовираження та здатність до співпраці з оточуючими [2.с.153].

Дана проблема знайшла своє відображення у наукових дослідженнях таких вчених, як: Ю.Александров, А. Богуш, О. Запорожець, О. Кононко, Я. Неверович, Н. Трофаїла та інших.

Метою статті є дослідження впливу творчості на емоційний розвиток дітей передшкільного віку.

Виклад матеріалу. Враховуючи актуальність даного дослідження, вважаємо за доцільне проаналізувати думки різних авторів з приводу даної проблематики.

Так, дослідник Ю. Александров у праці «Психологія розвитку» зазначає, що творчість сприяє формуванню віри у свої можливості та підвищує самооцінку у дітей. Він також вказує на те, що творча діяльність є одним зі засобів розвитку соціальної компетентності та здатності до співпраці [1].

У програмі розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» увага акцентується на розвитку креативності та творчого мислення дітей, а також на тому, що розвиток творчих здібностей сприяє підвищенню самооцінки та позитивному емоційному розвитку дитини [2].

В. Войтко у своїх методичних рекомендаціях «Емоційні порушення в дитячому віці та їх корекція» акцентує увагу на тому, що творча діяльність може допомогти дітям вирішувати емоційні проблеми та розвивати емоційну стійкість [3].

У статті «Емоційна сфера дитини-дошкільника: її розвиток та особливості» Наталія Трофаїла зазначає, що творча діяльність є одним зі засобів розвитку емоційного інтелекту дітей передшкільного віку [4].

А. Шевчук у статті «Творче освоєння дитиною світу культури» стверджує, що творча діяльність допомагає дітям розуміти світ навколо себе, відкривати нові можливості та розвивати свій творчий потенціал. Це допомагає зберігати емоційну гармонію, підвищує самооцінку та впевненість у власних силах [5].

Загалом, усі автори підтверджують той факт, що творча діяльність має важливий вплив на емоційний розвиток дітей передшкільного віку. Це допомагає формувати навички співпраці, розв'язування конфліктів та підвищує самооцінку. Крім того, творча діяльність сприяє розвитку емоційної стійкості та розумінню власних емоцій, що є важливим елементом формування здорової психіки та емоційного благополуччя дітей.

Отже, творчість можна визначити як здатність створювати щось нове, оригінальне та цікаве. У дітей передшкільного віку творчість проявляється у їх ігровій діяльності, коли вони експериментують, досліджують світ та виражають свої почуття та емоції. Творча діяльність допомагає дітям розвивати творчі здібності та навички, які є важливими для їх майбутнього успіху. Вона сприяє формуванню віри у свої можливості, підвищує самооцінку та допомагає виявити та виразити емоції. Також творчість допомагає дітям розуміти свій світ та сприймати його з позитивної сторони [5, с.6].

Розвиток емоційної сфери є особливо важливим для дітей дошкільного віку, оскільки саме в цей період відбувається їхнє емоційне становлення на довгий період часу. Це означає, що емоційний розвиток у дітей передшкільного віку повинен бути сприятливий та підтримуваний [3, с.12]. Також важливо підтримувати та розвивати творчі здібності дітей від самого молодшого віку, щоб вони могли розвиватись у напрямку творчого та інноваційного мислення.

Сучасні вчені виокремлюють декілька складових впливу творчості на емоційний розвиток дітей передшкільного віку:

1. Розвиток творчого мислення - творча діяльність допомагає розвивати у дітей здатність до новаторства, експериментування та розв'язування нестандартних завдань.

2.Формування емоційної стійкості - під час творчої діяльності діти вчаться розпізнавати свої емоції та реагувати на них адекватно. Вони вчаться приймати власні емоції та допомагати іншим виявляти та виражати свої почуття.

3.Розвиток соціальної компетентності - творча діяльність може проводитися у групах, що сприяє розвитку співпраці, взаємодії та формуванню навичок вирішення конфліктів.

4.Формування самооцінки - успіх у творчій діяльності допомагає дітям підвищити свою самооцінку та віру у свої можливості.

5.Розвиток індивідуальності та самовираження - творча діяльність допомагає дітям виявляти свою унікальність та навчитися виражати свої ідеї та думки [4,с.350].

Ці складові взаємодіють між собою та допомагають формувати здорову психологію та емоційне благополуччя у дітей передшкільного віку.

Отже, творчість має багато позитивних впливів на емоційний розвиток дітей передшкільного віку. Розвиток творчого мислення та формування емоційної стійкості допомагає дітям розуміти світ та сприймати його з позитивної сторони. Формування соціальної компетентності допомагає дітям розвивати навички співпраці та вирішення конфліктів. Підвищення самооцінки та розвиток індивідуальності та самовираження допомагає дітям вірити у свої можливості та навчатися виражати свої думки та ідеї.

Висновки. Таким чином, важливо розвивати творчі здібності дітей, щоб вони могли розвиватись у напрямку творчого та інноваційного мислення. Такий підхід сприяє формуванню психологічно та емоційно здорової особистості, а також розвитку навичок, які дітям знадобляться у майбутньому. Тому важливо забезпечувати дошкільникам можливість вільної творчої діяльності, підтримувати їхні інтереси та допомагати розвивати їхні творчі здібності.

Список використаних джерел

1. Александров Ю. В. Психологія розвитку: Навчальний посібник. Х.: ФОП Панов А. М. , 2015. С. 201-202.
2. Білан О. І. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / За заг. ред. О. В. Низьковської. Тернопіль: Мандрівець, 2017. 256 с
3. Войтко В. В. Емоційні порушення в дитячому віці та їх корекція. Методичні рекомендації. Кіровоград: КЗ «КОШППО імені Василя Сухомлинського», 2014. 39 с.
4. Трофаїла Н. Д. Емоційна сфера дитини-дошкільника: її розвиток та особливості. Актуальні проблеми сучасної дошкільної та вищої освіти: зб. наук. праць. Одеса: ПНПУ ім. К. Д. Ушинського, 2014. Спецвипуск. С. 349-356.
5. Шевчук А.С. Творче освоєння дитиною світу культури. Вихователь-методист дошкільного закладу. 2012. № 12. С. 6-7.

КОНЦЕПЦІЇ ІНШОМОВНОЇ ОСВІТИ У ПРАКТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЗДО УКРАЇНИ

Марія ВАЦЕБА,

І курс ОР магістр, педагогічний факультет

Прикарпатський національний університет

імені Василя Стефаника

науковий керівник – Лисенко Н.В.,

Доктор педагогічних наук, професор

Постановка проблеми. Тема впровадження Концепції іншомовної освіти у практичну діяльність ЗДО України є дуже актуальною, оскільки в сучасному світі знання іноземної мови є ключовим фактором успіху в будь-якій сфері життя. Особливо важливо мати відповідний рівень мовної компетенції вже на початковому етапі навчання, тобто в дошкільному віці.

Крім того, Україна є членом Європейської спільноти, де використання іноземних мов є одним із ключових аспектів у сфері міжнародної співпраці та розвитку. Тому, впровадження Концепції іншомовної освіти в практичну діяльність ЗДО відповідає потребам сучасного ринку праці та сприяє розвитку конкурентоспроможності молодого покоління України.

Нарешті, впровадження Концепції іншомовної освіти в практичну діяльність ЗДО може сприяти розвитку культури та толерантності до інших культур та народів, що є важливим для будівництва гармонійного та різноманітного суспільства [4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Доцільність навчання дітей дошкільного віку іноземної мови обговорюється на сторінках наукових журналів, включається в порядок денний наукових конференцій та семінарів, обирається як тема дисертаційних досліджень. Теоретичні засади проблеми розкрито у працях таких відомих вчених, як Л.С. Виготський, Г.С. Костюк, О.В. Запорожець, О.В. Скрипченко та інші.

М. Павлович, У. Вайнрайх, В. Плахотнік вбачають основу успішного оволодіння іноземною мовою у дошкільному віці у специфіці психофізіологічних можливостей дітей цього віку. Стратегія навчання іноземній мові із опорою на імітаційні здібності дитини розроблена такими відомими вченими як Т. Шкваріна, Т. Полонська, Пенні А. Фреппон, Дж. Мун та інші. Дослідження Л. Венгера, С. Костюка, М. Лісної є надзвичайно важливими для вирішення проблеми індивідуальної готовності дитини до вивчення іноземної мови та психологічної готовності до навчання у початковій школі взагалі.

Сучасні наукові дослідження Л.А. Тарамонової, З. М. Істоміної, М.М. Поддякова вказують на необхідність створення розвивального предметного середовища як у дошкільному закладі, так і в початковій школі, функціонально моделюючи зміст дитячої діяльності, використовуючи різноманітні форми інтерактивного навчання.

Мета статті – визначення сутності та змісту концепції іншомовної освіти у практичній діяльності ЗДО України.

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі розвитку навчання іноземних мов основним вважається комунікативний підхід, оскільки він зорієнтований на вивчення іноземних мов через спілкування. Реалізація цього підходу в навчальному процесі з іноземними мовами означає, що формування іншомовних мовленнєвих навичок і вмінь відбувається шляхом і завдяки здійсненню дітьми іншомовної мовленнєвої діяльності. Цей підхід передбачає оволодіння іноземними мовами, як засобами спілкування, набуття дітьми навичок первинної комунікативної компетенції. Правильно побудований процес навчання іноземних мов сприятиме формуванню навичок елементарного іншомовного спілкування дітьми. Як зазначає О.В. Бойко організоване педагогічне втручання у сенситивний період мовленнєвого розвитку дітей не тільки сприяє запобіганню помилок, але й дозволяє дошкільникам опанувати розмовну форму іноземних мов [1].

Історія методики навчання іноземних мов завжди була зорієнтована на пошуки найбільш раціонального методу навчання дітей. Завжди методи навчання іноземних мов були у тісному взаємозв'язку із запитом суспільства, навіть зміст та завдання навчання мови, а подекуди і вибір самої мови залежав від цього. Отже на сучасному етапі, коли практичність використання мови стоїть на першому місці, ми маємо віднайти методи, які в найбільшій мірі будуть допомагати готувати дітей до іншомовного спілкування. Фахівці, що займаються навчанням іноземних мов дітей дошкільного віку мають використовувати різноманітні форми і методи, що сприятимуть мовленнєвій активності дітей. Дискутуючи про методи навчання науковець В.М. Чайка зазначає «без них неможливо досягнути поставлених цілей, реалізувати зміст навчального матеріалу, організувати пізнавальну діяльність учнів. Метод навчання - важлива ланка в дидактичній системі «мета - зміст - методи - форми - результат навчання» [8].

Одним із поширених методів у навчанні дітей іноземних мов є метод повної фізичної реакції (TPR). Навчання іноземних мов має стати для дитини бажаним і цікавим процесом. Оскільки формування мовленнєвої активності можливе за умови наявності в дитини потреби в емоційному спілкуванні з дорослими, зазначимо «позитивному емоційному спілкуванні», то саме цей метод сприяє в цьому як найкраще. Учені давно помітили, що зазубрювання матеріалу не дає позитивних результатів. Метод TPR допомагає навіть дітям 2-3 років швидкому, ефективному запам'ятовуванню, а у старшому віці цей метод сприяє активізації мовлення дітей. Цей метод широко використовується у Великій Британії та США.

Як засвідчує досвід використання цього методу TPR при роботі з дітьми 2-4 років, можна зазначити що він допомагає утримувати увагу і цікавість дітей. Метод TPR викликає позитивні емоції і допомагає на ознайомчому етапі з мовою залучити дітей у процес навчання. У подальшому використання цього методу сприяє активізації мовлення. Цей метод дуже добре інтегрується з іншими методами і це робить ще ефективнішим процес навчання англійської мови з дітьми дошкільного віку. Використання цього методу під час вивчення тем: «Domestic animals», «Wild animals», «Commands», «Colours», «Insects»,

«Weather», «Toys», «My body», «My face» сприяє ґрунтовному запам'ятовуванню лексики. Оскільки рухова активність відбувається під час слухання, виконання або відтворення пісеньки, римівки, то окрім лексики діти запам'ятовують граматичні структури у яких подано ці лексичні одиниці [9].

Впровадження Концепції іншомовної освіти у практичну діяльність ЗДО (закладів дошкільної освіти) України передбачає впровадження системного підходу до навчання іноземних мов, що забезпечує залучення до навчального процесу всіх учасників – вихователів, дітей та їх батьків [7].

Основним завданням впровадження Концепції іншомовної освіти у практичну діяльність ЗДО є створення умов для комплексного розвитку мовленнєвих навичок дітей відповідно до їх вікових та індивідуальних особливостей.

Зокрема, для впровадження Концепції іншомовної освіти у практичну діяльність ЗДО необхідно:

- Розробити інтегровані навчальні програми з іноземних мов на основі компетентнісного підходу, що враховує потреби індивідуального розвитку кожної дитини.

- Забезпечити використання сучасних методів та технологій навчання іноземних мов, таких як інтерактивні вправи, ігри, відео та аудіо матеріали.

- Залучати до навчання іноземних мов не тільки вихователів, а й інших спеціалістів (викладачів, логопедів тощо), які мають відповідну кваліфікацію.

- Забезпечити постійне професійне навчання вихователів та інших спеціалістів у галузі навчання іноземних мов.

- Створити сприятливу мовну середу в ЗДО, що включає в себе використання іноземної мови в різних сферах життя – від повсякденних розмов до проведення свят та заходів.

- Залучати батьків до процесу навчання іноземних мов, забезпечуючи зворотний зв'язок та співпрацю між вихователями та батьками.

Кожен метод безперечно має свої позитивні і негативні сторони, але за певних умов усе те, що є позитивного в цих методах, може бути використане креативним педагогом [2].

Висновки. Отже, концепція покликана закласти основи для розвитку державної мовної політики, модернізації системи міжкультурної іншомовної освіти і створити базу для упорядкування нормативно-управлінської та навчально-методичної документації в галузі навчання іноземних мов і культур.

Наявність Концепції дозволить розробити науково обґрунтовані стандарти ЗДО відсутність яких спричинила довільний вибір навчальними закладами зарубіжних навчальних програм та навчальних матеріалів без будь-якого їх співвіднесення з вітчизняними умовами навчання іноземних мов, чіткого уявлення про очікувані результати діяльності дошкільників.

Список використаних джерел

1. Бойко О. В. Особливості формування мовленнєвої активності у дітей на заняттях з іноземної (англійської) мови / О.Бойко // Наукові записки Ніжин. Держ. ун-ту імені М.Гоголя : наук. журн. / за ред. Є.І.Коваленко. – Ніжин: НДУ, 2006. – С. 45-48.

2. Воробйова Т. В. Особливості організації навчальної діяльності дітей дошкільного і молодшого шкільного віку в процесі вивчення іноземної мови. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/153576231.pdf>
3. Закони України «Про дошкільну освіту», «Про освіту». URL: http://old.mon.gov.ua/ua/activity/education/56/690/normativno_pravova-baza/
4. Зубенко Т. В. Комуникативний підхід до навчання іноземної мови учнів початкової школи / Т.В. Зубенко. – Миколаїв: МДУ імені В.О.Сухомлинського, 2006. – 120 с.
5. Крючков Г. Стратегія навчання іноземних мов в Україні / Г. Крючков //Іноземні мови в навчальних закладах. – 2002. – № 1-2. – С. 10–13.
6. Методика навчання іноземних мов і культур : теорія і практика: підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / О. Б. Бігич, Н. Ф. Бориско, Г. Е. Борецька та ін. / за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 2013. – 590 с.
7. Ніколаєва С. Ю. Концепція іншомовної освіти в Україні: розробка і реалізація// World science. – 2016. – № 4(8. – Vol.4. – April . С. 60-61.
8. Н.В. Лисенко Ознайомлення з природою та онови проекологічної освіти дітей дошкільного віку: підручник / Н.В. Лисенко Л.О. Мацук, О.М. Лисенко; за заг. ред. Н.В. Лисенко. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2019.-336с.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧИХ ПОНЯТЬ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Оксана ВАЛЬЧУК,

*І курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Мацук Л.О.,
кандидат педагогічних наук, професор*

Формування природничих понять в дітей старшого дошкільного віку відбувається під час проведення різних форм роботи з екологічного виховання. На початковому етапі це відбувається завдяки ознайомленню дітей з навколишнім світом і нагромадження знань про предмети неживої і живої природи та існуючих взаємозв'язків між ними. Об'єкти природи розглядаємо з дошкільнятами в контексті сезонних змін, а відтак поняття про явища в природі в дітей формуються на основі власних спостережень у різні пори року.

Сучасні вчені розглядають проблеми формування природничих понять на основі міжпредметних зв'язків. Психологи вивчають процес формування понять у контексті розкриття механізму формування розумових дій, вважаючи їх психічним відображенням зовнішніх матеріальних дій. Вивчення цієї проблеми із педагогічної точки зору відбувається в багатьох напрямках.

Так, у працях О. Біди розкриваються теоретико-методологічні основи формування природничих уявлень і понять у дітей; О.Варакути розглянуто

систему природничих понять в процесі опанування дітьми знань з живої та неживої природи [1; 3].

Аналізуючи особливості психолого-педагогічних досліджень формування природничих понять у дітей дошкільного віку, необхідно детально розглянути сутність наукової категорії «поняття». У науковому обігу є різноманітні його визначення., передусім поняття трактується як особлива форма наукового знання, в якій виокремлено об'єктивно суттєве в предметах і явищах довкілля. Відповідно до іншого тлумачення, поняття – це продукт мислительних процесів особистості.

У низці наукових джерел знаходимо тлумачення слова «поняття», в якості означення узагальненої форми відображення в людській свідомості об'єктів довкілля. Вчені також розглядають «поняття» як особливу форму думки. Вони вважають, що поняттях може відобразитися як загальні (спільні), так і специфічні (відмінні) ознаки окремих предметів чи явищ дійсності. Розглядаючи термін «поняття» в якості логічної категорії, дослідники виокремили два його взаємопов'язаних і взаємопротилежних аспекти – це зміст і обсяг [8].

Необхідно відзначити, що зміст поняття включає сукупність суттєвих ознак предмета, за допомогою яких він відрізняється від інших. Приміром, до змісту поняття «тварини» входять такі ознаки, як: по-перше приналежність до живої природи (живляться, дихають, ростуть, активно переміщуються у просторі, розвиваються, розмножуються), а по-друге – живляться за рахунок живої природи (рослинами і тваринами).

У навчально-методичній літературі природничі поняття також класифікуються на загальні та одиничні. До властивостей загальних понять належить здатність відтворювати у мисленні не окремі предмети чи явища, а цілу їхню однорідну групу із спільною назвою, приміром, «дерево», «кущ», «річка», «риба» тощо. Загальні поняття включають суттєві ознаки, які є спільними для всіх об'єктів із категорії цих понять. Водночас, одиничні поняття конкретизують назву об'єктів і явищ, означуючи їх власну назву: кущ калини, дерево верба, річка Бистриця, птах журавель тощо. У змісті одиничних понять поруч із загальними ознаками конкретної групи предметів чи явищ, входять також ті ознаки, які властиві тільки певному об'єкту чи явищу, зумовлюючи його своєрідність [6].

Доцільно відзначити, що в «Українському педагогічному словнику», укладачем якого є С. Гончаренко у визначенні сутності наукової категорії «поняття» найповніше розкривається його психолого-педагогічний аспект. Поняття є однією з форм мислення, в якій відображено суттєві характеристики предметів та явищ об'єктивної дійсності, а також загальні взаємозв'язки між ними. Утворення понять є складним процесом, для реалізації якого необхідне здійснення аналізу, синтезу, порівняння, абстрагування, узагальнення тощо. Водночас, у цьому довідниковому виданні зазначається, що важливою умовою ефективності в засвоєнні понять є спеціальна форма організації діяльності дітей. За такої умови формування понять відбувається під час його практичного застосування відповідно до конкретного матеріалу[4].

На нашу думку, ефективність формування природничих понять у дітей старшого дошкільного віку залежить також від системи практичних завдань на заняттях з

природи. Завдяки їх розв'язанню відбувається уточнення та поглиблення природничих понять, а також створюються умови для їх практичного використання. Водночас, під час такої діяльності у формуються відповідні уміння та навички.

Послідовність формування природничих понять передбачає по черговість таких процесів, як: відчуття, сприймання, уявлення поняття, узагальнення поняття на вищому рівні. У психології доведено, що пізнання довкілля відбувається за усталеною схемою: «відчуття – сприйняття – уявлення».

Початковою ланкою процесу пізнання є відчуття. У корі головного мозку людини мають відображення певні властивості предметів та явищ навколишнього середовища, які діють зараз на її органи чуття. Чим більше людина взаємодіє з навколишнім світом, тим досконаліша робота аналізаторів людини і відчуття.

Сприйняття – це процес відображення у корі головного мозку предметів і явищ навколишнього світу в результаті їх дії на аналізатори людини. Приміром, під час проведення досліду щодо властивостей ґрунту дошкільнята відчують специфіку його кольору, запаху, пористість, пластичність, липкість, запах тощо, сприймаючи як цілісний об'єкт. Під час сприймання функціонує їх увага, пам'ять, мислення і спостережливість. Завдяки цьому молодшим школярам вдається сприймати об'єкт кутка природи як цілісний образ [7].

У результаті сприйняття в дітей вибудовується уявлення. Це вважається наступним етапом навчально-пізнавального процесу в кутку природи. За визначенням у психологічній науці, уявлення – це образ попередньо сприйнятих людиною об'єктів довкілля, який зберігається та відтворюється в її свідомості. Без уявлень, все, що сприймається людиною відійшло б безслідно в минуле, а майбутнє стало б закритим. Фахівці акцентують, що дошкільнятам не тільки важливо запам'ятати предмет, явище чи властивість, але й для них необхідне систематичне керівництво вихователя їх із застосування інноваційних підходів, які дозволять краще сформулювати уявлення про оточуюче [5].

Вищим рівнем поняття є узагальнення. Воно виникає, коли розглядаються поняття про взаємопов'язані предмети та явища. Результатом цього узагальнення є виокремлення суттєвих ознак і відкидання несуттєвих. Таке поняття називається абстрактним. Діти старшого дошкільного віку починають розуміти, що кімнатні рослини – це такі рослини, які ростуть у приміщенні. Отже, уявлення виступають підґрунтям для ширших узагальнень та формування природничих понять [2].

Дослідники одностайні в твердженнях, що формування природничих понять в дітей дошкільного віку є складним і довготривалим процесом, що вимагає від вихователів відповідних знань та ґрунтовної методичної підготовки.

Список використаної літератури:

1. Біда О. Формування природничих понять. Початкова школа. 2000. № 7. С. 23–25.

2. Беленька Г. В., Науменко Т. С., Половіна О.В. Дошкільнятам про світ природи: методичний посібник для вихователів дітей дошкільного віку. К.: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2013. С.12-14
3. Варакута О.М. Міжпредметні зв'язки у формуванні природничих понять. Мандрівець. 2000. №2. С. 66-69.
4. Гончаренко. Український педагогічний словник / Семен Гончаренко ; [гол. ред. С. Головка]. Київ : Либідь, 1997. 373с.
5. Присяжнюк Л. Еколого-природнича освіта дошкільнят у поліфонії інноваційних підходів. Палітра педагога. 2017. № 6. С.3-8
6. Ткаченко Т. С., Гордієнко Т. В. Теорія та методика розвитку понять у психолого-педагогічній та методичній літературі. Психолого-педагогічні науки. 2019. № 4. С. 26-32.
7. Формування емоційно-ціннісного та відповідального ставлення дітей дошкільного віку до природного довкілля: методичні рекомендації / уклад. Лабайчук Л. В. та ін.; за заг. ред. Т. І. Туркот. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2015. 68 с.
8. Характеристика природничих понять. Електронний ресурс. URL: <https://mydocx.ru/4-5798.html>.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО ПРИРОДИ

Василина ГАВРИЛЮК,

І курс ОР магістр, педагогічний факультет

Прикарпатський національний університет

імені Василя Стефаника

науковий керівник – Мацук Л.О.,

кандидат педагогічних наук, професор

В останні десятиріччя викликають стурбованість і тривогу екологічні проблеми на Землі. З 1972 року 5 червня – особливий день. Рішенням міжнародного Стокгольмського форуму було закликано всіх людей зберегти дивосвіт кольорів на планеті. Відповідно, на Стокгольмській міжнародній конференції з навколишнього середовища, яка скликана з ініціативи ООН, було рекомендовано встановити Всесвітній день охорони навколишнього середовища. Також прийнято ряд документів, а саме Декларацію про навколишнє середовище і План дій у сфері міжнародного співробітництва, створено ЮНЕП.

Так, у Законі України про охорону навколишнього природного середовища зазначено про створення безпечних екологічних умов для життєдіяльності людини. Це є основною складовою розвитку України.

У Конституції України зазначено, що кожен громадянин держави зобов'язаний дбайливо ставитися до природи, не заподіювати їй шкоди [1].

Відповідно, у Законі України «Про дошкільну освіту» основним завданням визначено виховання морально-естетичного ставлення до навколишнього світу, зокрема живої і неживої природи [5].

У Концепції освіти дітей раннього та дошкільного віку зазначено, що основою матеріальної і духовної культури народу є природа рідного краю. Дитина повинна сприймати природу чутливо, прагнути досягнути її таємниці [8].

У Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні визначено зміст знань дошкільників з різних сфер людської життєдіяльності, в т.ч. життєдіяльності в природі (дитина в природному довкіллі) [1].

Відповідно, у чинних програмах розвитку дитини дошкільного віку окреслено шляхи та напрями реалізації завдань екологічної освіти дітей раннього та дошкільного віку [11].

Слід зазначити, що низка учених минулого і сучасності досліджували проблеми відношення людини і природи.

Так, ще у Римі [V ст. до н.е.] прийнято перший правовий акт охорони природи. Відповідно, М. Цицерон зазначав, що вирубка лісів – це знищення добробуту країни.

Перші закони про охорону навколишнього було запроваджено й у середньовічній Європі. Київська Русь також мала давні традиції охорони природи. Так, наприклад, було розроблено акти про заборону риболовлі під час нересту.

Відповідно, В.Вернадський у своїй праці «Вчення про біосферу і ноосферу» описав, що вчинки людини можуть впливати на перетворення верхньої оболонки Землі. На його саме людина забезпечить своє майбутнє, взявши відповідальність за розвиток біосфери в цілому. Процесами, які відбуваються в біосфері керує екологічно свідомою людиною [3].

Так, Я.Коменський довів, що людина – це частина природи, а природа розвивається за певними законами, тому людина мусить їх дотримуватися

Відтак, Ф.Дістервег, Й.Песталоцці, Ж. Руссо окреслили у своїх дослідженнях вплив природи на розвиток і формування особистості

Відповідно, Ж. Руссо стверджував, що навколишнє є найкращим дидактичним матеріалом та професійним учителем для дитини. І. Песталоцці довів, що ще з народження батьки повинні формувати уявлення та знання дитини про природу через безпосереднє спілкування з нею [6].

Формування моральних якостей особистості щодо ставлення її до природничого довілля та знань про природу рідного краю описали у своїх дослідженнях Г. Ващенко, С. Русова, К. Ушинський, В. Сухомлинський. Великого значення дослідники надавали безпосередньому спілкуванню дітей з природою через різні види практичної діяльності. Чим швидше діти будуть разом з дорослими вирішувати проблем охорони навколишнього середовища, тим швидше сформується елементи екологічної культури, екологічної свідомості, екологічного мислення, ціннісного ставлення до природи. Отож потребують захисту відразу і природа, і культура, оскільки перебувають у тісному взаємозв'язку.

У 60-х-80-их роках ХХ століття активізується природоохоронна освіта, пропаганда екологічних знань, появляється ряд досліджень щодо збереження природничих багатств рідної землі.

У 90-х років ХХ століття – відбувається пошук нових парадигм екологічного виховання. Саме в цей період формування екологічної культури у дітей різної вікової категорії набуває потужної динаміки і є структурним компонентом екологічного виховання.

Психологічні основи означеної діяльності представлено у працях низки психологів. Вчені доводять, що в процесі пошуково-дослідницької діяльності формуються основи екологічної культури: діти вчаться працювати в команді, слухати дорослого, висловлювати своє бачення, отримувати результат від виконаних завдань.

Так, Л. Виготський довів, що для навчання та виховання є певні і, найбільш сприятливі попадають саме на дошкільний вік. Це сенситивний період розвитку дітей. Саме в цей період вони здатні розуміти причинність явищ природи, однак для цього слід створити відповідні умови.

Велике значення для формування у дітей ціннісного ставлення до природи має застосування різних методів та прийомів в освітньо-виховному процесі з ознайомлення дітей з природою в ЗДО. Теоретичні основи такого виду діяльності проаналізовані у працях Г. Беленької, Н. Горопахи, Н. Кот, Н.Лисенко та ін.

Так, Г.Беленька зазначає, що формування ціннісного ставлення дітей дошкільного віку потребує копійки роботи з боку вихователя. Для цього педагог використовує різні методи та прийоми роботи. Вони поділяються на традиційні та нетрадиційні. До традиційних відносимо наочні, словесні, практичні.

До нетрадиційних: уявні мислеобрази, екологічна лабіалізація, екологічні асоціації, художня репрезентація, екологічна, екологічна рефлексія [2].

Відповідно, Н. Лисенко зазначає, що в процесі екологічного виховання формується у дітей дошкільного віку свідоме сприйняття навколишнього середовища, необхідність дбайливо ставитися до природних ресурсів, взаємодіяти з природничими об'єктами, тим самим, берегти природу, знати і дотримуватися правил природокористування [9].

Відтак, Н. Горопаха доводить, що основним у змісті екологічного виховання лежить формування внутрішнього світу дитини, її ціннісних орієнтацій. В основі означеного є усвідомлення взаємозалежності та єдності з природою [4].

З. Плохій доводить, що основи екологічної культури особистості закладаються ще у період дошкільного дитинства. Її основною складовою виступає екологічна свідомість. Також вчена окреслює, що екологічна культура формується з набуттям дитиною і екологічних знань. Дошкільник розуміє самоцінність природи, відчуває себе її частиною. Екологічна культура, на думку дослідниці, це способи й форми взаємин людини з довкіллям. Це своєрідний кодекс поведінки, що лежить в основі екологічної діяльності [10].

Отже, процес формування ціннісного ставлення до природи передбачає узагальнення і систематизацію знань дітей дошкільного віку про природу. З точки зору виховання – емоційно-ціннісне ставлення до природничих об'єктів, культури поведінки в природі.

Список використаної літератури:

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні / Електронний ресурс.

Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini>

2. Беленька Г. Змалку ближче до природи. Вплив природного середовища на розвиток малюка. Дошкільне виховання. 2004. №6. С. 7-9.
3. В. І. Вернадський та його вчення про біосферу і ноосферу / Електронний ресурс. Режим доступу : <https://buklib.net/books/33729/>
4. Горопаха Н. М. Виховання екологічної культури дітей: посібник для вихователів дошк. закл. та вчителів початкових класів. Рівне, 2001. 212 с.
5. Закон України «Про дошкільну освіту» / Електронний ресурс. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text>
6. Історія педагогіки /За ред. проф. М.В.Левківського, докт.пед.наук О.А.Дубасенюк. Житомир : Житомирський державний педагогічний університет, 1999. 336 с.
7. Конституція України. Київ : УВА, 1996. 115 с.
8. Концепція освіти дітей раннього та дошкільного віку / Електронний ресурс. Режим доступу: https://drive.google.com/file/d/12ta1d3vfwTtFhITpMTCJ-NO3SISU47Gd/view?fbclid=IwAR3_PbI_jIc3hRa9XQKtxCLkQm32n4s-tUumd8eZ9jIz-BRtZFqOi_IRuwY
9. Лисенко Н. В. Еко-око: дошкільник пізнає світ природи: навчально-методичний посібник. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2015. 352 с.
10. Плохій З. П. Виховання екологічної культури дошкільників: Метод. посіб. Київ: Ред. журн. «Дошкільне виховання», 2002. 173 с.
11. Програми розвитку дітей / Електронний ресурс. Режим доступу : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/programi-rozvitku-ditej>

ОСНОВНІ КОНЦЕПЦІЇ СТАЕМ-ОСВІТИ У РОБОТІ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Оксана ГАЛЬСЬКА,

І курс ОР магістр, педагогічний факультет

Прикарпатський національний університет

імені Василя Стефаника

науковий керівник – Захарасевич Н. В.,

кандидат педагогічних наук, доцент.

У сьогодення відбуваються динамічні зміни у суспільстві тому повинен змінюватися і навчальний процес у дошкільній освіті. Щоб реалізувати модернізацію та інновацію системи освіти, ми змушені визнати, що усі етапи освіти мають відповідати потребам теперішнього суспільства. Найближчим часом в соціумі виникатимуть потреби у ІТ-фахівцях, інженерах, промислових дизайнерах, фахівцях високотехнологічних галузей у поєднанні з природничими науками (біо- та нанотехнології). Тепер відповісти на питання, як виховувати інженерів і науковців, які працюватимуть у природничих та точних науках, можуть допомогти нові галузі освіти — STEM, STEAM, STREAM. [4, с.7]

STEM-освіта – це педагогічний процес (технологія), який формує та розвиває психологічні, пізнавальні та творчі якості молоді, рівень яких досягає конкурентоспроможності на сучасному ринку праці. [2, с.3]. Це аббревіатура від Science, Technology, Engineering, Mathematics, яка є поєднанням природних наук, інженерії, математики та технологій для розуміння світу навколо нас.

STEM-освіта спрямована на розвиток особистісних інженерних знань та навичок вирішення практичних завдань через формування здатностей, природничо-наукових картин світу, світоглядних позицій та життєвих цінностей, з використанням міждисциплінарних методів навчання, заснованих на практичному застосуванні науки, математики, техніки та знань, для подальшого використання у професійній діяльності. [2, с.4]

Головні завдання STEM-освіти: розвивати навички з розв'язування складних (комплексних) завдань; здатність оцінювати проблеми та приймати рішення; підготовка до свідомого вибору із обрання майбутньої професії; фінансово-господарча грамотність; сформувані повноцінний науковий світогляд та цінності; загальнокультурні, технічні, комунікативні та соціальні навички, математична та технічна грамотність; виключно розвивати особистість шляхом її розширення і здібностей; оволодіти використанням пізнавальної та практичної діяльності; виховання тих, хто прагне до освіти в продовження життя, формування навичок практичного і творчого застосування набутих знань. [3]

З метою втілення STEM-освіти у практичну діяльність та вирішення її завдань, фахівці з розробки освітніх методик (К. Крутій, Т. Грицишина, І. Стеценко) рекомендують у роботі з дошкільнятами переходити від STEM до STEAM, тобто до природних та технічних предметів додати ARTS (мистецтво). За допомогою ARTS-форм навчання образне та наочне мислення плюс емоції можна задіяти для пізнання навколишнього світу, що є ключовими в молодшому дошкільному віці, коли дошкільник сприймає світ здебільшого через емоції й мислить «образами, барвами, звуками». [2, с.3]

STREAM-освіта (STREAM EDUCATION Science, Technology, Reading + WRiting, Engineering, Arts and Mathematics) – це новітній інтегративний підхід до розвитку, освіти та навчання маленької людини, тобто взаємодія елементів освіти із вже дослідженими за заданими властивостями з мало дослідженими у дошкільні процесами. [1, с.3]

Цей новий освітній напрям поєднує в собі формування завдання у дітей загальнонаукового уявлення про світ, ознайомлення з інформаційно-комунікаційними технологіями, розвиток експериментальних, проектних навичок, навчання дітей основам роботи з текстовими редакторами та контентами. У даних техніках для дітей надається для порівняння та об'єднання граматики із математикою та різними проявами мистецтва. Тому існує тісний зв'язок між нашими можливостями виховувати дошкільнят у точних і гуманітарних науках. [4, с. 4]

Об'єктом програми дослідження – дитина – маленька обдарована людина, тобто особистість, яка в силу власних вікових та психофізіологічних особливостей

самостійно обирає свої дії та рішення для досягнення вищого рівня пізнавального розвитку.

Розвивати здатність та таланти дітей і направляти їх у правильне русло духовного збагачення – на благо суспільства. Обдарованість об'єкту дослідження (дитини) та її розвиваючі здібності вкрай важливо спрямувати у правильне поріччя - на користь добра. У запропонованій програмі ця задача вирішується завдяки реалізації проектування ланцюга цілісної соціально-психологічної моделі різновиду взаємодій об'єкта та суб'єкта дослідження, а саме педагога і вихованців, що забезпечує новітній духовно-креативний ріст потенціалу як дорослого, так і дитини.

Також вирішення поставлених у проєкті завдань досягається за допомогою цільового соціально-психологічного проектування низки моделей – різноманітних взаємодій педагога та вихованців, які забезпечують духовно-творчу реалізацію можливостей дорослих і прогресивний розвиток учнів.

Ґрунтом для розвитку пізнавальних здібностей дитини є розвиток її органів чуття, інтелекту та творчості, розвивання його рефлексивних, розумових і творчих здібностей. [4, с. 7-8]

Серед різноманітності підходів у роботі за вказаною технологією, ми звернули увагу саме на програму К. Крутій «STREAM-освіта, або Стежинки у Всесвіт». Дану альтернативну програму зорієнтовано на цінності та інтереси дитини, на ампліфікацію дитячого розвитку, взаємозв'язок усіх сторін життя, формування культури інженерного мислення. Вона працює в тісному зв'язку з будь-якою комплексною освітньою програмою.

Комплексна освітня програма для дітей раннього та передшкільного віку «Стежинки у Всесвіт» є доопрацьованим та оновленим варіантом комплексної освітньої програми «Дитина в дошкільні роки» (2015). Її зміст орієнтований на цінності та інтереси малят, урахування вікових можливостей, збереження дитячої субкультури, збагачення розвитку, забезпечення гармонійного взаємозв'язку усіх аспектів дитячого життя. Програму схвалено МОН України для використання в дошкільних навчальних закладах (лист від 2.10.2020 № 22.1/12-Г-801). [6, с. 7]

У програмі можуть брати участь педагоги, практичні психологи, педагоги соціально-культурної адаптації закладів освіти первинної ланки, а також вихователі спеціалізованих закладів освіти (будинків сім'ї, інтернатних закладів тощо; студенти, аспіранти та докторанти педагогічних закладів за спеціальністю «Дошкільне виховання»; батьки.

Стрижневою ланкою інноваційної альтернативної програми «STREAM-освіта, або Стежинки у Всесвіт» є формування у дітей дошкільного віку культури інженерного мислення, техніки ставлення до дітей як до обдарованих особистостей, що має на увазі бути самостійними, вибрати відповідно до віку та психосоматики характерні до певної події та обставин власні дії та рішення, вищий рівень когнітивного розвитку, ніж у однолітків, здатний до раціональних і виважених дій у нестандартних ситуаціях. [5, с. 15]

Варто зазначити, що метою програми – це допомогти дитині досягнути закономірності та взаємозв'язки довкілля, сформуванню цілісного світогляду, який

допоможе їй не тільки використовувати знання для задоволення власних потреб, а й свідомо берегти природу, діяти безпечно для себе та інших; сформулювати основи культури інженерного мислення.

У відповідності до зазначеної мети у завдання програми розділемо за освітніми напрямами, що неухильно відображають зміст нової редакції Базового компонента дошкільної освіти. Програму впорядковано з урахуванням вище зазначених освітніх напрямів. На мою думку, більш доцільним у даному аспекті дослідження вживати саме термін “напря́м”, як шлях розвитку та прямування вгору для досягненн певної мети.

Наприкінці дослідження кожного освітнього напряму пропонуються примірні «Освітні шляхи реалізації виховного напряму» як творчий алгоритм, які мають моделюватися та удосконалюватися практичними педагогами з огляду на наявні механізми навчально-виховного процесу, його можливості та професійний досвід. [6, с. 18]

STEM-освіта виховує в наших дітях майбутнє покоління винахідників, новаторів та лідерів, провокує проводити дослідження як вчені, моделювати як технологи, конструювати як інженери, творити як художники, аналітично мислити, як математики та грати як діти. Дошкільники вчатьс я бачити взаємозв'язок подій, що відбуваються, краще починають розуміти принципи логіки й відкривають для себе щось нове та оригінальне. Для дітей дошкільного віку важливою є впровадження STEM-освіти, як сходинки в якій дитина зможе випробувати себе в різних галузях.

Список використаних джерел

1. STREAM-освіта, або Стежинки у Всесвіт : Альтернативна програма формування культури інженерного мислення в дошкільників / авторський колектив; наук. керівник Крутій К. – Запоріжжя: ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2019. 146с.
2. Крутій К, Грицишина І. STREAM-освіта дошкільників // Дошкільне виховання, 2016 №1. С. 3-7
3. Інтернет ресурс. <http://leleka.rv.ua/stem-osvita-dlya-doshkil-nykiv-osoblyvosti-organizaciyi-osvitn-ogo-procesu.-konsul-taciya-dlya-vyhovateliv.html>
4. Маричева О.Б., «STREAM-освіта в дошкільному закладі. Система роботи з формування у дітей інженерного мислення». Навчально-методичний посібник – Вінниця: ММК, 2017. 47с.
5. Стеценко І. STREAM-освіта: техніка + мистецтво // Дошкільне виховання, 2016 № 12. С. 14-17
6. Крутій К. Комплексна освітня програма “Стежинки у Всесвіт” // Дошкільне виховання, 2021 №1. С. 18-21

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

Іванна ГЕВКА,

1 курс ОР магістр, педагогічний факультет

Прикарпатський національний університет

імені Василя Стефаника

науковий керівник – Матішак М.В.,

кандидат педагогічних наук, доцент

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток сучасного суспільства зумовлює потребу удосконалення усіх сфер життя і освітньої галузі першочергово. Вже з дошкільного дитинства необхідно цілеспрямовано і систематично розвивати у дітей дослідницькі уміння і навички. Ефективним при цьому є впровадження проектних технологій в освітній процес сучасних ЗДО.

Необхідність розвитку дослідницьких умінь і навичок, стимулювання пізнавального інтересу та творчих здібностей дошкільників задекларовано в сучасних нормативно-правових документах, а саме: Законах України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», Базовому компоненті дошкільної освіти (Державному стандарті) тощо. Зміст дошкільної освіти має враховувати вікові особливості дітей і максимально розвивати їх індивідуальні можливості засобами різноманітних видів діяльності, як-от: ігрова, дослідницька, творча, комунікативна та ін. Саме проектна діяльність має значний потенціал і сприяє досягненню сучасних цілей і завдань дошкільної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема педагогічного проектування в психолого-педагогічній та методичній літературі неодноразово привертала увагу науковців і практиків. У дослідженнях К.Анросович, В.Боднар, Н.Гавриш, Л.Іщенко, Л.Козак, О.Купенко, О.Мкртічян, І.Підлипняк, Т.Піроженко, Є.Потапчук, Н.Токаренко докладно представлено різні аспекти організації проектної діяльності з дітьми дошкільного віку, принципи та закономірності, психологічні умови та методичні вказівки для успішного впровадження проектних технологій в ЗДО.

Мета статті – теоретично обґрунтувати сутність і особливості використання проектної діяльності в роботі з дітьми старшого дошкільного віку в освітньому процесі сучасних ЗДО.

Виклад основного матеріалу. У психолого-педагогічній літературі та наукових публікаціях з різних питань дошкільної освіти поняття «проект» трактують як «цілеспрямовано організована вихователем і самостійно виконувана вихованцями система дій, які завершуються створенням творчого продукту» [3, с.85]. Л.Козак зазначає, що сутність проектної діяльності в закладах дошкільної освіти полягає в «активізації і підтримці інтересу дітей до позначених в даній діяльності різноманітних проблем» [2, с.72].

Основою проектної діяльності є розвиток пізнавальних інтересів дітей, вміння самостійно використовувати отримані уявлення в типових ситуаціях, орієнтуватися в інформаційному просторі, компенсувати відсутні знання і набувати вміння, розвиток критичного мислення.

О.Мкртічян вивчає специфіку використання проєктних технологій під час творчої діяльності дошкільників (заняття з музичного мистецтва) і представляє структуру проєктування, яка об'єднує такі компоненти як мета, суб'єкт, об'єкт, зміст, засоби і стратегії взаємодії. Їх зміст дослідниця розкриває таким чином:

- мета – окреслення образу майбутнього результату, що виникає із простору, охоплює цінності, має визначені часові характеристики і відповідає на питання «Що? Де? Коли?», відповідає критеріям конкретності, досяжності, вимірності, компактності;
- суб'єкт, який виконує певну діяльність, здатний до саморегуляції та саморозвитку в такій діяльності;
- об'єкт – людина, на яку спрямована активність чи група осіб;
- зміст – наповнення проєкту, яке відповідає на питання «Що можемо зробити?» і передбачає відповідність меті, практичну значущість, новизну, проблемність, доступність;
- засоби, за допомогою яких реалізується мета; відповідає на питання «Як це зробити?»;
- стратегії взаємодії, які полягають в особистісній орієнтованості, партнерській співпраці команди проєкту [4].

Впровадження проєктних технологій в освітній процес ЗДО передбачає відповідну підготовку педагога-вихователя, який має організовувати діяльність вихованців, допомагати їм у процесі досягнення мети самостійно знайти вирішення проблеми, створювати відповідну творчу атмосферу і позитивний психологічний мікроклімат.

Дослідники порушеної проблеми виокремлюють основні уміння і здібності вихователів, які забезпечують ефективність організації проєктної діяльності.

Л.Козак називає такі уміння:

- встановлювати актуальність, мету та відповідні завдання проєкту; складати алгоритм і послідовність роботи над проєктом;
- обирати доцільний зміст та обсяг проєктної діяльності відповідно до вікових особливостей вихованців;
- застосовувати традиційні та інноваційні методи проєктування; складати методичні розробки, в змісті яких реалізуються завдання проєкту з урахування специфіки дошкільної освіти;
- використовувати різноманітні форми просвітницької роботи серед педагогів закладу дошкільної освіти та батьків вихованців щодо створення проєктів;
- творчо застосовувати педагогічний досвід та нові освітні технології у власній професійній діяльності [2].

У науковій психолого-педагогічній та методичній літературі представлено загальний механізм впровадження проєктної діяльності в освітній процес ЗДО. Компонентами означеного процесу є:

1. Організація відповідного середовища – соціокультурного освітнього простору, в якому кожна дитина має можливості для розвитку потенційних можливостей, творчих здібностей. Основою такого середовища є предметний

простір (матеріально-технічна база ЗДО), зв'язок з громадськістю, іншими соціальними організаціями, умови для професійного вдосконалення педагогів.

2. Реалізація різноманітних видів діяльності дошкільників, в яких вони можуть розвиватися і навчатися – ігрова, соціально-комунікативна, творча, пізнавальна, художньо-естетична, науково-технічна, проєкологічна та ін.

3. Організація продуктивного спілкування, що забезпечує соціальний і екологічний розвиток дошкільників, формує позитивну Я-концепцію. При цьому доцільно використовувати інтерактивні форми роботи – групова та парна форми навчання, дискусії, дебати, мозковий штурм, акваріум, мікрофон, ділові та рольові ігри, та інші форми освітньої діяльності, які забезпечують продуктивну взаємодію і, відповідно, успішну реалізацію проєктної технології.

4. Психолого-педагогічна підтримка педагогом у процесі розв'язання вихованцями проблемних ситуацій, допомога у самопізнанні, самооцінці, самовизначенні та самоактуалізації.

5. Розвиток і вдосконалення професійної майстерності, проєктної культури педагогів та адміністрації закладу дошкільної освіти. Під час реалізації освітніх проєктів у ЗДО вихователь має бути рушієм, який усвідомлює свою соціальну відповідальність, піклується і цілеспрямовано працює над особистим самовдосконаленням і професійним зростанням [2; 3; 4].

Висновки. Отож, використання проєктної діяльності в ЗДО має значний потенціал як для розвитку творчих можливостей, здібностей та пізнавальних інтересів кожного вихованця, так і для професійного самовдосконалення педагогів. Саме в процесі роботи над проєктом педагог має спонукати дітей до діяльності, мотивувати і спрямовувати творчий процес. Це забезпечуватиме позитивний психологічний мікроклімат і комплексно розвиватиме дослідницькі, пізнавальні, творчі, комунікативні здібності кожної дитини.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти). Нова редакція. 2021. URL:

https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf

2. Козак Л. Підготовка майбутніх педагогів дошкільної освіти до організації проєктної діяльності. Молодий вчений. № 8.1 (60.1). 2018. С.71-75

3. Купенко О. В. Педагогічні проєкти: навчальний посібник. Суми : Сумський державний університет, 2015. 133 с.

4. Мкртічян О. Проєктна діяльність на заняттях з музичного мистецтва в закладах дошкільної освіти. Наукові записки кафедри педагогіки. Випуск 50, 2022. С.81-87

ТВОРЧИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Мар'яна ГАВРИЛЮК

І курс ОР магістр, педагогічний факультет

Прикарпатський національний університет

імені Василя Стефаника

науковий керівник – Борин Г.В.,

кандидат педагогічних наук, доцент

Проблема творчого розвитку особистості і її прояву в творчій діяльності є актуальною у вітчизняній і зарубіжній психолого-педагогічній теорії і практиці. За останнє десятиліття в багатьох наукових джерелах опубліковано безліч цікавих матеріалів з проблеми розвитку творчої особистості. Вчені вивчають закономірності і особливості творчих процесів, намагаються виявити суть творчої діяльності і знайти ефективні способи її реалізації.

Загальновідомо, що проблемою творчого розвитку особистості цікавилися ще стародавні філософи Арістотель, Платон, Шопенгауер, Ксенофонт, Сократ, Платон і ін. Поняття «творчість» є широко вживаним як у повсякденному житті, так і у науковій літературі. Проте, існують труднощі щодо уніфікації його визначення. Існують різні тлумачення поняття «творчість». Зазвичай творчість трактується як діяльність людини, в якій вона створює нові об'єкти та якості, схеми поведінки й спілкування, нові образи та знання; як вищу форму активності та самодіяльності людини.

Для дитини дошкільного віку пізнання довколишнього світу складає сенс її життя, а творчість є наче наслідком цього пізнання. Зважаючи на психологію особистості дитини-дошкільника, важливо зупинитися на визначенні особливостей дослідження дитячої творчості. В результаті аналізу суджень сучасних учених можна стверджувати про те, що творчі прояви у дитини спостерігаються досить рано [4, с. 6]. Проте, на жаль, наука не має достатньо повної характеристики творчих проявів дитини дошкільного віку. Зумовлене це насамперед тим, що кожна дитина індивідуальна, отже, творчі прояви в кожній окремої дитини будуть притаманні тільки їй одній. Для дитячої творчості характерними є непередбачуваність, спонтанність. Творчі процеси найчастіше протікають на несвідомому рівні, а свідомість фіксує лише їхній кінцевий результат. Причому не все, що дивує дитину, буде дивувати дорослого, оскільки світ дитини своєрідний, непізнаний, індивідуальний – є таким, що не завжди піддається дорослому поясненню; творчість вимагає забезпечення певних умов, за яких дитина почуватиметься вільною від впливу дорослого. Творчі прояви наявні там, де відсутні заборона, стримування тощо.

Художня творчість одна з найбільш дієвих форм естетичного сприйняття й осмислення світу дітьми. В створених образах у музиці, живопису, художній праці вони виражають своє ставлення до побаченого і почутого, виявляють заповітні думки і почуття [1, с. 67]. Серед усіх диференційних характеристик

ступінь інтелектуально-мотиваційного розвитку має вирішальне значення. На повноцінну творчу діяльність здатна дитина, якій притаманна оптимально розвинена загальна здібність [3].

Для розвитку творчості необхідно створювати відповідні умови, що впливатимуть на позитивний емоційний стан та спричинять прояв у дошкільників творчої активності, витримки, саморегуляції. Насамперед це стосується належного морально-психологічного клімату, наявності необхідних для творчої діяльності матеріалів. Проте педагогічний вплив на розвиток творчих здібностей дитини є обов'язковою умовою навчання, що допомагає спрямувати творчу ініціативу дитини у правильне русло. Деякі вчені відстоюють необхідність цілеспрямованої педагогічної роботи з розвитку та стимулювання дитячих творчих здібностей вже з 4-5 років. Зокрема, російськими вченими також розроблені моделі розвитку творчих здібностей. Витоки творчих сил людини йдуть із дитинства, з того часу, коли творчі прояви часто мимовільні та життєво необхідні. Дитяча художня творчість має свої особливості, тож необхідно навчитися керувати особливостями її виявлення, розробляти методи, що пробуджують та розвивають дитячу творчість. Під поняттям розвитку творчої активності дитини ми розуміємо якісні зміни в пізнавальній діяльності дітей, що відбуваються внаслідок розвитку вмінь та навичок мистецької діяльності. Науковці відводять значну роль заняттям художньою діяльністю, а також усій виховній роботі з дітьми щодо розвитку в них уміння сприймати красу в навколишньому світі та в творах мистецтва, які відіграють велику роль у загальному і творчому розвитку дитини [2]. Інтерес до образотворчої діяльності дітей зумовлюється його важливістю для розвитку особистості дитини, і з роками потреба в ній не послаблюється, а ще більше зростає.

Н. Гавриш вважає, що творча особистість педагога – важлива умова сприяння розвитку дитячих творчих здібностей. Крім того, необхідним є позитивне, зацікавлене ставлення педагога до дитячої творчості як унікального явища. Вихователь, який вірить у можливості своїх вихованців, який слідкує за динамікою розвитку творчих здібностей, творчого росту, вдумливо аналізує продукти творчості дітей, може розраховувати на успіх у керівництві творчою діяльністю дітей [4].

Кожна педагогічна система розвитку дитячих творчих здібностей повинна з необхідністю передбачати розвиток у дітей мислення (особливо образного) і уяви, а також оволодіння дітьми довільністю (вмінням визначати мету і досягати її), самостійністю і свободою мовленнєвої поведінки (обирати тему висловлювання, засоби її розкриття, найкращого, найточнішого оформлення). Найсприятливішою для розвитку творчих здібностей дітей є розвивальна форма навчально-виховного процесу, яка визначає знання засобом їх розвитку. Не можна навчити дитину акту творення, не можна втрутитися в її творчий процес, не порушивши його, проте можна й необхідно, якщо ми хочемо збагатити творчу діяльність, підготувати її до творчої діяльності у виконавчому, і в духовному плані, з когнітивної, а також з психологічної сторін. Опосередковане навчання дітей, яке спонукає до організації творчих здібностей

передбачає використання спеціальних творчих завдань, вправ, створення ситуацій, стимулюючих дитячу творчість тощо. Воно відбувається само по собі навіть тоді, коли ми безпосередньо цього дітей не навчаємо.

У більшості педагогічних підходів до розв'язання проблеми розвитку дитячих творчих здібностей вона усвідомлюється як специфічна продуктивна діяльність, і в такому випадку головне педагогічне завдання полягає в пошуку шляхів управління цією діяльністю. З-поміж умов розвитку творчих здібностей дітей особливе місце належить створенню у групі ЗДО щирої духовно піднесеної атмосфери, відкритої до пошуку та експерименту.

Така атмосфера складається із зацікавленого неформального ставлення педагога до освітнього процесу, побудованого на принципах особистісно-орієнтованої моделі взаємодії дорослих та дітей, що виявляється в довірливому ставленні до дитини, урахуванні її індивідуальних можливостей, забезпеченні їй на цій основі відчуття психологічної захищеності, успіху в різних видах діяльності, у створенні позитивного психоенергетичного простору, сприятливого для духу творчості.

Отож, розвиток творчості дитини розглядаємо як процес вирішення індивідуально значущих, творчих завдань, які згодом ускладнюються, в процесі чого дитина оволодіває необхідним комплексом умінь, знань, пов'язаних з розвитком її творчих здібностей, завдяки чому згодом об'єктивує себе в новій творчій якості. Розвиток творчості дошкільника в умовах ЗДО можливий завдяки створенню розвиваючого середовища, що сприяє перетворенню спонтанної і безпосередньої активності дитини на опосередковану творчу діяльність і готовності педагога, що виявляється в забезпеченні умов для розвитку дитячої самостійності, ініціативи, творчості і пошуку нових, творчих рішень.

Список використаних джерел:

1. Архіпова С. П., Кушнірик Н. Я. Методика розвитку творчих здібностей у дітей дошкільного віку // Педагогічні науки : зб. наук. праць. Вип. 2 / Полтав. держ. пед. ун-т імені В.Г. Короленка. Полтава, 2009. 166 с. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/704>
2. Барко В.І., Тютюнников А.М. Як визначити творчі здібності дитини? Київ, 2011. 125 с.
3. Гаврилюк С. М. Творчий розвиток дітей дошкільного віку – результат педагогічної творчості вихователя // Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний та національний виміри змін : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції. Том 2. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2015. 336 с. URL: <https://library.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/04/ТОМ-2-2015.pdf#page=50>
4. *Гавриш Н. Працюємо з усіма і окремо з кожним. Дошкільне виховання. 2009. № 9. С. 13 –15.*

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ СУЧАСНОГО ЗДО

Леся ГУТАК

*І курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Лазарович Н.Б.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Сучасна дитина перебуває під постійним впливом аудіовізуальної інформації, а в медіасередовищі отримує можливість пізнати життя через образи, репрезентовані аудіовізуальними медіа, передусім-телебачення.

Природньо, що на сучасному етапі розвитку дошкільної в Україні йде становлення нової системи, що супроводжується важливими змінами в педагогічній теорії і практиці навчально-виховного процесу, бо вносить корективи у зміст технологій навчання, які повинні бути підібрані відповідно до сучасних технічних можливостей і сприяти гармонійному входженню дитини в інформаційне суспільство, що значно підвищує його ефективність в цілому.

Впровадження сучасних інформаційних технологій відбувається вже на всіх рівнях освіти, а робота з комп'ютером охоплює нові сфери діяльності: гра, навчання, спілкування, але зростаюче різноманіття можливостей, що надаються ІТ не супроводжується чітким та продуманим психолого-педагогічним супроводом.

Сьогодні основне завдання освіти формувати в людини готовність до інформаційного суспільства, розв'язувати нестандартні ситуації, реагувати на бурхливий технічний прогрес. Також завдання дошкільної освіти також зазнали змін, зокрема однією з варіативних складових нової редакції Базового компонента дошкільної освіти визначено освітню лінію «Комп'ютерна грамота», де чітко визначено особливості методично-грамотного введення інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ) у роботу в ЗДО, а саме: перетворення комп'ютера із засобу розвитку дитини на загрозу для її самостійного творчого мислення та сприйняття світу, виникнення комп'ютерної залежності та хибної мотивації до занять.

Важивого значення надають дослідження вчених ІТ у ігровій сфері дошкільників. І. Бех стверджував, що комп'ютерно-ігрове середовище буде розвивальним і безпечним, якщо ним мудро керуватиме педагог. Бо саме дорослий повинен дбати, щоб яскраві комп'ютерні образи та розважальний елемент не перебивали розвивальний ефект роботи [39]. Отож, використання комп'ютерних технологій уможливорює гармонійний розвиток дитини: логіко-математичний, пізнавальний, художньо-естет та іт.п.

Комп'ютерні технології дозволяють сприймати та легко запам'ятовувати програмний матеріал, приймати самостійні рішення, швидко переключатися з однієї дії на іншу, сприяють розвитку творчих здібностей, активізувати мовленнєву та пізнавальну діяльність малюків [3].

Використання мультимедійних презентацій дозволяє зробити заняття емоційно забарвленим, покращується індивідуалізація навчання.

В педагогічній діяльності використання на заняттях комп'ютера дають змогу розширити можливості педагога, що проявляється в вмотивованій діяльності при виконанні завдань, адже технічні засоби дають можливість залучити звук, дію, і мультиплікацію в процес виховання. [2].

Загалом, можна констатувати, що ІТ уможливають перехід дошкільної освіти на інтерактивність практики в ЗДО, тобто від пояснювально - ілюстративного способу навчання до діяльнісного. Навчання дітей дошкільного віку із використанням інтерактивних комплексів уможливує продуктивніше вирішення навчально-виховних завдань, сприяє усвідомленому опануванню знань та формуванню мотивації до навчання, а також сприяє адаптації дітей до життя в інформаційному соціумі [3].

У дослідженнях вчених щодо проблем комп'ютеризації та інформатизації професійної освіти, спостерігається визнання комп'ютера потужним технічним засобом навчання, який відіграє роль важливого помічника у вихованні дошкільників. (І. Г. Захаровой, Б. С. Гершунского, А. Л. Денісовой, С. Р. Домановой, А. Н. Тихонова, Г. А. Козловой, Е. Ю. Семеновой, Е. С. Полат, М. Ю. Бухаркін, А. Е. Петрова, Г. К. Селевко і ін.),

Спілкування дітей дошкільного віку з комп'ютером починається з ігор, які ґрунтовно підібрані з урахуванням віку й навчальної спрямованості, і чим швидше дитина познайомиться з комп'ютером, тим меншим буде психологічний бар'єр між нею і машиною,.

У освітній лінії «Комп'ютерна грамота» у змісті освіти «Інформатична компетенція» Базового компонента дошкільної освіти обґрунтовані програмові вимоги для досягнення роботи із оволодінням навичок роботи із комп'ютером дошкільниками, а також основи формування комп'ютерної грамотності та знайомства з соціумом при допомозі комп'ютера. [1].

Як доводять численні дослідження вчених використання мультимедійного супроводу в ефективний вплив вони мають в корекційній роботі з дітьми, методичному забезпеченні, відкривають можливості для розвитку процесу освіти, суттєво покращують наочність, що значно підвищує засвоєння матеріалу, задіює зоровий, механічне, слухове та емоційне сприйняття. Використання мультимедійних презентацій у навчальному процесі, як наочний засіб уможливує індивідуалізацію навчання дітей з різним рівнем пізнавального розвитку і оптимізує педагогічну діяльність.

Мультимедійна презентація – це набір кольорових слайдів, які оформлені засобами інформаційних технологій та призначені для з'ясування певної теми [3].

Нові інформаційні технології в освітніх цілях і для навчання дошкільників, використовуються з метою оптимізації методів і форм виховної роботи педагогів та для навчання, діагностики, корекції дітей [6]. Але основним завданням дошкільної освіти в комп'ютеризації ЗДО залежить від компетентності фахівців, підібраних методів, якості технічних засобів і розвивального змісту комп'ютерних програм.

Вважаємо за доцільне звернутись до інваріативної частини Базового компонента дошкільної освіти щодо окреслення завдань ознайомлення дітей з комп'ютером:

- ознайомлення із комп'ютером, способами керування ним за допомогою клавіатури, миші;

- використання спеціальної термінології та прийомів роботи з комп'ютером у процесі виконання ігрових та навчально-розвивальних програм, створених для дітей дошкільного віку;

- дотримання правил безпеки під час роботи з комп'ютером [1].

Застосування інформаційних комп'ютерних технологій в дошкільній освіті забезпечує:

- розвиток основ візуальної культури;
- створення інформаційного поля дослідження і творчого перетворення;
- надання інформації в образному плані за рахунок мультимедіа-ефектів, у звичній для сучасних дітей формі;
- пізнання через експериментування і гру;
- перенесення акцентів з інформаційних методів на демонстраційні, що відповідає віковим можливостям дітей [3].

Якщо спрогнозувати ефективність технологія роботи з мультфільмами, то можна виокремити ряд умінь, можливих при такій діяльності, зокрема:

- вміння усвідомлено сприймати інформацію;
- вміння спостерігати та класифікувати;
- вміння аналізувати подану інформацію;
- вміння усно висловлювати свою думку щодо побаченого.

Використання мультимедійних технологій в практиці ЗДО уможлиблюють збільшення наочності у поданні інформації; імітувати реальні ситуації; здійснювати словесний супровід наочної інформації, озвучувати та оживлювати об'єкти; створювати віртуальне освітнє середовище.

В практиці ЗДО педагогами найчастіше використовуються мультимедійні презентації. Як різновид ІКТ цей засіб забезпечує єдність пізнання, творчості та гри, сприяє засвоєнню різноманітної інформації. Дослідження комп'ютерних презентацій в дошкільному віці досліджували багато вчених, зокрема з метою створення умов для збагачення пізнавальної, творчої та ігрової діяльності, розвитку здібностей (І.Г. Белавина, Ю.М. Горвіц, Н.А. Зворигіна, Л.А. Леонова, С.Л. Новосьолова, Г.П. Петку) [4].

Мультимедійна презентація використовується в педагогічному процесі ЗДО як засіб навчання, в який інтегруються інформаційні об'єкти різних типів: звук, текст, зображення, що надає їй розвиваючого характеру через інтеграцію різних видів мистецтв, дозволяє створити образ, близький субкультурі сучасних дітей.

Отже, розробка та впровадження в навчальний процес професійних комп'ютерних навчальних програм сприяє впровадженні і оптимізації нових способів і форм подачі інформації, індивідуалізації навчання, розвитку творчого мислення дітей дошкільного віку.

Результатом роботи з прилучення дітей дошкільного віку і формування комп'ютерної грамотності є розвиток символічної функції мислення, пізнавальної активності, динамічних просторових уявлень, а також наочно-образного, теоретичного мислення, пам'яті, уяви, тощо. На заняттях з використанням ІТ в дітей формується моторна координація спільної діяльності зорового й моторного аналізаторів, підвищуються можливості застосування знань в різних сферах життя, оволодіння елементарними вміннями та навичками самостійно використовувати комп'ютер для ознайомлення з середовищем, конструювання, малювання, експериментування тощо.

Отже, комп'ютер у практиці ЗДО стає важливим засобом збагачення інтелектуального, естетичного, морального і фізичного розвитку дитини, розвитку творчих здібностей, формування її особистості в цілому. Правильне й компетентне керівництво педагогом сучасними інформаційними технологіями сприяє кращій наукованості, вияву творчих здібностей дітей дошкільного віку.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний Стандарт дошкільної освіти) <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini>
2. Впровадження та поширення інформаційно-комунікаційних технологій у роботі дошкільного навчального закладу з дітьми, педагогами, батьками та громадськістю : тематичний збірник праць. Упоряд.: А. А. Волосюк; за заг. редакцією Л. А. Шишолік. Рівне : РОІППО, 2015. 85 с.
3. Зімнухова Л. О. Використання ІКТ в освітньо-виховному процесі в ДНЗ. http://static.klasnaocinka.com.ua/uploads/editor/6564/443009/sitepage_53/files/zimnuhova_dosvid1.pdf.
4. Освітні технології: навчально-методичний посібник. За ред. Пехоти О. М. К.: А.С.К., 2001. 256 с.
5. Руденкова О., Підан С., Чекоданова А.. Сучасна комп'ютерна наочність в освітньому просторі дошкільного навчального закладу Режим доступу: <http://dnz42.edukit.zp.ua/Files/downloads/Досвід.pdf>
6. Сергеев О. В. Програмні засоби навчального призначення: особливості розробки, дидактична доцільність застосування, їх призначення і типологія. О. В. Сергеев, Г. А. Циммерман. Інформаційні технології в освіті: зб. наук. пр. Бердянськ, 2001. С. 337-343.
7. Чекан О. Інтегрування інформаційно-комунікативних технологій у педагогічний процес дошкільних навчальних закладів. <http://journals.pu.if.ua/index.php/esu/article/viewFile/1400/1395>.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

Валентина ГЛУБИЦЬКА,

*І курс, ОР магістр, дошкільна освіта
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Скоморовська І.А.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Постановка проблеми. Однією з ключових завдань особистісно орієнтованого навчання та виховання дітей є набуття ними емоційних навичок, що сприяє покращенню міжособистісного спілкування та соціальної взаємодії. Важливість вищезазначеного посилюється потребами громади, пов'язаними зі зміцненням психічного здоров'я дітей. У цьому контексті дуже важливу роль відіграє емоційний інтелект, розвиток якого сприятиме емоційному благополуччю дітей. З іншого боку, проблема розвитку індивідуального емоційного інтелекту залишається однією з найменш вивчених проблем сучасної психолого-педагогічної науки.

Психологічні закономірності емоційного розвитку дітей дошкільного віку досліджували: Л.Божович, О.Запорожець, О.Кононко, В.Котирло, Г.Кошелева, О.Кульчицька, В.Мухіна, П.Якобсон та ін.

Вчені підкреслюють, що емоційний розвиток визначається умовами розвитку мозку дитини в цілому, видами завдань, що формуються емоційними процесами, особливостями взаємодії дитини зі світом людей і предметів у різному віці.

Мета статті — теоретично обґрунтувати особливості становлення та розвитку емоційного інтелекту в старшому дошкільному віці.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вивчення наукових підходів зарубіжних і вітчизняних психологів до розуміння феномену емоційного інтелекту та відповідного пояснення за допомогою наукових концепцій дозволяє констатувати, по-перше, складність досліджуваного феномену як цілісної особистісної структури, що об'єднує, згідно з традиційними психологічними канонами, протилежні сфери людської психіки, функціонування яких досліджувалось ізольовано; по-друге, поняття «емоційний інтелект» є новим для наукового лексикону, зміст і значення якого не є однозначно зрозумілим, загальновідомим і заснованим на науці, по-третє, важливість і ясність проблеми емоційного інтелекту свідчить про необхідність подальших досліджень науковців у цій царині [1, с.13].

На основі вивчення та аналізу психолого-педагогічної літератури з даної проблеми окреслимо основні етапи емоційного розвитку дітей старшого дошкільного віку. По-перше, ми спостерігаємо, що емоції та почуття дошкільника стають дедалі складнішими в порівнянні з моделями їхнього розвитку в дитинстві, однак носять переважно ситуативний характер. Вони зумовлені насамперед активізацією його спілкування з людьми, знайомством з мовними засобами та розвитком самостійності [4, с.12].

Насправді, саме в цьому віці відбувається соціалізація. Емоції та почуття найбільш яскраво проявляються у відносинах з близькими людьми (батьками, вчителями, друзями).

Психологи підкреслюють, що в старшому дошкільному віці найбільш помітно:

- яскраве емоційне забарвлення в пізнавальному процесі (відчуття, сприйняття, мислення);
- емоційний обмін у різноманітних видах діяльності, особливо в ігровій діяльності та процесах спілкування з дорослими та однолітками. При цьому «відбувається зміна змісту афекту, що виражається насамперед у появі тих чи інших видів симпатії до оточуючих, заради яких здійснюються дії» [2, с. 65];
- дитина вивчає «мову» почуттів та емоцій. Вона вчиться передавати свої почуття за допомогою міміки, жестів, рухів;
- тим часом емоції отримують все більше й більше вербалізованого характеру (наприклад, «Я засмучений», «Мені боляче!»), хоча слова дитини, що виражають ці емоції, все ще досить лаконічні;
- спостерігаються швидкі емоційні реакції та відсутність емоційного приховування, хоча дитина може повільно пригнічувати бурхливі та непомітні прояви своїх емоцій. Таким чином, вона починає розуміти, як поводитися певним чином, у неї з'являються перші ознаки вольової регуляції;
- розвиваються соціальні емоції, формуються вищі почуття, тобто моральні, естетичні та інтелектуальні. Основним джерелом їх розвитку є ігрова діяльність. Саме гра в усіх її формах і різновидах вважається школою емоцій і людських стосунків;
- особливо яскраво виражена допитливість, яка стимулює інтелектуальну діяльність дитини, прагнення відповісти на багато питань, що стосуються навколишньої дійсності [3, с.121].

У старшому дошкільному віці подальшого розвитку набуває уміння розпізнавати емоції за характерними зовнішніми ознаками (мімікою, жестами, загальними особливостями поведінки). Дослідники, вивчаючи особливості розпізнавання та розуміння емоцій дітьми старшого дошкільного віку, стверджують, що розвиток у дітей цієї здатності можна охарактеризувати як поступовий перехід від «зовнішньої» орієнтації, коли дитина сприймає емоцію як реакцію на ту чи іншу ситуацію, до «внутрішньої», коли дитина бере до уваги як соціальну ситуацію загалом так і бажання та потреби людей.

У старшому дошкільному віці подальший розвиток набуває здатність розпізнавати емоції за зовнішніми ознаками (міміка, жести, загальна поведінка). Це дозволяє дитині розпізнавати та оцінювати емоції інших, розуміти емоційні прояви людей.

У міру дорослішання у дошкільнят виникає особлива діяльність мозку – емоційне мислення, яке є поєднанням емоційних і когнітивних процесів. Це емоційне очікування дозволяє дитині наперед продумувати в розумі різні варіанти своїх дій, при цьому не тільки передбачаючи можливі наслідки цих дій,

але й досягаючи їх. Таке емоційне очікування має вирішальне значення для формування моральної поведінки дитини дошкільного віку.

Водночас, уже в старшому дошкільному віці починає формуватися здатність до емоційної децентрації, яка передує інтелектуальному розвитку. Це важливо для соціальної взаємодії, оскільки здатність дитини відволікатися від власних емоцій і усвідомлювати емоції іншого покращує спілкування з близькими людьми.

На додаток до розвитку навичок розпізнавання емоцій і розуміння в старшому дошкільному віці відбувається добровільне регулювання емоцій і поведінки. Довільність – психічне новоутворення, що виникає на етапі розвитку емоційно-потребової сфери і готує дитину до школи.

Готовність дитини старшого дошкільного віку зосереджуватися на іншій людині та враховувати її емоції у своїй діяльності та спілкуванні є найважливішим емоційним новоутворенням у даному віці, який вказує на ступінь розвитку та побудови емоційного інтелекту у дітей. Структура емоційного інтелекту дітей старшого дошкільного віку включає три компоненти:

- акцентуація уваги дитини на світі людей і світі емоцій;
- емоційна спрямованість на іншу людину;
- готовність дитини враховувати почуття інших у своїй діяльності [5, с.90]

У міру дорослішання дошкільнят емоційна чутливість дитини зростає та стає багатшою, вони відчують емоційне ставлення як до оточуючих, так і до навколишнього середовища, що відображається в моделях поведінки дитини у процесі соціальної взаємодії та спілкування з іншими дітьми й дорослими.

Висновки. Таким чином, у старшому дошкільному віці розвивається емоційний інтелект, який відображається у фокусуванні емоцій дитини більше на оточуючих, ніж на певні предмети чи речі, здатності співпереживати іншим, навіть якщо вона спочатку нестійка, але дитина вже може виявляти співчуття, емпатію, що дозволяє розвивати її міжособистісний емоційний інтелект. Усе це є важливою передумовою для розвитку емоційного інтелекту в старшому дошкільному віці та сприяє підвищенню здатності дітей розуміти власні емоції та емоції інших людей і керувати ними.

Список використаних джерел

1. Бакаленко О.А. Взаємовплив емоційних та розумових процесів: теоретико психологічні підходи. *Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди. Серія: Психологія.* Харків, 2010. №5. С.13-21.
2. Носенко Е.Л. Емоційний інтелект як соціально значуща інтегральна властивість. *Психологія і суспільство.* 2004. № 4. С.95-109.
3. Носенко Е.Л. Емоційний інтелект: концептуалізація феномена, основні функції: монографія. Київ: Вища школа, 2003. 126 с.
4. Олексюк О.М. Проблема емоційного інтелекту у психології: визначення сутності поняття. *Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Педагогічні науки.* Кропивницький, 2018. С.12-15.

5. Психологічна енциклопедія / автор-упорядник О.М.Степанов. Київ: Академвидав, 2006. 423 с.

ВИКОРИСТАННЯ ПАРЦІАЛЬНИХ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ В СУЧАСНОМУ ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Марія ГРИЦАК,

*І курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет*

імені Василя Стефаника

*науковий керівник – Недільський С. А.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

На формування особистості дитини, підготовку її до входження в соціум орієнтує Базовий компонент дошкільної освіти, який скеровує педагогів на комплексний підхід в освіті дітей дошкільного віку, а також на забезпечення безперервності між дошкільною та початковою ланками, інтеграцію родинного та суспільного виховання. Головними завданнями закладів дошкільної освіти є виховання здорової та компетентної особистості, забезпечення якісної освіти [1]. Проблема використання парціальних освітніх програм досліджується такими вченими, як Т. О. Піроженко, О. Ю. Хартман, К.В. Палієнко, М.В. Павленко.

Сутність освітнього процесу в закладах дошкільної освіти, визначає Базовий компонент (стандарт) дошкільної освіти [1], який відображає поєднання сучасної світової тенденції (компетентнісний підхід) та збереження національних традицій родинного та суспільного виховання дитини в Україні. Діяльність педагогів в ЗДО, яка спрямована на розвиток, навчання та виховання дітей дошкільного віку, здійснюється відповідно до освітніх програм, що рекомендуються Міністерством освіти і науки України. В закладах дошкільної освіти широко використовуються комплексні освітні програми: «Соняшник», «Впевнений старт», «Українське дошкілля», «Я у світі». Базовим компонентом дошкільної освіти в ЗДО передбачена можливість організації освітнього процесу з використанням парціальних освітніх програм, зокрема, «Вчимося жити разом», Україна – моя Батьківщина», «Скарбниця моралі», «Про себе треба знати, про себе треба дбати», «Лего-конструювання». Наприклад, в роботі ЗДО(ясел-садка) «Журавлик» м. Калуш (Калуський район) здійснено акцент на розвиток соціальних навичок ефективної взаємодії дітей за допомогою використання парціальної освітньої програми «Вчимося жити разом» [3].

Відповідно до даної програми, було виокремлено такі критерії оцінки компетентності соціальної взаємодії дитини:

- високий рівень – дитина життєрадісна, активна, спілкується з власної ініціативи, може розповісти про себе людям, котрим довіряє. Розуміє та дотримується простих правил етикету спілкування з іншими;
- середній – дитина переважно життєрадісна і товариська, уважно ставиться до оцінок дорослих та прагне до поведінки позитивних форм. При спілкуванні з ровесниками може виявляти вміння розуміти їх мотиви;

- низький – дитина виявляє нестійку поведінку в спілкуванні з іншими, часто наявні негативні прояви, примхи у вигляді зайвої нерішучості в спілкуванні, труднощі в налагодженні контактів або навпаки.

Запропонована парціальна освітня програма відображає накопичений досвід українського дошкільця щодо розв'язання проблем соціально-морального, комунікативно-мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку. На основі попереднього аналізу та досвіду роботи з парціальною освітньою програмою в ЗДО(ясла-садок) «Журавлик» було виділено чотири змістові освітні напрями. Кожен з напрямів може бути реалізований послідовно чи одночасно.

Перший з них – «Простір, дружній до дитини», його мета організувати середовище, котре буде поліпшувати розвиток довіри та почуття безпеки в дитини.

Другий змістовий напрям – «Я та інші люди», мета якого використовувати форми навчально-виховної роботи фахівців ЗДО для збагачення та розширення знань етичного спрямування. В «Я-образі» дитина знає своє ім'я, прізвище та вік; усвідомлює деякі особливості свого організму та фізичний стан, бажання, настрої; вміє ідентифікувати свої дії з діями інших людей. В «образі іншої людини» дитина вміє відрізняти вік інших людей, їх особливості; вміє розрізняти людей за статтю, віком, професією. Обговорює події минулого і майбутнього в житті своїх рідних.

Третій напрям «У злагоді та radoцax творимо добрі справи», мета якого організувати самодіяльні форми взаємодії дорослих із дітьми. Напрямок орієнтується на збагачення досвіду спілкування з різними групами людей. Передбачає впровадження спільних із батьками, педагогами творчих видів діяльності з дітьми. Наприклад, «День відкритих дверей» або «Батьківський день», що налічують вікторини, конкурси, свята, розваги, екскурсії, створення історій, казок тощо.

Ще один змістовий напрям – «Ми поруч із тобою», має на меті забезпечити індивідуальну психологічну роботу спеціалістів з дітьми, що потребують супроводу та підтримки особистісного розвитку, мають прояви поведінкових розладів, страхів, агресії.

Основа методики формування експерименту – принцип використання дослідницької діяльності, котрий орієнтований на розвиток особистості дітей, уміння порівнювати, узагальнювати власні спостереження, вдосконалювати мовлення й мислення, творчі здібності дітей дошкільного віку та емоційну культуру.

Результатами впровадження освітньої програми стали наступні важливі напрями у формуванні якостей дитини:

- емоційно-ціннісне ставлення до себе та світу, зацікавлення в отриманні нової інформації та різного виду діяльності, які пов'язані з іншими людьми;
- позитивна картина уявлень про себе і зовнішній світ, навички аналізувати моральні поняття (наприклад, «злість», «терпеливість», «приятельство», «щирість» та ін.).

- потреба й прагнення до активної діяльності з іншою людиною, здатність втілювати спільну діяльність з дорослими та однолітками, що спрямована на досягнення позитивних цілей; здатність дитини в ситуаціях невизначеності або конфлікту робити вибір на основі ціннісних орієнтацій, котрі відповідають духовності, безпеці та здоров'ю людини.

Таким чином, програма з розвитку соціальних навичок ефективної взаємодії дошкільного віку в ЗДО(ясла-садок) «Журавлик» потребує свідомої, смислової взаємодії, тому форми роботи, які активізують пошук смислів у ціннісних орієнтаціях дітей та дорослих, підвищують ефективність рекомендацій, спрямованих на формування навичок соціальної поведінки.

Ефективність впровадження програми дозволяє зробити висновок про практику розкриття особистості дитини педагогами, об'єднання спільноти дітей, їх самостійність, зацікавленість, розуміння своїх емоцій та їх вияву, висловлюванні власних думок. Оцінка впливу освітньої програми на знання, ставлення, уміння та поведінку дітей, свідчить про позитивні зміни, зокрема, прогрес у рівні сформованості життєвих навичок дітей (комунікації, самоконтролю, емпатії, кооперації, аналізу та розв'язання проблем, запобіганню конфліктів, асертивності, самоусвідомлення і самооцінки).

Отримані результати дозволяють зробити висновок про ефективність використання парціальних освітніх програм, а саме «Вчимося жити разом» в сучасному ЗДО.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні: наук.-метод. посіб./ [наук.ред О. Л. Кононко]. – Київ : Дошкільне виховання, 2020.
2. Освітній напрям «Дитина в природному довкіллі» : витяг із Базового компонента дошкільної освіти. Дошкільне виховання. 2021. № 6. С. 10-11.
3. Парціальна програма з розвитку соціальних навичок ефективної взаємодії дітей від 4 до 6–7 років «Вчимося жити разом»: програма розвитку дитини дошкільного віку за ред. Піроженко Т. О., Хартман О. Ю. Київ: Аталон, 2016. 32 с.
4. Поуль В. С., Колган Т. В. Здоров'язбережувальна освітня діяльність: суттєві якісні зміни. *Редакційна колегія*, 2018. 299 с.
5. Офіційний сайт ЗДО «Журавлик». <https://zhuravlykdnz.wixsite.com/mysite>

ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

Олександра ЗАСІДКО

*I курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник- Кузенко О.Й.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Важливим завданням сучасної теорії і практики дошкільної освіти є формування естетичних цінностей підростаючого покоління. У зв'язку з цим особливого значення набуває осмислення конкретних питань формування естетичних цінностей та базових теоретичних засад формування естетичної культури особистості.

У процесі становлення особистості визначальне значення мають естетичні цінності, які відображають ставлення людини до світу і формуються протягом всього життя. Естетичні цінності характеризуються тим, що вони представляють сприйняття конкретної особистості. Естетичні почуття, як і моральні, не є вродженими, вони утверджуються в процесі спеціального навчання і виховання. Естетичне виховання необхідно розпочинати в дошкільному віці, оскільки саме цей період є базовим для формування сприймання прекрасного в навколишньому світі та мистецтві, виховання в особистості естетичних смаків, потреб і розвитку її естетичних почуттів, уявлень, художньо-творчих здібностей. Естетичне виховання - це цілеспрямована, систематична дія на особистість з метою її естетичного розвитку, формування творчої активності, а також потреби в творчості, перетворенні дійсності за законами краси. Естетичне виховання досягне своєї мети лише тоді, коли дитина навчиться сприймати і оцінювати прекрасне, відтворювати і примножувати його в житті та творчості.

Проблема естетичного виховання у естетико-педагогічному аспекті широко репрезентована у спадщині видатних педагогів та діячів освіти Е.Н.Водовозової, С.М.Лисенкової, С.Ф.Русової, К.Д.Ушинського. Теорія естетичного виховання дошкільників сформована на основі наукових висновків Є.О.Фльоріної, Н.П.Сакуліної, Н.О.Ветлугіної, Г.О.Підкурганної. Психологічні основи естетичного виховання висвітлюються у дослідженнях Л.І.Божович, Л.С.Виготського, Б.М.Теплова.

Найважливішою умовою повноцінного естетичного виховання є середовище, яке оточує дитину. Фундаментальним у методиці естетичного виховання є сумісна діяльність дитини і педагога з розвитку у неї творчих здібностей, оскільки сприйняття життєвих явищ завжди є самобутнім і вибіркоким. Дитина осягає красу в природі, наочному світі, мистецтві. Велике значення при цьому мають особистий досвід дошкільника, його спонукання, прагнення, переживання. Проте самої лише наявності цих об'єктів ще не досить для пробудження в дітей естетичних почуттів. Для того, щоб красиве викликало в дитини естетичні почуття, дорослий повинен організувати спеціальні форми діяльності: спостереження, слухання, різноманітні форми відтворення видимих, чутних, відчутних явищ дійсності. Визначальне значення при цьому має творча уява, яка сприяє формуванню естетичних переживань і спонукає дітей до творчої діяльності.

Педагогічна практика окреслює ряд найрезультативніших методів, що допомагають формувати естетичні почуття, стосунки, думки, практичну діяльність дітей: метод переконання, метод привчання, метод проблемних ситуацій, метод спонукання до співпереживання. Дитина успішніше засвоює різноманітну діяльність, якщо вихователь створює ігрові ситуації, якщо художній матеріал представлений в захоплюючій формі, якщо між дітьми

виникають ігрові змагання. Загалом лише комплекс різноманітних методів може забезпечити повноцінний естетичний розвиток дитини.

Виняткову роль в естетичному і творчому розвитку дошкільників відіграє образотворча діяльність, бо саме через малюнок за допомогою фарби, олівця вони мають можливість передавати свої враження про оточуючу дійсність, виражати своє відношення до неї. На таких заняттях як малювання, ліплення, аплікація, конструювання діти не тільки здобувають теоретичні знання з конкретних видів мистецтва, а й набувають практичних умінь та навичок, розвивають свої мистецькі здібності, образне мислення та уяву. Але образотворча діяльність тільки тоді може набути творчого характеру, коли у дітей розвиватимуться естетичне сприйняття, тому головним завданням розвитку творчих здібностей дітей виступає виховання естетичних почуттів, які сприяють розширенню природних нахилів, здібностей, обдарувань, уяви, фантазії дитини, а допоміжним – навчання технічних прийомів.

Необхідно виділити, що формування базових знань старших дошкільників про засоби виразності і технічні прийоми зображення, набуття ними графічних умінь та навичок можна здійснювати в процесі ознайомлення їх із творами образотворчого мистецтва. У цих цілях можна використовувати ознайомлення із творами різних видів образотворчого мистецтва: декоративне прикладне мистецтво, книжкова графіка, живопис, скульптура. В процесі ознайомлення з творами мистецтва старші дошкільники вчаться розуміти єдність змісту і форми, виразних засобів, формують естетичне сприймання, естетичні оцінки.

Підбираючи твори мистецтва для ознайомлення дітей, слід враховувати їхні художні особливості, доступність для дитячого сприймання як за змістом, так і за образотворчими засобами. При відборі репродукцій потрібно, перш за все, щоб картини були не багатопланові, прості за композицією, яскраві, без зайвих деталей, що забезпечить доступність дитячого сприймання.

Наприклад, у роботі із старшими дошкільниками можна використовувати репродукції картин художників-пейзажистів І.І.Шишкіна, І.І.Левітана, О.К.Саврасова, картини жанрового характеру Т.Н.Яблонської, А. О.Пластова, натюрморти К.О. Коровіна, П. Сезанна. Ознайомлення із картинами великих майстрів сприяє розвитку естетичного смаку дітей, естетичних відчуттів, естетичного інтересу, дозволяє звернути увагу на те, що раніше залишалось непоміченим, розвиває їхні вміння і бажання розповідати про сприйняте. За виваженої й організованої системи ознайомлення дітей із творами мистецтва воно здатне пробуджувати відповідні емоції, активізувати уяву, викликати естетичні переживання.

В процесі образотворчої діяльності дітей старшого дошкільного віку створюються сприятливі умови для розвитку естетичного сприйняття та емоцій, які поступово переходять в естетичні почуття, що сприяють формуванню естетичного відношення до дійсності, тобто можливість спостерігаючи цінний об'єкт або явище, свідомо виділяти ті його якості та властивості, наявність яких дозволяє віднести його до категорії красивого.

Отже, естетичне виховання старших дошкільників – це організація життя і діяльності дітей, що сприяє розвитку естетичних почуттів, формуванню уявлень

і знань про прекрасне в житті і мистецтві, естетичних оцінок і естетичного ставлення до навколишнього світу, це формування відношення до мистецтва через естетичне виховання, насамперед спрямоване на розвиток та збагачення емоційно-чуттєвої сфери дитини. Можна узагальнити, що суть та зміст естетичного виховання полягає у формуванні естетичного сприйняття розуміння красивого, його усвідомлення, а також формування естетичних переконань шляхом активної естетичної діяльності дошкільників та емоційно-естетичної оцінки прекрасного.

Список використаних джерел:

1. Естетичні цінності. Стаття. https://vuzlit.com/489641/estetichni_tsinnosti.
2. Артеменко М.Л. Природа і естетичне виховання учнів./М.Л.Артеменко. К.: Сучасна школа. 2003. 80 с.
3. Ваганова Н. А. Розвиток естетичного художнього сприймання в дошкільному віці. Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. – К.: Видавництво «Фенікс», 2012. – Т. XII. Психологія творчості. – Випуск 15. – Частина I.
4. Григор'єва Г.Г. Розвиток дошкільника в образотворчій діяльності. Г.Г. Григор'єва. – К., 2000. – С. 75.
5. Танько Т. П., Чернявська М. В. Естетичне виховання дітей у дошкільних закладах освіти України (друга половина ХХ століття) : навч. посіб. – Харків : ХНПУ, 2017. – 204 с.

ВПЛИВ НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ПСИХІЧНИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ

Анна КОСТЮК,

*І курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Кирста Н. Р.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Глобальність завдань інформатизації, залучення до використання сучасних інформаційних технологій значної частини суспільства передбачають їх вирішення, починаючи з дошкільного віку. Головною метою інформатизації закладів освіти є підготовка підростаючого покоління до повноцінної життєдіяльності в сучасному інформаційному просторі, підвищення ефективності, доступності та якості освіти.

Інформатизація освітнього процесу передбачає застосування технічних засобів на базі сучасних персональних комп'ютерів в освітньому процесі, що надає потужні можливості для опанування матеріалом з певного предмета [4, с.88].

Впровадження новітніх технологій в освітній процес досліджено у працях А. Веліховської, М. Голованя, Ю. Горошка, В. Дровозюк, М. Жалдака, Т. Зайцевої, Н. Кульчицької, К. Ламонової, Ю. Лютюк, А. Олійника, К. Осенкова, А.

Пенькова, С. Ракова, Ю. Рамського, В. Розумовського та ін. Стрімкий розвиток програмного забезпечення та технічних засобів, збереження та обробка інформації дедалі стрімкіше змінює напрям розвитку сучасного суспільства. Впровадження інформаційних технологій в усі сфери діяльності людини не оминуло й сферу освіти.

Загальновідомо, що сприймання кожної людини має свої власні особливості і ми пізнаємо світ за сприяння слуху, зору, нюху, дотику тощо. Процес спілкування також змінився із появою Інтернету. Такі технології, як: комп'ютери, планшети, соціальні мережі змінили світ та вплинули на те, як ми одержуємо нові знання про довколишній світ. Змінилися і психологічні механізми навчання [2, с.10].

Традиційна психологія навчання поєднує в собі різноманітні теорії, що відображають процес навчання та пропонують ідеї, як зробити його більш продуктивним. На сьогоднішній день таких теорій більше 100. Вони включають теми з емоцій, емпатії, сприймання, візуалізації, повторення, уваги, мотивації, пам'яті, інтелекту, семантики, семіотики, пізнання, асоціативного мислення, розуміння моделей та ін.

В сьогоднішній Інтернет - це світова мережа поширення ідей та думок. Навчання здійснюється завдяки сигналам, що поступають у мозок через різноманітні канали сприймання. Такий процес є винятковим для кожної людини та для кожного різновиду інформації, яка сприймається. Проте, він синестетичний за своєю природою та визначає паралельне переживання кількох почуттів.

Використання комп'ютерів у процесі навчання має широкий діапазон: від урахування вікових та індивідуальних особистісних рис дошкільників, молодших школярів, перевірки рівня оволодіння ними навчальним матеріалом до застосування дидактичних комп'ютерних ігор.

В ранньому віці пам'ять носить мимовільний характер. Вона ще не діє як окремий процес, а поєднується з мисленням. Для цього віку мислити — означає пригадувати [3, с.20].

Хоч малюки й запам'ятовують безліч текстів та інформації, але це результат загальної пластичності нервової системи, мозку, властивої всім дітям раннього віку. Для запам'ятовування велике значення мають частота повторення дій, слів. Проте, відзначаємо, що найважливішою і ведучою психічною функцією раннього віку є сприймання. Повноцінний психічний розвиток дітей відбувається за сприяння активної участі дорослого та у спільній діяльності з дитиною [3, с.21].

Останнім часом з'явилося багато комп'ютерних програм і додатків, що ефективно підходять для розвитку дітей раннього віку. Вони допомагають засвоювати навчальний матеріал, покращують сприймання тощо. Електронні інструменти для навчання сьогодні доступніші, ніж будь-коли. Їх можна застосовувати для досягнення найрізноманітніших освітніх цілей.

У зв'язку із останніми подіями освіта України адаптується до умов дистанційного онлайн навчання. Педагоги ефективно використовують гаджети як засіб навчання. Етап діджиталізації прогресує з кожним роком, відповідно педагоги опановують різноманітними новітніми технологіями, які допомагають їм в освітній діяльності [1, с.170].

Новітні технології – це не тільки розважальна іграшка, засіб спілкування, але і чудовий пристрій, який допоможе дитині пізнати світ, розкрити свої можливості. Педагог скеровує дитину у пошуках корисної інформації, що сприяє психічному та інтелектуальному розвитку дитини.

Комп'ютер є одним із результативних технічних засобів, має унікальні можливості, змістовно доповнює освітній процес, урізноманітнюючи його. Персональний комп'ютер володіє здатністю гарантувати доступ до безмірно розширеної за обсягом інформації та її аналізу. Зростання за кількістю обсягу різної інформації і швидкості її отримання сприяє її якісному застосуванню в освітньому процесі та розвитку інформаційної культури суспільства [4, с. 37].

Відповідно новітні технології варто застосовувати упродовж занять та в ігровій діяльності, за допомогою чого розширюватиметься потенціал процесу навчання, забезпечуватимуться нові способи розуміння навчальної інформації, запроваджуватимуться оригінальні ідеї для опанування змістом занять у ЗДО. А можливості сучасної системи дошкільної освіти і проведення занять ефективно розширюються у випадку застосування мультимедійних, інтерактивних і мережевих інформаційних технологій.

Посилений розвиток інформаційних технологій і специфіка їх використання впливають на формування особистості дітей. Велика кількість різної інформації, впровадження комп'ютерних технологій на телебаченні, масова захопленість комп'ютерними іграми сприяють вихованню дошкільників і сприйманню ними довколишньої дійсності. Мають місце значні зміни і у змісті ігрової практичної активності дітей, у захопленні грою та її новими персонажами.

Список використаних джерел

1. Аніщенко О.В., Яковець Н.І. Сучасні педагогічні технології: курс лекцій. Навч. посібник / За заг. ред. Н.І. Яковець. Ніжин: Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2007. 199 с.
2. Буйницька О.П. Інформаційні технології та технічні засоби навчання: Навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 240 с.
3. Виховання дітей раннього віку в закладах дошкільної освіти різних типів: монографія / за наук. ред. Н. В. Гавриш. Кропивницький : ІМЕКС - ЛТД, 2021. 226 с.
4. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології. К. : Академвидав, 2004. 218 с.

РОЗВИТОК МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ОНЛАЙН-СЕРВІСУ LEARNINGAPPS.ORG

Катерина КОСТИРКО

*III курс ОР «бакалавр», педагогічний факультет,
кафедра теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти.
Науковий керівник – Матішак М. В.*

Актуальність проблеми. Проблема розвитку мовленнєвої компетентності дітей старшого дошкільного віку є актуальною в сучасному світі. За останні роки зростає кількість дітей, які мають проблеми з мовленням, а також знижується рівень мовленнєвої компетентності в цілому. Це може бути пов'язано з різноманітними факторами, такими як недостатня увага батьків до розвитку мовлення дітей, використання електронних пристроїв замість спілкування з дітьми, а також недостатня кількість часу, відведеного на розвиток мовлення в дошкільних закладах.

Одним з можливих рішень цієї проблеми є використання онлайн-сервісів, таких як LearningApps.org, для розвитку мовленнєвої компетентності дітей старшого дошкільного віку. Цей сервіс містить в собі велику кількість інтерактивних вправ та ігор, які сприяють розвитку мовлення, лексики, граматики та інших мовленнєвих навичок. Використання таких сервісів може бути ефективним доповненням до традиційних методів розвитку мовлення в дошкільних закладах та вдома.

Відповідно до Базового компонента дошкільної освіти: мовленнєва компетентність є комплексною якістю особистості, що включає у себе знання про мову, вміння та навички мовленнєвої діяльності, а також мотивацію та психологічні умови її розвитку. Також, у Базовому компоненті дошкільної освіти зазначено, що розвиток мовленнєвої компетентності у дітей старшого дошкільного віку передбачає формування вмінь та навичок усного мовлення, розуміння мовленнєвого мовлення, вміння читати та писати прості тексти [1].

Короткий огляд останніх досліджень і публікацій за темою.

Дослідження мовленнєвої компетентності особистості розглянуті в наукових працях: Н. Бібік, Н. Гавриш, Т. Поніманської, та ін. Проблеми формування мовленнєвої компетентності дошкільнят розглянуто у наукових публікаціях: С. Данилейко, О. Галакової, О. Кононко, О. Проценко, С. Серякової та ін. Особливості здійснення різних аспектів мовленнєво-педагогічної роботи з дітьми дошкільного віку розкрито у наукових роботах: О. Баранової, В. Березан, О. Будник, М. Ворник, В. Вовк, Л. Зімакової, С. Литвиненко, Ю. Пастир, О. Сороки та ін.

Мета статті – теоретично обґрунтувати особливості розвитку мовленнєвої компетентності дітей старшого дошкільного віку засобами онлайн-сервісу Learningapps.org, виокремити загальні рекомендації для батьків дошкільників.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до програми "Українське дошкілля" мовленнєва компетентність дітей старшого дошкільного віку охарактеризовується наступними показниками [5]:

1. Розвиток мовлення як засіб спілкування: діти навчаються вести діалог, висловлювати свої думки, враховувати думки та почуття інших людей, дотримуватися правил мовленнєвого етикету.

2. Розвиток мовленнєвої культури: діти ознайомлюються з культурою української мови, з правилами правопису та граматики, з традиціями мовленнєвого етикету, звичаями та традиціями народної мовленнєвої культури.

3. Розвиток мовленнєвої творчості: діти навчаються використовувати різні мовленнєві жанри (казки, вірші, оповідання, розповіді), виражати свої думки та почуття, розповідати про свої враження та досвід.

4. Розвиток мовленнєвої підготовки до школи: діти навчаються складати речення, дотримуватися мовленнєвих норм, висловлюватися зрозуміло та логічно, розпізнавати звуки та букви, розвивати словниковий запас.

5. Розвиток мовленнєвої активності: діти навчаються брати участь у діалозі та дискусії, висловлювати свої думки та почуття, ставити запитання та давати відповіді, розповідати про свої враження та досвід.

Learningapps.org – це сервіс, який дозволяє створювати і використовувати інтерактивні вправи та ігри для навчання. У роботі з дітьми він може бути корисним для:

1. Розвитку мовлення: на learningapps.org можна створювати вправи на розвиток лексики, граматики, фонетики та інших аспектів мовлення.

2. Розвитку математичних навичок: на платформі можна створювати ігри та вправи на розвиток логічного мислення, розуміння чисел, геометричних фігур та інших математичних навичок.

3. Розвитку творчих здібностей: на сайті можна створювати вправи на розвиток уяви, творчості та фантазії дітей.

4. Розвитку комп'ютерної грамотності: використання сервісу дозволяє дітям ознайомитися з різними функціями комп'ютера та навчитися працювати з ним.

5. Розвитку соціальних навичок: на learningapps.org можна створювати вправи на розвиток комунікативних навичок, співпраці та взаємодії з іншими дітьми [3].

Усі вправи та ігри на даному web-ресурсі можна налаштовувати під потреби конкретної групи дітей, використовуючи різні типи завдань та рівні складності. Крім того, можна використовувати готові вправи та ігри, які створені іншими користувачами сервісу.

Розвиток мовленнєвої компетенції в дітей старшого дошкільного віку можна активізувати з допомогою використання learningapps.org. Ця платформа пропонує безліч інтерактивних занять та вправ, які можуть допомогти дітям покращити свій словниковий запас, граматику, вимову та спільне володіння мовою.

Інтернет-сервіс пропонує низку навчальних ігор і вікторин, що налаштовуються, які можна адаптувати до конкретних потреб кожної дитини. Наприклад, діти можуть брати участь у вправах з асоціації слів, зіставлення картинок та побудови речень, щоб покращити своє розуміння мовних структур та використання слів.

Платформа також надає дітям можливість практикувати свої навички аудіювання та розмовної мови. Наприклад, завдяки використанню аудіозаписів та технології розпізнавання голосу діти можуть тренувати свою вимову та інтонацію. Ця функція може бути особливо корисною для дітей, у яких проблеми з артикуляцією або для тих, для кого мова не є рідною.

Крім того, цей сервіс пропонує середовище для спільного навчання, яке сприяє взаємодії та залученню дітей. Це може допомогти підвищити їхню

впевненість та мотивацію, а також розвинути соціальні навички та командну роботу.

Загалом learningapps.org може бути цінним інструментом у розвитку навичок говоріння у дітей старшого дошкільного віку. Завдяки своїм інтерактивним функціям він може допомогти дітям покращити свої мовленнєві навички та закласти міцну основу для майбутніх академічних та соціальних успіхів [6].

Аналіз психолого-педагогічних особливостей мовленнєвої компетентності дітей дошкільного віку дозволяє виокремити загальні рекомендації для батьків дошкільників, щодо використання даного сервісу, а саме:

1. Використовуйте learningapps.org для розвитку мовленнєвих навичок дітей дошкільного віку. Давайте дітям можливість створювати власні завдання та виконувати завдання, що запропонували ви як батьки.

2. Застосовуйте тематичні пакети завдань, щоб забезпечити більш ефективну роботу з дитиною. Наприклад, обирайте пакети завдань на тему тварин, кольорів, цифр, букв, тощо.

3. Створюйте матеріали на сайті learningapps.org для організації вікторин та ігор, щоб зацікавити дитину та збільшити її мотивацію до активного навчання.

4. Давайте дітям регулярно виконувати завдання на learningapps.org, але не перетворюйте це на повсякденну рутину. Надати малюкам можливість робити свій вибір і користуватися різними ресурсами для навчання.

5. Розмовляйте з дитиною про обрані завдання та їх результати, відзначаєте її успіхи та досягнення. Нагадуйте, що помилки та невдачі є частиною процесу навчання та не повинні затримувати дитину у розвитку мовленнєвої компетентності.

6. Не забувайте, що найбільш ефективним способом розвитку мовлення дитини є розмови з нею та читання книг разом. За допомогою даного сервісу можна узагальнювати знання та збагачувати світогляд дітей [4].

Висновки. Отже, за допомогою LearningApps.org можна ефективно розвивати мовленнєву компетентність дітей старшого дошкільного віку. У процесі використання цього сервісу, діти можуть займатися інтерактивними вправами, які сприяють розвитку мовленнєвої компетентності, такі як розвиток лексичного запасу, вивчення прийменників, дієслів тощо.

Онлайн-платформа має простий і зрозумілий інтерфейс, що дозволяє дітям легко зорієнтуватися і користуватися ним. Також варто зазначити, що на цьому ресурсі доступні різноманітні тематичні категорії, які цікаві для дітей і допомагають залучити їх у процес навчання.

У результаті використання цієї платформи діти можуть отримати необхідні знання та навички у розвитку мовленнєвої компетентності, що позитивно впливає на їх подальший розвиток та навчання. Таким чином, цей сервіс є ефективним інструментом для педагогів та батьків у процесі підготовки дітей до навчання в школі, їх загального розвитку та збагачення світогляду.

Список використаної літератури

1. Базовий компонент дошкільної освіти / Наук. кер.: Піроженко. Київ: Видавництво МОН, 2021. 38 с.

2. Гончаренко А. М. Розвиток мовленнєвої компетентності старших дошкільників: навч. метод. посіб. до Базової прогр. розв. дитини дошк. віку «Я у Світі». Київ: Світич, 2018. 160 с.
3. Закон України «Про дошкільну освіту»: офіц. текст. Київ № 49, С. 259 від 11.07.2001 № 2628-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text>
4. Луцик В. В. Формування мовленнєвої компетенції дитини в умовах дошкільного навчального закладу. *Педагогіка і психологія*. 2017. С. 28-34.
5. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / О. І. Білан; за заг. ред. О. В. Низковської. Тернопіль : «Мандрівець», 2017. 256 с.
6. LEARNINGAPPS.ORG. URL: <https://learningapps.org/>

КАЗКА ЯК ПЕДАГОГІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ У ФОРМУВАННІ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ ДІТЕЙ

Тетяна КЛЮЧІВСЬКА,

*І курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Круль Л.М.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Казка може бути дуже ефективним педагогічним інструментом, оскільки вона має потужний вплив на дитячу уяву і сприйняття світу.

Однією з основних функцій казок є формування моральних цінностей та навичок у дітей. Казки можуть допомогти дітям розуміти, як поводитися у світі, як діяти у різних ситуаціях та як взаємодіяти з іншими людьми. Казки також допомагають розвивати емоційну інтелігенцію, сприяють розвитку уяви, творчого мислення та мовленнєвих навичок.

Українські народні казки - це не тільки частка нашої культури і спадщини, але і важливий інструмент у вихованні екологічно свідомої молоді. Казки можуть бути використані як засіб передачі знань про навколишнє середовище та його охорону, навчання етичних цінностей, таких як повага до природи та її ресурсів.

Для дітей середнього дошкільного віку, які розвивають свої пізнавальні та моральні здібності, народні казки можуть бути використані як цікавий інструмент навчання. Діти знаходяться в тому віці, коли вони активно вивчають навколишній світ, тому використання казок про природу може бути корисним, щоб навчити дітей розуміти важливість збереження довкілля та усіх його елементів.

Українські літературні казки - це не тільки захоплюючі історії, але й майстерно вписані елементи екології. Наприклад, у казці "Коза-дереза" діти можуть дізнатися про те, як важливо берегти ліси. Таким чином, українські літературні казки можуть стати важливим інструментом у формуванні екологічної свідомості та вихованні екологічної культури серед дітей.

Казки можуть бути використані як основа для різних видів діяльності у дітей, наприклад, для розмальовок, лялькового театру, театралізованих ігор, створення

малюнків і творчих написів. Вони можуть також слугувати матеріалом для проведення різних уроків, які допомагають розвивати навички читання, письма, лічби, аналізу та розуміння тексту.

Казки можуть бути корисним інструментом для виховання моральної свідомості у дітей, допомагаючи формувати цінності, такі як доброта, толерантність, повага та взаємодопомога. Вони можуть також стати важливим засобом для навчання дітей різних культурних та історичних аспектів.

Крім того, українські літературні казки можуть стати основою для проведення екологічних заходів та ігор серед дітей. Наприклад, можна провести інтерактивні заходи з використанням казок про тварин, щоб навчити дітей берегти природу та тварин. Такі ігри сприятимуть формуванню екологічної свідомості та допоможуть дітям зрозуміти важливість бережного ставлення до природи.

Одна з українських народних казок, яка може бути використана у вихованні екологічної свідомості дітей - це "Колобок". Ця казка нагадує дітям, що кожен елемент в природі має своє призначення та значення, і важливо поважати кожен елемент. "Колобок" також нагадує дітям про важливість співпраці та допомоги один одному.

Ще одна українська народна казка, яку можна використати у вихованні екологічної свідомості дітей, це "Лисичка і журавель". Ця казка навчає дітей бути вдячними за допомогу та підтримку, а також нагадує про те, що кожна істота в природі має своє місце та призначення. Казка також підкреслює важливість екосистеми та того, що кожен елемент в ній взаємодіє з іншими, щоб забезпечити баланс та життєдіяльність усіх істот.

Казка "Рукавичка" є ще однією казкою, яка може бути корисною у вихованні екологічної свідомості дітей. Ця казка нагадує про важливість допомоги та підтримки слабших істот, таких як тварини та рослини. Вона також навчає дітей бути уважними до довкілля, уникати його забруднення та зберігати його ресурси.

Українські народні казки можуть бути використані як інструмент навчання екологічної свідомості дітей середнього дошкільного віку. Їхні головні герої та сюжети навчають поваги до природи, уважливого ставлення до живих істот та їхнього середовища, а також важливості співпраці та допомоги один одному.

Для ефективного використання казок у вихованні екологічної свідомості дітей, можна проводити дискусії та заняття, під час яких діти можуть обговорювати та аналізувати сюжет казки, визначати його моральну цінність та відповідність екологічним принципам.

Отже, використання українських народних казок у вихованні екологічної свідомості дітей середнього дошкільного віку може стати важливим інструментом навчання етичних цінностей та забезпечити формування екологічно свідомої молоді, яка буде поважати та дбати про природу. Казка може бути ефективним інструментом для педагогічної роботи з дітьми, допомагаючи їм розвивати різні навички та цінності, а також збагачувати їхнє уявлення про світ та їхнє розуміння навколишнього середовища.

Українські літературні казки можуть стати важливим інструментом у

формуванні екологічної свідомості та вихованні екологічної культури серед дітей середнього дошкільного віку. Вони не тільки розвивають мовлення та уяву.

Список використаних джерел

1. Терещенко, Л. В. (2018). Роль казки у формуванні екологічної культури молодших школярів. Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Серія: Педагогічні науки, 53, 212-217.
7. Солодка, Л. В. Казка як засіб екологічного виховання дітей / Л. В. Солодка // Педагогічна освіта: теорія і практика. – 2018. – № 27. – С. 77-84.

ФОРМУВАННЯ ДУХОВНО-МОРАЛЬНИХ ЯКОСТЕЙ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Аліна КРУПЧИН,

І курс ОР магістр, педагогічний факультет

Прикарпатський національний університет

імені Василя Стефаника

науковий керівник – Лисенко О. М.,

доктор педагогічних наук, професор

Питання духовно-морального виховання, вдосконалення людини хвилювали суспільство завжди і за всіх часів. Педагогіка так само не залишає ці питання поза увагою. Одним із пріоритетних напрямів духовно-морального виховання дітей є виховання духовно-моральних якостей. Залучення дитини з раннього дитинства до духовно-моральної культури має вилитися в педагогічно інструментований процес активного пізнання та засвоєння дитиною загальнолюдських цінностей, обумовленою віком, побудований на тісному взаємозв'язку знання, почуття, поведінки, пріоритетності підходу до дитини як до суб'єкта виховання.

Відповідно до Державного стандарту здійснюється духовно-моральний розвиток та виховання дітей дошкільного віку, що передбачає прийняття ними моральних норм, моральних установок, національних цінностей. Саме дошкільний вік найбільш сприятливий для їх засвоєння, коли дитина тільки починає осягати нову систему відносин з оточуючими людьми, входить у нові види та форми діяльності.

З початком відвідування ЗДО у дитини здійснюється перехід до інших видів діяльності, освоєння нової соціальної позиції, нової ролі, розширюється сфера взаємодії з навколишнім світом, починається формування у дитини ставлення до дитячого садка, педагогів та однолітків, виробляються основи її соціальної, громадянської поведінки, характер трудової, суспільної, творчої діяльності. У цьому значний вплив формування зазначених новоутворень пізнавальної сфери, якостей особистості дошкільника надають принципово нові умови життєдіяльності сучасної дитини, які вимагають обліку для формування підходів до організації духовно-морального розвитку та виховання.

Аналіз теоретичних джерел та наукової літератури дозволив виділити такі недоліки:

- зміст програм подекуди потребують більш суттєвого спрямування на формування духовно-моральних аспектів;

- у практиці роботи переважають традиційні форми та методи виховання духовно-моральних якостей.

Перелічені недоліки допомогли сформулювати ряд протиріч між: потребою суспільства у всебічно розвиненій особистості, зі сформованими духовно-моральними якостями, та реальним рівнем розвитку особистості;

- необхідністю формування духовно-моральних якостей у молодших дошкільників, та недостатньою розробленістю педагогічних умов для забезпечення цього процесу;

- існуючими традиційними підходами у формуванні духовно-моральних якостей та необхідністю розробки, активного впровадження інноваційних форм та методів з метою формування духовно-моральних якостей молодших дошкільників;

- вимогами до рівня сформованості духовно-моральних якостей, викладеними у програмах духовно-морального виховання відповідно до державного освітнього стандарту.

Виявлені недоліки та протиріччя сприяли формулюванню педагогічної проблеми: як сформувати духовно-моральні якості молодших дошкільників?

Таким чином саме формування духовно-моральних якостей молодших дошкільників на основі розробки комплексу заходів вважаємо необхідною складовою професійного успіху.

Вивчаючи навчально-виховний процес у ЗДО та педагогічні умови формування духовно-моральних якостей молодших дошкільників можемо припустити, що формування духовно-моральних якостей молодших дошкільників буде ефективним, якщо в план з діяльності запровадити курс, що забезпечує цілеспрямоване систематичне формування духовно-моральних якостей.

Згідно з проблемою, метою, об'єктом, предметом та гіпотезою дослідження ставимо перед собою такі завдання:

1. Проаналізувати стан проблеми духовно-морального виховання дошкільників у науковій літературі.
2. Розкрити сутність поняття «духовно-моральні якості».
3. Розробити комплекс заходів щодо формування духовно-етичних якостей молодших дошкільників.
4. Виявити динаміку формування духовно-моральних якостей молодших дошкільників у процесі дослідно-експериментальної роботи.

Формування духовно-моральних якостей – це цілеспрямований двосторонній процес становлення моральної свідомості, розвитку духовно-моральних почуттів та вироблення навичок та звичок духовно-моральної поведінки. Воно включає формування духовно-моральної свідомості, виховання та розвитку духовно-моральних почуттів, вироблення умінь і звичок духовно-моральної поведінки. Поведінка ‘ морально., якщо людина зважає,

продумує свої дії, підходить зі знанням справи, обираючи правильний шлях вирішення проблеми, що стоїть перед нею. Найважливішим засобом для формування духовно-моральних якостей є використання створених у культурі на різних етапах історичного розвитку духовно-моральних ідеалів, тобто зразків духовно-моральної поведінки, якої прагне людина. Специфічною особливістю процесу духовно-морального виховання слід вважати те, що він є тривалим і безперервним, а результати його відстрочені в часі. Процес формування духовно-моральних якостей динамічний та творчий. Основними критеріями духовної моральності людини можуть бути її переконання, моральні принципи, ціннісні орієнтації, і навіть вчинки стосовно близьким і незнайомим людям. Таким чином, духовно моральною слід вважати таку людину, для якої норми, правила та вимоги моралі виступають як її власні погляди та переконання, як звичні форми поведінки.

Список використаних джерел

1. Бех І.Д. та ін.. Деякі аспекти нової виховної парадигми (в контексті творчості А. С. Макаренка) / І.Д. Бех, О.В. Вознюк, М.В. Левківський // Педагогіка і психологія. – 2001. – №1. – С. 5-17.
2. Белкіна О. Виховуємо патріотів України / Оксана Белкіна // Освіта. – 2009. – 19-26 серпня. – С. 2.
3. Біда О. А. Естетичне виховання молодших школярів за допомогою засобів довкілля / О. А. Біда // Вісник Черкаського університету. – Вип. 115. – Серія „Педагогічні науки“. – Черкаси, 2007. – С. 3-7.
4. Державний стандарт освітньої галузі „Фізична культура і здоров’я“ (основна і старша школи) // Освіта. – 2003. – №17. – С. 4-7.
5. Фізичне здоров’я як важливий компонент гармонійного розвитку школяра (за спадщиною О.А. Захаренка) / Р.В. Поліщук // Вісник Черкаського університету. – Вип. 209. – Частина 1. – Серія „Педагогічні науки“ – Черкаси, 2012. – С. 106-112.
6. Фільшак С.Я. Народно-побутове виховання наших предків / С. Я.Фільшак // Позакласний час. – 2003. – №21. – С. 25-26.

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В РОЗУМОВОМУ ВИХОВАННІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Надія КУШНІРЕНКО,

*І курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Лисенко Н. В.,
доктор педагогічних наук, професор*

Сучасні напрями реформування змісту і форм освіти дітей дошкільного віку у ЗДО різного типу в руслі рекомендацій Базового

компонента ДО і низки документів, які його супроводжують, обумовлюють такі нововведення, які були б спроможними забезпечити різносторонній розвиток творчої особистості вже з періоду раннього дитинства, дитини як творця нової картини світу навколо себе і своїх однолітків. Саме цей напрям посідає місце одного з пріоритетних у програмах і планах подальшого розвитку національного виховання загалом і розумового, зокрема.

Від творчого потенціалу дорослих, які спроможні досягати очевидних успіхів у різних видах діяльності завдяки розвитку індивідуальних та особистих рис, залежить розвиток нації і держави у ХХІ столітті в цілому.

Дошкільна освіта в системі загальної структури неперервної освіти в Україні функціонує в нормативно – правовому полі як первинна складова цієї системи. В умовах оновлення різних сфер нашого суспільства, стратегією відродження національної культури, втім і її складової – національної освіти чітко прописано неухильну орієнтацію на розвиток творчої особистості, яку потрактовано за визначальну засаду сучасної освіти і її компонента - виховання.

Відповідно, така стратегія країни щодо розвитку культури і освіти орієнтує педагогічні колективи на посилення значення завдань щодо розвитку творчого потенціалу кожної дитини і офіційно його визнає як засіб формування її духовності, першооснов національної свідомості, підґрунтя для зародження морально-етичних ідеалів.

Дошкільний вік закладає підвалини і для розвитку особистісного потенціалу в різних сферах життєдіяльності спочатку дітей дошкільного віку, а надалі й дорослих, окреслюючи траєкторію її самоудосконалення шляхом самоосвіти впродовж усього життя і розглядає низку напрямів цього процесу.

Освіта дітей дошкільного віку, яка визнає і утверджує розумове виховання як один із пріоритетів, відповідає сьогодні устремлінням прогресивних освітніх систем різних країн.

Порушена нами проблема впродовж останніх десятиріч стала предметом наукових досліджень, передусім, українських учених, оскільки у руслі будівництва освітньої сфери в умовах державної незалежності з 90-х років ХХ сторіччя передбачалось суттєве оновлення змісту, форм і методів навчання і виховання дітей у закладах дошкільної освіти різного типу і різних форм власності.

Приміром, свою увагу дослідники зосередили на метематичному розвитку, що сприяє вихованню низки розумових аналітико – синтетичних операцій (Л. Гайдаржийська, О. Брежнева, В. Колечко, К. Щербакова та ін.); приділено увагу вихованню пізнавальної активності дітей в процесі різних видів діяльності із завданнями розумового розвитку (Н. Баглаєва, Л. Зайцева, І. Тараненко та ін.); завдання розумового виховання досліджувались у різних аспектах мовленнєвого

розвитку дітей (О Білан, Н. Гавриш, Н. Орланова, О. Ушакова, Л. Фесенко та ін.).

Організації навчання, виховання та розвитку творчої активності, в якій педагог і дитина взаємно сприяють самореалізації, прагнуть досягати творчих продуктів унаслідок інтелектуальної діяльності, спрямованої на те, щоб підготувати дитину вже з дошкільних років до самостійного творення нового, оригінального і самобутнього, як засобу самовираження свого індивідуального потенціалу звертали увагу Н. Маліновська, О. Монке, А. Шибицька та ін .

В європейських країнах порушена нами проблема аналогічно набула розвитку у працях різних учених (Ж. Делор , В. Долл, Дж. Каллахан, Ж. Перре, Б. Рей та ін.).

Розвиток дітей дошкільного віку у процесі розумового виховання з орієнтацією на формування творчого (креативного) мислення, у перші десятиліття ХХ століття визнано важливим напрямом, який обґрунтовано у Новій редакції БКДО щодо реформування освітнього процесу в ЗДО. В оновленому змісті Базового компонента (2021) зазначено, що креативністю повинні бути пронизані всі форми і види діяльності дітей і саме це і є однією із пріоритетних ліній розвитку кожного дошкільника.

Загалом, сучасна педагогіка і психологія зосереджуються на дослідженні таких проблем розумового розвитку дітей дошкільного віку:

- діагностика розумового розвитку;
- особливості пізнавальної діяльності;
- виховання і навчання розумово обдарованих дітей;
- інтелектуальна підготовка до навчання в школі;
- сучасні технології розумового виховання;
- розвиток інтелектуальних здібностей;
- роль навчання у розумову розвитку дитини, його зміст, форми і методи.

Українські вчені плідно працюють над такими проблемами розумового розвитку дошкільників:

- особливості системи розумового виховання дітей дошкільного віку (О. Фунтікова);
- формування пізнавальних здібностей дітей дошкільного віку (Л. Проколієнко, О. Проскура);
- методика вивчення загального рівня розумового розвитку п'яти-шестирічних дітей з метою диференційованого підходу в навчально-виховному процесі (Т. Кондратенко, В. Котирло, С. Ладивір);
- особливості мовленнєвого розвитку (А. Богуш, Н. Гавриш, К. Стрюк, К. Крутій), навчання зображувальної діяльності (Г. Сухорукова, В. Котляр), ознайомлення з природою (Н. Яришева, З. Плохій, Н. Лисенко), навчання математики (К. Щербакова, Т. Степанова, Н. Баглаєва).

Сучасні інформаційні технології окреслюють новий спектр проблем, пов'язаних з розвитком і використанням інтелектуальних можливостей особистості. Постіндустріальна епоха пред'являє якісно нові вимоги до інтелектуального потенціалу людини, що предбачає зміни в системі освіти і розумового виховання.

Завдання розумового виховання дошкільників

Вироблені людством і зафіксовані в культурі засоби і способи пізнання світу передають дитині дорослі. Згідно із сучасними концепціями дошкільного виховання прищеплення знань, умінь і навичок слід спрямовувати на виховання у дітей уміння самостійно пізнавати світ. У цьому контексті окреслюється *мета розумового виховання* — формування всебічно розвиненої дитини, її розумової активності, самостійності, творчих здібностей. Досягненню мети підпорядкований *зміст розумового виховання* — формування у дітей певного обсягу знань про навколишні предмети і явища (суспільне життя, працю дорослих, живу і неживу природу тощо), способів мислительної діяльності (уміння спостерігати, аналізувати, порівнювати, узагальнювати).

У процесі розвитку чуттєвих способів пізнання розумові операції спершу відбуваються на сенсорному (чуттєвому) рівні. Знання, здобуті на основі цих способів пізнання, постають як уявлення. З розширенням кола уявлень, узагальненням знань розвиваються складніші мислительні дії (порівняння, класифікація), які розгортаються на основі не лише чуттєвого, а й раціонального пізнання. Ці процеси пов'язані насамперед із *розвитком мовлення* (поповненням і активізацією словника, вихованням звукової культури), *зв'язного мовлення* (мовлення, для якого характерний змістовий і граматичний зв'язок слів, словосполучень, речень) як важливими напрямками розумового виховання. Адже слово є основним засобом пізнання навколишнього світу, усвідомлення зв'язку між предметами і явищами, джерелом знань. Мовлення за допомогою сформульованого на словах завдання спрямовує дитину на пошуки способів його вирішення, відображає зміст конкретних образів-уявлень, є інструментом узагальнення, аналізу, порівняння, формує судження і умовисновки.

З розвитком *сенсорики* (чуттєвої сфери) відбувається перехід до логічного мислення, дитина набуває загальних уявлень, які стають основою розвитку її пізнавальної активності.

Мислення — узагальнене відображення дійсності в процесі її аналізу і синтезу, пов'язаний із мовленням психічний процес пошуків і відкриттів нового.

Протягом дошкільного віку формуються і вдосконалюються головні розумові дії (мислительні операції): аналіз

(розкладання цілого на його складові), синтез (об'єднання предметів і явищ за спільними ознаками), порівняння (встановлення схожих і відмінних ознак об'єктів), узагальнення (перехід від одиничного до загального, від менш загального до більш загального), класифікація (розподіл предметів за певними ознаками) та ін.

Список використаних джерел

1. Бех І.Д. та ін.. Деякі аспекти нової виховної парадигми (в контексті творчості А. С. Макаренка) / І.Д. Бех, О.В. Вознюк, М.В. Левківський // Педагогіка і психологія. – 2001. – №1. – С. 5-17.
2. Белкіна О. Виховуємо патріотів України / Оксана Белкіна // Освіта. – 2009. – 19-26 серпня. – С. 2.

3. Біда О. А. Естетичне виховання молодших школярів за допомогою засобів довкілля / О. А. Біда // Вісник Черкаського університету. – Вип. 115. – Серія „Педагогічні науки“. – Черкаси, 2007. – С. 3-7.
4. Державний стандарт освітньої галузі „Фізична культура і здоров’я“ (основна і старша школи) // Освіта. – 2003. – №17. – С. 4-7.
5. Фільшак С.Я. Народно-побутове виховання наших предків / С. Я.Фільшак // Позакласний час. – 2003. – №21. – С. 25-26.

СУЧАСНІ ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ З ДОШКІЛЬНИКАМИ ПО ОЗНАЙОМЛЕННЮ ЇХ З ПРИРОДОЮ

Анна ЛАДАТКО,
*III курс ОР бакалавр,
факультет педагогічної і мистецької освіти
Полтавський національний педагогічний університет
імені В.Г. Короленка
науковий керівник – Дубовик Ю.О.,
доктор філософії*

Нові світоглядні принципи та соціальні виклики, що постали перед людством сьогодні, актуалізують питання ставлення людей до природи, змінюють ціннісні орієнтири та формують соціально-моральну позицію щодо взаємодії природи і суспільства. Основні тенденції, що спостерігаються зараз в галузі дошкільної освіти, вказують на потребу перегляду контурів освіти, зміни її змісту та організації. Цілі, поставлені десятиліття тому перед природничою освітою дітей дошкільного віку, стають неактуальними, оскільки не відповідають запитам сучасного суспільства. Наприклад, якщо в минулому існувала тенденція до використання раціоналістичного, знаннєвого підходу до ознайомлення дітей з природою, орієнтованого на накопичення уявлень про природу та її корисність для людини, доступних для сприйняття дітьми, то сьогодні він ґрунтується на засадах компетентнісного або аксіологічного підходу, а реалізація стратегій екологічної освіти ставить завдання розвитку емоційно-ціннісного та відповідального ставлення до природного довкілля та їх прояву в екологічно доцільній поведінці. Тому необхідно переглянути організацію ознайомлення дітей з природою та впроваджувати нові, сучасні форми роботи з дітьми.

Психологи та педагоги переконують, що основи екологічного світогляду особистості закладаються в дошкільному дитинстві. Тому ознайомлення дітей з природою та формування в них основ природничо-екологічної компетентності має бути невід’ємною складовою освітнього процесу в дитячому садку [4].

Процес ознайомлення дітей довготривалий, дошкільників починають знайомити з об’єктами природи з раннього віку і триває цей процес впродовж всього життя [1, с. 12]. Вихователі у своїй педагогічній діяльності з метою формування знань про природу використовують комплекс різноманітних форм, методів та засобів. Зважаючи на швидкий розвиток техніки та освіти, сучасна методика

ознайомлення дітей з природою потребує оновлення змісту та введення в навчально-виховний нових форм організації роботи.

Заняття є однією з основних форм навчального процесу з ознайомлення дітей дошкільного віку з природою. Під час нього діти знайомляться з представниками рослинного та тваринного світу, об'єктами неживої природи, явищами природи. Сучасне заняття – це особлива форма організації спілкування педагога з дітьми, у якій педагог протягом визначеного часу організовує та спрямовує пізнавальну діяльність дітей з урахуванням їхніх вікових можливостей і освітніх потреб. Сучасне заняття має бути цікавим для дітей, насиченим ігровими прийомами, елементами дослідження, розвивати пізнавальні здібності дітей, моральні та естетичні якості. Основна вимога – максимальна розумова активність вихованців [2, с. 357].

Для покращення ефективності ознайомлення дітей з природою нами були обрані такі нетрадиційні види заняття як: заняття-мандрівка, заняття-експеримент, заняття-казка. На нашу думку інноваційні заняття спрямовані на творчий, креативний розвиток дитини, допомагають у цікавий для дітей спосіб формувати уявлення про природу.

Заняття-мандрівка – це особлива форма організації занять для дітей дошкільного віку, спрямована на ознайомлення їх з природою та природними явищами. Це комбінація навчальних активностей та екскурсій, які відбуваються в природному середовищі (територія садочка, сад, город) чи груповій кімнаті, яка імітує це середовище. Одна з основних особливостей заняття-мандрівки полягає в тому, що воно стимулює активну участь дітей у процесі дослідження навколишнього світу. Під час мандрівки діти мають можливість виявляти свою цікавість, задавати запитання та спостерігати за природними явищами безпосередньо. Заняття-мандрівка розширюють уявлення дітей про різноманітність природи. Вони можуть бачити, чути, нюхати і торкатися різних матеріалів, робити власні досліди та експерименти. Це дозволяє дітям не тільки активно пізнавати природу, а й відчувати себе її частиною.

Заняття-експеримент – це інноваційна форма організації занять для дітей дошкільного віку, спрямована на ознайомлення їх з природою через проведення практичних дослідів і експериментів. Це пізнавальні активності, які дозволяють дітям відкривати та досліджувати різні природні явища та закономірності.

Особливість заняття-експерименту полягає в тому, що діти самостійно виконують різні дослідження та експерименти, використовуючи доступні матеріали і інструменти. Вони спостерігають, аналізують і роблять висновки на основі отриманих результатів. Цей процес розвиває їхні спостережливість, логічне мислення та творчі здібності дітей. Експериментальна діяльність заохочує дітей бути активними учасниками власного навчання. Вони можуть формувати гіпотези, ставити запитання, пропонувати різні варіанти вирішення проблеми випробовувати їх. Діти мають можливість планувати і керувати власними експериментами, що допомагає їм розвивати почуття самостійності і відповідальності.

Під час заняття-експерименту діти можуть досліджувати різні аспекти природи, такі як фізичні явища, рослини, тварини, погода тощо. Вони експериментують з

водою, повітрям, магнітом, світлом і багатьма іншими матеріалами. Це дозволяє дітям отримати практичний досвід і розуміння причинно-наслідкових зв'язків у природі.

Заняття-казка поєднує казкові елементи та ознайомлення з природою. Це інтерактивні історії, в яких природа виступає як головний герой, а діти вступають у взаємодію з нею через різні активності та завдання. Особливість заняття-казки полягає в тому, що воно створює магічну атмосферу та фантазійний світ, в якому діти відчують себе частинкою природи і займають активну роль у вирішенні завдань. Завдяки казкам діти можуть легко уявити різні природні ситуації та зрозуміти взаємозв'язок між живою та неживою природою. Під заняття діти слухають спеціально підібрані казки та історії про природу, які стимулюють їхню уяву. Вони можуть відтворювати ролі героїв казки, розповідати їхні пригоди та виконувати різні завдання, пов'язані з природою. Це розвиває їхню творчість, уяву та емоційну зв'язаність з природним середовищем. Заняття-казка також включає в себе різні практичні активності, такі як ігри, малювання, моделювання, експерименти тощо, які пов'язані з природою. Наприклад, діти можуть створювати малюнки та колажі з елементами природи, створювати мініатюрні пейзажі та проводити експерименти з водою, рослинами та тваринами тощо.

Отже, використання сучасних форм ознайомлення дітей з природою є ефективним інструментом, що сприяє їхньому пізнанню, розвитку та формуванню позитивного ставлення до природи та навколишнього середовища. Вони дозволяють дітям бути активними учасниками освітнього процесу, розвивають їхню допитливість, креативність та спостережливість. Такі різновиди заняття сприяють формуванню екологічної свідомості та відповідального ставлення дітей дошкільного віку до природи. Діти, через практичний досвід та живий контакт з природою, засвоюють цінні знання про важливість її охорони та розуміють свою роль у збереженні природних ресурсів.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти : [нормативний документ] / наук. кер. Т. О. Піроженко :затверджено наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України «Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (нова редакція)» № 33 від 12.01.2021. Київ, 2021. 37 с.
2. Дитина : Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. П.В. Огнев'юк; авт. кол.: Г. В. Беленька та ін. ; наук. ред. Г.В. Беленька. Київ, 2020. 440 с.
3. Освітня програма «Впевнений старт» для дітей старшого дошкільного віку / Н. В. Гавриш та ін. Київ : Укр. акад. дитинства, 2017. 80 с.

Стаєна Л. Аналізуємо освітній процес: природничо-екологічний напрям.

Вихователь-методист дошкільного закладу. 2023. №3.

URL: <https://emetodyst.expertus.com.ua/?mid=100128>

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ПРОБЛЕМИ ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНОГО РОЗВИТКУ ДОШКІЛЬНИКІВ В СУЧАСНОМУ ЗДО

Люба МАНДРИК

І курс ОР магістр, педагогічний факультет

Прикарпатський національний університет

імені Василя Стефаника

науковий керівник – Лазарович Н.Б.,

кандидат педагогічних наук, доцент

Важливість математичного складника в підготовці молодого покоління зумовлена посиленням значення математики в різних галузях науки, економіки й виробництва. Проте, цей напрям навчання викликає найбільші труднощі у дітей, що зумовлено недосконалістю методичного супроводу математичної підготовки на різних рівнях освіти. Відсутність співпраці у взаємодії з дитиною, сприйняття й переробки інформації в одноманітних математичних іграх і завданнях спричиняє недостатній рівень розвитку здібностей до узагальнення, систематизації, аналізу, синтезу, класифікації, серіації тощо.

Упродовж останніх років у наукових працях математична підготовка пов'язується із забезпеченням саме математичного розвитку дітей (Г.Белошиста, Л.Вороніна, Л.Зайцева, та ін.), математичний розвиток дошкільників розглядається тут як цілісний, наскрізний процес на етапі дошкільної і початкової освіти дитини. Залежність ефективності математичного розвитку дошкільників від математичних здібностей дітей наголошують психологічні дослідження про те, що здібності значною мірою зумовлені завдатками людини, а тому не будь-яке навчання математики стимулює розвиток цих процесів. (В. Крутецький, Н. Веракса, О. Дьяченко). Проте, високий рівень розвитку пізнавальних процесів не гарантує автоматично високого рівня математичного розвитку. Отож, для реалізації цілеспрямованого процесу математичного розвитку дитини доцільно більш точно встановити взаємозв'язки конкретного пізнавального процесу з найбільш характерними якостями математичного мислення [3].

Г. Белошиста наголошує, що визначальну роль в розвитку математичних здібностей відіграє якісний математичний розвиток дошкільника, тобто цілеспрямоване і методично організоване формування і розвиток сукупності взаємопов'язаних властивостей математичного стилю мислення дитини та її здібностей до математичного пізнання дійсності задає головну установку навчання математики дітей [2].

В дослідженнях Г. Костюка частково доведено, що розумові дії, прийоми розумової діяльності формуються в процесі навчання в дітей, а саме здатність точніше і повніше сприймати навколишній світ, виділяти ознаки предметів і явищ, розкривати їхні зв'язки.[4]

В працях українських учених кінця 90-х років ХХ століття – початку ХХІ століття поряд з дефініцією «математичний розвиток» уживають словосполучення «логіко-математичний розвиток». (Н. Баглаєва). Логіко-

математичний розвиток, за твердженнями вченої це якісні зміни в пізнавальній діяльності дитини, що відбуваються внаслідок розвитку математичних умінь і логічних операцій [3].

Логіко-математичну компетентність вчені тлумачать як уміння дитини самостійно здійснювати класифікацію геометричних фігур, предметів, множин; серіацію, тобто впорядкування за величиною, масою, об'ємом, розташуванням у просторі й часі; обчислення та вимірювання кількості, відстані, довжини, ширини, висоти, об'єму, маси, часу» [3].

Аналіз терміна словосполучення «логіко-математичний» спостерігаємо в педагогічному середовищі, в нормативних і програмних документах (Базовий компонент дошкільної освіти, ; програми «Дитина», «Дитина в дошкільні роки», «Українське дошкілля», та ін..)

Здійснюючи будь-які обчислювальні операції, алгоритми дій, діти застосовують логічні операції, що потребує послідовних міркувань, пояснень і дій, навіть на рівні розуміння дитиною дошкільного віку. Доцільними є оволодіння дітьми логічними операціями: аналіз, синтез, узагальнення, класифікація, серіація тощо. У межах компетентнісного підходу сутність математичної компетентності вчені визначали за трьома вимірами: предметним, діяльнісним і практично-ціннісним (Вашуленко, Мацько, та ін..), Предметний вимір математичної компетентності характеризується як обізнаність у предметних галузях математики (арифметична обізнаність); діяльнісний вимір передбачає спроможність здійснювати математичну діяльність (логічна спроможність, алгоритмічна спроможність); практично-ціннісний *вимір* передбачає здатність застосовувати математику для розв'язування задач, (Раков, Горох, Миляник).[4].

Зокрема, вчені наголошують на когнітивному рівні математичної компетентності, а саме ціннісного ставлення до математики, застосування дитиною на практиці математичних знань, прийомів логічних дій для розв'язування практичних задач.

У дослідженнях Л. Зайцевої «логіко-математична компетентність» трактується як здатність дитини самостійно здійснювати:

- ✓ класифікацію геометричних фігур, предметів та множин за якісними ознаками та чисельністю;
- ✓ серіацію, тобто впорядкування предметів за величиною, масою, об'ємом розташування у просторі;
- ✓ обчислення та вимірювання кількості, відстані, розмірів, довжини, ширини, висоти, об'єму, маси і т.п [4].

Дослідниця обґрунтувала трикомпонентну структуру елементарної логіко-математичної компетентності: *мотиваційний компонент* – це ставлення дитини до математичної діяльності, виявлення пізнавального інтересу; *змістовий компонент* – це власне оволодіння математичними знаннями в межах програми; *дійовий компонент* – це оволодіння процесуальними, конструктивними, контрольними-оцінювальними діями [4].

Елементарна математична компетентність визначається рівнем і якістю педагогічного впливу. Функція педагога забезпечити розвивальний ефект

навчання у формуванні знань і уявлень про кількість, лічбу, величину, форму, простір і час в дошкільників.

Положення Базового компонента дошкільної освіти, зобов'язують педагога сприймати життя в цілісності, що ускладнює процес формування систему знань і вмій із математики, природи, грамоти.

В галузі дошкільної освіти математичний розвиток пов'язується із завданнями забезпечення логіко-математичної компетентності, формуванням елементарних математичних знань, уявлень і понять. Актуальним є передусім завдання – виховати компетентну, обізнану в математичному сенсі особистість дитини-дошкільника.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний Стандарт дошкільної освіти) https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij_komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini
10. Брежнева О. Г. Концептуальні засади математичного розвитку дітей дошкільного віку: логіка реалізації технології "інтегрованих дидактичних модулів" / О. Г. Брежнева // Освіта та розвиток обдарованої особистості. - 2017. - № 2. - С. 5-10. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Otros_2017_2_3
11. Зайцева Л.І. Математична компетентність: диференційований підхід // Палітра педагога. – 2004. – № 2. – С. 16-17.
12. Зайцева Л.І. Формування математичної компетентності дітей середнього дошкільного віку. Орієнтовні конспекти занять та практичні ситуації для дітей віком 4-5 років: метод. посіб. / Лариса Іванівна Зайцева. – Бердянськ: Видавець Ткачук О.В.2010. – 176 с.
13. Щербакова К.Й. Методика формування елементарних математичних уявлень у дошкільників: Навч. посібник. – К.: Вища шк. - 1996. – 240с.

ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Марія МАТІЙЧУК

*І курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Борин Г.В.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Актуальність даної проблеми зумовлена тим, що пізнавальні уміння дітей старшого дошкільного віку активізують процес набуття ними знань, умінь, необхідних для вирішення пізнавальних завдань, що згодом дає змогу самостійно здійснювати навчально-пізнавальну діяльність. Процес формування пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку є одним з актуальних в сучасній педагогічній науці. Активність та діяльність є важливою передумовою розвитку розумових якостей особистості, формування самостійності дітей та їх

ініціативності. Зазначене є вирішальною умовою навчальної успішної діяльності вихованця та повноцінного його розвитку.

У публікації проаналізуємо особливості формування пізнавальних інтересів дітей старшого дошкільного віку у дослідженнях учених.

Ученими досліджено різноманітні аспекти порушеної проблеми, про що свідчать результати аналізу психолого-педагогічної літератури. Отож психологічні особливості формування пізнавальної діяльності дітей знаходимо у працях М. Задесенеця, І. Старагіної, С. Тарасової, О. Проскури та інших учених. Питання формування пізнавального інтересу задля активізації навчальної діяльності досліджували А. Богуш, О. Боднар, О. Гуда, Н. Бібік, В. Лозова, В. Гончарук, О. Савченко тощо.

Проаналізуємо зміст базових понять дослідження. Поняття «інтерес» (з латинської – «маючий значення») означає, такий, що є «причиною чи спонукою діяльності особистості, її поведінки в соціумі» [4, с. 42]. Важливою умовою розвитку пізнавальних здібностей дітей є зміцнення їх вмінь та навичок, здатність самостійно засвоювати та осмислювати матеріал, що вивчається; формування базових інтелектуальних умінь, важливих для оволодіння дитиною навчальним матеріалом, оскільки від цього залежить самостійність та активність дітей під час занять.

Так Г. Ватаманюк вважає, що ставлення людини до предметів і явищ навколишнього світу містить вибіркочу спрямованість. Поняття «інтерес», на думку ученого, пов'язаний з тим, у чому дитина відчуває потребу. «Лише коли предмет, явище, подія, вид діяльності є для людини чимось важливим, значним, тоді вона захопленням пізнає чи займається цим» [4, с. 40]. Також учений розглядає інтерес як «вибіркоче емоційно-пізнавальне ставлення особистості до подій навколишньої дійсності, предметів, явищ, певних видів діяльності, які мають, в свою чергу, мають важливе значення для особистості». В його основі «складна психологічна структура, яка передбачає зв'язок між потребами людини та засобами їх задоволення» [4, с. 40]. Загальновідомо, що інтерес не є вродженою властивістю людини. Його появу обумовлено впливом на людину обставин навколишньої дійсності. Також він виникає у процесі здійснення особистістю різних видів діяльності: навчальної, трудової, ігрової тощо.

Пізнавальний інтерес – інтегральна якість особистості. Пізнавальний інтерес є найважливішим структурним компонентом феномена інтересу, а його предметом є властивість суб'єкта пізнавати навколишню дійсність, проникати в її різноманіття, сутність чи причинно-наслідкові зв'язки, закономірності, суперечності. Вищезазначене сприяє формуванню у дитини світорозуміння, світогляду, світовідчуття. Пізнавальний інтерес має складну структуру, до якої входять «окремі психічні процеси (регулятивні, мнемічні, інтелектуальні, емоційні) та зв'язки людини із світом, виражені у відносинах» [1, с. 5].

Формуванню пізнавального інтересу дітей старшого дошкільного віку сприяє застосування в освітньому просторі ЗДО найрізноманітніших пізнавальних завдань. Вони допомагають з подоланням різних навчально-пізнавальних утруднень, мають бути посильними для дітей, чинити позитивний вплив на

емоційно-вольову, мотиваційну, інтелектуальну сфери особистості. Такі завдання заздалегідь планує вихователь.

Загальновідомо, що пізнавальні інтереси різняться між собою за важливістю, дієвістю, змістом, стійкістю. Пізнавальна діяльність дитини в конкретній сфері відповідно за наявності пізнавального інтересу до цієї діяльності зумовлює особливість пізнавального інтересу в подальшому розвитку особистості дитини. Він полягає в тому, що сприяє певному емоційному підйому, активізуючи психічні процеси особистості. Тому пізнавальний інтерес є важливим мотивом активності особистості, та, відповідно, її пізнавальної діяльності.

Формування пізнавальних здібностей вихованців старшого дошкільного віку має свої особливості та характеризуються «емоційним відношенням до процесу пізнання та залежать від навчального досвіду. Особливості процесів їхнього мислення обумовлені зовнішніми чинниками» [4, с. 40]. Формування пізнавального інтересу, на думку учених, – це замкнений процес, який зумовлений «сферою і характером діяльності самої людини, тих, хто її оточує (соціальним оточенням), процесами навчання і виховання. Значення мають і особливі прийоми збудження інтересів (особливості нервової системи) колективом, активністю особистості, роллю в структурі діяльності колективу, її активної позиції» [4, с. 41]. Усі ці процеси потребують відповідного непрямого керівництва у ЗДО з боку вихователя, оскільки у цьому віці ще недостатньо сформована емоційно-вольова сфера.

У випадку, коли освітній процес ЗДО відповідає особливостям анатомо-фізіологічної діяльності дітей, забезпечуються сприятливі умови для успішного сприймання і засвоєння дитиною навчального матеріалу. Сама ж дитина відчує себе сильною, цікавою здібною, коли правильно організована навчальна робота. Слід наголосити, що інтерес до навчання у дітей цього віку вкрай нестійкий, більшість із них не виявляє вольових зусиль до подолання навчальних труднощів. Потрібно, щоб дитину цікавив сам процес пізнання.

Формування пізнавальних інтересів дітей старшого дошкільного віку в освітньому просторі закладу дошкільної освіти передбачає:

- створення такої атмосфери, яка сприяла б емоційній привабливості навчання;
- побудову змісту освітнього процесу в спосіб, зорієнтований на розуміння дитиною змісту навчального матеріалу;
- добір і використання цікавих доцільних пізнавальних завдань;
- застосування в освітньому процесі проблемних ситуацій;
- використання нетрадиційних форм і методів організації самостійної навчально-пошукової діяльності.

Цікавою є думка Л. Артемової, яка наголошує, що характерною особливістю пізнавального інтересу дитини є її зв'язок з емоційною сферою: «Почуття – це є серцевина інтересу. Захоплення, задоволення, здивування – породжені пізнанням нового. А радісні переживання які виникають в результаті подолання навчальних труднощів – різні за своєю значущістю та глибиною вияву почуття учнів. Усі вони викликані бажанням пізнати природу людини» [1, с. 5].

Внаслідок того, що пізнавальні уміння активізують процес набуття дітьми знань, умінь, необхідні для вирішення пізнавальних завдань, їх називають пізнавальними уміннями. Це дає змогу дошкільнику самостійно здійснювати навчально-пізнавальну діяльність. В такий спосіб означене додає дитині віри в свої можливості, забезпечує їй передумови для розвитку пізнавальних здібностей, підвищує можливості пізнання нею нової інформації. Переключення інтересу дитини протягом нетривалого відліку часу зазвичай може небажано вплинути на процес формування в неї інтересу до навчання. Тому наближення мети навчально-пізнавальної діяльності вихованця до очікуваного результату дає змогу створити платформу, що укріплює інтерес старшого дошкільника до нового пізнання.

Список використаних джерел:

1. Артемова Л. Щоб дитина хотіла і вміла вчитися. *Дошкільне виховання*. 2016. №5. С. 6-7.
2. Барко В.І., Тютюнников А.М. Як визначити творчі здібності дитини? Київ, 2011. 125 с.
3. Брежнєва О.І. Формування пізнавальної активності. *Дошкільне виховання*. 2015. №2. С. 12-14.
4. Ватаманюк Г.А. Інтелектуальна гра, як засіб активізації навчально-пізнавальної діяльності дошкільників. *Дошкільна освіта*. 2008. № 6. С. 40-43.
5. Вороніна Т. В. .Що? Де? Коли? У співпраці з родиною формуємо в дітей пізнавальні інтереси. *Дитячий садок*, 2000. № 2 (50). С. 8-11.
6. Смольникова Г. Нові відкриття щодня : організація пізнавальної діяльності дітей. *Дошкільне виховання*. 2013. № 3. С. 6-11.

ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Анета МЕШТЕР,

І курс ОР магістр, педагогічний факультет

Прикарпатський національний університет

імені Василя Стефаника

науковий керівник – Кирста Н. Р.,

кандидат педагогічних наук, доцент

В сучасних умовах динамічного глобалізаційного розвитку діти старшого дошкільного віку не менше, ніж дорослі, потребують особливих якостей, які допомагатимуть у досягненні бажаного, формують здорову самооцінку, підвищують здатність до комунікації з оточуючими, у тому числі, засобами впливу та відстоювання власної думки. Одна з головних якостей, яка має формуватися з дитинства – здатність активно взаємодіяти з соціумом, самостійно й ініціативно розв'язувати життєві задачі і проблеми, з якими дитина стикатиметься у майбутньому. Лідерські якості підносять бачення дитини на

рівень ширшого світогляду, роблять її вчинки ефективнішими, формують майбутню особистість, що здатна досягати високих результатів.

Вивчення особливостей розвитку та становлення лідерських якостей засвідчено результатами наукових розвідок науковців: І. Андрощук, О. Баніт, М. Вебер, Р. Ділтс, А. Макаренко, Б. Новіков. Дослідження та розроблення методик роботи з дітьми, що мають низькі показники лідерських здібностей проаналізовано у працях Д. Алфімова, Н. Гавриш, Р. Козир, А. Мітлош, О.Тихомирової та ін.

Мета статті – дослідити етапи розвитку педагогічної думки щодо формування лідерського потенціалу дошкільників.

Феномен лідерства відомий давно. В наукових колах його розглядають як соціально-психологічне явище, що виникає і реалізується тільки в соціальному середовищі [2, с. 67].

Поняття «лідер» та «лідерство» є одними із ключових у психології особистості. Тому вважаємо доцільним визначити психологічні особливості даного поняття в цілому і ґрунтовніше дослідити особливості формування лідерських якостей дітей дошкільного віку.

Термін «лідер» англійського походження (leader), що в перекладі означає «ватажок, провідний керівник, той що йде попереду, стоїть на чолі», тобто людина, яка веде певну кількість однодумців уперед [5].

З психологічної точки зору лідер – це авторитетна особа, якій група за певних обставин надає право приймати від її імені важливі рішення. Ці рішення мають відповідати інтересам групи та визначають напрям і характер діяльності групи [3, с. 311].

Виокремлюємо такі теорії формування лідерських якостей :

- атрибутивне лідерство;
- харизматичне лідерства;
- реформаторське лідерство [1].

У залежності від завдань та акцентуації уваги лідера на певних процесах виокремлюють такі рівні лідерства:

- лідерство на рівні оточення – фокус уваги такого лідера зосереджений на зовнішніх факторах або умовах діяльності;
- лідерство на рівні поведінки – орієнтоване на вдосконалення конкретних поведінкових навичок групи шляхом виявлення і закріплення успішних дій по відношенню до заданої мети;
- лідерство на рівні здібностей – розвиває загальні пізнавальні здібності, а не просто допомагає відпрацьовувати конкретні навички в конкретних ситуаціях;
- лідерство на рівні переконань і цінностей – формує у людей переконання і цінності, які сприяють або, навпаки, перешкоджають успішній поведінці;
- лідерство на рівні ідентичності - націлене на розкриття і визнання ідентичності та внутрішнього потенціалу людей;
- лідерство на рівні місії - забезпечує розширення меж системи, усвідомлюваної людьми в якості своєї «сфери впливу» [3].

О. Тихомирова поділяє лідерські якості на загальні та специфічні. До загальних належать ті, якими володіють як дійсні лідери, так і ті, хто хоче ними стати: працездатність, організованість, компетентність, наполегливість, активність, ініціативність, самостійність, самовладання, товариськість, спостережливість, кмітливність.

Специфічні лідерські якості – це своєрідні індикатори суто реальних лідерських здібностей: організаторська проникливість, здатність до активного психологічного впливу; здатність до організаторської роботи, лідерської позиції, потреба в тому, щоб брати відповідальність на себе [5, с. 21-22].

Проблему лідерських якостей дошкільників розкрито через низку споріднених із лідерством понять – статусність, впевненість у собі, самооцінка тощо.

Велика група вчених є прихильниками позиції, що лідерські якості у дошкільному віці можна розвинути різними видами пізнавальної діяльності, такими як: ігрова (сюжетно-рольові, рухливі, дидактичні, ігри-змагання на прогулянках), трудова, пізнавальна діяльності. За рахунок гри у дітей можуть формуватися: організаторські здібності, відповідальність, успішність у пізнавальній діяльності, наполегливість, вміння домовлятися, бажання скрізь бути першим, вміння встановлювати правила гри.

Дитяча взаємодія також стимулює до прояву певних лідерських якостей:

- організаторські нахили, показати приклад іншій дитині, навчити її тому, що вміє сама;
- відповідальність, що проявляється у дотриманні режиму ЗДО;
- успішність у пізнавальній діяльності;
- наполегливість у процесі виконання завдань на заняттях;
- уміння домовлятися з іншими; бажання всюди бути першим;
- вміння встановлювати правила гри тощо.

Рисами характеру, що сприяють формуванню дитини-лідера, можна вважати такі як: самостійність, допитливість, активність, рухливість, впевненість, рішучість, сміливість, емоційність, невдоволення своїми невдачами.

Отже, лідерські якості є фундаментом успіху дитини в її соціальному оточенні, тому їх формування виступає важливим завданням дошкільного віку і сприяє цілеспрямованому розвитку необхідних соціально значущих особистісних рис і якостей кожної дитини.

Список використаних джерел

1. Зубрицька-Макота І. В., Коваль О. С. Формування комунікативних і лідерських якостей керівника. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2014. № 2. С. 34
2. Логунова М. М. Соціально-психологічні аспекти управлінської діяльності. Київ : Вид-во, 2006. 256 с.
3. Михайличенко В. Є. Спрямованість студентів на успішну професійну діяльність та її формування / В. Є. Михайличенко, Л.М. Грень. *Проблеми*

та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти.
Х. : НТУ «ХП», 2020. №32. С. 54-55.

4. Новіков Б. В. Лідерство, стилі керівництва. Київ, 2004. С. 308-356.
5. Тихомирова О. Виховання лідера. *Шкільний світ*. 2009. Вип. 8, С. 19-23.
6. Штанько Н. А. Лідерство як соціально-психологічний феномен. *Юридична психологія та педагогіка*. 2013. № 2. С. 50-61.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Ганна МОЛДАВЧУК,

*1 курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Круль Л.М.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Модернізація сучасної системи освіти неможливі без усвідомлення значення усіх вікових етапів розвитку особистості, оновлення усіх аспектів освітнього процесу відповідно до запитів часу та потреб здобувачів. Вагоме значення при цьому має опертя на духовно-творчий потенціал особистості, розвиток задатків і здібностей, спонукання до творчості.

У нормативно-правових документах, що регулюють систему дошкільної освіти розвиток творчості дитини є одним з головних завдань. Зокрема у Базовому компоненті дошкільної освіти йдеться про те, що: «Освітній потенціал компетентності реалізується у творчій активності дитини у всіх специфічно дитячих видах діяльності (ігровій, пізнавальній, образотворчій). Виявляється в особистісних якостях дитини — від елементарних уявлень та позитивного ставлення дитини до свого внутрішнього світу (думок, почуттів, мрій, бажань, мотивів, планів, ідеалів, цілей, прагнень) до становлення основ її світогляду і розвиненості її свідомості (пізнавальної активності, емоційної сприйнятливості, позитивної налаштованості дій, думок, оптимістичними переживаннями, реалістичними намірами)» [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчив, що проблемі розвитку творчого потенціалу особистості присвячено низку досліджень науковців, а саме: А. Богущ, Г.Беленька, Т. Дуткевич, Ю. Косенко, О.Косенчук, О. Кононко, С. Ладивір, Г. Стадник та інші. Основні аспекти порушеної проблеми: засоби підвищення продуктивності творчої ігрової діяльності дошкільників; організація спільної творчої діяльності; умови розвитку творчості у дітей дошкільного віку; чинники впливу на розвиток творчих здібностей дошкільників.

Мета статті – теоретично обґрунтувати основні психолого-педагогічні умови розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Сутність поняття «творчість» та складність феномену «творчий потенціал» дитини є визначальними у потребі цілісного

підходу та створення належних умов творчого розвитку особистості. На особливу увагу заслуговують прийоми та методи виявлення специфіки творчого розвитку особистості на етапі дитинства – період, коли закладається підґрунтя здібностей (комунікації, пізнання себе, світу, людей та їх відтворення). Науковці схиляються твердження, що творчий потенціал – це інтегративна властивість, яка визначає можливості щодо виконання творчої діяльності, потребу, готовність й спроможність творчої самореалізації особистості [2]. З іншого боку, творчі задатки та здібності слугують налагодженню стосунків дітей з оточуючими (дорослими, вихователем, однолітками), підвищують ефективність та результативність творчої діяльності.

Цінним для нашого дослідження є вивчення аспектів визначення недоліків у вихованні, прогалин та упущень батьків та педагогів у процесі залучення дошкільників до самообслуговування й праці (художньої, господарської, побутової, серед природи), яка позитивно впливає на підвищення рівня свідомої активності дошкільників. Т. Піроженко зазначає: «Людина створює і розвиває умови свого життя власною діяльністю. Власне в цьому полягає психологічне наповнення поняття „дитина як суб’єкт саморозвитку”. Саме власній діяльності притаманне творче начало. Для дитини немає творчості поза діяльністю, але в її житті є діяльність, що позбавлена у певному розумінні творчого (сутнісного) змісту. Ця обставина дає можливість розглядати предметно-практичну діяльність дитини як вихідний момент вияву творчого потенціалу малюка, що потребує уваги з боку дорослих щодо збагачення таких способів організації життєдіяльності, в якій була б посилена можливість до прояву активності та самостійності дошкільників» [3].

Позаяк розвиток творчих здібностей дітей суттєво відрізняється від того ж процесу у дорослих, вважаємо за необхідне виокремити *вимоги до педагогічної діяльності вихователів сучасних закладів дошкільної освіти*, які розмежовуємо у такій послідовності:

1. Організація розвивального середовища: попередження розвитку, стимулювання творчої активності, ініціативності, пізнавального інтересу, діяльності.
2. Створення належної атмосфери: комфортного психолого-педагогічного середовища, щирих довірливих стосунків, спільної творчості.
3. Надання психолого-педагогічної допомоги та підтримки: забезпечення відчуття свободи, ненав’язливості, бажання творити.
4. Забезпечення раннього фізичного розвитку: організація посильних фізичних вправ, навантажень на організм задля його удосконалення та розвитку.
5. Організація та здійснення творчого процесу: забезпечення максимальної напруги задля посилення уваги, фантазування, спостережливості та активної творчої діяльності дитини.

Розвиток творчих здібностей дітей дошкільного віку передбачає варіативність, різноманітність форм, прийомів та методів роботи із ними, залучення до різних видів творчої діяльності. Це зумовлює конкретизацію *завдань творчого*

розвитку особистості, до яких належать: розвиток творчої уяви шляхом створення творчих та проблемних ситуацій; забезпечення психолого-педагогічних умов творчої самореалізації дитини; організація занять щодо вивчення нетрадиційних технік виконання творчих завдань; використання ігрових прийомів, казкових образів, що сприяють ефекту свободи, розкнутості, несподіванки, творчості.

Механізм творчого розвитку особистості дитини дошкільного віку передбачає подолання стереотипів у навчанні та вихованні, індивідуалізацію та особистісну орієнтацію освітнього процесу, формування ціннісних орієнтирів, організації сприятливого розвивального середовища, що слугує відкриттю невідомого, створенню нових творчих продуктів. Іншими словами, навчання і виховання дошкільників – це тривалий, поступовий, цілеспрямований процес становлення особистості, пошуку її задатків та здібностей та стимулювання прагнення реалізації власного унікальної життєдіяльності, потреби самовизначення, самовдосконалення, самоактуалізації, самореалізації.

Практика показує, що стрижневою передумовою прояву творчих здібностей дітей дошкільного віку є потенційна готовність до критичного мислення, нетрадиційних рішень та вчинків, позитивізм та надмірність емоційного захоплення. Творчий потенціал дошкільників яскраво відображається у їх відмові від стереотипних способів мислення щодо розв'язання побутових, навчальних, соціально-моральних проблем. Саме тому особливе місце у переліку основних завдань щодо розвитку творчих здібностей дошкільників посідає виявлення, пошук, формування унікальних особистих здібностей, розкриття власного «Я», удосконалення задатків, здібностей, нахилів шляхом організації кропіткої діяльності педагогів, батьків, фахівців закладу дошкільної освіти.

У цілому зміст освітнього процесу сучасних закладів дошкільної освіти повинен слугувати створенню умов щодо формування творчої індивідуальності здобувачів, а також стимулювати будь-який прояв творчих можливостей у процесі гри, спілкування, навчальних занять тощо. Позитивна психологічна атмосфера, відчуття захисту та безпеки, свободи та позитивних емоцій сприятимуть творчості здобувачів дошкільної освіти, з одного боку, та дозволять розвинути всебічну, гармонійну особистість, з іншого.

Отож, основними психолого-педагогічними умовами успішного розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку є такі:

- організація та проведення спеціальних занять з логіко-математичного та мовленнєвого розвитку, малювання, художньої праці, музики, хореографії, ознайомлення з довкіллям, природним середовищем;
- використання завдань творчого змісту;
- скерування предметних, сюжетно-рольових, музично-дидактичних ігор на розвиток творчих здібностей;
- використання інтегрованих завдань, вправ, ігор щодо розвитку творчих здібностей дошкільників;
- робота з батьками та педагогами, самовдосконалення вихователів.

Саме тому у практичній роботі педагоги повинні дотримуватись певних норм та *правил*, а саме:

- постійно вивчати своїх вихованців, розкривати їх внутрішній потенціал та виявляти творчі здібності;
- урахувувати індивідуальні задатки та здібності у процесі роботи та стимулювати їх розвиток;
- систематично заохочувати вихованців до пізнавально-ігрової діяльності, що має творчий характер;
- подавати власний приклад творчої активності;
- допомагати вихованцям знайти себе, пізнати власне «Я».

Висновки. Отже, сучасна система дошкільної освіти потребує інноваційних змін у змісті, умовах та формах організації педагогічного процесу. Реформування у сфері дошкільної освіти не лише забезпечить якість надання освітніх послуг, а й гарантуватиме гармонійний та всебічний розвиток особистості, створить можливості її подальшого саморозвитку та самореалізації. Загалом творчість дитини дошкільного віку, що проявляється у процесі засвоєння нею знань, вивчення предметів та явищ навколишньої дійсності, участі в естетичній, художній, хореографічній, музичній, технічній та інших видах діяльності, особистісних стосунках із навколишнім середовищем, потребує особливої уваги з боку педагогів, батьків, фахівців закладів дошкільної освіти. Гармонійний розвиток особистості як стрижневе завдання освіти у цілому передбачає спрямованість на творчий потенціал особистості, підвищення її інтелектуального рівня, збагачення духовного світу.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти). Нова редакція. 2021. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
2. Гопка О.М. Творчий потенціал особистості як наукова категорія. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/17853/Gopka.pdf?sequence=1>
3. Піроженко Т. О. Становлення ціннісних орієнтацій дітей дошкільного віку в сучасному соціокультурному середовищі. *Актуальні проблеми психології* : зб. наук. пр. Ін-ту психології імені Г. С. Костюка НАПН України ; [гол. ред. С. Д. Максименко]. Т. IV. Психологія розвитку дошкільника. Вип. 8. К. : Срібна хвиля, 2012. С. 212–223.

ЕМОЦІЙНО-РОЗВИВАЮЧЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ЖИВОПISY

Уляна СТАСІВ

*І курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Борин Г.В.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Бурхливий темп соціальних змін сьогодення поставив перед педагогікою актуальне і проблемне питання соціально-емоційного розвитку дітей дошкільного віку, що полягає у поступовому опануванні нею соціокультурних досягнень суспільства, у формуванні здатності усвідомлювати себе, суспільне довкілля і взаємодіяти з його соціальними об'єктами. Проблема розвитку емоційної сфери дітей та її особливостей у період дошкільного дитинства є актуальною як у теоретичному, так суто прикладному аспектах. Порівняльний аналіз різних досліджень дозволяє констатувати небажані тенденції, що спостерігаються в розвитку сучасних дітей, а саме: поступове збільшення кількості дітей, в яких виявляється підвищення фрустрації, емоційної напруги, депресивності, розладу в адекватності емоційного регулювання.

Педагогічні аспекти використання образотворчого мистецтва з метою прицільного впливу на особистість дитини були предметом уваги як теоретиків (І. Житнік, О. Котляр, О. Олексюк тощо) так і практиків (І. Глинська, Г. Кершенштейнер, В. Лай, В. Сухомлинський та ін.)

Цілісний та гармонійний розвиток дитини як особистості – головна мета модернізації дошкільної освіти на сучасному етапі. Дошкільний вік – первинний етап соціалізації дитини. Це період долучення до загальнолюдських цінностей, час встановлення перших взаємин з людьми, період бурхливого розвитку емоційної сфери, яка має величезний вплив на особистісний розвиток дитини, на оволодіння нею різноманітними видами діяльності. Впродовж дошкільного дитинства емоції розвиваються, ускладнюються і набувають інтелектуалізованого характеру. Проблема емоційного розвитку дітей дошкільного віку, на сучасному етапі, все частіше привертає увагу педагогів і психологів. Дошкільник не вміє самостійно виражати свої почуття, емоційні переживання без спеціальної освіти, так як здатність довільно керувати своїми діями і емоціями складається протягом усього дошкільного дитинства. Емоції проходять шлях прогресивного розвитку, набуваючи все більш багатий зміст і все більш складні форми прояву під впливом соціальних умов життя і виховання. Емоції і почуття виражають наше ставлення до того, що ми пізнаємо, до наших вчинків. Знання про емоції необхідні кожному для того, щоб зрозуміти інших і самих себе. Не розуміючи себе, неможливо зрозуміти іншу людину. Якщо зазирнути в психологічний словник, то в ньому емоції трактуються наступним чином: «Емоції (лат. – вражаю, хвилюю) – психічне відображення у формі безпосереднього упередженого переживання життєвого смислу явищ і ситуацій, обумовленого відношенням їх об'єктивних властивостей до суб'єкта» [3, с. 90]. В процесі розвитку відбуваються зміни в емоційній сфері дитини. Змінюється його погляд на світ і відношення до навколишнього. Здібність дитини впізнавати і контролювати свої емоції збільшується. Серед інших видів мистецтва саме живопис найефективніше впливає на людину, бо завдяки своїй універсальності плідно розвиває її емоційно-чуттєву сферу, поглиблює знання, інтенсифікує візуальний і сенсорний досвід, формує загальну та естетичну культуру.

У процесі виховання почуттів і творчого розвитку дитини заняття образотворчого мистецтва відіграє незамінну роль. Він здатний повести

маленьку людину у світ творчості, якоюсь мірою прилучати його до скарбів художньої культури. Заняття (урок) може принести дитині перші творчі радощі, а радість творчості – одна з найбільших радощів на землі.

Зображувальна діяльність надає можливість доступними засобами виразити емоційний стан дитини, її ставлення до навколишнього світу, вміння самостійно створювати прекрасне, а також розвиває вміння бачити прекрасне у повсякденному житті у творах мистецтва.

Малювання – це спосіб вираження різного роду емоцій, зокрема й негативних. Через малюнки легше зрозуміти не завжди відкриті переживання дітей, запобігти чи допомогти їх подолати. Малюючи дитина дає вихід своїм переживанням і виражає своє негативне ставлення до деяких неприємних їй образів.

Таким чином, знання педагогом особливостей емоційної сфери є найважливішим засобом розвитку дитини. Малюючи, дитина дає вихід своїм переживанням, і виражає своє негативне ставлення до деяких неприємних їй образів. Цілеспрямоване малювання страхів, як засіб їх позбавлення, дає ефект.

Емоції супроводжують нас усе життя. Завдання педагогів – навчити дитину мислити позитивно.

Емоційний розвиток дошкільника пов'язаний, насамперед, з появою в нього нових інтересів, мотивів і потреб. Інтенсивно починають розвиватися соціальні емоції і моральні почуття. Зміни в емоційній сфері пов'язані з розвитком не тільки мотиваційної, а й пізнавальної сфери особистості, самосвідомості. Дитина живе емоціями, керується ними при виборі способів поведінки. Емоції супроводжують дитячі відчуття, практичні дії, регулюють розумову діяльність, роблять навколишній світ різноманітним, прекрасним і значущим. Завдяки емоціям дитинство залишається незабутнім періодом життя.

Дитинство – період інтенсивного становлення фізіологічних і психічних функцій. «Дитина мислить формами, фактами, звуками, відчуттями» - вважав К.Д.Ушинський, закликаючи дорослих опиратися на ці особливості дитячого мислення.

У свідомості дитини немає метафізичного розподілу на предметні галузі. Вона сприймає навколишній світ одночасно слухом, зором, образно і вербально, емоційно і практично. Накопичені елементи досвіду накладаються, перетинаються, інтегруються, створюючи можливість своєрідного «панорамного бачення» і «поліфонічного розуміння світу»

Як відомо, дошкільна система художнього виховання ґрунтується на комплексних заняттях з мистецтва. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні передбачає побудову змісту за сферами життєдіяльності («природа» - «культура» «люди» - «я сам»).

У сфері «культура» виділено III змістовні лінії. «Предметний світ», «Світ гри», «Світ мистецтва». Остання спрямована на формування естетичного ставлення дитини до реального світу та світу мистецтва і передбачає ознайомлення з творами мистецтва – образотворчого, музичного, театрального, літературного, а також художньо-практичну діяльність і дитячу творчість. Сьогодні інтеграція набуває статусу одного з провідних методологічних принципів освіти. Для безпосереднього сприйняття будь-якого мистецтва є емоція, почуття, образ,

афект, для інтелектуального осмислення – форма, композиція, жанр, стиль, напрям. Все це свідчить про цілісність культури, я який види мистецтва існують у різних формах взаємозв'язків, комплексної взаємодії, формах художнього синтезу.

Діти мають поступово в процесі емоційно-образного сприйняття творів мистецтва та практичної діяльності опанувувати нове поняття, а не запам'ятовувати абстрактні терміни, відірвані від звучання музики, аналізу картин, фільмів тощо. Емоційне сприйняття – споглядання та творення художніх образів завжди було первинним на заняттях та уроках мистецтва, а вторинним – опанування художньо-мовленнєвих засобів і відповідальних понять.

У даний час все більше інтересу викликають взаємозв'язок і взаємовплив почуттів і розуму, емоційного і раціонального. Пізнаючи навколишній світ, дитина певним чином ставиться до того, що пізнає. Звертаючи увагу на значення емоційної сфери у розвитку дитини, слід виділити найбільш чутливий період – дошкільний вік. У цей час відбувається зміна афекту, що виявляється насамперед у виникненні співпереживання іншим людям. У цьому віці змінюється і місце емоцій у структурі діяльності. Таке емоційне передбачення дає можливість переживати результати своєї роботи і свою поведінку. Не випадково, відчуваючи радість похвали, дитина прагне ще і ще раз пережити цей емоційний стан, що спонукає його до успішної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Житнік Т. С. Виховний потенціал творів живопису ХХ століття як засобу естетичного виховання 5–7-річних дітей. Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Сер.: педагогічні науки. – Чернігів : ЧДПУ, 2008. Вип. 56. С. 250–252.
2. Поніманська Т. Дошкільна педагогіка: підручник. 3-тє вид., випр. Київ : Академвидав, 2015. 448 с.
3. Біла І. М. Психологія дитячої творчості. Київ : Фенікс, 2014. 200 с.
4. Моляко В. О. Психологічна теорія творчості. Обдарована дитина, 2004. № 6. С. 2–9.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ЕТНОКУЛЬТУРИ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Христина СИСАК

*І курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник- Лисенко Н. В,
доктор педагогічних наук, професор*

Формування якостей громадянськості, патріотизму, соціальної відповідальності тісно пов'язані з формуванням уявлень про соціокультурні цінності рідного народу, про діалог культур, толерантність, повагу до багатонаціонального, полікультурного складу суспільства. Особливої уваги потребує

етнокультурологічний підхід, який визначає етнічну культуру як джерело розвитку особистості, розглядаючи виховання та освіту як її найважливішу складову й основний канал трансляції, завдяки чому процес вивчення і засвоєння етнокультурного досвіду в його символіці та значеннях сприяє формуванню особистості людини, як носія, хранителя і творця етнічної культури.

Нині майже всі країни зіткнулися з необхідністю вирішення більш-менш одних і тих же проблем у сфері освіти, пов'язаних із збільшенням мобільності, а отже, значно більшої етнічної і культурної різноманітності майже в кожному куточку світу. Безсумнівно, важливо бути громадянином світу і вільно спілкуватися з людьми будь-якого походження. Але не менш важливо виховувати у дітей любов до Батьківщини та повагу до культурної спадщини, яку залишили предки, тому культурний розвиток особистості, багатство людської індивідуальності багато в чому визначаються і забезпечуються соціокультурними умовами.

Етнопедагогіка — відносно нова галузь педагогіки, яка вивчає розвиток освіти та виховання в умовах певного етносу.

Визначено основну причину широкого впровадження етнопедагогіки в навчально-виховний процес — це невиправдано усунуті в минулому етнопедагогічні принципи націоналізму і гармонії з природою.

Етнопедагогіка є предметом осмислення у таких працях: «Етнопедагогіка і морально-етичне виховання» (Г.Васянович, П.Черніков)[1] та «Народна педагогіка» (М. Стельмахович)[4]. У працях зазначається, що етнопедагогіка як наука вивчає особливості етнічного виховання, а предметом її дослідження є: основні педагогічні поняття народу; дитина як об'єкт і суб'єкт виховання; функції, чинники, засоби виховання та його організація.

Вперше обґрунтував науковий поділ української етнопедагогіки М. Стельмахович. Він зазначив, що провідні принципи української етнопедагогіки репрезентують сукупність основних вихідних положень та ідей, що визначають основне спрямування, зміст і організацію виховних дій. Наукове дослідження української етнопедагогіки дало змогу виявити її провідні принципи: гуманізм, природовідповідність, зв'язок виховання з життям, виховання працею, врахування вікових та індивідуальних особливостей вихованців, систематичність і послідовність виховання, єдність вимог і поваги до особистості, поєднання педагогічного керівництва з розвитком самостійності та ініціативи виховання [4].

На думку Н. Лисенко, виховання дітей дошкільного віку на засадах української етнопедагогіки процес довготривалої практики, який великою мірою залежить від правильної організації етноп простору і врахування певних психолого-педагогічних умов:

- постійна готовність педагогів і батьків до діяльності в інноваційному ритмі при постійно змінних умовах освітнього процесу;
- співтворчість педагога і дітей щодо оволодіння вміннями і навичками успішного вирішення завдань етнічного виховання;
- надання широких можливостей для використання різних засобів етнопедагогіки у вихованні та навчанні дошкільнят; — всебічне забезпечення правових, матеріально-технічних, санітарно-гігієнічних, естетичних умов

етнопедагогічного простору, які впливають на дітей, батьків, педагогів, сферу соціальних зв'язків [3].

Особливу увагу слід звернути на освітній напрям «Дитина в соціумі» Базового компонента дошкільної освіти, метою якого є формування в дітей дошкільного віку соціально-громадянської компетентності, яка є складовою їхнього особистісного зростання в період дошкільного дитинства. [2]

Таблиця 1

Індикатори сформованості соціально-громадянської компетентності

1.Емоційно-ціннісне ставлення:	виявляє почуття власної гідності як представника українського народу та громадянина; демонструє інтерес до національних культурних цінностей свого народу та інших культур; виявляє зацікавленість культурою українського народу, його історичним минулим, мовою, звичаями, традиціями.
2.Сформованість знань:	має уявлення про себе як члена громади, суспільства; знає й розповідає про державні та національні символи України, звичаї, традиції сім'ї та українського народу; демонструє відкритість до спілкування та взаємодії з представниками різних національностей і культур тощо.

Традиції народної педагогіки, обряди та звичаї, обряди зустрічі займають особливе місце у вихованні дітей, відіграють важливу роль у формуванні певних вчинків і характеру дитини ще із дошкільного віку.

Освіта дитини має включати її соціальні, емоційні та етичні якості, а також академічні пріоритети.

Культура — це середовище людини; немає жодного аспекту людського життя, якого б культура не торкнулася і не змінила.

Під етнокультурною компетентністю дітей дошкільного віку прийнято розуміти їхню готовність до взаєморозуміння та взаємодії, яка ґрунтується на набутих у реальному житті знаннях і досвіді, спрямованих на їх успішну адаптацію в поліетнічному суспільстві.

Міжкультурна компетентність формується в процесі етнокультурної освіти, метою якої є виховання етнокультурної особистості, здатної до взаємовизнання національно-культурної ідентичності, збереження своєї національної культури та індивідуальності, розуміння багатомірності світу, усвідомлення й організації партнерство представників різних культур.

Свою важливу роль у цьому процесі відіграють дошкільні установи. Для дошкільних закладів вже створено і продовжує створюватися багато програм, які спрямовані на знайомство дитини з рідною культурою.

Підсумовуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що врахування даних умов та особливостей використання засобів української народної етнопедагогіки в освітній процес закладу дошкільної освіти дасть можливість глибше інтегрувати народну педагогіку у зміст дошкільної освіти, адже українське

народознавство має стати першочерговою основою для розвитку у дітей патріотичних почуттів та прищеплення загальнолюдських цінностей.

Список використаних джерел:

1. Васянович, Г.П., Черніков, П. І. Етнопедагогіка і морально-естетичне виховання учнів [Текст]: методичний посібник / Г.П. Васянович, П.І. Черніков. – Чернігів: Редакційно-видавничий відділ управління по пресі, 1994. – 24 с.
2. Державний стандарт дошкільної освіти: особливості впровадження/ Упоряд.: О.Г.Косенчук, І.М. Новик, О.А. Венгловська, Л.В. Куземко. – Харків: Вид-во «Ранок», 2021. – 240 с.
3. Лисенко Н. В. Етнопедагогіка дитинства : навч.-метод. посібник / Н. В. Лисенко / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2011. – 718 с.
4. Стельмахович М.Г. Народна педагогіка [Текст]: навчально-методичний посібник / М.Г. Стельмахович. – К., 1985.
5. Ціннісні орієнтації дитини у дорослому світі : навч.-метод. посібник / Т.О. Піроженко, Л.І. Соловійова та ін. — К.: Видавничий дім «Слово», 2016. — 248 с.

ФІЗИЧНИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ: НОРМАТИВНО-ПРАВОВА ОСНОВА

Наталія СУДАК

*1 курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Матішак М.В.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку освіти в Україні одним з головних завдань державної політики виступає налагодження співпраці педагогів закладів освіти та соціальних установ, позашкільних виховних закладів, представників громадських та соціальних організацій, батьків вихованців задля підвищення ефективності виховного впливу на гармонійний розвиток особистості.

Сьогодні актуалізується питання збереження здорової нації українського народу, підвищення рівня життя та створення сприятливих умов саморозвитку, надання якісних освітніх, соціальних, медичних послуг всім без винятку громадянам країни. Зокрема корекційно-профілактична спрямованість фізичного виховання підростаючої молоді відображає сучасні реалії щодо стану здоров'я дітей дошкільного віку. Загалом визнано, що з-поміж всього дитячого населення України лише 3–7 % дітей дошкільного віку належать до категорії здорових, а решта дошкільників (93–97%) демонструють певні проблеми зі здоров'ям та

фізичним розвитком. Саме тому особливе місце відводимо фізичному вихованню молоді.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти проблеми фізичного розвитку дошкільників досліджує низка науковців. Зокрема, ціннісне ставлення до здоров'я та особливості здоров'язбережувальної діяльності стали предметом вивчення Т.Андрющенко, Т.Бабюк, Г.Беленької, Л.Лохвицької, Л.Калуської, М.Машовець, Н.Семенової та ін. Проблема удосконалення процесу фізичного розвитку дітей дошкільного та молодшого шкільного віку знайшла відображення в роботах О.Богініч, Е.Вільчковського, Л.Волкова, О.Дубогай, М.Єфіменка та ін.

Мета статті – проаналізувати положення нормативно-правових документів та освітніх програма у руслі проблеми фізичного розвитку дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. У Законі України «Про фізичну культуру і спорт» наголошено: «Фізичне виховання різних груп населення - напрям фізичної культури, пов'язаний з процесом виховання особи, набуттям нею відповідних знань та умінь з використання рухової активності для всебічного розвитку, оздоровлення та забезпечення готовності до професійної діяльності та активної участі в суспільному житті» [4].

Базовий компонент дошкільної освіти у новій редакції містить варіативний та інваріантний складники, перелік умов реалізації стандарту дошкільної освіти, кожен з яких розкриває специфіку навчання, виховання та розвитку дітей дошкільного віку. Важливим для нашого дослідження є висвітлення аспектів участі родини у розвитку вихованців, а також шляхів організації взаємодії вихователів та батьків щодо гармонійного розвитку дошкільників. Базовий компонент дошкільної освіти наголошує: «Зміст та організація освітнього процесу у сфері дошкільної освіти визначаються принципами науковості, систематичності, активності, які вимагають від педагога такої організації освітньо-виховного процесу, за якої максимально активізується діяльність дитини в пізнанні навколишнього світу, реалізації її творчих задумів та мрій» [1].

Освітні програми, що базуються на концептуальних положеннях Базового компонента дошкільної освіти так само акцентують увагу на потребі фізичного розвитку особистості. До прикладу, освітня програма «Впевнений старт» має на меті забезпечення оптимального інтелектуального та фізичного навантаження дошкільників задля покращення їхнього фізичного, психоемоційного стану та благополуччя. Встановлені даною програмою освітні та виховні завдання передбачають формування особистісних досягнень дошкільників щодо отримання знань (про власне тіло, фізичні можливості, спорт, види рухової діяльності), розвитку практичних умінь та навичок (розподілу м'язового напруження, фізичної саморегуляції, загартування), розширення досвіду використання рухової активності в різних ситуаціях, мотивація піклування про себе, засвоєння видів рухової активності, фізичного удосконалення

Аналіз нормативно-правової бази та освітніх програм свідчить про те, що фізичне виховання дітей дошкільного віку – важливий напрям, що складає підґрунтя подальшого гармонійного їх розвитку. Вирішення основних завдань фізичного виховання дозволяє забезпечити формування стійкої, готової до можливих небезпек, фізично загартованої дитини, вмотивованої надалі фізично

удосконалюватись та розвивати свої позитивні риси та якості. Ці та інші особливості здатні забезпечити формування гармонійної особистості, готової не лише піклуватися про себе, власне тіло, здоров'я, а й оточуючих, оберігати та поважно ставитись до здоров'я батьків, дорослих, педагогів.

Базовий компонент дошкільної освіти 2021 р. [1] акцентує увагу на потребі оновлення традиційних підходів до навчання та виховання особистості, організації міжвідомчої взаємодії, створення тісних контактів педагогів освітнього закладу з медичними, соціальними та іншими установами; здійсненні соціально-педагогічного партнерства. Останнє, зокрема, вбачається у взаємодії керівників закладів освіти, педагогів, батьків, різних фахівців закладів освіти, що спільно надають різноманітні послуги дітям. На даному етапі розвитку освіти в Україні актуалізується співпраця закладів освіти саме з родинами вихованців, батьками та опікунами дітей з метою розкриття та розвитку їх талантів та здібностей. На цьому наголошують нормативно-правові документи, як-от: Конституція України, Закони «Про дошкільну освіту», «Про освіту», «Про охорону дитинства», Конвенція про права дитини тощо. Концептуальні положення означених документів наголошують на потребі спільного вирішення назрілих завдань навчання, виховання та розвитку особистості; прийнятті рішень та пошуку нових ефективних форм, прийомів та методів; використання інноваційних розробок, авторських методик з певною послідовністю, неперервно, цілеспрямовано. Лише за такого підходу вбачається можливість позитивного та ефективного виховного впливу на всебічний розвиток дитини, надання їй не лише різних видів послуг, а й залучення до трудової, навчально-пізнавальної, творчої, ігрової та інших видів діяльності, що своєю чергою мотивуватиме до самовдосконалення та зростання.

Закон зауважує, що «Фізична культура у сфері освіти має на меті забезпечити розвиток фізичного здоров'я учнів та студентів, комплексний підхід до формування розумових і фізичних здібностей особистості, вдосконалення фізичної та психологічної підготовки до активного життя, професійної діяльності на принципах індивідуального підходу, пріоритету оздоровчої спрямованості, широкого використання різноманітних засобів та форм фізичного виховання і масового спорту, безперервності цього процесу протягом усього життя. Фізична культура у сфері освіти базується на затверджених відповідно до закону державних стандартах освіти, спрямованих на забезпечення науково обґрунтованих норм рухової активності дітей та молоді з урахуванням стану їхнього здоров'я, рівня фізичного та психічного розвитку» [4]. У документі зазначено, що фізичне виховання у закладах дошкільної освіти здійснюється відповідно до освітніх програм.

Збереження фізичного здоров'я дошкільників передбачає збереження фізичного стану та рівня можливостей дітей у процесі їх навчання та виховання у закладі дошкільної освіти, формування практичних умінь і навичок, розширення знань у даній галузі. Своєю чергою це дозволить не лише його зберегти, примножити, а й виховає життєвої значущі компетентності, які дозволять дітям дошкільного віку визначати власний фізичний стан та можливості, попереджати появу

захворювання (на початковому рівні), дотримуватись гігієни та режиму дня, бути відповідальним за власні вчинки.

Висновки. Отже, у процесі дослідження було встановлено, що освітнє середовище закладу дошкільної освіти має відповідати основним вимогам часу, запитам замовників на отримання освітніх послуг, основним програмам навчання і виховання дітей дошкільного віку, концептуальним положенням Базового компоненту дошкільної освіти. Правильно улаштований режим життєдіяльності дітей у ЗДО, відповідно до їх вікових та індивідуальних особливостей, дозволяє сформувати основні життєво необхідні компетентності й, зокрема, підвищує пізнавальний інтерес та бажання перебувати у грі. Своєю чергою це слугує формуванню ігрової компетенції дітей, набуттю ними умінь і навичок ведення, організації та участі у грі, прищепленню позитивних рис, виробленню необхідних фізичних якостей.

Список використаної літератури

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти). Нова редакція. 2021. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
2. Вільчковський Е.С., Курок О.І. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку : навч. посіб. Суми : ВТД «Університетська книга», 2004. 428 с.
3. Про дошкільну освіту. Закон України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text>
4. Про фізичну культуру і спорт. Закон України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text>

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ СПІЛКУВАННЯ І ВЗАЄМОДІЇ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ОДНОЛІТКАМИ

Оксана ТИМОЧКО,
*І курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Лисенко О. М.,
доктор педагогічних наук, професор*

На сучасному етапі проблема розвитку спілкування та взаємодії дитини з однолітками набуває особливої гостроти та актуальності. Дитина є соціальною істотою. З самого народження вона відчуває велику потребу у спілкуванні та взаємодії з іншими. Ця потреба постійно наростає і є необхідною впродовж усього життя. Діти постійно потребують емоційного контакту з рідними та близькими.

Дошкільний вік – це «період найшвидшого соціального розвитку особистості. Цей період є важливим у процесі становлення дитини. Діти в цьому віці потребують пояснення багатьох життєвих моментів, порад, підтримки та розуміння. Величезна роль у розвитку спілкування та взаємодії з однолітками належить дорослому, адже дорослі є взірцем для наслідування. Дивлячись на дорослих, діти намагаються повторювати манеру поведінки, стиль спілкування, правила взаємодії з іншими людьми.

У дошкільному віці під час спілкування дитини з однолітками виникають досить складні взаємовідносини, які впливають на розвиток її особистості. Спілкування з однолітками грає найважливішу роль життя дітей. Вона є умовою формування суспільних якостей особистості дитини, прояв та розвиток засад колективних взаємовідносин дітей.

Специфіка спілкування дитини дошкільного віку з однолітками відрізняється багато в чому від спілкування дитини з дорослими. Спілкування з однолітками більш емоційно насичене, у ньому відсутні такі жорсткі норми та правила, яких необхідно дотримуватись при спілкуванні з дорослими. Діти з однолітками почуваються більш розкуто, частіше виявляють ініціативу, і творчість, стають активнішими і самостійнішими. Діти дуже люблять спілкуватися, під час спілкування з однолітками у них відбувається формування мовних навичок, розвиваються комунікативні вміння і здібності.

Розвиток спілкування у дошкільному віці є необхідною умовою для життєдіяльності та соціалізації дитини на суспільстві. Адже високий рівень комунікативності є основою для успішної адаптації людини у будь-якому соціальному середовищі.

Велике значення у розвитку спілкування та взаємодії з однолітками має ігрова діяльність. Оскільки гра є провідним видом дитячої діяльності. У грі дитина формується, як активний діяч, вигадує правила, визначає задум і втілює свої вигадки у грі. В процесі ігрової діяльності відбувається формування цілого комплексу якостей, необхідних для розвитку механізмів соціальної поведінки, таких як спілкування, взаємодія, співпраця, розширення та поглиблення почуттів, переживань, розвивається воля, характер та наполегливість.

Проблема становлення міжособистісного спілкування з урахуванням людських відносин пов'язані з дефіцитом вихованості, доброти, культури, нестійкими моральними умовами у дітей у сучасних умовах. Тому дуже важливо у виховно-освітній роботі дошкільних закладів, особливу увагу приділяти становленню міжособистісного спілкування та взаємодії.

Спілкування як складний та багаторазовий процес розглядали у своїх працях Аналіз стану педагогічної та науково-методичної літератури свідчать про недоліки у вирішенні проблеми розвитку спілкування та взаємодії дітей дошкільного віку з однолітками: недостатньо повно розкрито психолого-педагогічні умови розвитку спілкування та взаємодії дитини дошкільного віку з однолітками з однолітками.

Необхідність раннього формування та розвитку міжособистісного спілкування та взаємодії дітей є особливо актуальною на сучасному етапі у зв'язку з тим, що їх відсутність призводить до виникнення недобррозичливих, негативних форм поведінки у дітей, до непотрібних конфліктів та можливо навіть бійок. Дітям не завжди вдається вступати в контакт, підбирати висловлювання і вибирати доречні способи спілкування з дітьми свого віку, виявляти ввічливе, доброзичливе ставлення до інших дітей. У дошкільному віці проявляються як дружні, так і конфліктні взаємини, і навіть виділяються діти, які мають труднощі спілкуванні.

На думку психологів, відставання у розвитку спілкування з однолітками в рамках ситуативно-ділового спілкування, спільної взаємодії чинить несприятливий вплив на психічний розвиток дитини, в тому числі і на розвиток її здібностей.

Це послужило виділенню проблеми нашого дослідження: які психолого-педагогічні умови розвитку спілкування та взаємодії дитини дошкільного віку з однолітками.

Можемо припустити, що розвиток спілкування та взаємодії дітей дошкільного віку з однолітками буде ефективним якщо:

- розвиток спілкування правильно організовано, відповідно з інтересами та потребами дітей даної вікової групи;
- здійснюється систематичне навчання навичкам спілкування і взаємодії у різних видах ігрової та спільної діяльності;
- формуванні комунікативних здібностей та позитивних взаємин між дітьми.

Ураховуючи все вищесказане можемо стверджувати що необхідно :

1. Проаналізувати психолого-педагогічну літературу присвячену проблемі розвитку спілкування та взаємодії дітей дошкільного віку.

2. Виявити психолого-педагогічні умови розвитку спілкування та взаємодії дитини дошкільного віку з однолітками та обґрунтувати необхідність розвитку спілкування та взаємодії з однолітками у дошкільному віці.

3. Визначити роль гри у розвитку спілкування та міжособистісної взаємодії дітей та вихідний рівень розвитку спілкування та взаємодії у дітей.

4. Експериментально апробувати комплекс ігрових занять, спрямованих на розвиток спілкування та взаємодії дітей в умовах ДНЗ. Виявити ефективність психолого-педагогічних умов розвитку спілкування та взаємодії дітей дошкільного віку з однолітками у процесі спільної та ігрової діяльності.

Дошкільний вік – це період, впродовж якого відбуваються колосальне збагачення і впорядкування чуттєвого досвіду дитини, оволодіння специфічними людськими формами сприйняття і мислення, бурхливий розвиток уяви, формування довільної уваги і смислової пам'яті. Становлення психіки опосередковується розвитком уявлень. Уявлення в цей період життя у дошкільника фрагментарні, нестійкі, дифузні, проте вони інтенсивно розвиваються в ігровій і продуктивній діяльності.

Сприйняття однолітка старшим дошкільником залежить від його соціального статусу – чим вище статус, тим вище оцінка. Оцінка має не лише ситуативний, але й вибірковий характер. Оцінюючи дітей, до яких вони проявляють симпатію, дошкільнята вказують лише позитивні якості, тобто оцінка позбавлена об'єктивності. Виявлені і деякі гендерні відмінності в оцінці. При оцінці дівчаток дошкільнята (і хлопчики, і дівчатка) визначають більше позитивних якостей, ніж негативних, і 32 навпаки. У цьому випадку на оцінку впливають соціальні установки і очікування.

Дуже важливу роль у розвитку соціальної перцепції відіграють батьки і ті дорослі, які оточують дитину: бабусі, вихователі, старші брати і сестри, які, звертаючи увагу дитини на різні якості людей і проявів їх поведінки, формують у дошкільнят «еталони» оцінювання. Діти проявляють активне прагнення до спілкування з однолітками в різних видах діяльності, в результаті чого формується «дитяче суспільство». Це створює певні передумови для виховання колективних взаємовідносин. Змістовне спілкування з однолітками стає важливим чинником повноцінного формування особистості старшого дошкільника. У колективній діяльності (грі, праці, спілкуванні) діти 6-7 років оволодівають уміннями колективного планування, вчать узгоджувати свої дії під час спільної діяльності, справедливо вирішувати суперечки, домагатись загальних результатів. Усе це сприяє накопиченню морального досвіду. Планомірне моральне виховання дозволяє закріпити позитивні тенденції в розвитку старшого дошкільника і забезпечити необхідну морально-вольову готовність до навчання в школі

Список використаних джерел

7. Бех І.Д. та ін.. Деякі аспекти нової виховної парадигми (в контексті творчості А. С. Макаренка) / І.Д. Бех, О.В. Вознюк, М.В. Левківський // Педагогіка і психологія. – 2001. – №1. – С. 5-17.
8. Белкіна О. Виховуємо патріотів України / Оксана Белкіна // Освіта. – 2009. – 19-26 серпня. – С. 2.
9. Біда О. А. Естетичне виховання молодших школярів за допомогою засобів довкілля / О. А. Біда // Вісник Черкаського університету. – Вип. 115. – Серія „Педагогічні науки“. – Черкаси, 2007. – С. 3-7.
10. Державний стандарт освітньої галузі „Фізична культура і здоров'я“ (основна і старша школи) // Освіта. – 2003. – №17. – С. 4-7.
11. Фізичне здоров'я як важливий компонент гармонійного розвитку школяра (за спадщиною О.А. Захаренка) / Р.В. Поліщук // Вісник Черкаського університету. – Вип. 209. – Частина 1. – Серія „Педагогічні науки“ – Черкаси, 2012. – С. 106-112.
12. Фільшак С.Я. Народно-побутове виховання наших предків / С. Я.Фільшак // Позакласний час. – 2003. – №21. – С. 25-26.

СПІЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК УМОВА ФОРМУВАННЯ НОВИХ СОЦІАЛЬНИХ НОРМ ТА ЖИТТЄВИХ НАВИЧОК

Ірина ПІДВЕРБИЦЬКА,

І курс ОР магістр, педагогічний факультет

Прикарпатський національний університет

імені Василя Стефаника

науковий керівник – Лисенко О. М.,

доктор педагогічних наук, професор

Дошкільний вік є найважливішим етапом входження дитини у соціальний світ суспільства. Спільно з психічним розвитком, розвивається і особистість дитини, проходить становлення «соціального Я». Дошкільний етап розвитку – це етап початкової соціалізації дитини. Саме у дитинстві відбувається залучення до світу культури, до загальнолюдських цінностей. Тут встановлюються перші відносини зі світом у всій його повноті – відносини з людиною та суспільством, відносини з множинним світом предметів, відношення зі світом природи та з власним Я, зі своїм внутрішнім світом. Цей процес складний і багатогранний, він вимагає нових норм поведінки та нових життєвих навичок, яких у дитини ще не існувало.

Соціалізація особистості завжди була пов'язана з проблемою розвитку та виховання дітей, які успішно вирішували дошкільні заклади освіти. Нового значення ця проблема набула із запровадженням нових орієнтирів стандартизації в систему дошкільної освіти, із запровадженням нових державних освітніх стандартів. Головною ідеєю нових стандартів є збереження і впровадження принципу розвитку. Отож сьогодні не тільки психологи, але і всі фахівці дошкільних закладів ставлять в основу такі цілі, як розвиток особистості дитини, її новоутворень у кожному віковому періоді, сприяють її соціальному дорослішанню та повноцінній позитивній соціалізації загалом.

У вітчизняній та зарубіжній психології соціалізація завжди привертала наукову увагу. Проблема присвоєння особистістю людської культури, упізнання та засвоєння соціальних норм, формування необхідних життєвих навичок у ході взаємодії людини із середовищем, з іншими людьми та суспільством загалом вивчалася провідними фахівцями.

Роки наукового дослідження проблеми соціалізації дозволили систематизувати і її складові, умови, чинники, механізми.

На сьогоднішній день показано особливе значення для соціалізації факторів середовища, які власне зумовлюють ранній період первинної соціалізації дитини, забезпечуючи, з одного боку, адаптаційні процеси, з іншого, формуючи всі базові компоненти соціалізації, на які і нашарується майбутній повноцінний соціально-психологічний розвиток особистості. Отож соціальним інститутам, які включають дитину до середовища, необхідно створити умови, в яких стане можливим присвоєння їй культурних цінностей,

установок та ін., що дозволить набути актуалізувати у власній діяльності, поведінці та взаємодії з людьми.

Ці наукові погляди повністю співвідносяться з практикою життя, у якій дитина вже у старшому дошкільному віці є активним учасником групового життя, як у вузькосімейному колі, так і у ширших сферах. Вони сприйнятливі до іншого, готові взаємодіяти, співчувати, включатися з допомогою та підтримкою іншого. Зростаючи в цій взаємодії, дитина все більше осягає закономірності, зв'язки та елементи соціального життя, проникає в їх суть, орієнтується в просторово-часових відносинах і розуміє причинно-наслідкові зв'язки подій та багато іншого. Соціалізація як процес і результат засвоєння та подальшого активного застосування дитиною нового соціального досвіду, що нерозривно пов'язаний із спілкуванням та спільною діяльністю.

Ми припускаємо, що спеціально організована спільна діяльність, спрямована на оволодіння дітьми старшого дошкільного віку новими соціальними нормами взаємовідносин і новими життєвими навичками є умовою їх соціалізації.

Зазначимо, що формування взаємин між дітьми дошкільного віку основним чином формуються впродовж будь-якої спільної діяльності. Адже, залучення дитини до роботи разом з ровесниками допомагає їй відчутти й зрозуміти необхідність виконувати загальноприйняті норми та правила взаємодії, формує вміння підпорядковувати свої особисті цілі й наміри груповим заради успіху загальної справи. Правильно організована спільна діяльність дітей сприяє тому, що вони поступово навчаються поважати товаришів, розуміти їхні бажання, інтереси, вболівати не лише за свою частку праці, а й за роботу своїх товаришів та її кінцевий результат. Під час виконання колективних або групових завдань у дитини часто виникає потреба поділитися з товаришем власним задумом, досвідом, умінням. Спільні переживання радощів успіху або смутку з приводу тимчасових невдач зближують дітей, згуртовують їх навколо єдиної мети. Емоційне піднесення сприяє розвитку дружніх взаємин не лише в колективній діяльності, а й у повсякденному спілкуванні, вихованню дружніх відносин. Проте було б неправильно вважати, що залучення дітей до спільної діяльності само по собі забезпечує виникнення позитивних взаємин між ними.

Слід наголосити, що хоча спільна діяльність дошкільників, особливо старших, і спрямована на досягнення певного результату роботи, однак головна її мета – засвоєння дітьми правил взаємодії з ровесниками, вправлення у позитивних формах спілкування з товаришами і турботливого ставленні до них. Значення спільної продуктивної діяльності для виховання дітей важко переоцінити, адже вміння правильно поводитися під час організації спільної діяльності та в її процесі вкрай необхідне маленькій людині для майбутньої участі в житті шкільного колективу, у громадській діяльності й водночас для формування моральних рис особистості дитини. Звичайно, спільна діяльність лише тоді позитивно впливає на дітей, коли вихователь створює для цього відповідні умови, попередньо готує дошкільників до неї. Насамперед важливо, щоб діти володіли певними уміннями та навичками роботи з тим чи іншим матеріалом, без нього про організацію спільної діяльності не може бути мови.

Потрібно, щоб зміст завдань, відібраних для колективного виконання, давав змогу об'єднувати дітей у невеликі підгрупи; щоб у процесі роботи вихователь широко використовував методи, спрямовані на формування дошкільників способів погодження дій і позитивних норм спілкування тощо. Якщо педагог не враховуватиме цього, то діяльність дошкільників залишиться нейтральною до виховних завдань і діти, хоч працюватимуть разом, досвіду позитивних взаємин не набудуть.

Спільність повинна бути у всіх видах діяльності дітей: у грі, у праці, на заняттях. Проте аналіз навчально-виховного процесу в дошкільних закладах свідчить, що педагог організовує спільну діяльність частіше в іграх дітей, під час праці на ділянці, в ігрових куточках та в куточках живої природи. На заняттях навіть у старших та підготовчих до школи групах спільна діяльність дітей практикується, як правило, дуже рідко. Саме цим пояснюється відсутність у них елементарних умінь домовлятися про спільну діяльність: погоджувати задум, приходити до згоди, розподіляти обов'язки, в коректній формі виражати ровеснику свої претензії або зауваження. Як правило, все це бере на себе вихователь. Приступивши до виконання спільного завдання, діти виявляють невміння користуватися спільним матеріалом – кожен намагається привласнити якомога більше собі незалежно від реальної потреби в ньому. А це, зрозуміло, неминуче призводить до конфліктів, які вирішуються лише завдяки втручанню дорослого. Під час виконання спільного завдання в багатьох дітей досить чітко виявляється індивідуалістична спрямованість на досягнення успіху лише у власній частині роботи. Результат партнера часто зовсім не цікавить дитину, а іноді навіть породжує і ревниве ставлення до успіху іншого.

Під впливом вимог батьків і вихователів та за їх безпосередньою допомогою дошкільник поступово навчається виконувати окремі доручення, а згодом – і складніші завдання, результати яких потрібні не тільки йому особисто, а й мають значення для близьких дорослих, товаришів по групі. Хоча об'єктивна цінність цієї діяльності ще не досить велика, проте для самої дитини вона дуже важлива, особливо для формування моральних якостей, для підготовки до майбутньої суспільної корисної праці.

Працю у нашому суспільстві характеризує те, що кожна людина трудиться не лише заради задоволення власних потреб, а й на користь іншим людям, в інтересах і колективу і суспільства. І у вихованні дошкільників має формуватися саме таке ставлення до праці, розуміння її суспільної значущості.

В останні роки в українській психолого-педагогічній науці та педагогічній практиці трудова діяльність дошкільників дедалі частіше розглядається не лише як важливий засіб формування в них позитивного ставлення до праці, відповідальності, працелюбності, а й неодмінна умова формування в хлопчиків і дівчаток колективістських рис особистості, доброзичливих взаємин, почуття товарищескості.

Колективна форма праці впливає на процес становлення доброзичливих взаємовідносин між її учасниками. З набуттям досвіду взаємодії у різних видах трудової діяльності взаємини дошкільників стають дедалі усвідомленішими, а зв'язки між ними тривалішими і міцнішими. Під впливом правильного

педагогічного керівництва вони поступово переростають у дружні взаємини, для яких характерні вибірковість, симпатія та взаємодопомога.

Список використаних джерел

13. Бех І.Д. та ін.. Деякі аспекти нової виховної парадигми (в контексті творчості А. С. Макаренка) / І.Д. Бех, О.В. Вознюк, М.В. Левківський // Педагогіка і психологія. – 2001. – №1. – С. 5-17.

14. Белкіна О. Виховуємо патріотів України / Оксана Белкіна // Освіта. – 2009. – 19-26 серпня. – С. 2.

15. Біда О. А. Естетичне виховання молодших школярів за допомогою засобів довкілля / О. А. Біда // Вісник Черкаського університету. – Вип. 115. – Серія „Педагогічні науки“. – Черкаси, 2007. – С. 3-7.

16. Державний стандарт освітньої галузі „Фізична культура і здоров’я“ (основна і старша школи) // Освіта. – 2003. – №17. – С. 4-7.

17. Фізичне здоров’я як важливий компонент гармонійного розвитку школяра (за спадщиною О.А. Захаренка) / Р.В. Поліщук // Вісник Черкаського університету. – Вип. 209. – Частина 1. – Серія „Педагогічні науки“ – Черкаси, 2012. – С. 106-112.

18. Фільшак С.Я. Народно-побутове виховання наших предків / С. Я.Фільшак // Позакласний час. – 2003. – №21. – С. 25-26.

СУТНІСТЬ ФЕНОМЕНУ СТАТЕВОЇ ВИХОВАНOSTІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Надія ФЕРЕНЦ

*І курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Кирста Н.Р.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Впровадження особистісно орієнтованої моделі виховання, що містить засади диференційного підходу до формування особистості, не буде ефективним без урахування індивідуальних особливостей дошкільників, зумовлених їхньою приналежністю до певної статі. На доцільність даного питання посилаються нормативні документи. Так, у Базовому компоненті дошкільної освіти зазначено, що дитина по завершенню ЗДО має опанувати найпростішими уявленнями про її відношення до певної статі, розуміти статеві ознаки кожної, з повагою ставитись до різних представників статей [5].

У творчих доробках науковців різного часу зустрічаємо висвітлення таких питань: соціально-психологічні проблеми статевого виховання (Г. Василенко, С. Гузенко, С. Гришак, Т. Говорун); психологічні проблеми, пов’язані із статтю (В. Абраменкова, В. Васютинський, К. Веселовська, Т. Говорун, О.Кікінеджи, Д. Коган, Я. Коломінський, О. Кононко, В. Кравець, Т. Титаренко); взаємини матері та дитини, досвід спільної діяльності, спілкування батьків з дітьми, стимулювання індивідуальності дитини відповідно статі та формування образу

майбутньої сім'ї у старшого дошкільника (А. Аніщук, А. Шевченко.); статевої соціалізація та ідентифікація (С. Вихор, Т. Говорун, В. Каган, О. Кононко, Л. Олійник, Ю. Савченко).

Мета статті – теоретично обґрунтувати поняття «статева вихованість», окреслити основні компоненти системи статевого виховання дітей дошкільного віку.

У сучасній педагогічній та психологічній науковій літературі немає єдиного визначення щодо змісту статевого виховання.

Т. Говорун, О. Кікінеджи, В. Кравець вважають, що статева вихованість – це чітко окреслений та незмінний хід подій розвитку фізичних, психічних та моральних ознак особистості, намірів, що формулюють позитивне для громадянства відношення індивіда до протилежної статі, високоморальні взаємини між ними [4].

Л. Олійник визначає статева вихованість як процес послідовного, усвідомленого, розробленого за планом впливу та становлення статевої свідомості і поведінки індивідів, елемент навчально-виховного комплексу, що створюють можливості укладання відповідно до загально визнаних закономірностей статевого розвитку дітей та молоді, опанування навичками спілкування з особами іншої статі [6].

Головним результатом статевого виховання дітей є закладені основи статевої вихованості.

О. Кононко визначає, що статева вихованість – це сукупність показників розвитку особистості, що висвітлюють впорядкованість знань, відношень та поведінки дитини дошкільного віку, унормованість її статевої ідентифікації, наявність суспільно важливих навичок [3].

А. Гончаренко розуміє статева вихованість як комплексну ознаку особистості, що складається з властивостей людської натури, при цьому представляючи сукупність соціальних взаємин між представниками різних статей [2].

О. Василенко так визначає дане поняття: «властивість особистості, яка характеризується наявністю моральних цінностей і якостей та рівнем сформованості статевої культури дитини». Науковиця, у процесі вивчення особливостей формування статевої вихованості, виділила перелік структурних компонентів, як-от:

- когнітивний (розуміння індивідом приналежності до певної статі, наявності інформації про фізіологічні особливості організму, систему взаємин «людина-людина»);
- емоційно-ціннісний (сформованість у особистості ціннісних переконань, поглядів, ідеалів; визначення власної схеми поведінки до представників аналогічної та протилежної статі);
- діяльнісно-поведінковий (здатність індивіда до виконання власних поглядів щодо міжстатевої взаємодії, окреслення життєвої точки зору, формування навичок спілкування та діяльності з представниками різних статей) [1].

Інша група науковців, В. Аврааменко, Л. Грабаровська, В. Каган, О.Кікінеджи, В. Луценко, Ю. Савченко, А. Столярчук, відстоювали думку, що статева вихованість – це результат цілеспрямованого педагогічного явища щодо формування у дитини статевої уявленості. Вчені виокремлюють такі взаємопов'язані елементи статевої вихованості:

- когнітивний (засвоєння дитиною інформації про незмінність своєї статі, загальних образів про себе як її представника);
- емоційно-ціннісний (рівень прийняття дошкільником своєї статі, аналіз своїх статевої рис та фізіологічних характеристик, намагання щось змінити);
- поведінковий (сукупність дій, моделей статево-рольових взаємин з оточуючими, що визначає для себе дитина – від побутової до трудової та комунікативної діяльності).

Перелічені компоненти статевої вихованості поєднуються в «уявленні Я» дитини дошкільного віку, зокрема, «Я-чоловік» та «Я-жінка». Закладання таких уявлень у свідомості індивіда вчені, а саме: Ф. Додсон, Л. Столярчук, З. Фройд визначають як:

- перебіг уособлення з батьками;
- формування пізнання людського середовища у процесі здійснення своєї статево-рольової приналежності;
- сукупність дій статевого виховання, що виникають у результаті синтезу певної соціально-культурної системи;
- відносне поєднання між копіюванням зразків поведінки різних статей та їх соціальними обставинами.

Формування статевої вихованості дошкільників здійснюється в освітньому процесі, під час виконання певних завдань та розв'язання проблемних ситуацій.

Отже, статева вихованість, як інтегральна якість особистості, полягає в узгодженості знань, ставленні та поведінці дошкільника, збалансованості його статевої свідомості й поведінки, сформованості суспільно значущих якостей.

Список використаних джерел

8. Василенко О. В. Педагогічні умови статевого виховання старших підлітків у позаурочній діяльності : дис... канд. пед. наук: 13.00.07. Уманський держ. педагогічний ун-т ім. Павла Тичини. Умань, 2006. 228 с.
9. Гончаренко А. М. Особливості виховання гуманних взаємин хлопчиків і дівчаток дошкільного віку. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*. К. : Наук. думка, 1999. С. 47-51.
10. Кононко О.Л. Статева самосвідомість як складова морального розвитку дошкільника/ *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: Матеріали наук.-практ. конф.* К., 2000. С.101-104.
11. Кравець В.П., Говорун Т.В., Кікінеджи О.М. Стратегії статевого виховання школярів. Тернопіль, 2000. 32 с.
12. Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) нова редакція: наказ Міністерства освіти і науки України від 12.01.2021р. №33. URL:

ВИКОРИСТАННЯ ЕЙДЕТИЧНИХ МЕТОДІВ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ РОЗВИТОК В РОБОТІ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Віталія ШЕВЧУК,

*І курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник Захарасевич Н.В.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Проблема інтелектуального розвитку дітей дошкільного віку є однією з актуальних на сучасному етапі розвитку психолого-педагогічної науки. Це визначається, з одного боку, реформою загальноосвітньої школи, а з іншого особливістю періоду дошкільного дитинства. Важливість дошкільного віку для подальшого розвитку дітей є загальновідомою. У зв'язку з цим постають питання пошуку ефективних засобів для всебічного розвитку дітей в цей період, в тому числі і інтелектуального.

Розумові здібності завбачають розвиненість таких якостей мислення як незалежність, проблемність, критичність, стійкість, а також певний рівень розвитку мисленнєвих процесів. Це надає спроможність та ефективність дій дитини у своєрідних, нешаблонних ситуаціях, окреслює швидкість прийняття рішень тощо.

У нашому експериментальному дослідженні ми звертаємо увагу на ефективності ейдетичних методів та їх вплив на розвиток інтелекту дітей молодшого шкільного віку. Адже Ейдетика – це не тільки розвиток психічних функцій дитини через різноманітну подачу матеріалу, а й можливість «розмовляти» з дошкільнятами їхньою мовою. Методика «Ейдетика» дозволяє послухати, доторкнутися, понюхати, спробувати, поміркувати; подає нове через добре знайомі дітям образи [4, с.16].

У ХХІ столітті потік інформації дуже колосальний, суспільство розвивається швидкими темпами, що за кожні 40 хвилин у світі надходить інформації більше, аніж її є у найбільшому довіднику. Навчити дитину орієнтуватися у цьому інформаційному потоці сприяють саме прийоми ейдетики.

На даний час ейдетика, як ігрова методика поширена серед тих, хто прагне неформально ставитись до процесів пізнання і навчання. Через розвиток образної уяви та яскравої фантазії ейдетика допомагає застосовувати ті виняткові можливості, «резерви», які є у кожного із нас.

Понад усім розвинена уява здатна допомогти у різних життєвих ситуаціях: ефективно відпочити, швидко подолати стресовий стан, позбутися пригніченого настрою і навіть поліпшити своє здоров'я. Оскільки більшість психологічних методів базується на фантазуванні, візуалізаціях та різного роду уявленнях.

Ейдетика для дітей – це унікальна методика, метою якої є розвиток образних асоціацій: мислення та уяви дитини

Навчання за допомогою методів ейдетики – це специфічна форма організаційної освітньої діяльності, одна з цілей якої – забезпечення комфортних умов, за яких кожен дошкільник відчув би свої успіхи, інтелектуальну роботу, продуктивність навчання, недопустимість домінування однієї думки над іншою.

Використання едетичних образів допомагає формувати евристичні вміння, орфографічні навички у тих, хто навчається запам'ятовувати словникові слова, вивчати алфавіт з дошкільнятами і т.д. [3, с.21].

Методика «Ейдетика» спирається на образні асоціації дитини, що відповідає законам природи. Ейдетика, сприяючи гармонійному розвитку обох півкуль робить більш гармонійним і саму дитину.

Вона стає працездатнішою, краще вчиться, її пам'ять і здатність концентрувати увагу зростають. Результати залишаються на все життя, для утримання навички потрібно включення методики «Ейдетика» до структури освітньої діяльності щодня за різними напрямками розвитку, видами діяльності [1, с.76].

Методика «Ейдетика» побудована на простих принципах:

Уява + позитивні емоції = засвоєна інформація

Радісна, весела атмосфера

Мобільність та доступність ігрового матеріалу

Поділ інформації, відповідно до особливостей кожного дитини

Школа «Ейдетики» показує нову освітню технологію, що дозволить кожній дитині комфортно та легко здобувати нові знання у будь-якому віці, отримуючи велике задоволення від реалізації своїх здібностей.

«Ейдетика» пропонує будувати роботу з дітьми на основі:

вільних асоціацій, пов'язаних із предметними образами	колірних асоціацій	асоціацій, пов'язаних із геометричними формами
тактильних асоціацій	предметних асоціацій	графічних асоціацій
смакових асоціацій	нюхових асоціацій	звукових асоціацій

Використовуючи методи ейдетики, створюється психологічна ситуація успіху, покращується нейродинаміка мозку дітей, відбувається корекція дефектів центральної нервової системи та поведінки дітей.

Дитина дошкільного віку перебуває у світі безмежного потоку інформації, і тому перед сучасним вихователем постає проблема – як допомогти їй краще засвоїти програмовий матеріал, як пробудити інтерес до процесу здобуття знань, як посилити увагу та покращити пам'ять дитини. Велику роль відіграє правильний добір методів і прийомів навчання дітей, розробка і використання різноманітного дидактичного матеріалу. Поєднання словесних, наочних і практичних методів дає можливість у процесі засвоєння дітьми навчального матеріалу активізувати всі види чуттєвого сприймання й тим самим організувати навчання без їх перевантаження, підтримувати активний пізнавальний інтерес.

Ейдотехніка – це технологія з обробки, зберігання та відтворення інформації, в основі якої лежить використання найбільш ефективних та перевірених практикою прийомів запам'ятовування, заснованих на максимальному використанні образного типу інформації [5, с.6].

Отже, ейдотехніка допомагає вирішити такі основні навчальні та виховні завдання: розширює творчі можливості дитини завдяки гармонійній роботі лівої (логіка) і правої (творчість, образне мислення) півкуль головного мозку; формує вміння дітей ефективно і самостійно вчитися; підвищує самооцінку дитини завдяки результативності у навчанні, створюючи психологічний комфорт; організовує увагу та допомагає сформуванню навички до усвідомленої уяви.

Список використаних джерел

1. Березка С.В. Особливості застосування арт-терапії в роботі з дошкільниками з порушенням інтелекту. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2018.Т.2. – 213 с.
2. Біла І. М. Психологія дитячої творчості. Київ: Фенікс. 2014. 200 с.
3. Богуш А.М., Беленька Г.В., Богініч О.Л. Базовий компонент дошкільної освіти. Київ: Видавництво.22.01 2022. 26 с.

4. Павленко В. В. Креативність: сутність, структура, закономірності формування і розвиток / В. В. Павленко . Педагогічна освіта: Теорія і практика. Педагогіка. Психологія : зб. наук. праць / Київ ун-т ім. Б. Грінченка; редкол. : В. О. Огнев'юк, Л. Л. Хоружа [та ін.]. Київ : ун-т ім. Б. Грінченка, 2015. Вип. 23. С. 15 – 21.
5. Пащенко О. Креативний розвиток: ейдетика для дорослих і малих / О.Пащенко // Дошкільне виховання. – 2012. – № 2. – С. 24-26.

ОСОБЛИВОСТІ СПРИЙМАННЯ МИСТЕЦТВА ЖИВОПИСУ ДОШКІЛЬНИКАМИ

Юлія ШЕРЕМЕТА

*І курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Борин Г.В.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

У статті зазначено, що у психологічному розумінні сприймання – це психічний процес відображення в мозку людини предметів та явищ в цілому. Його своєрідність зумовлюється особливостями самого мистецтва, специфікою художнього образу як найважливішої естетичної категорії. В естетичному вихованні істотне значення мають дві його сторони: розвиток сприймання властивостей предметів зображених в творах живопису і залучення дитини до практичної діяльності, переносу сприйнятого у самостійно створені зображення. При спостереженні предметів і явищ навколишнього життя у дітей старшого дошкільного віку спостерігається швидкий емоційний відгук на яскравий колір, блискучу поверхню; неповторність елементів, симетрію у розташуванні частин, конструктивну стрункість предмета, виразність силуету.

Ключові слова: сприймання, мистецтво, живопис, форма, величина, колір, світло, тінь, дошкільники.

Мета статті – з'ясувати особливості сприймання мистецтва живопису дошкільниками.

Результати теоретичного дослідження. У загальнопсихологічному розумінні сприйманням (перцепцією) називають відображення предметів і явищ світу у момент їх дії на органи чуттів людини. Відчуття входять у структуру сприймання, яке є більш складним психологічним процесом. Як правило, при цьому психологи підкреслюють, що відчуття і сприймання збирають конкретні враження про навколишню дійсність, її факти і події, пам'ятає зберігає накопичені відомості, а їх перетворення і осмислення відбувається з допомогою уяви і мислення [2].

Тому зазначимо, що у психологічному розумінні сприймання – це психічний процес відображення в мозку людини предметів та явищ в цілому, у сукупності всіх їх якостей та властивостей при безпосередній дії на органи чуття [1].

Процес сприймання відбувається у взаємозв'язку з іншими психічними процесами особистості: уявою, мисленням, мовою, пам'яттю, увагою, почуттями, емоцією, волею. Проте, художнє сприймання має ряд властивостей, що виділяють його як особливий феномен, розуміння і осмислення якого потребує знання не тільки закономірностей психології, а й звичайно естетики.

В естетичному вихованні істотне значення мають дві його сторони: розвиток сприймання властивостей предметів зображених в творах живопису і залучення дитини до практичної діяльності, переносу сприйнятого у самостійно створені зображення. Естетичне сприймання наука розуміє широко, важливу роль тут відіграє сенсорне виховання, яке дає дітям можливість розрізняти, за допомогою зору та дотику, форми, розмір (величину), колір, місцезнаходження у просторі. Як стверджує Р. Павелків та О. Цигипало «сприймання дошкільниками живопису залежить від рівня їхнього естетичного розвитку. На першому рівні (3-4 роки) дитина емоційно радіє зображенню знайомих предметів, які вона впізнавала на картинці. Ставлення до них має предметний або життєвий характер (вибрав листівку тому, що «вдома такої немає», «тому, що тут човен, можна покататися», «тому, що яблуко, воно смачне»). На другому рівні (до 5-ти років) дитина починає бачити й усвідомлювати елементарні естетичні якості, які роблять для неї картину привабливою, може отримувати елементарну естетичну насолоду, оцінюючи колір, їх поєднання, рідше – форму і композиційні прийоми. На третьому (5-6 років) – діти сприймають більше, ніж закладено у зовнішніх ознаках зображуваних явищ, вловлюють внутрішню усвідомленість художнього образу.

Під час сприймання картинок їх приваблює насамперед святковість, барвистість – те, що подобається у декоративно оформлених іграшках і предметах. Це загострює естетичну сприйнятливність дошкільнят, робить їх чутливими до кольору і колориту, дає простір творчій уяві. 5-6-річні діти, вибираючи найкрасивішу художню листівку, вже керуються не випадковими, а стійкими естетичними враженнями.» [3].

Діти старшого дошкільного віку досить швидко сприймають колір (колорит), що виражається через емоційну реакцію на колір та кольорове сполучення зображеного предмету. Встановлено, що при спостереженні предметів і явищ навколишнього життя у дітей старшого дошкільного віку спостерігається швидкий емоційний відгук на яскравий колір, блискучу поверхню; неповторність елементів, симетрію у розташуванні частин, конструктивну стрункість предмета, виразність силуету.

Дітям важко дається виділення композиційної побудови картини, тому що вони по-різному сприймають твори живопису, їх багатоплановість, поліфункціональність композиції, складність сюжету. Дошкільники засвоюють, що композиційний центр можна виділити кольором, величиною, формою. Пізніше діти вже самостійно з'ясовують різні засоби композиційного рішення, проте встановлювати залежність між композицією і основною ідеєю картини діти ще не можуть. Вони потребують допомоги педагога, який вчить їх вдивлятися в картину. Якщо зміст картини викликає у дітей інтерес, то вони самостійно починають уважно роздивлятися її, робити цікаві для себе відкриття.

Сприймати самостійно ритм, лінію, світлотіні в творах живопису старші дошкільники спочатку не можуть. Це вміння формується в систематичній роботі по ознайомленню з творами живопису. При розгляданні оригіналів картин в музеї діти звертають увагу на різну техніку письма. Вони говорять, що мазки тут грубі, товсті, а тут їх майже не видно, вони дрібні, діти намагаються зрозуміти, чому художник саме так написав свою картину.

Видатні дослідники дитячої художньої творчості значну роль в художньо-естетичному вихованні відводять ознайомленню дітей з кращими зразками творів живопису, формуванню у них досвіду естетичного сприймання мистецтва. Вони наголошують, що статичність образів образотворчого мистецтва допомагає дитині без забруднень зосереджувати свою увагу на тих об'єктах і явищах, що часто залишаються поза її увагою в процесі повсякденного спілкування зі світом. Педагогічна цінність використання натюрморту в дошкільному віці полягає у тому, що ми можемо розвивати зорову та емоційну чутливість дітей, здатність захоплюватись, дивуватись, радіти розмаїттю барв, образів, звуків в навколишньому світі, милуватись виразністю ліній, форм, кольору при розгляданні предметів побуту, дарів природи, об'єктів старовини, витворів народних майстрів.

Таким чином, натюрморт як жанр живопису має великі мистецькі і педагогічні можливості. Педагогічна цінність використання натюрморту в дошкільному віці полягає у тому, що ми можемо розвивати зорову та емоційну чутливість дітей, здатність захоплюватись, дивуватись, радіти розмаїттю барв, образів, звуків в навколишньому світі, милуватись виразністю ліній, форм, кольору при розгляданні предметів побуту, дарів природи, об'єктів старовини, витворів народних майстрів. Образотворче мистецтво, в тому числі і живопис, має позитивний вплив на емоційно-творчий настрій і естетичні почуття дітей, стимулює інтерес до самостійних занять творчістю. Візуальність, як головна риса художнього образу в мистецтві натюрморту допомагає дітям реально уявити форму, колір, пропорції, стан розташування предметів на площині аркуша, зрозуміти ритм і співрозмірність як прийоми художнього відображення у власних малюнках. Естетичне сприймання дітьми мистецтва натюрморту сприяє більш глибокому пізнанню естетичних сторін дійсності, на яких базується їх власна творчість.

Список використаних джерел:

1. Рибалка В. В. Психологія розвитку творчої особистості : [навчальний посібник] Київ: ІЗМН, 1996. 236 с.
2. Словник психолого-педагогічних понять і термінів. [Електронний ресурс]. Режим доступу : // <http://osvita.ua/school/psychology>.
3. Павелків Р. В., Цигипало О. П. Дитяча психологія: Навч. посіб. Київ: Академ-видав, 2008. 432 с.
4. Сухорукова Г. В., Дронова О. О., Голота Н. М., Янцур Л. А. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі [за заг. ред. Г.В. Сухорукової]. Київ : Видавничий дім «Слово», 2010. 376 с.

НАСТУПНІСТЬ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ОСВІТИ ДІТЕЙ ДО НАВЧАННЯ У НУШ

РОЛЬ ВОЛОНТЕРСТВА У ПАТРІОТИЧНОМУ ВИХОВАННІ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

Софія ДІХТЯРУК

*здобувачка 2 курсу 21-І групи 014 Середня освіта (Історія)
факультет дошкільної і початкової освіти, історії та мистецтв
КОГПА ім. Тараса Шевченка
науковий керівник – Кравець Л.М,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Волонтерський рух один із феноменів сучасного українського суспільства, що швидко розвиваються, ґрунтується у своєму розвитку не тільки в своїй історії, а й у наявному зарубіжному досвіді.

У «Загальній декларації волонтерів» відзначається, що «волонтерство – це добровільний вибір, який виражає особистісні погляди і позицію; передбачає активну участь людей у громадському житті; сприяє покращенню якості життя, поглибленню солідарності між людьми; зумовлює реалізацію основних людських потреб на шляху побудови більш справедливого суспільства; сприяє збалансованому економічному і соціальному розвитку; виражається зазвичай у спільній діяльності в рамках різних асоціацій» [1, с. 6].

Волонтерська діяльність – це вільний вибір особистості, що демонструє власні погляди на життя і позиції; це активна участь громадянина демократичної держави у житті суспільства, що реалізується, зазвичай, у суспільній діяльності в межах різних сфер життєдіяльності. Волонтерство покликане покращити якість життя, спрямоване на особисте самовдосконалення й поглиблення солідарності між громадянами різних соціальних категорій, реалізації у сучасних воєнних умовах основних запитів на шляху перебудови до вільного та мирного суспільства, раціональному економіко-соціальному розвитку, створенню багатьох робочих місць у регіоні тощо.

Патріотичне виховання є важливою складовою освіти, що сприяє формуванню в учнів почуття любові до своєї країни та готовності захищати її інтереси. Волонтерство може бути одним з шляхів здійснення героїко-патріотичного виховання учнів на сучасному етапі розвитку українського суспільства.

Патріотичне виховання важливий аспект виховання учнів, особливо в контексті сьогодення, коли збереження національної ідентичності та громадянського духу насуцна потреба. Волонтерство – це ефективний метод для досягнення цієї мети. Адже під час волонтерської діяльності діти розвивають свій національний світогляд, повагу до символів України, поваги до героїв, які творили і творять нашу історію. Тому на сучасному етапі важливим є залучення

якнайбільшої кількості дітей до волонтерства, що спрямоване на допомогу людям, які опинилися у небезпеці під час війни [2].

Під час здійснення волонтерської діяльності виникають певні проблеми. Враховуючи це, ми провели аналіз залучення до волонтерської діяльності школярів. Виявлено, що волонтерам подобається залежно від виду діяльності.

Таблиця 1. Приємні сторони волонтерської діяльності залежно від діяльності, %

Особиста оцінка	К-сть у відсотках
Я в захваті від знайомств з новими людьми	30%
Я люблю надавати допомогу тим, кому вона потрібна	20%
Мені подобається отримувати нові емоції	14%
Мені імпонує, що я є частиною великої команди волонтерів	12%
Мені подобається відчувати, що я виконую щось важливе	10%
Для мене - це один із способів розваги	8%
Це рятує від почуття самотності	6%
Разом	100%

Результати показали, що школярам найбільше подобається знайомитися з новими людьми. Цей результат обрали 30% школярів. Практична допомога, що надається, і є найприємнішим моментом у роботі волонтерів. З цим погодилися 20%. Для школярів волонтерство – це вид діяльності, що приносить нові емоції (14%). Учням ЗЗСО подобається виконувати щось важливе (12%).

Волонтерський рух, незважаючи на існуючі проблеми, набирає обертів, тому нам важливо було дізнатися про перспективи подальшої участі молоді у цій діяльності.

Таблиця 2. Перспективи подальшої участі волонтерів

Оцінка подальшої участі	К-сть у відсотках
Так	40%
Можливо	24%
Не впевнений	16%
Важко відповісти	12%
Ні	8%
Усього	100%

За результатами дослідження 40% волонтерів з повною впевненістю відповіли, що збираються надалі займатися цією справою, 24% із певною часткою невпевненості, але налаштовані на те, щоб продовжувати цю діяльність. Близько 8% респондентів не планують у майбутньому бути волонтерами. Такі результати- позитивна динаміка у розвитку волонтерського руху.

Про те, що волонтерство може змінювати людей, говорять не лише набуті професійні навички, а й особисті риси. У нашій анкеті передбачено питання про те, які риси виховує участь у волонтерській діяльності (табл. 3). Найбільш

важливими якостями особистості респонденти виділяють комунікабельність (16%), відповідальність (12%). Це цілком зрозуміло, тому що волонтерам у процесі роботи відбувається постійна взаємодія з іншими особами, що потребує комунікативних навичок. Характеристика «відповідальність» виховується, так як волонтери виконують соціально значущу роботу, особливо, якщо це сфера соціального волонтерства. Також у розвитку особистих якостей виділено «терплячість», «сміливість», «ініціативність». Ці характеристики корисні і необхідні не тільки під час виконання обов'язків волонтера, а й у повсякденному житті, у професійній сфері, сімейних відносинах тощо.

Таблиця 3. Якості, що виховуються волонтерською діяльністю

Якості	К-сть у відсотках
Комунікабельність	16%
Відповідальність	12%
Терплячість	12%
Толерантність	10%
Сміливість	10%
Ініціативність	10%
Винахідливість	8%
Доброта	8%
Працьовитість	6%
Співчуття	4%
Дбайливість	4%
Разом	100%

На необхідність масового поширення волонтерства наголосили 45% респондентів.

Отже, волонтерство під час героїко-патріотичного виховання є ефективним методом для досягнення мети, адже діти під час волонтерської діяльності розвивають свій національний світогляд, повагу до символів України, до героїв, які творили і творять нашу історію. Тому на сучасному етапі важливим є залучення якнайбільшої кількості дітей до волонтерства, яке спрямоване на допомогу людям, що опинилися в негативних умовах сучасної війни. З'ясовано, що волонтери – це люди, схильні до поліпшення життя суспільства, взаємодопомоги, солідарності. Молодь Шумська намагається брати активну участь у волонтерській діяльності не лише як виконавці, а як організатори. На участь у волонтерстві молодих людей впливає їхнє найближче оточення – сім'я та друзі. У більшості випадків ставлення рідних позитивне, і вони також готові брати активну участь у волонтерській діяльності.

Список використаних джерел

1. Козубовська І. В., Козубовський Р. В., Милян Ж. І. Залучення майбутніх фахівців соціально-педагогічної сфери до волонтерської діяльності (методичні рекомендації) : навчально-методичне видання. Ужгород : УжНУ «Говерла», 2022. 34 с.

2. Героїко-патріотичне виховання як фактор консолідації українського суспільства. URL: <https://www.nvrdazt.gov.ua/index.php/ua/arkhiv-2014r/29->

СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД НА НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ У ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Софія МАСЛО

*здобувачка 2 курсу 21-У групи 014 Середня освіта
(Українська мова і література)*

гуманітарно-технологічного факультету

КОГПА ім. Тараса Шевченка

науковий керівник – Кравець Л.М,

кандидат педагогічних наук, доцент

У сучасному світі національно-патріотичне виховання надзвичайно важлива складова процесу освіти. Учні повинні бути не лише компетентними в окремих реаліях, але й відчувати свою приналежність до нації, дбайливо ставитися до її культури, традицій та історії.

Патріотизм – це одна із якостей людського характеру. Він, подібно до любові, керує людською свідомістю, заставляючи чинити великі і малі вчинки в ім'я своєї батьківщини. Патріотизм – величний вияв нескінченної любові до рідного краю. Патріотизм, як і честь виховує великих, сильних людей, які не рахуються з ціною власного життя й здатні пожертвувати ним заради Вітчизни. Патріотизм породжує впевненість у собі, волю в перемогу, віру в свою націю, свій народ, він перетворює звичайну людину в безстрашну машину, яка не відчуває страху і болю, йдучи впевнено та безстрашно до своєї мети. Патріот живе в єдності зі своїм народом, він живе своїм народом, адже життя народу стає його життям [1, с. 10].

Мета патріотичного виховання забезпечення молодого покоління соціальним досвідом, збереженням культурної спадщини українського народу та розвиток міжкультурної взаємодії. Одним з головних завдань національно-патріотичного виховання учнів – формування в них почуття гідності та поваги до власної країни та її народу. Для досягнення цього необхідно використовувати різноманітні методи та форми роботи з учнями, зокрема, практикувати проведення тематичних лекцій, дискусій, екскурсій, виховних заходів, змагань тощо.

Однак, національно-патріотичне виховання школярів не повинно обмежуватися лише національними питаннями. Важливо також формувати в них усвідомлення світової культурної спадщини, підвищувати рівень міжкультурної компетентності та розвивати толерантність.

Удосконалення змісту національно-патріотичного виховання полягає насамперед у залученні школярів до вивчення рідної мови, прищеплення любові до неї. Важливо, щоб кожний громадянин України, володіючи рідною державною мовою, шанував мови тих людей, які живуть поряд з ним. Чільне місце в оновленні змісту освіти сучасної генерації має зайняти розкриття правди

про історичне минуле українського та інших народів. Національне виховання потребує цілісного та об'єктивного підходу, його слід здійснювати шляхом пізнання минулого. Завдання педагога полягає в доборі таких форм і методів його розкриття, які б допомогли молоді усвідомити, що історія її рідного народу неодмінно є й історією іншого народу, тому правда про неї не може бути різною, адже істина завжди єдина. Національна гідність тісно пов'язана з повагою до інших народів і націй. Тож на основі поєднання національної пам'яті та усвідомлення сучасних надбань культури формується національна гідність, духовно розкріпачується людина. Тому особливо актуальними видаються слова М. Грушевського про те, що часи романтичної ідеалізації старовини минули і тепер свої ідеали ми маємо шукати не в минулому, а в майбутньому [2].

Національне виховання – це процес, який не тільки відкидає і заперечує національну відокремленість, а навпаки – потребує пізнання та осмислення національно-культурної спадщини інших народів. Лише на багатокультурному ґрунті виникає розуміння того, що національне та загальнолюдське не є альтернативними поняттями, це дві грані єдиного цілого. Загальнолюдське функціонує й розвивається завдяки національному, а в останньому відображається зв'язок часів та поколінь в історичному розвитку всього людства [3, с. 27-40].

У сенсі розуміння сутності національного вихованого ідеалу, його складових і витоків Г. Ващенко писав: «Традиційний ідеал – це не вишита сорочка, яку можна скинути і все ж таки залишатися українцем. Ідеал людини – це те краще, що створив народ у розумінні властивостей людської особистості та її призначення» [4, с. 108].

Варто зазначити, що велику роль у патріотичному вихованні відіграє мова.

У праці «Нова школа» С. Русова ставить головну вимогу до національної школи – викладання рідною мовою. «Рідна мова у вихованні й освіті – то є найкращий інтимний провідник думок, почувань, вражінень» [6, с. 294]. Як бачимо, рідна мова, на думку С. Русової, є не лише засобом вираження національного, а й індивідуального в людині. Це важливо не тільки для української мови, а й для мови будь-якої нації. С. Русова була переконана, що саме завдяки мові та освіті, український народ матиме своє національне самовираження й самоутвердження серед інших народів світу. «Народ, що не має своєї школи, попасає задніх! Йому замкнено двері до пишного розвитку своїх культурних сил, він засуджений на пригноблене становище, на постійне, вживання чужого хліба; живе він не по своїй живій душі, а чужим розумом»

[5, с. 2]. Такий висновок робить С. Русова в одній із статей про національне виховання.

Ідеї демократизму, народності, гуманізму, започатковані видатними світочами педагогіки С. Русовою, Б. Грінченком, Я. Чепігою, надаватимуть навчання та виховання національного змісту у формуванні якісно нової особистості як учителя-вихователя, так і учня сьогоднішньої доби. І неможливо заперечити актуальність сказаного Софією Русовою: «Життя не жде: воно нас кличе до роботи, і доля, щастя нашого народу залежить від того, як ми

переведемо в життя дороге, велике гасло: вільна національна школа для виховання вільної, свідомої, дужої нації» [5, с. 206].

Отже, національно-патріотичне виховання важлива складова процесу освіти, що вимагає від педагогів систематичної та комплексної роботи з учнями. Тільки такий підхід дозволить не тільки підготувати школярів до самореалізації в сучасному світі, але й забезпечити їхню готовність допомогти своїй країні в розвитку та захисті національних інтересів. Для цього слід враховувати історичні, культурні та соціальні особливості кожної регіону та нації.

Список використаних джерел

1. Гевко О. І. Формування національно-патріотичних рис у студентів : автреф. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.07. Київ, 2003. 26 с.
2. Грушевський М. С. Про українську мову і українську справу. Вид 2-е. Київ : Веселка, 1992. 46 с.
3. Красовицький М. Ю. Практична педагогіка виховання : посібник з теорії та методики виховання. Київ : Вища школа, 2000. 60 с.
4. Ващенко Г. Виховний ідеал.
URL :https://shron1.chtyvo.org.ua/Vaschenko_Hryhorii/Vykhovnyi_ideal_Zapysky_vykhovnyka.pdf (дата звернення: 07.05.2023).
5. Русова С. Вибрані твори. Київ : Освіта, 1996. 304 с.

МУЗЕЙ ЯК ОСЕРЕДОК ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ

Олексій МОРОЗ

здобувач 2 курсу 21-І групи 014 Середня освіта (Історія)
факультет дошкільної і початкової освіти, історії та мистецтв
КОГПА ім. Тараса Шевченка
науковий керівник – Кравець Л.М,
кандидат педагогічних наук, доцент

У сучасному світі, особливо в умовах швидкого розвитку технологій та віртуального простору, в багатьох молодих людей зникає зацікавленість до історії та культури своєї країни. Нам необхідно збільшувати інтерес до історії, щоб розвинути ще більший інтерес до патріотизму. Потрібно розвивати механізми та інструменти для формування національної свідомості серед молоді та активізувати роботу музеїв, які є бути осередками патріотичного виховання[4].

Метою дослідження є визначення ролі музеїв у формуванні патріотичної свідомості серед молоді та виявлення найефективніших методів роботи музеїв у цьому напрямку.

Музеї – одна з найважливіших культурних інституцій, які забезпечують збереження та популяризацію культурної спадщини та історії нації. Тут можна не лише побачити експонати, а й дізнатись про їх історію та підкреслити важливість для культурної спадщини. Такі візуальні та аудіо враження

залишають глибокий слід в пам'яті та сприяють формуванню патріотичної свідомості.

Для того, щоб музеї стали ефективними осередками патріотичного виховання, слід забезпечити належні умови для відвідувачів. Для молоді важливо, щоб виставки були цікавими, зрозумілими та легкодоступними. Наприклад, використання інтерактивних експонатів, відеоінсталяцій та комп'ютерних програм може значно підвищити ефективність роботи музею та сприяти більш ефективному формуванню патріотичної свідомості серед молоді [5].

Важливо також розвивати партнерські зв'язки музеїв з освітніми закладами. За допомогою спільних програм та проєктів музеї можуть стати важливими партнерами у процесі патріотичного виховання молоді. Наприклад, організація екскурсій до музеїв для школярів та студентів, проведення тематичних лекцій та дискусій, створення творчих конкурсів та виставок – все це може значно збільшити інтерес молоді до культурної спадщини та історії своєї країни.

Слід мати на увазі різні вимоги та зацікавленість молоді. Молодь, що вивчає науку та техніку, можуть зацікавити музеї, в яких зберігаються експонати, присвячені цій тематиці. Для молоді з мистецькими здібностями – музеї мистецтва. А для молоді, що цікавиться військовою історією – цікаві військові музеї. Врахування індивідуальних потреб та зацікавленість молоді допоможе залучити до роботи музеїв більше людей та сприятиме ефективному процесу патріотичного виховання [2].

Музеї важливі осередки патріотичного виховання молоді. Забезпечення належних умов для відвідування музеїв, розвиток партнерських зв'язків з освітніми закладами та врахування індивідуальних потреб та інтересів молоді допоможе зробити роботу музеїв ще більш ефективною, це, безумовно, сприятиме патріотичному вихованню молоді. А ще необхідно забезпечити широкий доступ музеїв для різних соціальних верств. Вирішення цієї проблеми може бути досягнуте за допомогою введення спеціальних програм та проєктів для осіб з обмеженими можливостями, для людей з низькими фінансовими доходами, для тих, хто проживає у віддалених населених пунктах тощо.

Отже, музеї безпосередньо впливають на патріотичне виховання молоді. Вони допомагають зберегти культурну спадщину та історію своєї країни, сприяють розвитку національної самосвідомості та формуванню національної свідомості серед молоді. Якщо забезпечити належні умови для відвідування музеїв, розвивати партнерські зв'язки з освітніми закладами та враховувати індивідуальні запити та потреби молоді, то музеї стануть ще більш ефективними в процесі патріотичного виховання та допоможуть зберегти та розвивати національну ідентичність та культурну спадщину.

Список використаних джерел:

1. Державний стандарт початкової загальної освіти: наказ Міністерства освіти і науки України від 23.09.2011 № 1050. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/> (дата звернення 01.05.2023)

2. Концепція національно-патріотичного виховання учнів загальноосвітніх навчальних закладів України: наказ Міністерства освіти і науки України від 15.08.2017 № 921. URL: <https://nus.org.ua/news/mon-zatverdylu-novu-kontseptsiyu-patriotycznego-vyhovannya/> (дата звернення 04.05.2023)

3. Наказ Міністерства культури України від 22.08.2014 № 836 «Про затвердження Концепції розвитку музейної справи в Україні на 2015-2025 роки». URL: <https://mkp.gov.ua/content/normativnopravovi-akti-u-sferi-muzeynoi-spravi.html> (дата звернення 05.05.2023)

4. Проект «Музейна педагогіка»: ресурсний центр з питань педагогічного використання музейних колекцій та музейної педагогіки. URL: <http://museumpedagogy.org.ua/> (дата звернення: 04.05.2023).

5. Шевченко Л. Музей як інструмент патріотичного виховання. *Культура і сучасність*. 2016. № 2. С. 123-129.

6. Яременко Н. Патріотичне виховання молоді в музеях. *Музейний форум*. 2017. № 3. С. 29-33.

ВИХОВАННЯ УЧНІВ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В ДУСІ МИРУ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Христина ШЕЛЕСТ

здобувачка 2 курсу 21-У групи 014 Середня освіта

(Українська мова і література)

гуманітарно-технологічного факультету

КОГПА ім. Тараса Шевченка

науковий керівник – Кравець Л.М.,

кандидат педагогічних наук, доцент

Стаття присвячена темі виховання учнів закладів загальної середньої освіти в дусі миру на уроках української літератури.

Важливо, щоб кожен заклад освіти став для дитини осередком становлення громадянина-патріота України, готового брати на себе відповідальність, самовіддано розбудовувати країну як суверенну, незалежну, демократичну, правову, соціальну державу, забезпечувати її національну безпеку, сприяти єдності української політичної нації та встановленню громадянського миру й злагоди в суспільстві [2].

На думку науковиці О. Коржової, необхідно вживати заходи, що створюють умови для втілення одержаних знань в конкретній діяльності (проведення благодійних концертів, аукціонів миру з наступним перерахуванням коштів у фонд миру, дитячі будинки, допомога хворим, літнім людям, участь у проведенні всеукраїнських та міжнародних миротворчих акціях тощо) [3].

Проблема виховання шкільної молоді у дусі миру не є принципово новою для педагогічних колективів українських загальноосвітніх шкіл. Кожен крок в організації педагогічного процесу у школі спрямований, насамперед, на моральне виховання покоління молодих українців. А сприйняття цінності миру,

як у найближчому оточенні, так і в глобальному сенсі, є однією з найважливіших рис члена сучасного громадянського суспільства, до будівництва та розвитку якого прагне нова Україна [3].

Нині, це актуальне завдання, яке вимагає уваги та розв'язання в сучасному світі. З огляду на складні виклики, які виникають у теперішньому світі, виховання учнів у дусі миру критично важливе для забезпечення майбутнього світу без конфліктів та насильства.

Виховання в дусі миру означає формування в людині розуміння необхідності і цінності миру як найважливішої складової людського життя, а також навичок та умінь діяти мирнолюбно та конструктивно в різних життєвих ситуаціях.

Мирнолюбна людина повинна сповідувати такі цінності:

1. Емпатія – здатність сприймати та розуміти почуття та потреби інших людей.
2. Толерантність – повага до різноманітності та інших поглядів, культур та традицій.
3. Наслідування мирних зразків поведінки – намагання діяти спокійно та розумно у конфліктних ситуаціях, замість використання насильства.
4. Відповідальність – здатність приймати правильні рішення та діяти на користь загального добра.
5. Працелюбність – здатність досягати спільних цілей та працювати разом з іншими людьми, навіть якщо вони мають різні погляди чи мету.

Ці якості допомагають мирнолюбним людям розуміти та поважати інших, сприяють вирішенню конфліктів та покращенню взаємин між людьми.

Щоб виховувати молодь у дусі миру, школи повинні впроваджувати в освітній процес різноманітні заходи інформаційно-просвітницького змісту.

Для початку, треба розпочати з бесіди про міжкультурне розуміння та толерантність. Це можна зробити через включення до навчального процесу предметів, які забезпечують більш глибоке розуміння різних культур, релігій, та інших соціальних різноманітностей. Важливо також організувати все так, аби вчителі та інші працівники школи були здатні надавати цінну інформацію та допомогу стосовно культурного розуміння та толерантності.

Іншими корисними діями можуть бути: організація міжкультурних заходів, включення учнів до міжнародних програм обміну, використання мультимедійних засобів, різних ігор та вправ, які сприяють розвитку соціальних навичок та міжособистісних відносин. Дуже важливо навчати учнів конфліктології та медіаосвіті. Допомогти учням розрізняти правду від брехні, розвивати критичне мислення та аналітичні здібності можна через включення в навчальний процес предметів, які розвивають ці психологічні процеси. Однак, необхідно підкреслити, що саме урок української літератури відіграє мега важливу роль у цьому питанні.

Саме українська література, як освітній компонент подає моделі поведінки, орієнтує на загальнолюдські цінності через поведінку героїв, негативні та позитивні вчинки, через думки автора .

Виховання учнів на уроках української літератури в закладах загальної освіти полягає не лише в передачі знань про літературні твори та їх авторів, але й у формуванні особистісних якостей, які важливі для подальшого життя.

Основні напрямки виховання на уроках української літератури включають в себе розвиток естетичного смаку та почуття краси. Вчителі повинні допомогти учням зрозуміти красу літературних творів, розвивати їхні естетичні смаки, навчити розрізняти красу в різних проявах життя. Поряд із цим стоїть питання формування громадянської позиції. Учні повинні розуміти, що література може бути важливим інструментом у формуванні свідомих громадян, які мають свою думку та погляди на різноманітні соціальні та політичні питання.

Глибокий аналіз подій, учинків героїв сприятиме формуванню важливого розуміння того, що упродовж історії людства українці, як і інші народи, безпосередньо брали участь у виробленні системи загальнолюдських цінностей, збагачували світову мистецьку скарбницю художніми шедеврами. Таке розуміння історичного процесу гартуватиме гордість за свій народ, а отже, формуватиме патріотичну особистість [2].

Література допомагає розвивати уяву та мислення учнів, навчає аналізувати та розуміти складні концепції. Разом з тим літературні твори – важливий інструмент у вихованні моральних цінностей, таких як доброта, чесність, терпимість, повага до інших тощо. Також маємо сміливість стверджувати, що на уроках української літератури розвиваються комунікативні навички, адже учні повинні бути навчені активно спілкуватися, вести дискусії та аргументувати свої погляди.

У своїй практичній діяльності вчителі літератури часто вдаються до такого прийому, як створення учнями власного висловлювання з позиції автора: колективні етюди, коли під керівництвом вчителя учні вирішують художні завдання, наприклад, складають оповідання від імені кошового Сірка, Івана Котигорошка або простого запорожця [1].

Повноцінно і якісно виконати завдання патріотичного виховання на уроках української літератури можна лише розглядаючи наші мистецькі явища в міжнаціональному й світовому контекстах. Саме національна ідентифікація й усвідомлення себе українцем – представником одного з давніх і культурних народів світу – відбувається під час вивчення літератури бароко, поеми «Енеїда» І. Котляревського, поеми «Гайдамаки» Т. Шевченка, повісті «Облога Буші» М. Старицького, новели «Intermezzo» М. Коцюбинського, новели «За мить щастя» О. Гончара, роману «Диво» П. Загребельного [4.]

Особливо важливим є вивчення творів класиків української літератури, таких як Іван Франко, Тарас Шевченко, Леся Українка та багато інших. Ці люди – символи української національної свідомості, а їх твори викликають патріотичні почуття та підвищують інтерес до історії та культури України. Творчість цих легендарних постатей може стати важливим етапом у формуванні патріотичних почуттів у дітей.

Звісно, що кожний урок – це урок виховання патріотизму, людяності, доброзичливості, милосердя, любові до батьків, родини. Але особливо хочеться виділити ті твори (для учнів середньої ланки), в яких найбільше розкрита

проблема виховання загальнолюдських цінностей (В. Винниченко «Федько-халамидник» – виховує усвідомлення найважливіших цінностей моралі та етики, прагнення до добра й справедливості, чесності та порядності; С.Черкасенко «Маленький горбань» – виховання кращих рис людини – милосердя, людяності, доброти, співчутливості; С. Чернілецький «Теплота родинного інтиму» – виховання любові до рідного дому, батьків, почуття відповідальності за них тощо) [1].

На перший погляд, література може здатися простою сукупністю слів та історій, проте насправді вона передає людський досвід, світогляд та культуру. Література може навчати дітей емпатії та розуміння інших людей, вона може сприяти розвитку толерантності та поваги до інших культур, а також навчити важливих життєвих цінностей.

Потрібно підкреслити той факт, що саме на уроках української літератури формуються патріотичні переконання та миролюбивість через те, що вони допомагають зрозуміти історію та культуру свого народу, а також формують національну свідомість і почуття громадянської відповідальності. Адже українська література відображає багату історію та культуру нашої країни, її народних героїв та здобутки. Вивчення творів українських письменників дає змогу зрозуміти, як важливо підтримувати історичну пам'ять про свій народ та його культуру. Крім того, українська література звертає увагу на соціальні проблеми та показує, як важливо бути миролюбними та толерантними, які цінності є основою громадянського суспільства. Таким чином, вивчення української літератури має важливе значення для формування патріотичних переконань та миролюбності учнів, тому що вона сприяє розвитку національної свідомості та громадянської відповідальності, що є необхідними складовими для будь-якого демократичного суспільства.

Отже, ґрунтуючись на вищесказане, можемо зробити висновок, що українська література має важливе значення для формування в дітей миролюбивості. Вона може допомогти сформувати життєво важливі якості, правильні цілі, а також сприяти їхньому розвитку та вихованню відповідальних, люблячих мир та свідомих громадян нашої держави.

Список використаних джерел

- 1) Виступ на тему «Національно-патріотичне виховання на уроках української мови і літератури» : веб-сайт. URL: <https://vseosvita.ua/library/vistup-na-temu-nacionalno-patrioticne-vihovanna-na-urokah-ukrainskoi-movi-i-literaturi-42771.html> (дата звертання: 06.05.2023)
- 2) Методичні рекомендації щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах : веб-сайт. URL: http://svatove-school2.lg.sch.in.ua/nacionaljno-patrioticne_vihovannya/metodichni_rekomendacii_schodo_nacionaljno-patriotichnogo_vihovannya_u_zagaljnoosvitnih_navchaljnih_zakladah/ (дата звертання: 06.05.2023)
- 3) Практична реалізація ідей виховання в душі миру у навчально-виховному процесі : веб-сайт. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2014/12/69.pdf> (дата звертання: 05.05.2023)

- 4) Реалізація національно-патріотичного виховання на уроках української мови та літератури : веб-сайт. URL: http://pristansijne.ucoz.net/publ/realizacija_nacionalno_patriotichnogo_vikhovan_nja_na_urokakh_ukrajinskoji_movi_literaturi_zarubizhnoji_literaturi_ta_v_pozau_rochnij_chas/1-1-0-1 (дата звертання: 06.05.2023)

ЗАЛУЧЕННЯ ДІТЕЙ ДО ВОЛОНТЕРСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Валентина ШУВАРІВСЬКА

*І курс ОР бакалавр, гуманітарно-технологічний факультет
Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія
ім. Тараса Шевченка
науковий керівник – Кравець Л. М.*

Волонтерство – важлива складова суспільства та стимул для розвитку особистості. За останні роки у багатьох країнах, зокрема в Україні, добродійність стала досить популярною серед молоді. Взаємодія з волонтерськими організаціями допомагає їм зрозуміти соціальні проблеми та розвивати власні соціальні навички, які необхідні в майбутньому. Згідно з соціологічними дослідженнями, залучення дітей до такого виду діяльності допомагає розвинути та вдосконалити лідерські якості, комунікативні навички, організувати співпрацю, соціальні контакти, підвищити рівень самоповаги тощо. Вони також можуть навчитися бути більш терплячими, вміти слухати та розуміти людей.

На жаль, в Україні триває війна з російським агресором, що вже понад дев'ять років створює серйозні соціальні та гуманітарні проблеми. Наслідком цього є тисячі загиблих, поранених і внутрішньо переміщених осіб. Багато міст і сіл нашої країни зазнали великих руйнувань, а місцеві жителі стали залежні від гуманітарної допомоги. Тому в цій складній ситуації волонтерство відіграє надзвичайно важливу роль. Багато громадських організацій, молодіжних угруповань та добровольчих загонів об'єднують всі свої зусилля, щоб надавати різноманітну допомогу населенню, особливо в зонах бойових дій.

В умовах війни українська нація прагне підтримувати наших воїнів, які перебувають на передовій, тому люди об'єднуються, співпрацюють із популярними блогерами, які організують збори коштів на обладнану імпортовану техніку, медикаменти, гуманітарну допомогу, що потребують воїни та жителі зони воєнних дій. У сучасному світі надзвичайно популярними стали безпілотники, оскільки дозволяють виконувати багато завдань: спостереження за станом довкілля, доставку товарів та медичних препаратів. Україна сьогодні використовує цю модерну техніку для національної безпеки, контролю за кордоном та патрулюванням морських кордонів. Розробка та виготовлення таких апаратів потребують масштабного фінансування, тому збір коштів на них є важливим завданням в Україні, щоб забезпечити національну безпеку. Тому актуально підтримувати такі проєкти та сприяти їхньому розвитку, щоб забезпечити швидку перемогу у війні з росією.

У контексті війни в Україні волонтерська діяльність є однією з найбільш цінних і гуманістичних, не має комерційної мети і здійснюється добровольцями, які надають допомогу безкоштовно та не прагнуть отримувати за це винагороди.

Міністерством освіти і науки спільно з Національною гвардією України розроблена програма «Волонтерська платформа» з метою залучення школярів до надання допомоги потерпілим від конфлікту з агресором. Однак необхідно дбайливо планувати та пам'ятати про безпеку дітей, які беруть участь у волонтерських програмах в умовах воєнного стану. [1].

Щоб визначити, що впливає на залучення дітей до волонтерства, нами було проведено дослідження серед 100 учнів віком від 8 до 13 років Волинського ліцею імені Нестора Літописця. [2].

У результаті встановлено, що головними чинниками, які впливають на залучення дітей до добровільної допомоги, є:

1. Бажання допомагати іншим (30%). Поспілкувавшись із дітьми початкових та старших класів, дійшли висновку про високий рівень соціальної відповідальності та почуття громадянської приналежності. Незважаючи на свій юний вік, школярі уже свідомо розуміють, що таке взаємодопомога, тому активно долучаються до різних волонтерських акцій та проявляють ініціативу допомоги іншим. Проведена акція «Канікули з користю», де учасники освітнього процесу плели маскувальні сітки, виготовляли окопні свічки для наших захисників, щиро очікуючи перемоги [3].

2. Підтримка від батьків та вчителів (60%). Дослідження показало, що підтримка батьків та вчителів є важливим фактором у залученні дітей до добровільництва. Якщо дорослі позитивно ставляться до цього виду діяльності, то це збільшує шанси школярів стати волонтерами. Провівши анкетування в класах, переконливо можемо сказати, що 80% дорослих позитивно ставляться до того, що їх діти волонтерять і поважають їх вибір.

Проведена благодійна ярмарка, організована учнівським самоврядуванням, до якої ми мали змогу долучитися. Метою акції був збір коштів на армію ЗСУ.

3. Соціальне середовище (10%). Потрібно не забувати й про середовище, у якому перебуває дитина. Якщо діти оточені людьми, які активно займаються волонтерством та допомагають іншим, то це стимулює їх до подібних дій.

Підтвердженням цього є те, що учителі та вихователі підвищують свою професійну майстерність, беруть участь у різних засіданнях методичних комісій та творчих груп, семінарах, майстер-класах, челенджах, обмінюються досвідом із іншими закладами освіти.

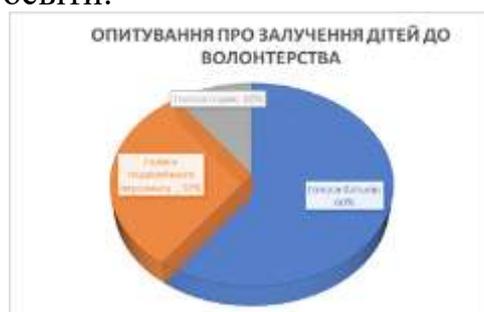

Табл. 1. Результати опитування у Волинському ліцеї імені Нестора Літописця
щодо залучення дітей до волонтерства

Отже, залучення підростаючого покоління до волонтерства є важливим елементом соціального життя країни. Саме цей вид діяльності є одним з найкращих способів виховання молодого покоління, оскільки допомагає дітям стати справжніми патріотичними громадянами країни.

Список використаних джерел

1. Програма «Волонтерська платформа»
URL: <https://platforma.volunteer.country>
2. Волинський ліцей імені Нестора Літописця
URL: <https://platforma.volunteer.country>
3. Канікули з користю: фотовиставка.
URL: <https://volynnestor.in.ua/>

**ВПЛИВ РОДИННОГО ВИХОВАННЯ ОСОБИСТІСНИЙ РОЗВИТОК
ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**

**ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО
ВІКУ ЗАСОБАМИ ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ ЗДО ІЗ СІМ'ЯМИ
ВИХОВАНЦІВ**

Ірина БАЛАН,

*І курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Марчій-Дмитраш Т. М.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Патріотичне виховання є ключовим завданням України в умовах сьогодення. Активна життєва позиція та ініціатива кожного громадянина є необхідною умовою формування громадянського суспільства. Тому держава сьогодні, як ніколи, зацікавлена в розвитку патріотизму підрастаючого покоління, а також у формуванні активної, творчої особистості, як основи громадянського суспільства.

Соціальний контекст виховання стає особливо актуальним, оскільки суспільство потребує способів і засобів залучення підрастаючого покоління до загальноприйнятих норм поведінки. Так, одним із найважливіших напрямів комплексного процесу виховання дітей дошкільного віку стає патріотичне виховання.

Патріотичне виховання, яке стає особливо актуальним у старшому дошкільному віці у зв'язку з можливостями психіки усвідомлювати складні поняття і процеси, безумовно, передбачає безперервну взаємодію закладів дошкільної освіти та сім'ї, їх конструктивний діалог, спрямований на розвиток дітей. На сучасному етапі розвитку суспільства в усіх його складних і суперечливих аспектах ЗДО, педагоги, батьки повинні допомагати один одному, підтримувати, дбати, включаючись до активної творчої діяльності. Тому *метою статті* є проаналізувати особливості патріотичного виховання дітей шостого року життя через призму взаємодії ЗДО і сім'ями вихованців.

Теоретичні основи патріотичного виховання дошкільників ґрунтуються на працях таких дослідників: І. Бех, А. Богуш, П. Ігнатенко, Я.-А. Коменський, І. Песталоцці, М. Стельмахович, В. Сухомлинський, К. Чорна та ін.

На основі узагальнення різних підходів до визначення поняття «патріотизм» ми розуміли його як любов до своєї батьківщини, відданість своєму народу та відповідальність перед ним [2, с. 178]. У контексті нашого дослідження зазначимо, що виховання патріотизму в дітей старшого дошкільного віку зводиться безпосередньо до формування почуття прихильності, любові до своєї сім'ї, колективу вихованців, міста, села, країни.

Одним із видатних зарубіжних мислителів, хто досліджував цю проблему, був чеський педагог Я.-А. Коменський, який окреслив сутність, теоретичні основи та напрямки патріотичного виховання. На його думку, зміст цього поняття пов'язаний з ідеєю національності, включаючи навчання рідною мовою, виховання людяності та прагнення сформувати таку людину, яка найвище ставить добробут своєї Батьківщини й готова пожертвувати собою заради її свободи та незалежності [5, с. 54].

Відомий вітчизняний педагог В. Сухомлинський розглядав патріотичне виховання як удосконалення світоглядної свідомості, участь вихованців у суспільно корисній праці, яка сприяє розвитку обов'язку та відповідальності перед Батьківщиною [3, с. 481].

Сприятливим для початку цілеспрямованого та систематичного патріотичного виховання є старший дошкільний вік, коли особливо активізується інтерес дитини до соціального світу, суспільних явищ тощо. У дітей старшого дошкільного віку починають формуватися почуття, які виражають ставлення до людей та явищ довкілля, відносин між людьми, формуються власні судження, внаслідок чого здобувач дошкільної освіти визначає, що йому подобається.

Патріотичне виховання охоплює величезний комплекс цінностей та якостей поведінки, зокрема, таких як:

- повага та гордість до Батьківщини, готовність захищати її, лояльність щодо політичного ладу;
- прагнення до зміцнення честі та гідності держави;
- хоробрість, мужність та самовідданість;
- бажання зміцнювати та шанувати традиції українського народу;
- дбайливе ставлення до історичних пам'яток та звичаїв рідної країни;
- прихильність та любов до рідних місць;
- вшанування традицій культури інших країн та народів тощо [4, с. 260-261].

Отже, патріотичне виховання – це виховання громадянина та патріота із високим рівнем соціальної активності, громадянської відповідальності, духовності, має позитивні цінності та якості, здатний проявити їх на користь Батьківщини.

Формування патріотичних почуттів відбувається в такій послідовності: спочатку треба розвивати та виховувати любов до батьків, рідного дому, потім до закладу дошкільної освіти, вулиці, міста та до країни. З ранніх років педагоги вчать дітей поважати батьків, дбати про них, допомагати їм. Це дитяче почуття народжує відчуття прихильності, відданості до дорогої людини, потреби в духовній та емоційній близькості з ним. Це дуже важливо для розвитку особистості дитини, для почуття її емоційного добробуту, захищеності, тобто для всіх тих почуттів, які становлять основу любові до Батьківщини.

Сама ж структура патріотизму, як якості особистості, містить такі компоненти:

- когнітивний (знання про належність до певної соціальної спільноти). Дитина старшого дошкільного віку має знати права та обов'язки громадянина,

державну символіку (герб, прапор, гімн), культуру та традиції, мати уявлення про загальнокультурну спадщину, знати основні моральні норми;

– ціннісно-смісловий (позитивне, негативне чи двояке ставлення до належності). У дитини має бути сформоване почуття патріотизму, повага до інших народів, до особистості, до сім'ї та сімейних цінностей, визнання важливості свого здоров'я та здоров'я інших;

– емоційний (прийняття чи неприйняття своєї власності). Дитина має мати позитивну етнічну ідентичність, оптимізм у сприйманні світу, відкидати будь-яке насильство, любити природу, відчувати сором та вину за недотримання моральних норм;

– діяльнісний (громадянська активність). Здобувач дошкільної освіти має виконувати норми та вимоги закладу освіти, дотримуватись моральних норм поведінки щодо дорослих та однолітків у ЗДО, вдома, брати участь у громадському житті [5, с. 58].

Важливо, щоб патріотичне виховання здійснювалося відповідно до вікових особливостей дітей. Дітям старшого дошкільного віку треба знати історію свого міста, регіону, символіку своєї держави (державну і національну).

Широко відомо, що сім'я і ЗДО є найважливішими соціальними інститутами, які здійснюють істотний вплив на розвиток особистості дітей старшого дошкільного віку. Взаємодія (співпраця) школи та сім'ї – це взаємозв'язок педагогів, здобувачів дошкільної освіти та батьків у процесі їхньої спільної діяльності та спілкування [1, с. 204].

Мета ЗДО в роботі із сім'ями вихованців – сприяти тому, щоб батьки, члени сімей стали активними учасниками освітнього процесу, однодумцями та партнерами педагогічного колективу. Тому важливо залучати батьків та інших членів сімей дітей до патріотичного виховання. Із цією метою батьки повинні стати активними учасниками різних заходів, зокрема, тематичних свят та розваг, патріотичних акцій, тематичних виставок фотографій, малюнків, виробів, випуску стінгазет чи створення тематичних номерів газет, майстер-класів та гуртків народних ремесел, тематичних занять, організації міні-музеїв, благодійних ярмарків та аукціонів, цільових прогулянок.

Таким чином, сутність патріотизму полягає в усвідомленні особистістю своєї приналежності до спільноти певної держави на загальнокультурній основі. До структури патріотизму включено такі компоненти: когнітивний, ціннісний, діяльнісний та емоційний. Досягнення високого рівня патріотичної вихованості є важливим завданням розвитку особистості.

Патріотичне виховання дітей старшого дошкільного віку – це комплексна системна та цілеспрямована діяльність сім'ї та закладів дошкільної освіти щодо формування у вихованців патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини, турботи про благо свого народу.

Список використаних джерел

1. Карпенко О., Возняк Я. Роль сім'ї у національно-патріотичному вихованні дитини дошкільного віку. *Collection of scientific papers «SCIENTIA»*. 2023. С. 203–205.

2. Матвієнко С. І. Специфіка патріотичного виховання у дошкільному дитинстві. Соціально-моральний розвиток і виховання дітей дошкільного віку : кол. моногр. / за заг. ред. О. Л. Кононко. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2020. С. 169–198.
3. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. Київ : Радянська школа, 1977. 668 с.
4. Терник А. В. Національно-патріотичне виховання дітей старшого дошкільного віку. *Вісник луганського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2018. №1 (315). С. 258–266.
5. Шкрєбтієнко Л. П. Виховання патріотичних почуттів у дітей старшого дошкільного віку засобами художньої літератури : дис.. канд. пед. наук : 13.00.08. Одеса. 2019. 298 с.

ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД БАТЬКІВ У ФОРМУВАННІ МОВЛЕННЕВОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ РАННЬОГО ВІКУ

Олена ГЕРГЕЛЬ,

*І курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Мацук Л.О.,
кандидат педагогічних наук, професор*

Питання впливу сім'ї на формування мовленнєвого розвитку дітей раннього віку не нове. Означені проблеми відображено у працях А.Богущ, М.Вашуленко, Н.Гавриш, О.Кононко, Т.Котик, К.Крутий, Н.Луцан, Т.Піроженко, та ін. Науковці різнобічно вивчали проблему мовленнєвого розвитку дітей раннього віку та його особливості.

Мовленнєвий розвиток – важливий чинник розвитку дитини в цілому. Ступінь розвитку мовлення визначає рівень сформованості соціальних і пізнавальних досягнень дитини. Розвиток мовлення дітей у ранньому віці – одне з найважливіших завдань педагогіки раннього віку. Цей процес тісно з розвитком та формуванням психічних процесів, а саме: сприймання, пам'яті, мислення, уваги, уваги. Він водночас є основою цілеспрямованої пізнавальної діяльності дитини, обумовлений певними закономірностями. Умови життя та виховання можуть сприяти правильному розвитку або ж, навпаки, його гальмувати [1].

Перші роки життя дитини мають вирішальне значення для подальшого розвитку її мовлення і відбувається це в родинному середовищі. Батьки дають дитині те, чого не може дати жодний із соціальних інститутів. Ставлення до дитини в сім'ї багато в чому визначає подальший особистісний розвиток дитини, її входження в більш складний і жорстокий, порівняно з сім'єю, соціальний світ. Особливої уваги набуває правильне ставлення батьків до мовленнєвого розвитку дитини раннього віку.

Переважно у сім'ї дитину розуміють з півслова чи за її жестами. За межами родини малюкам стає трудно спілкуватися, виникають перші дитячі труднощі.

Дитину не розуміють, їй не приймають в ігри, з нею не охоче спілкуються однолітки, вона замикається в собі. Звідси виникає дискомфортний емоційний стан дитини, який призводить до деформації її особистості.

Батькам слід взяти на замітку, що мовленнєвий розвиток дітей започатковується з перших днів життя дитини. В жоден з наступних вікових періодів мовлення вихованців не розвивається такими швидкими темпами, як у перші роки життя. Однак це можливо за умови постійного спілкування дорослих з дитиною. З перших днів життя малюків важливо створити в сім'ї сприятливе розвивальне мовленнєве середовище. Під час активного неспання дитина повинна весь час чути мовлення дорослих. [2].

Сьогодні здебільшого діти до 3 років виховуються вдома, у своїх родинях. На жаль, молоді батьки, не маючи досвіду у розвитку мовлення малюків. Формування мовлення дітей відбувається спонтанно, інколи не відбувається взагалі. Тому, коли дитина потрапляє в дитячий садок, вихователі повинні працювати не тільки з дітьми, а з їхніми батьками. Познайомити найперше з особливостями становлення і розвитку мовлення дітей раннього віку, із закономірними типовими помилками у мовленні малюків, методами і прийомами розвитку мовлення і мовленнєвого спілкування [4].

Організація взаємодії вихователів закладів дошкільної освіти з батьками вихованців набуває особливого сенсу, оскільки вони мають різні уявлення щодо її сутності. Вихователі розуміють взаємодію як допомогу батькам, сприяння підвищенню виховного потенціалу родин, формуванню у батьків навичок ефективної співпраці з власною дитиною. Батьки ж сприймають діяльність вихователів як один із напрямів комунікації, який є допоміжним у сумісному рішенні комплексних проблем розвитку дітей, часто оцінюючи подібні ініціативи педагогів як втручання повчального характеру. Від ступеня порозуміння між батьками й вихователями залежатиме успіх всебічного розвитку малюка, зокрема мовленнєвого [3].

Одним із напрямків співпраці батьків і ЗДО є мовленнєва підготовка дітей раннього віку. Успіх взаємодії батьків і вихователів, будуть залежати від взаємостосунків, які складатимуться між вихователем і батьками дітей. Важливою рисою роботи з розвитку мовлення в умовах сучасного ЗДО є взаємодія педагогічного колективу з родинями вихованців.

Форми роботи вихователів з сім'єю такі: колективні та індивідуальні консультації, бесіди, групові збори, школи молодих батьків, семінари, практикуми, папки пересувки, вечори запитань і відповідей та ін. Робота з батьками обов'язково планується, визначаються конкретні форми і терміни її проведення [5].

Орієнтовною тематикою консультацій для батьків є:

- показники розвитку мовлення дітей раннього віку;
- розвиток звукової культури мовлення дітей;
- розвиток у дітей раннього віку розуміння мовлення дорослих;
- розвиток активного мовлення дітей на третьому році життя
- ігри-заняття з розвитку мовлення для дітей раннього віку;
- розвиток діалогічного мовлення на третьому році життя;

- усна народна творчість у розвитку мовлення дітей раннього віку;
- причини затримки мовленнєвого розвитку дітей раннього віку;
- перші книжки дитини раннього віку.

Тематика бесід може бути різноманітна залежно від рівня розвитку мовлення дітей. Орієнтовна тематика бесід з батьками з розвитку мовлення

1. Словник дитини раннього віку
2. Нормативно-правильне мовлення дітей 3 року життя.
3. Розмовляйте з дитиною завжди.
4. Ставлення дорослих до дитячих слів.
5. Як виправити мовлення дитини раннього віку і чи потрібно це?
6. Іграшки в житті дитини раннього віку.
7. Ігри з лялькою в сім'ї.
8. Чи потрібно читати та розповідати дитині казки?

Ефективною формою роботи з батьками є семінари-практикуми з розвитку мовлення дітей раннього віку. Таку форму роботи слід проводити двічі на місяць у зручний час. Один раз на місяць проводять теоретичні заняття, другий – практичні. Орієнтовна тематику семінарів-практикумів для батьків наступна:

1. Характеристика мовлення дітей раннього віку.
2. Орієнтовні показники розвитку мовлення дітей.
3. Завдання і зміст розвитку мовлення дітей раннього віку.
4. Аналіз методичної літератури з розвитку мовлення дітей раннього віку для батьків.
5. Ігри з розвитку мовлення дітей у сім'ї.
6. Шляхи розвитку активного мовлення в сім'ї. Заняття 2.
7. Ігри на розвиток активного мовлення дітей у сім'ї.
8. Виховання у дітей правильної звуковимови.
9. Дитяча книжка в сім'ї
10. Ігровий куточок у сім'ї.
11. Робота з розвитку мовлення в літній і відпускний період.

Школа для молодих батьків має функціонувати постійно. Це консультативний пункт мовленнєвого розвитку дітей раннього віку. У ній проходять лекторії, майстер-класи. Запрошують інших фахівців ЗДО: психолога, логопеда, медичну сестру, методиста. У таких лекторіях батькам дають знання з усіх питань розвитку і виховання дітей раннього та дошкільного віку.

Включення батьків у педагогічний процес є найважливішою умовою повноцінного мовленнєвого розвитку дитини. Жодна комплексна чи парціальна програма не може дати повноцінних результатів, якщо вони не вирішуються спільно з сім'єю, якщо в дошкільному закладі не створені умови для залучення батьків до участі в освітньо-виховному процесі. Оволодіння дитиною мовленням успішно відбувається тоді, коли з нею займаються не тільки в закладі дошкільної освіти, а й в родині. Така робота має бути систематичною.

Список використаної літератури:

1. Богущ А.М. Мова дітей.: посібник для батьків дошкільнят та соціальних педагогів. Київ : Кобза, 2003. 144с.

2. Богуш А. М. Теорія і методика розвитку мовлення дітей раннього віку. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2003. 344 с.
3. Залізник А. М. Підготовка майбутніх вихователів до роботи з батьками з розвитку мовлення дошкільників. Педагогічний дискурс. 2011. № 10. С. 162-166.
4. Піроженко Т.О. Комунікативно-мовленнєвий розвиток дошкільника. Тернопіль : Мандрівець, 2010. 152 с.
5. Трубавіна І. М. Зміст та форми просвітницької роботи з батьками : [науково-метод. матеріали для працівників соціальних служб, учителів, соціальних педагогів, студентів педагогічних вузів]. К. : УЦДССМ, 2000. 88 с.

ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ РОБОТИ ЯК ЗАПОРУКА УСПІШНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ПЕДАГОГІВ З БАТЬКАМИ ВИХОВАНЦІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Оксана ГЕРЕЛИШИН,

*І курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Матішак М. В.
кандидат педагогічних наук, доцент*

Актуальність проблеми. Сучасні завдання дошкільної освіти передбачають не лише забезпечення якісної освіти вихованців, але й налагодження партнерських взаємовідносин з їх батьками. Основною проблемою, яка постає перед педагогом є забезпечення успішної взаємодії з сім'єю в умовах технічного прогресу та інтернет-технологій, оскільки зменшується кількість вільного часу батьків і менше уваги приділяється сімейному вихованню дітей, то виникає потреба у використанні новітніх технологій та методик, які забезпечуватимуть більш ефективну співпрацю педагогів з батьками.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблема взаємодії дошкільного закладу і сім'ї цікавила багатьох вчених, серед яких І. Бех, А. Богуш, Н. Гавриш, О. Кононко, Т. Піроженко та ін., в дослідженнях яких розкривається зміст взаємодії з батьками та проблеми молодих сімей. Форми роботи з батьками детально описано у працях таких вчених як В. Оржеховська, Т. Поніманська, І. Рибальченко.

Мета статті – розкрити потенціал використання педагогами інноваційних форм взаємодії з батьками вихованців дошкільного закладу.

Виклад основного матеріалу. Характерною особливістю сучасної системи освіти є наявність двох моделей організації освітнього процесу – традиційної та інноваційної. Педагогічна просвіта батьків в переважній більшості здійснюється за допомогою традиційних форм. Проте, в сучасних умовах виникає необхідність зміни поглядів, форм та змісту роботи з батьками,

оскільки вони не виявляють інтересу до традиційних заходів, не сприймають їх серйозно що зумовлює пошук інноваційних способів взаємодії дошкільного закладу з сім'єю.

Форми взаємодії педагогів з батьками – «це способи їхньої спільної діяльності, спілкування, спрямовані на виховання особистості дитини» [1, с.163].

Інновація (з лат. *innovatio* – оновлення) – новий підхід або використання вже відомого із певною модифікацією [4].

Під поняттям «педагогічні інновації» слід розуміти сукупність нових концепцій, теорій, моделей, технологій та методик, які є істотно новим педагогічним продуктом, що впроваджується в освітній процес. Інновації є результатом творчого пошуку, який передбачає впровадження нової ідеї в педагогічну діяльність [5, с. 114].

Вихователі ЗДО повинні постійно знаходитись у пошуку нових сучасних форм взаємодії з батьками вихованців, усвідомлювати важливість та необхідність впровадження інновацій у свою діяльність.

При виборі форм педагогічного просвітництва батьків педагогам слід враховувати відповідність обраних форм змісту роботи та їх кореляцію з сучасними освітніми тенденціями.

Важливо також пам'ятати, що сьогодні, в переважній більшості, батьками вихованців ЗДО є прогресивні молоді люди, так зване покоління Z, які зростали в світі цифрових технологій, інтернету, комп'ютерів та гаджетів. Для них є характерними прогресивність, креативність, низька зацікавленість паперовими друкованими джерелами, віртуальне спілкування, високий рівень самооцінки та волелюбність. Тому, на початку співпраці доцільно ознайомити батьків з нормативно-правовими документами, згідно з якими вони безпосередньо несуть персональну відповідальність за виховання власних дітей.

Однією з продуктивних форм взаємодії дошкільного закладу з сім'єю є батьківські університети, суть яких зводиться до проведення просвітницьких занять для батьків згідно розкладу, який складається на найближчий час. Він поєднує в собі лекційний і методичний матеріал, відкриті уроки, домашні завдання та передбачає спільну діяльність педагогів і батьків.

Ефективному засвоєнню батьками необхідної інформації сприятиме вплив педагогів на аудіальні та візуальні рецептори, тому цікавою формою співпраці з батьками може бути показ презентацій, відеофрагментів або фотоколажів на різноманітні теми, наприклад «Незабаром Новий рік», «Наш вікенд» тощо.

Н. Басюк для оптимізації процесу взаємодії педагогів з батьками пропонує використовувати такі нетрадиційні форми роботи як педагогічний десант, дерево родоводу, у родинному колі, дні добрих справ, вечори великої родини [2, с. 10-11].

Величезний обсяг інформації та сучасна інформаційно-комунікаційна інфраструктура актуалізують потребу застосування інформаційних технологій в педагогічному просвітництві. Їх використання дає можливість систематизувати необхідні матеріали, забезпечити батькам доступ до необхідної літератури та надавати їм оперативні консультації [6, с. 239].

Сьогодні, ми досить чітко простежуємо, що для успішної співпраці педагогів та батьків вихованців не достатньо оновлювати вміст сайту ЗДО та спілкуватися з батьками через соціальні мережі, Viber або Telegram. Дедалі більшого поширення набувають блоги та сайти вихователів, де батьки отримують велику кількість корисної інформації. Також, високу ефективність взаємодії забезпечує використання QR-кодів, онлайн-дошок, хмарних технологій, сервісів Google Meet, Google Classroom та Zoom, які дають можливість не лише інформувати батьків, а й отримувати зворотний зв'язок.

Останнім часом зросла популярність використання технології веб-квесту, яка активно використовується як засіб педагогічної просвіти батьків і дає можливість значно підвищити рівень методичної допомоги. Розробниками технології вважаються Б. Додж і Т. Марч, які в 1995 році висунули концепцію дослідницької діяльності, яка передбачає отримання суб'єктами інформації з мережі Інтернет, і спрямована на формування в них здатності до аналізу, синтезу та передачі отриманих даних.

Технологія веб-квест, в основі якої, поєднання проєктної методики, ігрових та веб-технологій, незалежно від виду, активно використовується як засіб педагогічної просвіти батьків і дає можливість значно підвищити рівень методичної допомоги. Доцільно використовувати як індивідуальні так і групові форми веб-квесту, основною метою яких є:

- налагодження партнерських взаємовідносин педагога з батьками;
- зацікавлення батьків сучасними освітніми змінами, зокрема у змісті дошкільної освіти;
- інформування батьків про нетрадиційні та інноваційні методики роботи з дітьми;
- збагачення виховного потенціалу молодих батьків, надання їм педагогічної підтримки;

підвищення загального рівня культури молодих батьків [3, с.167]

Досить цікавими темами веб-квестів можуть бути такі: «Родинні традиції», «Шлях до серця дитини», «Розвиваємо дитину разом», «Щаслива родина», «Сімейне коло», «Дерево очікувань» та багато інших [3, с. 168].

Ще однією з інноваційних форм роботи з батьками є створення своєї творчої майстерні «Театральна», де педагоги проводять майстер-класи з виготовлення іграшок і формування навиків ляльководіння, а батьки разом із дітьми допомагають у створенні різних видів театру, організації батьківсько-дитячих розваг, свят, вікторин.

Т. Ціпан під час організації педагогічної взаємодії рекомендує використовувати такі інноваційні методи: аналіз конкретних ситуацій, конфлікт-метод, бліц-ігри, ігрові проєктування, ігри активного навчання, психолого-педагогічні тренінги [6, с. 238].

Висновок. Отже, сьогодні існує велика кількість інноваційних форм роботи з батьками, які можна активно впроваджувати в педагогічну практику, але варто пам'ятати, що всі вони підпорядковані єдиній меті – формування у батьків «здорового» ставлення до виховання дітей та утвердження єдиної стратегії виховання дошкільним закладом та батьками.

Список використаної літератури:

1. Закон України «Про освіту». 2017. 380с. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page3>
2. Басюк Н. А. Форми взаємодії вчителя з батьками молодших школярів в умовах Нової української школи. *Підготовка майбутніх фахівців у контексті становлення Нової української школи: компетентнісний підхід: збірник наукових праць*. 2019. № II. С. 9-12.
3. Вахняк Н. Технологія веб-квест у формуванні культури батьківства молодих сімей. *Молодь і ринок*. 2019. № 3. С. 165-170. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mir_2019_3_32
4. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: *навч. посібник*. Київ: Академвидав. 2004. 352 с.
5. Кучай А. Впровадження інноваційних технологій навчання в освітню діяльність. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи : збірник наукових праць*. [ред. кол.: Побірченко Н. С. (гол. ред.) та інші]. Умань, 2013. Вип. 46. с. 111-115.
6. Ціпан Т. Інноваційні форми та методи педагогічної взаємодії школи і сім'ї у вихованні учнівської молоді. *Інноватика у вихованні*. 2020. Вип 12. С. 235-241. URL: <https://doi.org/10.35619/iu.v1i12.313>

ТЕХНОЛОГІЇ ЗАЛУЧЕННЯ БАТЬКІВ ДО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВИТИ

Романа ГОРДІЙ,

*І курс ОР магістр, педагогічний факультет,
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Тетяна ПОТАПЧУК,
доктор пед. наук, професор*

Загальновідомо, що батьки – це найважливіші партнери у вихованні та навчанні дітей. Тому залучення батьків до освітнього процесу є дуже важливою складовою успішного функціонування закладу дошкільної освіти. З метою залучення батьків до освітнього процесу, можна використовувати різноманітні технології та інструменти. Однією з найбільш ефективних технологій є використання онлайн-платформ, які дозволяють батькам отримувати інформацію про виховний процес та успішність своєї дитини у режимі реального часу. Наприклад, використання спеціальних мобільних додатків, які надають доступ до розкладу занять, планування діяльності та результатів дитини.

Також, ефективним інструментом залучення батьків є організація зустрічей та батьківських зборів, де батьки можуть отримати відповіді на свої питання та обговорити важливі питання з педагогами закладу дошкільної освіти. Наприклад, проведення відкритих занять, де батьки можуть спостерігати за освітнім процесом своєї дитини. Для того щоб залучення батьків до освітнього

процесу було максимально ефективним, необхідно використовувати інноваційні технології та методики. Наприклад, використання групових проєктів, де батьки та діти можуть спільно створювати проєкти та отримувати нові знання та навички [6].

Вплив сім'ї на дошкільника порівняно з впливами інших соціальних інститутів відзначається найбільшою тривалістю і постійністю. У дошкільному закладі дитина проводить декілька років свого життя, а у колі батьків вона перебуває від народження і до повноліття, а іноді усе своє життя. Сім'я – це та атмосфера, у якій відбувається становлення особистості, її емоційний, розумовий, вольовий, фізичний, соціальний розвиток.

Під впливом сім'ї у дитини формується свідоме ставлення до себе як до самостійної особистості, рівної з іншими людьми, відбувається становлення позитивного образу «Я», виникає почуття гідності та власної значущості серед інших людей. Проєкція на «світ людей», на думку А. Богуш, є діяльністю, що допомагає дитині засвоїти норми людських взаємовідносин та включає дитину в систему цих відносин поза межами сім'ї [1].

Впливаючи на дитину щодня, ми іноді не надаємо своїм словам особливого значення, можемо передати їй не лише накопичену нами мудрість, збагачувати не тільки життєво необхідними стандартами соціальної поведінки, а й сумнівними настановами, небажаними стереотипами, добору слів, змісту своїх суджень. Тому так важливо відповідально ставитися до ситуації педагогічного впливу на дошкільника [5].

Повноцінне виховання дошкільника відбувається в умовах одночасного впливу сім'ї та дошкільного закладу. Діалог між закладом дошкільної освіти та сім'єю будується на основі демонстрації вихователем досягнень дитини, його позитивних якостей, віри в його сили і здібності. І педагог, як правило, в такій позитивній ролі приймається як рівноправний партнер у вихованні: йому довіряють, прислухаються до його порад. Щоб батьки стали активними помічниками та односторонніми вихователів, необхідно залучити їх до життя дошкільного закладу, постійно тримати в курсі всіх подій. Робота з сім'єю являється складним завданням, як в організаційному, так і в психолого-педагогічному плані. Перш за все, необхідно встановити особливу форму спілкування, яку можна назвати «довірливо-діловим контактом».

Вихователь має знати індивідуальні особливості своїх вихованців, сам бути соціально компетентною особою, володіти навичками бажаних видів впливу на інших, добирати в несхожих ситуаціях адекватні способи соціального впливу на конкретну дитину, вміти опиратися небажаним впливам на себе інших. Існують такі способи соціального впливу на дитину в середовищі: міжособистісна взаємодія; спеціально створене середовище переконування; засоби масової інформації [4].

Таким чином співпраця педагога з батьками є різновидом їх взаємодії, яка проявляється в узгоджених і добровільних діях у межах закладу дошкільної освіти, які спрямовані на реалізацію спільних освітніх та виховних цілей.

Показниками ефективної взаємодії закладу дошкільної освіти і сім'ї виділяємо:

- прояв інтересу батьків до освітнього процесу у закладі;
- підвищення активності батьків на рівні не лише спілкування з педагогом, але і конкретної допомоги, участі у різних видах діяльності;
- зацікавленість педагогічними заходами просвітнього характеру;
- налагодження довірливо-ділових стосунків між батьками і вихователями;
- зниження кількості претензій і агресивності батьків по відношенню один до одного і, як наслідок, зниження кількості спірних, конфліктних ситуацій;
- солідарність та оптимізм батьків; розуміння власної відповідальності у спільній взаємодії [3].

Для розвитку взаємодії як співпраці, для становлення суб'єкт-суб'єктних відносин від взаємодіючих сторін важлива позитивна установка на спільну творчу роботу, що потребує спільне планування й аналіз результатів діяльності, усвідомленні завдань, особистого внеску та відповідальності у досягненні поставлених цілей. У цьому контексті необхідно проаналізувати також термін «партнерство». Партнерство в сучасному розумінні – це вид взаємин між різними суб'єктами, який полягає у формуванні єдиної позиції з певних питань та організації спільних дій. Специфікою партнерства є збереження кожним з партнерів відносної самостійності в основних аспектах діяльності [2].

Нині ефективність дошкільної освіти пов'язана з організацією освітнього процесу на засадах педагогіки партнерства. Це спонукає оновити зміст і форми співпраці педагогів закладів дошкільної освіти з батьками вихованців. Робота з батьками завжди була традиційною складовою дошкільної освіти, адже заклад дошкільної освіти є першим соціальним середовищем, до якого дитина потрапляє із сім'ї.

Дорослі учасники освітнього процесу мають усвідомити значущість партнерської взаємодії між закладом освіти і родиною, оскільки така співпраця покликана створити сприятливі умови для виховання здорової, соціально адаптованої, всебічно розвинутої дитини. Пошук шляхів, спрямованих на формування взаєморозуміння та довіри, побудови партнерської взаємодії між закладом і родиною, має ініціювати педагогічний колектив.

Список використаних джерел:

1. Богуш А.М. Діти і соціум: Особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку: Монографія. [Наук. ред. А.М. Богуш]. Луганськ: Альма-матер, 2006. С. 45-78.
2. Большая энциклопедия: в 62 т. – М.: ТЕРРА, 2006. – Т. 35. – 592 с.
3. Кушнір В.М. Організація взаємодії закладу дошкільної освіти з родиною: навчальний посібник – Умань: ВПЦ «Візаві». – 2018. – 221 с.
4. Поніманська Т.І. Формування соціальної компетентності дитини. Нова педагогічна думка. 1998. № 2. С. 91-95.
5. Психологічне забезпечення процесу адаптації дитини до дошкільного закладу. Дитячий садок. 2005. №4. С. 4–5.
6. Стрилюк Олександр Миколайович. Інноваційні технології – шлях до формування творчих здібностей та пізнавальної активності учнів на уроках української мови та літератури. Методична розробка. – Луцьк: ПрАТ

ВПЛИВ ДИТЯЧО-БАТЬКІВСЬКИХ ВІДНОСИН НА АДАПТАЦІЮ ДІТЕЙ 3-4 РОКІВ ДО ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Олександра ДУМАК

*I курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Лисенко О. М.,
доктор педагогічних наук, професор*

Обрану тему дослідження вважаємо надзвичайно важливою в умовах сучасного виховання та розвитку дітей дошкільного віку. Передусім вважаємо за необхідне подати визначення поняття “Адаптація”. Це пристосувальна реакція, заснована на інстинкті самозбереження, який передбачає уникнення небезпечних, несприятливих ситуацій.

У психолого-педагогічній літературі досить широко розглядаються питання, пов'язані з адаптацією дітей до дошкільних закладів. Адаптація – це насамперед медико-педагогічна проблема, задля вирішення якої необхідно створення таких умов, завдяки яким задовольнилися б потреби дітей у спілкуванні, здійснювалося б тісне взаємодія сім'ї та громадського виховання. Вкрай важливі при цьому хороше медичне обслуговування дітей та правильна організація виховного процесу.

Проблема адаптації дітей до умов виховання в дошкільних закладах широко розглядається в дослідженнях сучасних учених із Західної та Східної Європи. У них зазначається, що початок відвідування дитячого садка (і подібних освітніх закладів) супроводжується емоційно-психологічними змінами особистості дитини, більшість з яких несприятливі та вимагають цілеспрямованої виховної роботи, що коректує.

Період адаптації дошкільнят до дитячого садка ускладнюється зміною предметно-просторової обстановки та появою нових дорослих в оточенні дітей. Перебіг адаптаційного періоду багато в чому залежить від того, наскільки добре зуміла підготувати дитину до переходу до дитячого закладу сім'ї.

Оскільки нашою метою було визначити та експериментально перевірити вплив дитячо-батьківських відносин на адаптацію дітей 3-4 років до закладу дошкільної освіти, ми припустили, що процес адаптації дітей 3-4 років можливий, якщо:

- розкрито сутність поняття адаптації дітей 3-4 років до дошкільної освітньої організації;
- апробовано зміст роботи зі зміни дитячо-батьківських відносин;
- дано дослідно-експериментальне обґрунтування впливу дитячо-батьківських відносин на процес адаптації дітей 3-4 років.

Інтерес до проблеми адаптації дитини до закладу дошкільної освіти дедалі більше зростає, оскільки труднощі адаптаційного періоду призводять до

довготривалих порушень емоційного стану дошкільнят. Прихід до ЗДО пов'язаний для дитини з сильними стресовими переживаннями, котрі необхідно пом'якшити спільними зусиллями сім'ї та педагогів.

Умови закладу дошкільної освіти є досить специфічними. Однією з його особливостей є довготривале сумісне перебування достатньо великої кількості однолітків, яке призводить до більш швидкого стомлювання дітей, ніж у сімейних умовах. Інша ж особливість закладу дошкільної освіти – визначені педагогічні стандарти у вихованні дітей, які повністю не розкривають індивідуальність дошкільника, що може при неправильному вихованні призвести до негативних проявів поведінки дитини. Своєчасність створення належних умов, правильна організація життя та виховання – запорука повноцінного розвитку здорової від народження дитини.

Велика кількість несприятливих чинників, зумовлених соціальною нестабільністю, негативно впливають на сучасну дитину і може загальмувати розвиток потенційних можливостей особистості. За таких умов у суспільстві дуже гостро постає проблема соціально-психологічної адаптації та збереження психічного здоров'я особистості. Саме тому адаптація дітей до ЗДО є актуальною і потребує особливої уваги з боку психологів, педагогів і батьків.

Термін «адаптація» означає пристосування. Це універсальне явище всього живого, яке можна спостерігати як у рослинному, так і в тваринному світі. Людина, окрім пристосування свого організму до клімату певного географічного середовища (що визначається терміном «біологічна адаптація»), наділена здатністю пристосовуватися і до соціальних умов. У неї існує спеціальна функціональна система адаптаційних механізмів, які виконують всі реакції пристосування. Адаптація – процес призвичаєння організму, що відбувається на різних рівнях: фізіологічному, соціальному, психічному і психологічному.

Адаптація включає в себе широкий спектр індивідуальних реакцій, характер яких залежить від психофізіологічних і особистісних особливостей дитини, від сімейних стосунків, від умов перебування в ЗДО. Для того, щоб дитина дошкільного віку адаптувалася до вимог дошкільного закладу, необхідні деякі внутрішні умови і відповідні зовнішні впливи. У початковий період перебування в дитячому садку труднощі переживають більших дітей. Проте цей період триває недовго і порівняно легко долається. У той самий час для незначної кількості дітей дошкільний заклад лишається чужим і неприємним середовищем, унаслідок чого у процесі адаптації до нього виникають певні відхилення в поведінці. Як правило, це відбувається на фоні нормального розумового розвитку. В.П.Шпак зазначає, що порушення в поведінці дитини можуть наставати в різні вікові періоди, проте найбільш вразливим вважаються раннє дитинство .

У психолого-педагогічній літературі існує обґрунтована думка про позитивну оцінку вступу дитини в дитячий садок у трирічному віці. У ситуації нормального емоційного спілкування дитини з матір'ю до трьох років у дітей формується почуття "Я", тобто сприйняття себе як окремого індивіда, поступово зменшується почуття залежності від батьків. У середньому лише до 3-х років у дитини з'являється бажання "розлучитися" з мамою і стати більш незалежною.

Однак нерідко ситуація розвивається для дитини несприятливо. У неї спостерігаються негативні кризові поведінкові прояви як правило, на фоні сімейно-емоційної депривації, помилок виховання, прагнення дорослих (нерідко несвідомого) обмежити ініціативу дитини (що саме по собі може бути приводом до початку невротичного розвитку особистості). У цей життєвий період відбувається різка зміна мікросоціуму, до якого дитина повинна адаптуватися.

Не сприяє легкій адаптації й така особливість дітей у цей віковий період, як висока емоційність. Необхідність розриву міцних зв'язків із близькими дорослими болісно переживається маленькою дитиною. Негативну роль у період адаптації відіграє також характерна для дошкільників емоційна вразливість. Ця особливість яскраво виявляється в момент розлуки з батьками, які відчують хвилювання та негативні емоції, коли вперше залишають малюка в яслах. Це неминуче веде до порушення емоційного стану дитини.

Ускладнюючим чинником адаптації також виступає конфлікти в сім'ї. Діти мимоволі засвоюють негативні риси поведінки батьків, що ускладнює їх стосунки з однолітками. Такі діти поводять себе невпевнено, нерішуче, багато хвилюються, що стає причиною нелегкого прийняття такої дитини групою. Негативна емоційна реакція батьків на поведінку дитини в цей період ускладнює ситуацію.

Для того щоб адаптаційний період пройшов легко, а також з метою значного зниження емоційного напруження, дуже важлива робота з батьками дітей, які тільки-но планують відвідувати заклад дошкільної освіти. На початку можна запропонувати наступну систему роботи по адаптації дитини до ЗДО, яка починається у кімнаті здорової дитини при дитячій поліклініці. На цьому етапі роботи необхідна злагоджена співпраця педагога-психолога, вихователя групи раннього віку, логопеда, які проведуть консультації для батьків, метою яких є надати посильну допомогу сім'ї у вихованні дитини та підвищити педагогічну компетентність батьків. Завданням першої консультації є не лише діагностика рівня розвитку дитини, але і визначення особливостей родинного виховання, з'ясування рівня психолого-педагогічних знань батьків про життєдіяльність дитини у дитячому садку.

У процесі вивчення родини та родинного виховання доцільно застосовувати такі форми роботи, які сприяють формуванню у батьків вмінь аналізувати, об'єктивно оцінювати свої виховні можливості та застосовувати набуті педагогічні знання на практиці.

Ми будемо стверджувати наступні положення:

1. Дитячо-батьківські відносини розглядаються як взаємовідносини, взаємовплив, активна взаємодія батьків та дитини, в яких яскраво виявляються соціально-психологічні закономірності міжособистісних відносин – ступінь прояву дитиною лідерських якостей (ініціативності, інтересу та її вибірковості, відкритості та контактності тощо) та можливості їх реалізації у діяльності та поведінці по відношенню до себе та інших.

2. Зміст (завдання, форми, методи) роботи зі зміни дитячо-батьківських відносин включає: формування уявлень батьків просприятливі для

дитини типи дитячо-батьківських відносин і типи сімейного виховання (бесіда, консультація на тему «Типи сімейного виховання»).

3. Навчання батьків способам ефективної взаємодії з дітьми, які забезпечують успішну адаптацію дітей до дитячого садка (навчання батьків техніці активного слухання, а також техніці застосування у мовленні «Я – повідомлень»); реалізація батьками способів ефективної взаємодії з дітьми, які забезпечують успішну адаптацію дітей до дитячого садка (тренінг для батьків, гра для батьків та дітей спрямована на успішну адаптацію дітей до дитячого садка «Пограємо в дитячий садок»). Зміни дитячо-батьківських відносин впливають на адаптацію дітей молодшого дошкільного віку, яка характеризується: відкритістю по відношенню до однолітків та дорослих; бажанням спілкуватися з однолітками; безболісністю адаптаційного періоду.

Список використаних джерел

19. Бех І.Д. та ін.. Деякі аспекти нової виховної парадигми (в контексті творчості А. С. Макаренка) / І.Д. Бех, О.В. Вознюк, М.В. Левківський // Педагогіка і психологія. – 2001. – №1. – С. 5-17.

20. Белкіна О. Виховуємо патріотів України / Оксана Белкіна // Освіта. – 2009. – 19-26 серпня. – С. 2.

21. Біда О. А. Естетичне виховання молодших школярів за допомогою засобів довкілля / О. А. Біда // Вісник Черкаського університету. – Вип. 115. – Серія „Педагогічні науки“. – Черкаси, 2007. – С. 3-7.

22. Державний стандарт освітньої галузі „Фізична культура і здоров’я“ (основна і старша школи) // Освіта. – 2003. – №17. – С. 4-7.

23. Фізичне здоров’я як важливий компонент гармонійного розвитку школяра (за спадщиною О.А. Захаренка) / Р.В. Поліщук // Вісник Черкаського університету. – Вип. 209. – Частина 1. – Серія „Педагогічні науки“ – Черкаси, 2012. – С. 106-112.

24. Фільшак С.Я. Народно-побутове виховання наших предків / С. Я.Фільшак // Позакласний час. – 2003. – №21. – С. 25-26.

ПЕДАГОГІЧНЕ ПАРТНЕРСТВО ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ТА СІМ’Ї, ЯК ПЕРЕДУМОВА РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ.

Уляна ІЛЬНІЦЬКА

*здобувач ОР магістр, педагогічний факультет,
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника,
науковий керівник – Потапчук Т.В.
доктор педагогічних наук, професор*

Зважаючи на сьогоднішній день, актуальною є проблема взаємодії закладів дошкільної освіти з родинами вихованців. У сучасних умовах координація виховних дій сім’ї покладається на заклад дошкільної освіти, і від того, як організована взаємодія з батьками вихованців, значною мірою залежить

успішність їхнього навчання, виховання і розвитку. В нових умовах суспільно-економічного розвитку законодавство України чітко визначає межі відповідальності сім'ї за навчання і виховання дітей. Саме батьки чи особи, які їх замінюють, зобов'язані постійно дбати про своїх дітей, створювати належні умови для розвитку їх природних здібностей, зміцнення фізичного здоров'я, отримання загальної освіти та інше.

Треба зазначити, що В. О. Сухомлинський високо цінував роль батька і матері, старших у сім'ї, стверджуючи: «Людина в своєму моральному розвитку стає такою, яка в неї мати, точніше, яка гармонія любові і волі в її духовному світі», «...батько народжує і виражає, продовжує, розвиває себе в своєму синові й дочці, вливаючи своє духовне начало з духовним начало матері». Розвиваючи культ жінки-Матері, започаткований у вітчизняній педагогіці Т. Г. Шевченком, В. О. Сухомлинський на практиці розробляє систему роботи з утвердження цього культу в духовному житті дітей [2, с.4].

На превеликий жаль, виходячи з об'єктивних та суб'єктивних факторів, значна кількість батьків самоусувається від активної участі у вихованні дітей. Сьогодні сім'я не готова взяти на себе всю відповідальність за соціалізацію дітей, тому важливе місце належить закладам дошкільної освіти, педагогам, які завдяки фаховій освіті володіють необхідними психолого – педагогічними знаннями, професійними вміннями і навичками виступають важливою складовою в системі «дитина – батьки – вихователь». Саме від того, як організована і реалізована робота з батьками вихованців значною мірою залежить успішність процесу навчання і виховання дітей. Пошук шляхів, спрямованих на формування взаєморозуміння та довіри, побудови партнерської взаємодії між закладом і родиною, має ініціювати педагогічний колектив [8, с.9].

У базовому компоненті дошкільної освіти підкреслюється значимість родинного виховання, передбачається взаємопроникнення сімейного і суспільного виховання з метою створення для кожної дитини єдиного, дитиноцентричного виховного середовища. Сьогодні ефективність дошкільної освіти пов'язана з організацією освітнього процесу на засадах педагогіки партнерства. Це спонукає до оновлення змісту і форм співпраці педагогів закладів дошкільної освіти з батьками вихованців. В основу взаємодії сучасного закладу дошкільної освіти із сім'єю покладено співробітництво. Ініціаторами його встановлення мають виступати педагоги закладу дошкільної освіти, оскільки вони професійно підготовлені до освітньої роботи, а, отже, розуміють, що її успішність залежить від злагожденості й наступності у вихованні дітей. Вихователь усвідомлює, що співробітництво потрібне в ім'я дитини, і в цьому потрібно переконати батьків. Ініціатива у встановленні взаємодії із сім'єю та кваліфікована реалізація її завдань визначають керівну роль закладу дошкільної освіти щодо сімейного виховання [1, с.9-11].

Ідея взаємозв'язку суспільного й сімейного виховання знайшла свій відбиток в ряді нормативно-правових документів, у тому числі в «Концепції дошкільного виховання», «Положенні про заклад дошкільної освіти», Закони «Про освіту» та ін. [6].

Питання взаємодії закладу дошкільної освіти і сім'ї знаходиться в полі зору сучасних дослідників: як теоретиків так і практиків. Виходячи з позиції, що родина і заклад дошкільної освіти, виконуючи специфічні виховні функції, не можуть замінити один одного і мають взаємодіяти задля повноцінного розвитку дитини-дошкільника [7].

Сучасні заклади дошкільної освіти повинні стати відкритими для батьків, громадськості, більше уваги приділяти освіті і вихованню батьків, справедливо вважаючи це одним із принципово важливих чинників успішного розвитку і виховання дітей, між батькам і закладом дошкільної освіти має бути педагогіка партнерства. Робота з батьками завжди була традиційною складовою дошкільної освіти, адже заклад дошкільної освіти є першим соціальним середовищем, до якого дитина потрапляє із сім'ї. Тому необхідно прямувати курсом створення єдиного простору розвитку дитини, як у ЗДО, так і у родині. Педагог у ЗДО повинен працювати таким чином, щоб батьки могли перебороти авторитаризм і побачити світ з позиції дитини та досягти розуміння того, що не можна дитину порівнювати з іншими дітьми, а також довідатися сильні та слабкі сторони розвитку дитини й урахувувати їх, бути емоційною підтримкою дитині [3, с.22].

На мою думку, у роботі з батьками важливо піклуватися про підвищення рівня їхніх знань щодо розвитку та виховання дітей. Адже родина і заклад дошкільної освіти це два суспільні інститути, які закладають фундамент майбутнього дитини і мають спільну мету, виховати здорову, соціально адаптовану, усебічно розвинену особистість із високим інтелектуальним, творчим та духовним потенціалом. Будь-які форми співпраці будуть ефективними лише за умови найбільш сприятливого індивідуального стилю взаємин з кожною родиною. Дуже важливо, щоб педагоги створювали умови для максимального використання потенціалу сімей у процесі розвитку індивідуальності дитини, її інтересів і здібностей. Але найважливішим є розроблення індивідуальних програм формування та зміцнення здоров'я кожної дитини. І як свідчить наш досвід, ефективними у налагодженні контакту з батьками є індивідуальна робота та організація різноманітних проєктів. Переконана, найголовніше у співпраці з батьками пам'ятати, що вони є партнерами педагогів.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти , нова редакція / наук.ред. Богуш А.М. «Світич», 2012. (9-11 с.).
2. Поніманська Т. І. Гуманізація освіти: радимося з Василем Сухомлинським. *Дошкільне виховання*. 2014. № 9. 4 с.
3. Дитина в сім'ї. Дитячий садок. Бібліотека. К., 2005. с.22.
4. Козак Н. Робота з батьками: нові підходи. *Дошкільне виховання*. 2000. №7. 14 с.
5. Організація взаємодії закладу дошкільної освіти з батьками вихованців. За методичними рекомендаціями щодо організації взаємодії закладів дошкільної освіти з батьками вихованців (лист МОН України від 11.10.2017 № 1/9-546). Режим доступу: <https://www.pedrada.com.ua>

6. Про рекомендації для працівників закладів дошкільної освіти на період дії воєнного стану в Україні. Режим

доступу: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-rekomendaciyi-dlya-pracivnikiv-zakladiv-doshkilnoyi-osviti-na-period-diyi-voyennogo-stanu-v-ukrayini>

7. Теорія і методика співпраці ДНЗ з родинами. Кам'янець-Подільський. 2015. 121 с. Режим доступу: kpnu.edu.ua,

8. Чулюк-Заграй О. Трикутник партнерства: педагоги - діти - батьки. *Дошкілля*. 2015. №15. с.9.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНЕ ПРОСВІТНИЦТВО БАТЬКІВ У СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Наталія ІСМАНІЦЬКА

1 курс ОР магістр, педагогічний факультет

Прикарпатський національний університет

імені Василя Стефаника

науковий керівник – Матішак М.В.,

кандидат педагогічних наук, доцент

Актуальність проблеми. В сучасному світі важливою проблемою дошкільної системи освіти є організація співпраці з батьками дошкільників. Законодавство України чітко визначає межі відповідальності за навчання і виховання дітей з боку батьків або осіб, які їх замінюють. Саме вони мають створювати всі належні умови для фізичного, психічного і духовного розвитку дітей, дбати про здоров'я, забезпечувати отримання відповідної освіти тощо.

Тому освіта батьків є актуальною проблемою сьогодення, своєрідним викликом для держави, адже високоосвічені громадяни – важлива складова розвитку і добробуту кожної країни. Оскільки батьки – це перші наставники та вихователі-педагоги, які покликані створити умови для повноцінного становлення та розвитку особистості дитини, їх освіта є актуальною в наш час і потребує все більшої уваги суспільства. На сучасному етапі нашого життя у зв'язку з розвитком суспільства, знань, утвердження нових суспільних, етичних цінностей є доцільним розвиток компетентного потенціалу батьків. Важливого значення набувають вміння й навички навчатися впродовж життя, розвиток психолого-педагогічних, громадських, соціальних та інших компетентностей дорослих – батьків та інших членів родин здобувачів освіти.

Короткий огляд останніх досліджень і публікацій за темою. Психолого-педагогічне просвітництво батьків дітей раннього віку є актуальною проблемою сімейного виховання, яка висвітлена в сучасних дослідженнях вітчизняних і зарубіжних науковців. Значний внесок у розвиток теорії та практики освіти дорослих було зроблено такими вченими, як О. Аніщенко, С. Вершловський, Л. Вовк, Ю. Кулюткін, Л. Лук'янова, Н. Ничкало, О. Огієнко, В. Олійник, С. Сисоєва, Т.Гаманіна, О.Гончар, Г. Сухобська, В. Постовий, П. Щербань, Л. Тимчук та ін. Варто наголосити на тому, що проблематикою педагогічної освіти батьків опікувались видатні вчені минулого: П. Блонський, А. Дистервег, Я.А.

Коменський, П. Лесгафт, А. Макаренко, В. Сухомлинський, К. Ушинський. Теоретичні засади формування педагогічної культури батьків представлено в роботах зарубіжних дослідників А. Адлера, Є. Берна, Т. Гордона, Х. Джайнотта, В. Сатир, Ю. Хамеляйнена.

Мета статті – теоретично обґрунтувати необхідність психолого-педагогічного просвітництва батьків та основні шляхи його реалізації в сучасних ЗДО.

Виклад основного матеріалу. Сім'я - це світ дитини, в якому вона вперше отримує знання і навички, це джерело духовної та матеріальної підтримки для неї. Серед багатьох функцій, яку виконує сім'я, найважливіша – виховна. Однак кризові явища, які притаманні українському суспільству, економічні труднощі гальмують адаптацію сім'ї як соціального інституту до нових умов, негативно позначаються на її виховній ролі. На сьогоднішній день сім'я не готова взяти на себе всю відповідальність за соціалізацію дітей. Сім'я не є закритим мікросередовищем: багато зв'язків з'єднують її з суспільством; різноманітні зовнішні чинники впливають на її виховну функцію. Важливе місце тут посідає ЗДО, вихователі, які завдяки своїй фаховій освіті володіють необхідними психолого-педагогічними знаннями, професійними вміннями та навичками, виступають важливою складовою в педагогічному трикутнику "діти - батьки - педагог". Сьогодні на ЗДО покладено координацію дій сім'ї. Від того, як вона організована та реалізована з батьками, значною мірою залежить успішність навчально-виховного процесу. Важливим завданням є широке залучення батьків до співпраці з педагогічним колективом, до активної участі у вихованні своєї дитини. Встановлення та підтримання педагогічної співпраці потрібно будувати на принципах взаємоповаги, довіри, відповідальності та рівноправному партнерстві. Основою такої співдії має стати єдність у ставленні до дитини як до найвищої цінності.

У контексті усвідомленого батьківства значною мірою зросла необхідність розвитку психолого-педагогічної обізнаності батьків та членів родин. Виховання гармонійно розвиненої, щасливої особистості залежить від багатьох факторів: системи сімейних цінностей, рівня сформованості особистісної та педагогічної культури кожного з батьків, їх педагогічних здібностей тощо.

Взаємодія з родинами вихованців є одним із пріоритетних завдань діяльності ЗДО. У законі України «Про дошкільну освіту» [2] одним з пріоритетних завдань задля забезпечення повноцінного розвитку дитини є тісний зв'язок ЗДО з сім'єю дитини. Саме ЗДО відіграє важливу роль у здійсненні педагогічного просвітництва серед батьків дошкільників шляхом поширення серед них психолого-педагогічних та інших знань.

Різноманіття соціальних проблем, нині дуже впливає на сім'ю, змінюючи її життєві функції і знижує її виховний потенціал. Сім'я особливий соціальний інститут, головним призначенням якого є виховання, освіта та соціальний захист дитини. Від того, який порядок панує в житті сім'ї, залежить спрямованість та характер сімейного виховання. Виховний ресурс батьків знаходиться в прямій залежності від рівня сформованості педагогічної обізнаності батьків щодо розвитку дітей. Нерозуміння батьками процесу розвитку своєї дитини, невміння

розпізнати її характер, неадекватне реагування на її поведінку приводить до серйозних помилок та невдач в сімейному вихованні та розвитку особистості в цілому. Після проведеного серед батьків опитування, результати показали, що дві третини з них визнають недостатність своїх педагогічних і психологічних знань, і як наслідок складність у спілкуванні з дітьми.

Соціально відповідальні батьки багато зусиль використовують для того, щоб їхні діти вирости досконалими особистостями, максимально самореалізувалися в житті. Проте ці зусилля не завжди дають очікувані результати, що великою мірою залежить і від системи сімейних цінностей, від рівня особистої культури кожного з батьків, від їх психолого-педагогічної обізнаності.

Психолого-педагогічна культура батьків – це компонент загальної культури, який містить в собі накопичений попередніми поколіннями досвід виховання дітей у сім'ї. Проявляється вона в розумінні та усвідомленні батьками своєї відповідальності за виховання дітей, у ставленні до них, в оцінюванні їхньої поведінки, у реальній діяльності та спілкуванні з ними, а також у здійсненні ними продуктивних зв'язків з іншими виховними інститутами (закладом дошкільної освіти, школою, позашкільними закладами). Тому батьки мають бути не лише вихованими, а також педагогічно обізнаними. Бо, як стверджують психологи, не так фатально вплине на розвиток особистості дитини помилка педагогів, як неправильна поведінка батьків. Тому обізнаність батьків потрібна і для успішного процесу виховання своєї дитини, і для розвитку здорового суспільства. Психолого-педагогічна культура батьків є складною і динамічною системою. Вона складається з таких компонентів:

1. психолого-педагогічні знання – уявлення батьків про вікову динаміку розвитку дитини, самоцінність періоду дошкільного дитинства, про освітні завдання виховання. Виявляються вони у ставленні до дитини, в оцінюванні її поведінки, реальній діяльності та спілкуванні з нею;

2. педагогічна і психологічна компетентність – здатність зрозуміти потреби дітей, правильно спрямувати зусилля і засоби на вміння бачити перспективи розвитку дитини;

3. психолого-педагогічна рефлексія – вміння батьків аналізувати, критично оцінювати власну виховну діяльність, знаходити причини своїх педагогічних помилок;

4. емпатія – співпереживання, адекватна реакція на вчинки й почуття дітей [3].

Висновки. Отже, формування психолого-педагогічної обізнаності сучасної сім'ї – це процес виховання і перевиховання дорослих: батьків, інших членів родини, який може бути корисним і необхідним тим батькам, які не відчували проблем у вихованні своїх дітей. Формування психолого-педагогічної обізнаності батьків в сучасному закладі дошкільної освіти може здійснюватися як через різноманітні заходи на батьківських зборах (лекції, обмін досвідом родинного виховання, дискусії, консультації), так і через університети педагогічних знань, лекторії для батьків, тренінги, консультативні пункти тощо.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у конкретизації змісту, форм і методів психолого-педагогічного просвітництва батьків.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти / Наук. кер.: Піроженко. Київ : Видавництво МОН, 2021. 38 с.
2. Закон України «Про дошкільну освіту»: офіц. текст. Київ № 49, ст.259 від 11.07.2001 № 2628-III (Редакція станом на 01.01.2021). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text>
3. Котирло Т.В., Щербина Д.В. Освіта та просвіта батьків, членів родини: Практичний посібник. Київ : ШООД імені Івана Зязюна НАПН України, 2019. 219 с.

СІМЕЙНЕ ВИХОВАННЯ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТІСНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Христина КОВТУНИК

*1 курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Кравець Н.С.
кандидат педагогічних наук, доцент*

Сучасні кардинальні перетворення у соціально-економічній сфері держави, зміни освітніх пріоритетів посилюють увагу до особистості як активного суб'єкта життєдіяльності. Ці зміни відобразились у трансформації суспільної, індивідуальної свідомості та у зміні змісту соціальної ідентичності, що вплинуло на процес входження дітей до світу дорослих, привласнення ними цінностей та моральних еталонів, які визначають соціальну поведінку людей. Результатом означених соціальних змін у суспільстві є прояв особистісної ідентичності.

Проблема ідентичності як співвідношення самоусвідомлення та самовідношення вивчалася І. Бехом, Л. Божович, І. Дубровіним, О. Кононко, С. Світличною та ін.

Відповідно до довідкової літератури «ідентичність» (від лат. *identicus* – тотожний; *facio* – роблю) – термін, що у повсякденному, науковому та філософському мовленні означає – те саме; тотожність; рівнозначність; однаковість; самотутність та ін. [3].

Науковці ідентичність розглядають як інтегративний феномен, що забезпечує цілісність, тотожність, визначеність структури «Я». На їхню думку сформованість ідентичності є показником соціалізації та рівня особистісного розвитку.

Аналіз досліджень ідентичності дозволив виділити її наступні види: его-ідентичність і групову ідентичність, особистісну й соціальну ідентичність;

позитивну й негативну, передчасну, дифузну і досягнуту; усвідомлену і неусвідомлену; актуальну і віртуальну; реальну і ідеальну, негативну і надану тощо.

Процес формування ідентичності відбувається за рахунок здатності до рефлексії, наслідування та зворотного зв'язку.

У контексті вивчення проблеми виховання особистісної ідентичності необхідно наголосити, що існують певні ризики щодо її формування (Т. Репіна):

- незрозуміло як буде формуватися типова для статі дитини поведінка, якщо підкріплення батьків будуть протилежними;
- характер іграшок, які купують батьки, може формувати типові статеві переваги дитини;
- взаємозв'язок поведінки дитини на батьків.

Саме тому сімейне виховання є архіважливим чинником у процесі формування особистісної ідентичності у дітей старшого дошкільного віку.

Головною особливістю сім'ї є її особливий емоційний мікроклімат, завдяки якому у дитини формується ставлення до себе, визначається почуття самоцінності, а також ставлення до інших людей. Крім цього, у дитини формуються ціннісні орієнтації, світогляд в цілому, його поведінка в різних сферах суспільного життя. Саме батьки є першими, з ким ідентифікує, ототожнює себе дитина.

Сім'ї належить провідна роль у формуванні моральних начал, життєвих принципів дитини. У сім'ї формується особистість, визначаються межі ідентифікації, сприяючи формуванню образу «Я» дитини.

Сім'я для дошкільника є одночасно і середовищем проживання, і виховним середовищем. Вплив сім'ї особливо на початкових етапах життя дитини набагато перевищує інші виховні впливи. Погляди сім'ї, розуміння, сприйняття є визначальними і єдино правильними для дитини дошкільного віку.

Сім'я істотно впливає на становлення особистості дитини. Підтвердженням цього, зазначає М.Коток [2], є:

1. Наявність усіх форм життєдіяльності людини, що реалізуються через функції сім'ї. У результаті сім'я формує власний спосіб життя, мікрокультуру, основою якої є цінності й елементи культури суспільства чи окремих його соціальних верств. Таким чином, сім'я – це суспільство в мініатюрі, з якого вибудовується соціальна взаємодія загалом.

2. Включеність дитини в сім'ю зі дня її народження, формування саме в сім'ї перших уявлень про те, що добре і що погано, що таке добро і зло, коли дитина найбільшою мірою сприймає виховні впливи. Фактично сім'я є першою сполучною ланкою між людиною і суспільством, яка передає від покоління до покоління генетичний код, певні соціальні цінності, що на суб'єктивному рівні є ціннісними орієнтаціями членів сім'ї.

3. Безперервність і тривалість контакту людей різної статі, віку, з різним обсягом життєвого досвіду спричинюються до інтеріоризації дітьми зразків поведінки насамперед батьків і тільки потім — людей поза сім'єю.

4. Переважно емоційний характер зв'язків між членами сім'ї, що базуються на любові і симпатії, створює сприятливу основу для спрацьовування таких

неусвідомлюваних дитиною соціально-психологічних механізмів впливу, як наслідування, навіювання, психічне «зараження». При цьому забарвленість емоційних контактів впливає на формування почуття задоволення (незадоволення) собою і оточенням.

Таким чином, сім'я, особливості взаємодії батьків і дитини багато в чому забезпечують успіхи дитини на подальших етапах її соціалізації та становлення її особистості як такої, впливаючи на неї, та формуючи її.

Список використаних джерел:

1. Карнаух, Л. П. Сім'я як чинник соціалізації дітей дошкільного віку в реаліях сьогодення. *Наука і освіта*. Одеса: Півд. наук. Центр АПН України. 2011. № 4 (Педагогіка). С. 181–184.
2. Коток, М. О. Фактори впливу на процес формування особистісної ідентичності дитини старшого дошкільного віку. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені М.Коцюбинського*, 2016. # 46, С. 56-61.
3. Slovnyk.me. URL: <https://slovnyk.me/dict/vts/ідентичність>.

УСВІДОМЛЕНЕ БАТЬКІВСТВО В НОРМАТИВНО-ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

Тетяна ОЛЕКСЮК

*І курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Кравець Н.С.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Важливою проблемою сьогодення є формування відповідального ставлення до батьківства, від рівня і якості якого залежить здатність молоді повною мірою виконувати батьківські обов'язки, сприяти здоровому розвитку дитини в сім'ї, розвивати власну батьківську компетентність.

Усвідомлене батьківство – одна з найбільш складних та мало розроблених областей сучасної науки. Актуальність її вивчення обумовлена протиріччями між гостротою демографічних проблем, які пов'язані з падінням народжуваності, великою кількістю неповних сімей, поширенням явища соціального сирітства, зростанням кількості випадків булінгу та недостатньою розробленістю програм соціальної та психолого-педагогічної допомоги молодим сім'ям.

Аналіз сучасної наукової літератури свідчить про те, що достатньо широко вивчаються проблеми сім'ї, молоді, сім'ї, сімейного виховання (А. Мудрик, Н. Кузнецова, В.Стинська та ін); підготовки молоді до сімейного життя (З. Зайцева, В. Постовий та ін.); сутності батьківства (В. Кравець, І. Зверева, Г. Лактіонова, О. Безпалько, І. Братусь та ін.); усвідомленого батьківства в психологічному аспекті (А.Кульчицька, Н.Островська ін.), але формування

усвідомленого батьківства як соціально-педагогічної проблеми, залишається досить новою для нашого суспільства.

Наш науковий пошук засвідчив, що усвідомлене батьківство – це взаємодія батьків чи осіб, які їх замінюють, між собою, з іншими членами сім'ї, включаючи дітей, результатом якої є створення найбільш сприятливих умов для повноцінного, гармонійного особистісного і соціального розвитку дитини на всіх етапах її життя [1].

Основоположним законодавчим актом, де визначено відношення держави до проблем усвідомленого батьківства, є Конституція України, де зазначено, що «сім'я, дитинство, материнство і батьківство охороняються державою» [3] (ст. 51), яка має створювати правові та соціально-економічні засади для її нормального функціонування.

Серед засобів правового регулювання усвідомленого батьківства особливе місце належить Сімейному кодексу України. З-поміж основних положень документа – націленість на зміцнення материнства як соціального інституту; підтримка та захист дитинства, материнства, батьківства [5].

Надаючи важливого значення питанням усвідомленого батьківства 03 червня 1999 р. було прийнято Постанову КМУ «Про деякі заходи щодо підтримки здоров'я сім'ї, безпечного материнства і відповідального батьківства», якою було започатковано проведення з 8 по 17 червня 1999 р. Всеукраїнського декадника з питань планування сім'ї, безпечного материнства, відповідального батьківства та збереження репродуктивного здоров'я населення.

У зв'язку з формуванням основних засад державної сімейної політики, забезпеченням сприятливих умов для всебічного розвитку сім'ї як основи суспільства, ВР України 17 вересня 1999 р. затвердила «Концепцію державної сімейної політики», яка визначала загальну стратегію державної політики щодо сім'ї, передбачала здійснення цілісної системи заходів соціальної підтримки сім'ї з урахуванням нових реалій: ринкової економіки, соціального партнерства, політичної демократії [6].

На забезпечення всебічного розвитку і виховання дитини та підтримки її прав спрямований Закон України «Про охорону дитинства» від 26 квітня 2001 р., що визначає охорону дитинства в Україні стратегічним загальнонаціональним пріоритетом. За цим Законом держава на кожного з батьків покладає однакову відповідальність за виховання, навчання і розвиток дитини. Батьки або особи, які їх замінюють, мають право і зобов'язані виховувати дитину, піклуватися про її здоров'я, фізичний, духовний і моральний розвиток, навчання, створювати належні умови для розвитку її природних здібностей, поважати гідність дитини, готувати її до самостійного життя та праці. Батьки або особи, які їх замінюють, несуть відповідальність за порушення прав і обмеження законних інтересів дитини на охорону здоров'я, фізичний і духовний розвиток, навчання, невиконання та ухилення від виконання батьківських обов'язків відповідно до закону [4].

31 травня 2012 р. КМУ схвалив Концепцію Державної цільової соціальної програми підтримки сім'ї до 2016 р., якою було передбачено пролонгування заходів щодо соціальної підтримки батьківства шляхом посилення мотивації до

реєстрації шлюбів, народження і виховання бажаних дітей у сім'ях, проведення превентивної роботи з кризовими сім'ями [2]. Відповідно до пункту 3.1. додатку 2 «Завдання і заходи з виконання Державної цільової соціальної програми підтримки сім'ї до 2016 року» 27 грудня 2013 р. Міністерство соціальної політики України ухвалило Програму навчання спеціалістів щодо підготовки молоді до подружнього життя.

Метою Програми було підвищення рівня готовності спеціалістів з питань підготовки молоді до сімейного життя. Програма спрямовувалася на підготовку спеціалістів до роботи з молоддю, нареченими і подружніми парами шляхом організації лекційно-тренінгових занять. Вона передбачала формування: професійних знань та вмінь, які необхідні для такої діяльності; позитивної мотивації у фахівців до роботи з підготовки молоді до сімейного життя; педагогічної майстерності, педагогічної техніки учасників програми [2]. Однак, практичного цільового впливу щодо досліджуваної проблеми соціально-педагогічної підтримки материнства й дитинства нами виявлено не було. На часі залишаються питання готовності фахівців соціальної сфери щодо здійснення фахової діяльності відповідно окресленої проблеми.

8 грудня 2015 р. Постановою ВРУ було схвалено Рекомендації парламентських слухань «Сімейна політика України – цілі та завдання», учасники якої рекомендували забезпечити розвиток центрів планування сім'ї та репродуктивного здоров'я; проводити інформаційно-просвітницькі заходи, спрямовані на посилення орієнтації молоді на шлюб та відповідальне батьківство, підвищення престижності сім'ї та ін. [2].

Таким чином, на теоретичному рівні спостерігаємо нормативно-правове декларування основних положень підтримки усвідомленого батьківства в законодавчій базі України. Відтак, деякі статті потребують поточнення й ґрунтовнішого оновлення у зв'язку і економічними та соціальними змінами в суспільстві, що зумовлено російсько-українською війною.

Список використаних джерел

1. Відповідальне батьківство – запорука щастя. URL: <https://solonyanska-gromada.gov.ua/news/1634646187/>
2. Державна цільова соціальна програма підтримки сім'ї до 2016 року»: постанова Кабінету Міністрів України від 15 травня 2013 р. Редакція від 04.02.2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/341-2013-%D0%BF#Text>
3. Конституція України. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/constitution>.
4. Про охорону дитинства: Закон України від 2001 р. Редакція від 08.06.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>.
5. Сімейний Кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>.
6. Стинська В. Теорія і практика соціально-педагогічної підтримки материнства й дитинства в Україні: дис. ... д-ра пед. наук, Тернопіль, 2019. 632 с.

➤ Секція №5
**КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ
ФАХІВЦІВ ДЛЯ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ**

**ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ ПСИХОЛОГА У ПРАВООХОРОННИХ
ОРГАНАХ**

Юлія БЕЗРУЧУК

*І курс магістр, факультет здоров'я
психології, фізичної культури та спорту
Хмельницький національний університет
Науковий керівник: Петяк О. В.
доктор філософії з психології, доцент*

Психологічна служба правоохоронних органів спрямована вирішення низки завдань, що орієнтуються на розкриття та розслідування злочинів, виявлення особливостей злочинців, психологічний супровід працівників правоохоронних органів. Саме психолог реалізує психодіагностику особистості та виявлення індивідуальних особливостей осіб, допомагає відкривати властивості злочинців, орієнтує працівників на основні психологічні закономірності вчинення злочинів, шукає шляхи боротьби зі злочинністю у сучасному суспільстві. Фахівці психологічної сфери можуть працювати консультантами по справі, супроводжувати розкриття злочинів, працювати з експертами та спеціалістами, проводити бесіди та консультації безпосередньо з працівниками правоохоронних органів, а також осіб, що причетні до злочинів.

Залучення психологів до розслідувань та розгляду в суді кримінальних справ вимагає від них високого професіоналізму та психологічної культури. Уважність, стійкість, витривалість, відповідальність, спостережливість, висока стресостійкість психолога в першу чергу сприяють продуктивному вирішенню завдань злочинів.

У сучасній психологічній практиці налічується достатня кількість кримінальних справ, що успішно розриті саме завдяки психологу, що виконує роль фахівця-консультанта або експерта. Звертається увага, що чим вище професійна компетентність правоохоронця, тим краще він співпрацює з психологом. Дуже важливо, щоб у кримінальних справах залучались всі фахівці, щоб максимально ефективно не лише розкривати злочини, а й забезпечувати соціальну боротьбу зі злочинністю, щоб суспільство ставало більш свідомим та обізнаним.

Зазвичай співпраця слідчого та психолога у професійній діяльності має позапроцесуальний характер. Тобто, мається на увазі, що для отримання слідчим психологічної інформації, що більш чітко зрозуміла саме психологу. Туди входить індивідуальні особливості особистості пізнавальної (сприйняття, мислення, пам'ять, увага, уява), емоційної та вольової сфери (характерний вплив на психічні процеси і поведінку особистості у різних психічних станах).

Психологічні консультації можуть надаватися в конкретних кримінальних справах, коли психолог може досліджувати особистість обвинуваченого залежно від вчиненого злочину, надати властивості та характеристики людини, надати рекомендації для встановлення з нею психологічного контакту [1].

Співпраця правоохоронних органів з психологом має дуже важливе значення при розслідуванні справ організованої злочинності та групових злочинів. Саме психолог може сприяти виявленню особливостей груп, характеру взаємозв'язків учасників між собою, з'ясування особливостей розподілу ролей, виявленню лідерів, виокремлювати пошуки уразливої ланки та пошуків ефективного способу впливів на неї у ході розкриття злочину та розслідування справ.

Звертається увага також і на індивідуальну психологічну підтримку працівників правоохоронних органів. Адже специфіка діяльності правоохоронця вимагає високі вимоги до його стресостійкості, саморегуляції психічного стану, працездатності, відповідальності. Освічений психолог допомагає у правоохоронних органах реалізувати оптимальний індивідуальний ритм діяльності, побороти негативні емоційні стани, завадити розвиток професійної дисгармонії. Фахівець розробляє та впроваджує комплексний підхід до кожного на основі психологічного консультування та надання різносторонньої психологічної допомоги [2].

Психолог також може супроводжувати слідчі дії у пошуках, обшуках, оглядах місця події. Адже він дивиться на ситуації з психологічної точки зору, може аналізувати, осмислювати та співставляти саме психологічні особливості, що є не менш важливими. Психолог може допомогти у проведенні допиту, створивши при цьому неофіційну атмосферу, знизити рівень скутості, настороженості, напруженості, недовірливості, сором'язливості тощо.

Співробітництво правоохоронних органів і психологів спрямована на встановлення контакту, диференціюванні питань, урахування всіх особливостей пізнавальної, емоційної та вольової сфери злочинці, жертв, схильних до девіантної поведінки. Тому, що залучення психологічних знань допомагає вирішенню задач викриття та розслідування злочинів і перевиховання індивідів, що здатні вчиняти злочини.

Психолог у правоохоронних органах виконує ряд важливих функцій: психологічна діагностика, корекція, психологічний розвиток особистості, профілактика, просвітництво, консультування. Кожна з функцій має свої особливості та мету. Мета психолога – впровадження психологічної науки в практичній діяльності правоохоронних органів для підвищення ефективності їх роботи. Мається на увазі, про інтелектуалізацію та гуманізацію діяльності правоохоронних органів [3].

Робота психолога в правоохоронних органах достатньо психологічно навантажена та потребує індивідуального підходу, нестандартного мислення. Тобто особистість повинна чітко усвідомлювати та розуміти специфіку роботи правоохоронних органів, орієнтуватися у законодавстві, чітко виокремлювали роботи і особисті відношення, мати високу працездатність, адекватну самооцінку, стресостійкість, витривалість, спрямованість на виявлення

злочинців, жертв, організованих груп [3]. Всі ці властивості лежать саме в основі високих професійних знань, вмінь, навичок. Високо кваліфікований спеціаліст зможе сприяти виявленню, розкриттю та профілактиці злочинності, а також зможе психологічно допомагати саме правоохоронцям, що стикаються з власними проблемами, для того, щоб це не впливало на їх професійну діяльність. Безліч факторів, що потрібно враховувати при роботі психолога з правоохоронними органами, але перш за все, це повинно бути синхронно, чітко та з орієнтацією на успішне розв'язання проблем.

В загальному можна виокремити такі особливості роботи психолога в правоохоронних органах: правові, соціально-психологічні, морально-етичні та моральні. Робота психолога має нестандартний, творчий та відповідальний характер, а сам психолог повинен дотримуватися уставлених принципів та норм, а також мати самостійну та персональну відповідальність за об'єктивність оцінок і властивостей, що надаються, виявляються та приймаються. Отже, значний та важливий взаємозв'язок правоохоронних органів та психології у сучасному суспільстві. Якщо ж їх тандем буде розвиватися – в подальшому це може значно зменшити злочинність, безкарність, порушення норм, правил та законів.

Список використаних джерел

1. Куницька Т. В. Психологічна служба в правоохоронних органах: мета, функції, особливості діяльності [Електронний ресурс] / Т. В. Куницька – Режим доступу до ресурсу: <https://studfile.net/preview/8987848/>.
2. Медведєв В. С. Психологічна служба правоохоронних органів України / В. С. Медведєв, О. І. Кудерміна, Д. А. Горбенко. – Київ: Міністерство внутрішніх справ України Національна академія внутрішніх справ, 2022. – 188 с.
3. Борець Т. О. Психологічний супровід в діяльності працівників правоохоронних органів [Електронний ресурс] / Т. О. Борець. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://eportfolio.kubg.edu.ua/data/conference/1906/document.pdf#page=22>.

ФАХОВІ ВИМОГИ ДО ВИХОВАТЕЛЯ ЗДО В КОНТЕКСТІ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНДАРТУ

Галина КІТЛЕР,
*І курс ОР бакалавр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Скоморовська І. А.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Актуальність теми. У наш час дуже важливим є те, щоб діти виростили свідомими. Тому людина, яка вирішила присвятити своє життя вихованню дошкільника має дотримуватися основних особистісних якостей педагога. Також вона повинна бути чесною, тактовною, відповідальною, мати добре розвинені

творчі здібності, любити дітей і легко знаходити з ними спільну мову, знаючи їхню психологію і фізіологію. Професор Т. Поніманська, досліджуючи якості, необхідні в професійній діяльності сучасного вихователя ЗДО, виділила такі основні: співробітництво з дитиною на засадах гуманізму, розвитку її особистості, бажання ділитися з нею знаннями; здатність до емоційної та моральної підтримки дітей; здатність до рефлексії і контролю результатів педагогічної діяльності; прагнення до емоційної близькості у спілкуванні з дітьми, спрямування на психологічний комфорт і своєчасний розвиток особистості, здатність виявляти й враховувати інтереси дітей у вихованні та їхнє право на повагу.

Мета статті – проаналізувати ключові положення Професійного стандарту «Вихователь закладу дошкільної освіти» та узагальнити фахові вимоги до особистості вихователя.

Виклад матеріалу. З найдавніших часів суспільство висуває певні особистісно-професійні вимоги до педагогів, які змінювалися під впливом часу та унаслідок розвитку освіти та науки. Водночас, є багато вимог, які залишаються актуальними і у сьогоденні. Видатна українська педагогиня С. Русова писала про вихователя дітей дошкільного віку так: «Особа садівниці є головним фактором у садку, - вона дає йому прогресивний рух. Вона мусить бути веселою, приємною в поведженні з усіма: і дітьми, і дорослими, - повинна мати чистий, гарний одяг, приємний голос». Таким чином, С.Русова наголошувала на важливості вихователя як людини від якої залежить як організація дітей в садку, так і емоційний та психологічний клімат в колективі.

Сучасні вимоги до особистості вихователя дітей дошкільного віку, його професійні компетентності базуються на засадах Конституції України, законів України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про вищу освіту», Базового компонента дошкільної освіти та інших правових актах. Також 19 жовтня 2021 року було ухвалено Професійний Стандарт «Вихователь закладу дошкільної освіти», в якому представлено вимоги до професійної компетентності вихователя ЗДО.

У Професійному стандарті зазначено, що умовами допуску для роботи за професією є [3]:

- Вища або фахова передвища освіта за спеціальністю 012 «Дошкільна освіта».
- Моральні якості, які дозволяють виконувати обов'язки.
- Наявність особистої медичної книжки, проходження систематичних медичних оглядів.
- Наявність довідки про проходження попереднього психіатричного огляду.
- Проходження інструктажу з техніки безпеки та охорони праці.

Відповідно до Професійного стандарту, виокремлюють такі трудові функції вихователя ЗДО [3]:

1. Організація, забезпечення та реалізація освітнього процесу. Ця функція включає наступні компетентності:

- прогностична – здатність планувати освітній процес;
- організаційна – здатність обирати ефективні форми, методи і засоби освітнього процесу; організувати ігрову діяльність;

- оцінювально-аналітична – здатність інтерпретувати результати моніторингу якості освітньої діяльності;
  - предметно-методична – здатність формувати у здобувачів вищої освіти ключові компетентності відповідно до державного стандарту.
2. Участь у створенні, підтримці та розвитку здорового, безпечного, розвивального, інклюзивного освітнього середовища. Відповідно, ця функція охоплює здоров'язбережувальну та проєктувальну компетентність.
  3. Партнерська взаємодія з учасниками освітнього процесу включає психо-емоційну компетентність, педагогічне партнерство, морально-етичну компетентність.
  4. Професійний розвиток та самовдосконалення охоплює здатність вихователя до навчання впродовж життя та інформаційно-комунікаційну компетентність [3].

Таким чином, вимоги та компетентності, які представлені в Професійному Стандарті «Вихователь закладу дошкільної освіти» вимагають від вихователя наявності високого рівня професійної майстерності, систематичного вдосконалення знань та умінь, емпатії та відповідальності за життя і здоров'я дітей, а також взаємодію на засадах партнерства.

Не менш важливими для досягнення вимог, представлених у Професійному Стандарті, є особистісні якості педагога. З-поміж основних можемо виокремити наступні:

1. Здатність до систематичного самовдосконалення.
2. Постійну орієнтацію на виховну діяльність.
3. Творчість.
4. Порядність, гордість, скромність, чесність, дбайливість тощо.
5. Привабливий зовнішній вигляд.

У роботі з дітьми дошкільного віку особливо важливим є емоційний інтелект вихователя. В будь-якому віці дітям важливо відчувати яскраві емоції (радість, здивування, захоплення, незадоволення тощо). Висока виразність емоцій вихователя сприяє народженню співпереживання в дитині. З педагогом, який приховує або не показує свої емоції не цікаво, такі вихователі для дітей нудні. З іншого ж боку вихователі мають бути емоційно стійкими, стримувати спалахи гніву чи роздратування. Постійні засудження викликають негативний ефект: діти звикають до них, перестають реагувати та намагаються завдати якихось неприємностей[2].

Також ставляться високі вимоги і до уважності вихователя закладу дошкільної освіти. Педагог повинен бути постійно зосередженим, адже несе відповідальність за здоров'я і життя дітей. Стійка, глибока і постійна концентрація уваги допомагає вихователю виконувати всю роботу якісніше і швидше. Під час проведення освітніх занять, рухливих ігор чи інших заходів виховного характеру педагог має швидко й легко переключати увагу з однієї дитини на іншу, слідкувати за всією діяльністю чи формою роботи[2].

У дошкільному віці важливу роль відіграють словесні методи та прийоми. Тому педагог повинен грамотно та чітко формувати свої думки, які будуть

зрозумілими для дітей. Ці вимоги пояснюються тим, що вихователь – це еталон для наслідування та розвитку мови дошкільників.

Також важливою компетентністю сучасного педагога є його комп'ютерна компетентність. Діти в наш час, дуже рано знайомляться з інформаційними технологіями, що завдає більше шкоди, ніж користі. Але не зважаючи на це, сучасний вихователь повинен мати хоча б елементарні комп'ютерні навички. Вихователь, який володіє комп'ютерною компетентністю може організувати не тільки вдалий освітній процес за цією програмою, але й дати поради батькам, як правильно організувати навчальний процес вдома.

Висновки. Отже, з цього ми можемо зробити висновок, що педагогічна діяльність ставить високі вимоги до вихователів закладу дошкільної освіти. Педагогом повинна бути людина з високими моральними якостями та професійними компетентностями, мати педагогічну освіту та якісно та результативно проводити свою діяльність.

Список використаної літератури

1. Базовий компонент дошкільної освіти України / Під наук. керівн. Піроженко Т.О., авт. кол-в: Байер О.М., Безсонова О.К., Брежнева О.Г., Гавриш НВ., Загородня Л.П. та ін. 2021.
[URL:https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_red_aktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf](https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_red_aktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf)
2. Мешко Г.М. Вступ до педагогічної професії : навч. посіб. / Г. М. Мешко. – К.: Академвидав, 2010. [URL: https://textbook.com.ua/pedagogika/1473451769](https://textbook.com.ua/pedagogika/1473451769)
3. Професійний стандарт «Вихователя закладу дошкільної освіти». Прийняття 19 жовтня 2021. № 755-21.
[URL:https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-profesijnogo-standartu-vihovatel-zakladu-doshkilnoyi-osviti](https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-profesijnogo-standartu-vihovatel-zakladu-doshkilnoyi-osviti)

МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА З ФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Марія МИХАЙЛОВА

*I курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Лисенко Н.В.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

У статті розкрито теоретичні основи та психолого-педагогічні засади здійснення методичного супроводу педагогів з фізичного розвитку дітей дошкільного віку, визначено характеристику професійної діяльності педагога з фізичного розвитку дітей. Після теоретичного аналізу окресленої проблеми досліджено, який стан,

організація та зміст, динаміки сформованості умінь методичного супроводу педагогів з фізичного розвитку дітей дошкільного віку.

Ключові слова: методичний супровід, фізичний розвиток, професійна педагогічна діяльність.

Постановка проблеми. Дослідження та аналіз сучасного стану організації фізичного розвитку дітей дошкільного віку показує загальну тенденцію до зниження позитивної динаміки в даній галузі та погіршення фізичного розвитку дитини, і це при всій авторитетності та важливості роботи з фізичного розвитку у закладі дошкільної освіти.

Аналіз актуальних досліджень і публікацій. Актуальність проблеми методичного супроводу діяльності педагога з фізичного розвитку дітей дошкільного віку вивчалось у дослідженнях Пивовара А.А., Яхно Є.Г., Бондар О.М., Поліщука В.В., Вільчковським Е.С., науковцями минулого П. Ф. Лесгафтом.

Мета статті- теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити зміст та організацію методичного супроводу діяльності вихователя з фізичного розвитку дітей дошкільного віку.

Результати дослідження. Практично весь цивілізаційний розвиток людства засвідчує, що фізичне здоров'я людини (дитини) сприймається як фундаментальна цінність, хоч мотиваційні чинники такого сприймання проходили видиму еволюцію: від елементарного бажання (й можливості) вижити в жорсткому світі природного відбору до прагнення людиною гармонії зі світом і самою собою. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю пошуку нових підходів, які забезпечують якість сучасної освіти.

Отже, для успішної роботи з фізичного розвитку дітей дошкільного віку необхідні грамотні професійні педагоги. Емпіричні дослідження показали, що багато педагогів дошкільних організацій відчують труднощі з фізичного розвитку дошкільника, не мають необхідного запасу знань про його зміст, не володіють необхідними трудовими вміннями. У державному освітньому стандарті дошкільної освіти у розділі «вимоги до умов реалізації Програми» у вимогах до кадрових умов», з метою ефективної реалізації Програми мають бути створені умови для: професійного розвитку педагогічних та керівних працівників, консультативної підтримки педагогічних працівників з питань освіти та охорони здоров'я дітей, організаційно-методичного супроводу. Педагогічні працівники, які реалізують Програму, повинні мати основні компетенції, необхідні для створення умови розвитку дітей. У педагогів у зв'язку з новими вимогами виникли складнощі в організації педагогічного процесу з фізичного розвитку дітей дошкільного віку та їм необхідна професійна допомога та методичний супровід діяльності з фізичного розвитку. Зміни у вимогах до професійних якостей педагога, їх не готовність до повноцінної організації педагогічного процесу з фізичного розвитку з урахуванням вимог вимагало визначити можливості методичного супроводу діяльності вихователя з фізичного розвитку.

Методичний супровід педагогів з фізичного розвитку дітей дошкільного віку – це процес взаємопов'язаних, цілеспрямованих дій, заходів, спрямованих на

надання всебічної допомоги вихователю у вирішенні індивідуальних труднощів, що виникають у реалізації завдань та змісту «Фізичний розвиток», що сприяють розвитку його трудових умінь. Методичний супровід діяльності вихователів з фізичного розвитку проходитиме ефективно при реалізації кількох етапів: усвідомлення педагогами значущості даної проблеми, накопичення необхідних трудових умінь та успішної реалізації накопичених знань, трудових умінь у своїй роботі з фізичного розвитку дітей дошкільного віку.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, досліджуючи зміст та організація методичного супроводу діяльності педагога з фізичного розвитку дітей дошкільного віку можливо спрогнозувати подальший розвиток фізичного виховання, розробити та реалізувати інноваційні проекти.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) М-во освіти і науки України від 12.01.21 № 33. – К.: Освіта, 2021р.
2. Дитина в дошкільні роки: комплексна додаткова освітня програма. Наук.кер.К.Крутий,Запоріжжя, ЛПРС, 2016, 160с. с.
3. Дитина: програма виховання і навчання дітей від 2-х до 7-ми років.М-во освіти і науки України.Київ. У-т ім Б. Грінченка,2012. 492 с.
4. Концепція Нової української школи.URL; Новини 2016.
5. Лисенко Н. В. Педагогіка українського дошкілля [Текст] : у 3-х частинах : навчальний посібник. Ч. 2 / Н. В. Лисенко, Н. Р. Кирста. – Рек. МОН. – К. : Слово, 2021. – 360 с.
6. Лисенко Н. В. Педагогіка українського дошкілля [Текст]: навч.посібник: у 3-х ч. Ч. 3 / Н. В. Лисенко, Н. Кирста, Н. Лазарович. – К. : Слово, 2021. – 376 с.
7. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка [Текст]: підручник / Тамара Іллівна Поніманська. – Рек. МОН, 2-е вид., доп. – К. : Академвидав, 2013. – 464 с.
8. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля» / О. І. Білан, Л. М. Возна, О. Л. Максименко та ін. — Тернопіль: Мандрівець, 2012. – 264с.
9. Стежина: комплексна альтернативна програма для дошкільних навчальних закладів, що працюють за вальдорфською педагогікою / авт.-упор.А.Гончаренко, Н.Дятленко. Київ: Гілея, 2014. 218 с.
10. Українське дошкілля: програма розвитку дитини дошк.віку / М-во освіти і науки України; Упоряд. О.Білан, Л.Воїна,О.Максименко та ін. Тернопіль: Мандрівець, 2012. 264с.
- 11.Вільчковський Е.С. Розвиток рухових якостей у дітей дошкільного віку. Оптимізація фізичного виховання дитини у вітчизняній системі освіти. Монографія / Вільчковський Е.С. – Запоріжжя: ЗОІППО, 2010.– С.10-33.і науки України.Київ. У-т ім Б. Грінченка,2012.

РОЗВИТОК ОСОБИСТОГО БРЕНДУ УЧИТЕЛЯ ІСТОРІЇ: МОЖЛИВОСТІ ТА РЕСУРСИ

Анастасія ПОЛЩУК

*здобувач 2 курсу 21-І групи 014 Середня освіта (Історія)
факультет дошкільної і початкової освіти, історії та мистецтв
КОГПА ім. Тараса Шевченка
науковий керівник – Кравець Л.М,
кандидат педагогічних наук, доцент*

У сучасному світі дедалі більшої конкуренції на ринку праці розвиток особистого бренду стає все більш важливим для кожного професіонала. Особливо це стосується вчителів, особливо вчителів історії, які повинні мати не лише знання своєї галузі, а й досвід роботи з учнями та здатність ефективно з ними спілкуватися. У світі, де інформації багато і вона легкодоступна, особистий бренд може допомогти вчителям пробитися крізь шум і зарекомендувати себе як авторитетних експертів у своїй галузі. Використовуючи соціальні мережі та інші онлайн-платформи, вчителі можуть ділитися своїми знаннями та досвідом з широкою аудиторією, залучати до себе учнів та колег, а також ставати лідерами думок у своїй галузі. При правильній стратегії та підході персональний брендинг може стати потужним інструментом для вчителів, які хочуть розвивати свою кар'єру та позитивно впливати на життя своїх учнів [3].

У зв'язку з цим все більшого значення набуває питання розробки персонального бренду вчителя історії. Важливо знати, які можливості та ресурси доступні для створення особистого бренду вчителів історії, щоб підвищити їх авторитет і привернути більше уваги учнів, батьків та колег. Викладання – одна з найважливіших професій, проте її часто ігнорують з точки зору брендингу. «Як викладач, ви маєте унікальну можливість не лише впливати на життя своїх студентів, але й зарекомендувати себе як лідера думок у своїй галузі. Побудова сильного особистого бренду допоможе вам виділитися з натовпу, підвищити впізнаваність і довіру до вас. Незалежно від того, чи ви тільки починаєте свою кар'єру, чи є досвідченим професіоналом, ніколи не пізно почати будувати свій особистий бренд як викладача. За допомогою правильних стратегій та інструментів ви можете створити потужний бренд, який допоможе вам досягти поставлених цілей і позитивно вплинути на світ» [2, с. 1].

Сучасний світ вимагає від учителів не лише володінням педагогічними методами та навичками, але і розвиненою особистісною маркою. Розвиток особистого бренду є важливою складовою професійного успіху учителя історії.

Створення особистого бренду є важливим, оскільки дозволяє сформуванню професійну ідентичність та репутацію. Це особливо важливо для вчителів, які хочуть виділитися на конкурентному ринку праці. «Визначивши свій бренд, ви зможете донести свої унікальні навички, досвід і філософію

викладання до потенційних роботодавців і колег. Ваш особистий бренд також може допомогти вам налагодити стосунки з учнями та їхніми сім'ями, а також зарекомендувати себе як експерта у своїй галузі» [1, с. 2].

Особистий бренд учителя історії є його іміджем, що складається з сукупності його особистих якостей, здібностей, знань та досвіду. Він дає змогу відрізнитися від інших викладачів, підвищити свій авторитет та здобути довіру учнів та колег.

Потрібно звернути увагу, що це лише загальні характеристики, і вчителі можуть розвивати свій особистий бренд по-різному, в залежності від своїх унікальних навичок, інтересів та цілей.

У світі, де творчість та інновації стають все більш важливими для індивідуального та національного успіху, ми повинні прийняти інше бачення освіти. Ми повинні готувати учнів не лише до виконання існуючих робочих місць, але й до створення власних робочих місць, створюючи цінність для суспільства. Навчання підприємництву є ключем до цього нового бачення, але навчання підприємництву не може бути успішним, якщо воно обмежується навчанням студентів тому, як розпочати малий бізнес. Підприємництво – це не просто бізнес; це виявлення можливостей, їх аналіз, ризик, щоб ними скористатися, і створення цінності [5, с. 15].

Розвиток особистого бренду учителя історії передбачає використання різноманітних ресурсів та можливостей. Один з головних ресурсів – це професійне спілкування. Учителю потрібно вести блог, залучатися до професійних спільнот, зустрічатися з колегами та фахівцями в галузі.

Існує кілька способів, які можуть допомогти учителю історії розвинути свій особистий бренд. Перш за все, важливо відстежувати нові тенденції та розвиток галузі, де він працює. Це можна зробити шляхом читання новин та наукових статей, відвідування конференцій та семінарів, де обговорюються актуальні теми в галузі історії та освіти.

Ефективні вчителі не лише володіють високим рівнем педагогічних та предметних знань, але й постійно прагнуть вдосконалювати своє викладання – на основі власної практики, досвіду своїх учнів та колег, а також спираючись на наукові дослідження та ширші професійні знання [4, с. 463].

Отже, можна стверджувати, що розвиток персонального бренду вчителя історії є важливим аспектом його професійного розвитку, який може відігравати важливу роль у впровадженні інноваційних підходів до викладання історії та забезпеченні ефективності педагогічного процесу. Розвиток персонального бренду вчителя історії потребує відповідних знань, навичок та ресурсів. Зокрема, вчителі повинні розуміти, як побудувати бренд, який відображатиме їхні цінності, принципи та професійні досягнення. Крім того, їм потрібні навички самопрезентації, комунікації та маркетингу. Однак не всі вчителі мають достатньо ресурсів для розвитку особистого бренду, зокрема час, гроші та доступ до необхідних навичок. Тому для підтримки розвитку персональних брендів вчителів історії необхідна підтримка з боку закладів освіти, адміністрацій та широкої громадськості. Майбутні дослідження можуть бути зосереджені на ефективних стратегіях розвитку

персонального бренду вчителів історії, аналізі впливу розвитку персонального бренду на ефективність викладання, а також на розробці ресурсів і програм для підтримки розвитку персонального бренду вчителів історії.

Список використаних джерел

1. Meppi P. Branding Yourself as a Teacher [Текст]. Edutopia. 2016. 27 лип. URL: <https://www.edutopia.org/article/branding-yourself-teacher>.
2. Бессон Ж. Personal branding for teachers: A teacher's guide to building a personal brand for a happier classroom. URL: <https://www.amazon.com/Personal-Branding-Teachers-Teachers-Personal-ebook/dp/B07X97X9KG>
3. Келлі К. The Emerging Science of Personal Branding [Текст]. Wired. 1997. Вип. 5. URL: <https://www.wired.com/1997/05/ff-brands-2/>.
4. Dinham, S. (2015). Collaborative Professionalism and School Improvement: Learning from the Evidence. School Leadership & Management, 35(5), 463-478. URL: http://nbnv.gov.ua/UJRN/Shly_2015_35_5_4
5. Zhao, Y. (2012). World Class Learners: Educating Creative and Entrepreneurial Students. Thousand Oaks, CA: Corwin Press. 492 с.

ВПЛИВ СТРЕС-ФАКТОРІВ НА ПРОФЕСІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ВИХОВАТЕЛІВ ЗДО

Марія ЦЮРАК

*І курс ДОзм-13 магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Скоморовська І. А.,
кандидат педагогічних наук, доцент*

Актуальність теми. В контексті реформування сучасної системи освіти, все більше уваги приділяється педагогові як компетентному фахівцю, який може ефективно організувати освітній процес та знайти індивідуальний підхід до кожної дитини з урахуванням її особливостей. Першим педагогом в житті дитини зазвичай є вихователь – людина, яка здійснює цілеспрямований освітній вплив на вихованця. Перед ним стоять непрості завдання: допомогти дитині адаптуватися до умов ЗДО, оволодіти основами знань з різних сфер життя, розвинути творчі задатки дошкільника, виховувати патріотичні, моральні, естетичні, екологічні та інші якості особистості дитини. Зокрема, відповідно до Професійного стандарту «Вихователь закладу дошкільної освіти» (2021) до особистості вихователя та його професійної компетентності сформульовано надзвичайно високі вимоги, яким педагог повинен відповідати з метою надання якісних освітніх послуг.

Вихователь, вирізняється низкою специфічних особливостей, головною з яких є безумовне спілкування з дітьми, а також вольовий стимул, який постійно

спонукає до практичної педагогічної діяльності. Освітня діяльність не має фіксованого обсягу і загальноприйнятих критеріїв оцінки результативності, але потребує творчості, активного функціонування свідомості, постійної роботи над собою, удосконалення та поповнення знань, що часто призводить до емоційного перенапруження.

Водночас професія вихователя піддається впливу численних стрес-факторів, з-поміжних: високий рівень нервового напруження, який обумовлений відповідальністю за життя і здоров'я дітей, вимогливість з боку суспільства, соціальні оцінки, невизначеність, повсякденна рутинна тощо. Як наслідок, у вихователів часто можуть спостерігатися прояви стресів, зокрема, фрустрація, підвищена тривожність, роздратованість, виснаження тощо.

Мета статті: здійснити теоретичний аналіз впливу стресових факторів на професійну діяльність вихователів ЗДО.

Виклад матеріалу. Неоднозначність розуміння природи стресу призвела до розбіжностей у поглядах на його сутність. Як і багато років тому, коли лікар та науковець Ганс Сельє обґрунтував вчення про стрес, так і досі у науковій літературі немає більш відомого і водночас більш спірного наукового терміну, ніж «стрес». У 1972 р. Всесвітня організація охорони здоров'я прийняла таке визначення: стрес – це неспецифічна (тобто одна і та сама на різні подразники) реакція організму на будь-яку висунуту до нього вимогу. Стрес – це відповідь на загрозу, реальну чи уявну.

У сучасній науковій літературі немає однозначного визначення стресу, – всіх їх можна розділити на три групи. Згідно першої групи, терміни «стресор», «стрес-фактор» ототожнюються. Згідно другої – стрес інтерпретується як емоції, оборонні реакції і процеси подолання. Відповідно третьої – стрес – це фізична реакція організму на вимогу або шкідливий вплив. Вчені розрізняють три ступені стресу: слабкий, середній і сильний. Стрес є неспецифічна відповідь організму на будь-яке пред'явлення йому вимоги [3].

Суттєвим стресогенним фактором є психологічні й фізичні перевантаження вихователів, які спричиняють виникнення так званого синдрому «професійного вигорання» – виснаження моральних і фізичних сил, що неминуче позначається як на ефективності професійної діяльності, психологічному самопочутті, так і на стосунках з сім'єю, друзями.

Вивченням «синдрому вигорання» займалися такі дослідники як С. Джексон, С. Майер, К. Маслач, Р. Кепьюто, М. Лейтер, Д. Спаньол, В. Шафуеліта інші.

Безперервне або прогресуюче порушення рівноваги неминуче призводить до «синдрому професійного вигорання», адже «вигорання» є не просто результатом стресу, а наслідком некерованого стресу. Згідно ВООЗ (2001) «синдром вигорання» – це фізичне, емоційне та мотиваційне виснаження, що характеризується порушенням продуктивності в роботі. Цей синдром, зазвичай, розцінюють як стрес-фактор у відповідь на сильне тривале професійне та емоційне виснаження. Довготривала стресова реакція, яка виникла як наслідок дії на людину хронічних професійних стресів, зумовлює виснаження в різних сферах життя вихователя.

В. Бойко під емоційним вигоранням розуміє «вироблений особою механізм психологічного захисту в формі повного або часткового виключення емоцій (зниження їх енергетики) у відповідь на обрані психотравмуючі впливи» [4]. Вчений вважає емоційне вигорання набутим стереотипом емоційної, найчастіше професійної, поведінки, частково функціональним стереотипом, який дозволяє людині дозувати й економно витратити енергетичні ресурси; формою професійної деформації особистості.

Отже, якщо діяльність вихователя знаходиться під систематичною дією стрес-факторів, то руйнівному впливу піддається не тільки фізичне здоров'я, а й психологічний стан педагога, що позначається на його працездатності, результативності роботи, негативно впливає на оточення.

З цього приводу сучасна дослідниця Т. Колтунович, виокремила чинники, які негативно позначаються на професійній діяльності вихователів, а саме:

- 1) висока відповідальність, покладена на них з боку суспільства та родини за життя, розвиток, адаптацію, виховання, навчання, психічне здоров'я вихованців;
- 2) щоденні психічні перевантаження;
- 3) необхідність високого емоційного включення в роботу; жорсткі часові рамки;
- 4) рольові конфлікти;
- 5) суворий контроль з боку адміністрації;
- 6) невизначеність і невідповідність психогігієнічних норм; слабке нормативне регулювання (навантаження, розклад, стимулювання тощо), поведінка «важких» дітей та ін.

Окрім цього, вихователі ЗДО у нашій країні в переважній більшості жінки, тому до названих професійних чинників слід додати ще й родинні обов'язки, брак часу для сім'ї, що викликає постійний емоційно та фізично напружений стан, ситуацію пошуку балансу між роботою і сім'єю, і як наслідок – посилення психоемоційного напруження, фізичне та психічне виснаження [5].

Відтак, з метою зменшення негативного впливу стрес-факторів для педагога необхідно піклуватися про психічне, ментальне та фізичне здоров'я. З цього приводу К. Маслач і П. Лейтер (1999) виділяють п'ять напрямів, які зводять до мінімуму вплив стресових факторів, а саме:

- кероване робоче навантаження;
- оптимальний контроль (такий, що підтримує автономність фахівця);
- справедлива винагорода;
- почуття спільності;
- розділені цінності [5].

Висновки. Отже, стрес, якого зазнають вихователі, спричинений складними соціальними обставинами та подіями. Оскільки проблема є багатогранною і немає жодного загального підходу до її розгляду, то і розв'язання її має бути комплексним. Саме проінформованість про вплив стрес-факторів для педагога, може позитивно вплинути на професійну мотивацію вихователів, формування позитивного мислення та пошук інноваційних шляхів підвищення ефективності діяльності вихователів ЗДО.

Список використаних джерел

1. Біленька Г. Дещо про педагогічну компетентність. Дошкільне виховання. 2001. №12. С. 24.
2. Колтунович Т. Як не згоріти в полум'ї професії: корекційна програма для вихователів дошкільних навчальних закладів. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2012, 200 с.
3. Наугольник Л. Б. Психологія стресу: підручник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2015. 324 с.
4. Причини появи емоційного вигорання: <https://what.com.ua/diagnostika-rivnia-emociinogo/2/>
5. Skomorovska I, Kyrsta N, Matishak M. The emergence of professional-emotional burnout syndrome in teachers of preschool education institutions: factors, symptoms, stages and prevention. // Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University. 2023. Vol.10. №1. P. 152-158
[Vol. 10 No. 1 \(2023\) | Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University](#)

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ВЗАЄМОДІЇ З БАТЬКАМИ У МОРАЛЬНОМУ ВИХОВАННІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Софія ЯЦИШИН

*І курс ОР магістр, педагогічний факультет
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
науковий керівник – Лисенко О. М.,
доктор педагогічних наук, професор*

Дошкільнята перебувають у чутливому віці, коли формується їх особистість і моральні принципи, тому моральне виховання особливо важливо на цьому етапі розвитку. Виховання дітей – обов'язок не тільки вихователів, а й батьків, співпраця яких сприяє повноцінному розвитку дитини.

Моральне виховання є невід'ємною складовою процесу виховання дітей дошкільного віку. У сучасних умовах важливість цієї складової виховання стає все більш очевидною, оскільки моральні проблеми суспільства стають все більш актуальними. Однак моральне виховання не є виключно справою вихователів у закладах дошкільної освіти, але також має бути забезпечене в домашньому оточенні. Тому взаємодія вихователів та батьків є важливим фактором успішного морального виховання дітей. А підготовка майбутніх вихователів до взаємодії з батьками в процесі морального виховання дітей дошкільного віку є надзвичайно важливою та актуальною задачею. Ця підготовка повинна включати як теоретичні знання з морального виховання, так і практичні методи взаємодії з батьками.

Важливо також, щоб майбутні вихователі правильно розуміли моральні принципи та цінності, які слід донести до дітей. Вони повинні бути готові виявляти і вирішувати проблеми, що виникають у дітей, і знати методи і прийоми

морального виховання. Це допоможе їм успішно співпрацювати з батьками та забезпечити ефективне моральне виховання дітей дошкільного віку. Знання та вміння, які набувають майбутні вихователі в цій галузі, важливі для їх професійної діяльності. Вони допоможуть вихователям бути компетентними та впевненими у взаємодії з батьками, а також у моральному вихованні дітей дошкільного віку.

Навички взаємодії з батьками включають вміння слухати та розуміти думки та потреби батьків, відповідати на їхні запитання та конструктивно працювати з ними. Вихователі повинні бути готові до вирішення різних конфліктних ситуацій, які можуть виникнути під час спілкування з батьками.

Знання моральних принципів і цінностей включає розуміння того, що таке добро і зло, здатність визначати й вирішувати моральні проблеми, а також здатність навчати дітей моральним принципам і цінностям. Майбутні вихователі також повинні усвідомлювати значення власного прикладу та його вплив на моральний розвиток дітей [7, с. 56].

Важливо також, щоб майбутні вихователі були здатні до взаємодії з батьками, що сприяє збереженню хороших відносин та допомагає в розвитку дитини. Для досягнення цієї мети вони повинні вчитись приймати зауваження та поради від батьків, розуміти їх погляди, уникати критики та замість цього шукати спільні рішення, які будуть задовольняти як вихователів, так і батьків.

При виконанні наукового дослідження буде розглянуто теоретичні основи взаємодії майбутніх педагогів закладу дошкільної освіти з батьками у моральному вихованні дітей дошкільного віку, зокрема буде висвітлено сутність взаємодії закладу дошкільної освіти із сім'єю; буде розкрито поняття морального виховання, його мету, завдання, компоненти та охарактеризовано форми та напрями взаємодії педагогів закладу дошкільної освіти з батьками у моральному вихованні дітей дошкільного віку. А також наукове дослідження передбачає практичну частину, тобто дослідження практики взаємодії педагогів з батьками у моральному вихованні дітей дошкільного віку. Виконання практичної частини зумовлене такими завданнями: проведенням аналізу діяльності закладу дошкільної освіти за взаємодією педагогів з батьками у моральному вихованні дітей дошкільного віку; дослідженням організації взаємодії педагогів з батьками у питаннях морального виховання дітей дошкільного віку; розробкою комплексу заходів щодо взаємодії педагогів із батьками у моральному вихованні дітей дошкільного віку.

Взаємодія між педагогами закладу дошкільної освіти та батьками є важливим аспектом морального виховання дітей дошкільного віку. На цьому етапі дитини формуються цінності, ставлення до себе та оточуючих людей, а також усвідомлення соціальних норм та правил. Оскільки батьки є першими вихователями дитини, то важливо забезпечити гармонійну взаємодію між закладом дошкільної освіти та родиною [5, с. 10].

Сутність взаємодії закладу дошкільної освіти із сім'єю полягає у тому, що педагоги та батьки об'єднують свої зусилля для того, щоб забезпечити повноцінний розвиток дитини. Така співпраця дозволяє вирішувати проблеми,

що виникають у процесі виховання, та забезпечувати гармонійний розвиток дитини [1, с. 87].

Метою морального виховання є формування позитивної моральної та етичної основи дитини, що дозволяє їй бути готовою до життя в суспільстві. Завдання морального виховання полягає у формуванні таких компонентів, як знання, вміння, ціннісні орієнтації та особистісні якості.

Форми взаємодії педагогів закладу дошкільної освіти з батьками у моральному вихованні дітей дошкільного віку можуть бути різними: батьківські збори, консультації, тренінги, педагогічні ради, спільні заходи та проекти. Напрямок взаємодії можуть включати співпрацю з батьками в розвитку моральних якостей дітей, створення умов для морального виховання вдома та в закладі дошкільної освіти, підтримку батьків у збереженні традицій та звичаїв виховання. Особливу увагу слід приділяти підтримці батьків у вихованні дітей з особливими потребами та вихованні моральних якостей, таких як терпимість, повага, чуйність та інші [3].

Важливо зазначити, що форми взаємодії повинні бути гнучкими та адаптованими до потреб та можливостей батьків та педагогів. Педагоги повинні забезпечувати доступність та зручність взаємодії для батьків, а також враховувати їхні індивідуальні потреби та очікування. Така взаємодія дозволить створити сприятливі умови для морального виховання дітей та забезпечити повноцінний розвиток дитини.

Для проведення аналізу діяльності закладу дошкільної освіти за взаємодією педагогів з батьками у моральному вихованні дітей дошкільного віку необхідно провести комплексне дослідження [6, с. 25].

Анкетування батьків дозволить з'ясувати їх ставлення до роботи педагогів з дітьми, їхню готовність до співпраці, очікування від педагогів і якість взаємодії з ними. Анкета може містити запитання про те, які теми морального виховання важливі для батьків, як вони оцінюють рівень знань та навичок, що дитина отримує у закладі дошкільної освіти, які методи та підходи використовуються педагогами тощо. Аналіз документів може включати перегляд програм, планів виховної роботи, звітів про роботу з батьками, записів про взаємодію педагогів з батьками та інших документів, що характеризують роботу закладу дошкільної освіти з питань морального виховання дітей.

Після проведення аналізу діяльності закладу дошкільної освіти за взаємодією педагогів з батьками у моральному вихованні дітей дошкільного віку необхідно дослідити організацію взаємодії педагогів з батьками. Важливими аспектами будуть частота та якість зустрічей педагогів з батьками, форми взаємодії, залучення батьків до виховного процесу, наявність програм та методик морального виховання. Результати дослідження можуть бути використані для вдосконалення роботи з батьками та покращення морального виховання дітей дошкільного віку.

Після аналізу та дослідження необхідно розробити комплекс заходів щодо взаємодії педагогів з батьками у моральному вихованні дітей дошкільного віку. Такий комплекс повинен містити організацію батьківських зборів, проведення тренінгів та семінарів для батьків та педагогів, створення віртуальних платформ

для комунікації, розробку програм морального виховання, залучення батьків до планування та організації виховного процесу тощо. Важливо, щоб ці заходи були комплексними та відповідали на реальні потреби батьків та педагогів у покращенні взаємодії та морального виховання дітей.

Резюмуючи, підготовка майбутніх вихователів до взаємодії з батьками є важливим елементом професійної підготовки педагогів до роботи з дітьми дошкільного віку, поза як така взаємодія має велике значення для формування моральних цінностей та розвитку позитивних стосунків в родині. Для підвищення ефективності взаємодії педагогів з батьками, необхідно забезпечити якісну підготовку майбутніх вихователів, яка включає теоретичну освіту, практичну підготовку та розвиток навичок спілкування з батьками. Від цього залежить успішність виховання дітей і формування позитивних стосунків між педагогами та батьками. Важливо, щоб така підготовка була комплексною та дозволяла майбутнім вихователям ефективно спілкуватися з батьками та використовувати різноманітні методи морального виховання дітей.

Список використаних джерел

1. Взаємодія ДНЗ та сім'ї / уклад. О.А. Рудік, І.В. Молодушкіна. Харків: Вид. група «Основа», 2013. 222 с.
2. Довженко Т. Підготовка майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу до роботи із сім'єю. URL: <http://oaji.net/articles/2016/1054-1461307823.pdf> (дата звернення: 29.04.2023)
3. Залізняк А. М. Підготовка майбутніх вихователів до роботи з батьками з морального виховання дітей старшого дошкільного віку: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Умань, 2009. 20 с.
4. Каньоса Н. Теорія та методика співпраці ДНЗ з родині. URL: <https://www.kspu.edu/FileDownload.ashx/Kanosa-N.H.-Teoriia-ta-metodykaspivpratsi-DNZ-z-rodynamy.pdf?id=e0ded606-2f7f-48fa-94a1-e157029ed6d1> (дата звернення: 29.04.2023)
5. Лохвицька Л. Моральне виховання: погляди класиків і практика сьогодення. Дошкільне виховання, 2018. № 12. 40 с.
6. Машовець М. А. Сучасні підходи до організації педагогічної взаємодії дошкільного навчального закладу та батьків вихованців. Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти : зб. наук. праць. Наукові записки РДГУ. 2011. № 2(45). С. 20-30
7. Педагогіка дошкільна: навч. посіб. / під ред. Т.І. Валентьєва. Чернігів: Видавець Лозовий В.М., 2015. 72 с

ЕЛЕКТРОННЕ ВИДАННЯ

**ДОШКІЛЬНА ОСВІТА МАЙБУТНЬОГО КРІЗЬ ПРИЗМУ ЗДОБУТКІВ
ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ МИНУЛОГО І СУЧАСНОСТІ**

Матеріали всеукраїнської наукової студентської конференції

30 травня 2023 року

Комп'ютерна верстка: Вацеба О.

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 4,34
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
76018, Україна, м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57,
office@pnu.edu.ua, тел. (0342) 75-23-51